

Oplegnotitie

Datum : 8 maart 2016
Onderwerp : Oplegnotitie Structuurvisie Waalweelde West

1. VOORTRAJECT

Van 2011 tot en met 2015 heeft de gemeente Neerijnen in samenwerking met de provincie Gelderland, de gemeenten Lingewaal, Maasdriel en Zaltbommel en een consortium van private partijen gewerkt aan de intergemeentelijke en provinciale Structuurvisie WaalWeelde West (hierna: structuurvisie). Het doel van de structuurvisie was om te komen tot een duurzame inrichting van het buitendijks gebied. De structuurvisie maakt een ruimtelijke verdeling voor (toekomstige) functies op het gebied van rivierverruiming, natuurontwikkeling en ruimtelijk-economische ontwikkelingen. Daarnaast bevat de structuurvisie een uitvoeringsprogramma. Eén van de aanleidingen voor het opstellen is de te realiseren hoogwaterveiligheidsopgave die de Rijksoverheid aankondigde in haar plannen.

De structuurvisie betrof één plan dat door alle overheden gezamenlijk in procedure werd gebracht. Deze procedure begon met het in 2013 ter inzage leggen van een voorontwerp structuurvisie. In het voorjaar van 2015 volgde de ontwerp structuurvisie samen met een milieueffectrapportage. In het milieueffectrapport zijn voor een aantal mogelijke ontwikkelingsscenario's de milieueffecten in beeld gebracht.

2. BESLUITVORMING 9 JULI 2015

Op 9 juli 2015 lag de definitieve structuurvisie ter besluitvorming voor in de gemeenteraad van Neerijnen. De gemeenteraad stelde middels een amendement de structuurvisie, bijbehorend milieueffectrapport en reactienota vast, met uitzondering van de hoogwatergeul bij Varik en Heesselt. Aan dit besluit van de gemeenteraad ligt een aantal overwegingen ten grondslag. Ten eerste vindt de gemeenteraad dat de uitgangspunten ten aanzien van de hoogwaterveiligheidsopgave ter discussie staan. Ten tweede is meer duidelijkheid nodig over mogelijke alternatieven voor de hoogwatergeul.

In navolging van het besluit van 9 juli 2015, nam de gemeenteraad van Neerijnen op 26 november 2015 een gewijzigd besluit om het milieueffectrapport niet aan te passen. De reden hiervoor was dat het huidige milieueffectrapport alle informatie bevat die nodig is om de structuurvisie van de gemeente Neerijnen (zonder hoogwatergeul) te onderbouwen.

3. LEESWIJZER ONDERLIGGENDE DOCUMENTEN

De structuurvisie bestaat uit verschillende documenten. Naar aanleiding van het besluit van de gemeenteraad d.d. 26 november 2015, zijn de originele tekst van de structuurvisie en de daarbij horende onderliggende documenten niet aangepast. Het gewijzigde vaststellingsbesluit en de gevolgen hiervan voor de 'Hoogwatergeul Varik Heesselt', vragen echter wel om een nadere toelichting. In onderstaande paragrafen is ieder onderdeel van de structuurvisie voorzien van een nadere toelichting.

3.1 BELEIDSTEKST

In de Beleidstekst van de structuurvisie, is in hoofdstuk 2 per uiterwaard de toekomstvisie voor het gebied beschreven. Paragraaf 2.3 beschrijft het voornemen voor de Hoogwatergeul bij Varik en Heesselt. Voor het gebied rondom Varik en Heesselt is de visie van de gemeente gericht op behoud van het bestaand agrarisch gebied. Hetzelfde geldt voor het gebied in de (omliggende)

Oplegnotitie

Stiftsche en Heesseltsche uiterwaarden ter hoogte van de voorgenomen instroming van de hoogwatergeul.

3.2 PLANKAART

Op de plankaart van de structuurvisie heeft de gemeente Neerijnen de aantekening gemaakt dat zij het onderdeel 'Hoogwatergeul Varik Heesselt' niet heeft vastgesteld.

3.3 ZIENSWIJZENNOTA

De ontwerp structuurvisie lag in het voorjaar van 2015 ter inzage voor belanghebbenden. Er zijn in totaal 72 zienswijzen ingediend. De meeste zienswijzen, waaronder 35 grotendeels gelijklopende, hadden betrekking op de Hoogwatergeul bij Varik en Heesselt. De indieners van de zienswijzen hadden tevens twijfels over de uitgangspunten van de hoogwaterveiligheidsopgave van het Rijk. Daarnaast verzochten zij om meer onderzoek uit te voeren naar alternatieven. Deze zienswijzen zijn (mede)aanleiding geweest om de structuurvisie aan te passen voor het onderdeel 'Hoogwatergeul Varik Heesselt'. Dit heeft voor de zienswijzennota tot gevolg dat de antwoorden op de zienswijzen over de hoogwatergeul Varik Heesselt niet aansluiten bij het standpunt van de gemeente Neerijnen. In de zienswijzennota staat het provinciaal standpunt beschreven, namelijk het behouden van de hoogwatergeul in de structuurvisie. De beantwoording over de zienswijzen over de andere bouwstenen van de structuurvisie (Kerkewaard, Bitumarinterrein, Rijswaard) sluit wel aan bij het standpunt van de gemeente Neerijnen.

3.4 MILIEUEFFECTRAPPORT

Op grond van wetgeving zijn provincies en gemeenten verplicht om ten behoeve van de besluitvorming over de structuurvisie een milieueffectrapport op te stellen. De procedure van het milieueffectrapport heeft tot doel om ervoor te zorgen dat het milieu volwaardig wordt meegenomen in plannen en/of besluiten. De onafhankelijke Commissie MER toetst vervolgens de kwaliteit van het milieueffectrapport.

In het milieueffectrapport van de structuurvisie zijn verschillende alternatieven beoordeeld. Per uiterwaard zijn bouwstenen benoemd, zoals de Hoogwatergeul en de ontwikkeling op bedrijventerrein Kerkewaard. Deze bouwstenen zijn getoetst op milieueffecten. Er worden door het besluit van de gemeenteraad van Neerijnen geen maatregelen in de structuurvisie toegevoegd die niet zijn onderzocht op milieueffecten. Het MER bevat daarom voldoende informatie voor de gemeenteraad van Neerijnen om een besluit te nemen.

4. RELATIE MET PROVINCIALE STRUCTUURVISIE

De provincie Gelderland stelde op 8 juli 2015 de structuurvisie WaalWeelde West, inclusief hoogwatergeul, vast. Dit betekent dat er een verschil is tussen de provinciale structuurvisie en de door gemeente Neerijnen vastgestelde structuurvisie. Een structuurvisie is alleen bindend voor het overheidsorgaan dat de structuurvisie vaststelt. Dit betekent dat provincie bij de voorbereiding en vaststelling van een gemeentelijk bestemmingsplan, welke gelegen is binnen het plangebied van de provinciale structuurvisie, het bestemmingsplan aan de provinciale structuurvisie dient te toetsen. Daaruit volgt dat de gemeente in haar besluitvorming rekening dient te houden met de provinciale structuurvisie. Dit betekent in de praktijk dat de provinciale structuurvisie leidend zal zijn.

5. VERVOLG

Op 5 november 2015 besloot de Minister van Infrastructuur en Milieu om te starten met een MIRT-verkenning voor de Hoogwatergeul bij Varik en Heesselt. In het kader van de

Oplegnotitie

MIRT-verkenning zal nader onderzoek plaatsvinden naar alternatieven, waaronder dijkversterking/dijkverhoging. De gemeente Neerijnen zal zoveel mogelijk aangehaakt blijven bij de gesprekken en onderzoeken die plaatsvinden over de maatregelen op haar grondgebied.

WaalWeelde West

Aan de gemeenteraden van Lingewaal, Neerijnen, en Zaltbommel zijn gelijklopende structuurvisies ter vaststelling voorgelegd als aan Provinciale Staten. Na de behandeling in de gemeenteraden zijn de gemeentelijke structuurvisies en de provinciale structuurvisie niet meer (volledig) gelijklopend:

- *gemeenteraad van Lingewaal: besluitvorming volgt nog (september 2015)*
- *gemeenteraad van Neerijnen: 9 juli 2015 (n.a.v. amendement gewijzigd vastgesteld. De gemeenteraad heeft de gemeentelijke structuurvisie vastgesteld met uitzondering van een hoogwatergeul bij Varik en Heesselt)*
- *gemeenteraad van Zaltbommel: 2 juli 2015 (n.a.v. amendement gewijzigd vastgesteld. De gemeenteraad heeft op bladzijde 37 van de structuurvisie een passage toegevoegd).*

De gemeente Maasdriel heeft eerder besloten om geen ontwerp-structuurvisie ter inzage te leggen, maar heeft inmiddels het voornemen om dit toch te gaan doen.

Als u meer informatie wilt over de gemeentelijke structuurvisies voor WaalWeelde West verwijzen wij u naar de websites van de betreffende gemeenten.

Inhoudsopgave

Beleidsstekst		7
Hoofdstuk 1	Inleiding	8
1.1	Aanleiding	8
1.2	Opgave	10
1.3	Afbakening gebied	10
1.4	Planmethodiek	10
1.5	Planproces	11
1.6	Planhorizon	12
1.7	Positionering	13
Hoofdstuk 2	Gebiedsuitwerkingen	15
2.1	Stiftsche Uiterwaarden	15
2.2	Kop van Heerewaarden	17
2.3	Hoogwatergeul Varik-Heesselt	19
2.4	Heesseltsche Middelplaat	22
2.5	Heesseltsche Uiterwaarden	22
2.6	Rossumsche Waard	23
2.7	Hurwenensche Uiterwaarden	24
2.8	Bitumarin-terrein	26
2.9	Rijswaard	27
2.10	Buitenstad Zaltbommel	28
2.11	Kerkewaard	29
2.12	Crobsche Waard	31
2.13	Gamerensche Waarden	32
2.14	Breemwaard	32
2.15	Herwijnensche Boven- en Benedenwaard	33
2.16	Ruijterwaard	35
2.17	Brakel	38
2.18	Vurensche Buitenwaarden	42
2.19	Bedrijventerrein Xella	42
2.20	Dorpsbebouwing Vuren	43
2.21	Heuffterrein	43
2.22	Munnikenland	45
2.23	Bedrijventerrein Poederoijen	46
Hoofdstuk 3	Opgave en visie	48
3.1	Rivier en veiligheid	48
3.2	Natuur	53
3.3	Wonen	57
3.4	Werken	59
3.5	Landschap en cultuurhistorie	61
3.6	Recreatie en toerisme	63
3.7	Klimaat	65
3.8	Ruimtelijke kwaliteit	66
Hoofdstuk 4	Context	69
4.1	Rivier en veiligheid	69
4.2	Natuur	75
4.3	Wonen	79

4.4	Werken	82
4.5	Landschap en cultuurhistorie	86
4.6	Recreatie en toerisme	90
4.7	Klimaat	94
4.8	Ruimtelijke kwaliteit	95
Hoofdstuk 5	Verantwoording	99
5.1	Inhoudsvorming (reken- en tekenproces)	99
5.2	MER	100
Hoofdstuk 6	Maatschappelijke haalbaarheid	111
Hoofdstuk 7	Uitvoeringsprogramma	114
7.1	Programmatisch kader	114
7.2	Fasering, financiering, rolverdeling	115
7.3	Compensatie	125
7.4	Kostenverhaal	128
Hoofdstuk 8	Natuur- en veiligheidsbeheer	132
8.1	Natuurbeheer	132
8.2	Veiligheidsbeheer, Beheer- en Ontwikkelplan Rijkswateren	133
8.3	Integraal uiterwaardenbeheer	133
Hoofdstuk 9	Doorwerking, monitoring en evaluatie	135
9.1	Doorwerking	135
9.2	Monitoring	136
9.3	Evaluatie	137

Beleidstekst

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In 1993 en 1995 rees het waterpeil van de Waal en de andere Nederlandse rivieren tot een gevaarlijk hoog niveau. Op sommige plaatsen stroomde het water zelfs over de dijken. Circa 250.000 mensen werden geëvacueerd, maar dijkdoorbraken bleven gelukkig uit. Om te voorkomen dat er in de toekomst vaker (bijna-)overstromingen plaatsvinden is er vanaf midden jaren '90 steeds meer aandacht voor het verbeteren van de hoogwaterveiligheid.

Het hoge water in 1993 en 1995 is aanleiding geweest voor het opstellen van het Deltaplan Grote Rivieren. Dit plan is in september 1995 vastgesteld. Hierdoor konden de noodzakelijke dijkversterkingen in het rivierengebied versneld worden uitgevoerd. Met de afronding van de dijkversterkingen langs de Rijn takken kan een hoeveelheid water van maximaal 15.000 m³/s die bij Lobith ons land binnen stroomt vrijwel overal veilig via de rivieren worden afgevoerd naar de zee.

In 2001 zijn de maatgevende rivierafvoeren vervolgens verder verhoogd van 15.000 m³/s naar 16.000 m³/s voor de Rijn bij Lobith. Om deze in 2001 vastgestelde extra hoeveelheid water door de rivieren af te kunnen voeren, zijn extra maatregelen nodig. Daarbij is gekozen voor een trendbreuk in de wijze van bescherming tegen overstromingen: er is zoveel mogelijk ingezet op maatregelen die de rivier meer ruimte geven en hoge waterstanden voorkomen. Dijkverhoging wordt alleen ingezet op trajecten waar rivierverruiming niet mogelijk is of waar dit gezien de totale opgave niet financieerbaar is. Door deze keuze is een gedeeltelijke herinrichting van het rivierengebied onontkoombaar. Deze lijn is uitgewerkt in de Planologische Kernbeslissing Ruimte voor de Rivier (hierna: PKB Ruimte voor de Rivier). De PKB Ruimte voor de Rivier is in 2006 door het kabinet vastgesteld. Er worden drie doelen genoemd in deze PKB:

- in 2015 kan een afvoer van 16.000 m³/s veilig door de Rijn takken, waartoe de Waal behoort, stromen;
- door de maatregelen die hiervoor nodig zijn, verbetert de ruimtelijke kwaliteit van het rivierengebied;
- de extra ruimte die de rivier in de loop van de eeuw nodig kan hebben als klimaatveranderingen verder doorzetten, blijft daardoor beschikbaar.

Op basis van de PKB Ruimte voor de Rivier zijn ook langs de Waal verschillende maatregelen nodig (onder andere kribverlaging en dijkverleggingen bij Lent en Munnikenland) die vóór 2015 uitgevoerd moeten zijn.

De verandering van het klimaat zorgt er echter voor dat de maatregelen uit de PKB Ruimte voor de Rivier niet voldoende zijn om ook in de toekomst rivierveiligheid in ons land te kunnen waarborgen. De klimaatverandering zal naar verwachting leiden tot een toename van de afvoeren door onze grote rivieren en tot een stijging van de zeespiegel. Hogere waterstanden zijn hiervan het gevolg. Gelijktijdig met het proces dat heeft geleid tot deze structuurvisie heeft op Rijksniveau het Deltaprogramma vorm gekregen. Het Deltaprogramma beoogt zowel de huidige als de toekomstige generaties te beschermen tegen wateroverlast en te zorgen dat de komende eeuw over voldoende zoetwater kan worden beschikt. Naast het creëren van veiligheid wordt ook ingezet op

het aantrekkelijker maken van ons land. Naar aanleiding van deze doelen is WaalWeelde aangewezen als pilot binnen het Deltaprogramma (Deelprogramma Rivieren).

Ontstaan van het programma WaalWeelde

In 2006 is een samenwerking tussen belangenorganisaties, bedrijven, beampten en bestuurders (de 4 B's)¹ ontstaan. Naast de veiligheidsmaatregelen tegen hoogwater liggen er langs de Waal namelijk opgaven op het gebied van natuur (Gelders Natuurnetwerk en Groene Ontwikkelingszone, voorheen de Ecologische Hoofdstructuur(EHS)), Natura 2000 en de Nadere Uitwerking Rivierengebied (NURG). Ook spelen er belangen op het gebied van bedrijvigheid, wonen, recreatie en toerisme, cultuurhistorie en landschap. Het doel van deze samenwerking is om de vele opgaven en belangen langs de Waal met elkaar te verknopen. Zodoende is de “WaalWeelde initiatiefgroep” ontstaan die samen met de Radboud Universiteit Nijmegen de samenwerking tussen de betrokken partijen verder vorm heeft gegeven.

Na verloop van tijd ontstond er behoefte aan meer sturing op het proces en aan inhoudelijke afbakening. In 2008 nam daarom de provincie Gelderland de regie van het programma WaalWeelde op zich. Plannen worden van onderop in samenwerking met de regio ontwikkeld. Naast het vergroten van de veiligheid tegen overstromingen, óók na 2015, worden kansen en mogelijkheden in het kader van onder meer landschap, natuur, recreatie en bedrijvigheid meegewogen in de visie voor de uiterwaarden van de Waal. Door deze integrale aanpak ontstaat er meer draagvlak voor de benodigde ingrepen langs de rivier. Het programma WaalWeelde is uitgegroeid tot een breed samenwerkend netwerk met een robuust bestuur en een programmateam.

Als onderdeel van het WaalWeelde-programma vindt sinds 2010 samenwerking plaats tussen de provincie, vier gemeenten (Lingewaal, Maasdriel, Neerijnen en Zaltbommel) en een consortium van private partijen in het westelijk gelegen cluster “WaalWeelde West”. In dit gebied is er een sterke wens om ruimtelijk-economische ontwikkelingen op de hoogwatervrije terreinen te realiseren in combinatie met rivierverruimende maatregelen en natuurontwikkeling. Alleen door de ontwikkelingen in samenhang te bekijken en vorm te geven zijn de ruimtelijk-economische ontwikkelingen mogelijk. Om deze reden is in WaalWeelde West gewerkt aan de intergemeentelijke² én provinciale structuurvisie WaalWeelde West.

Bij dit structuurvisieproces zijn naast de gemeenten en de provincie ook diverse andere partijen nauw betrokken (de zogenaamde 4 B's van WaalWeelde West). Deze partijen stellen de structuurvisie echter niet vast. De belangrijkste betrokken partijen bij de totstandkoming zijn: Rijkswaterstaat (RWS), Waterschap Rivierenland, Dienst Landelijk Gebied (DLG), het Ministerie van Infrastructuur & Milieu (IenM), het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I), beherende organisaties zoals Staatsbosbeheer (SBB) en Stichting Geldersch Landschap en Kasteelen, belangenorganisaties zoals Land- en Tuinbouworganisatie Nederland (LTO Nederland), een consortium van bedrijven in WaalWeelde West en de Verrekijkers.

1.2 Opgave

WaalWeelde West is een integrale gebiedsopgave. De belangrijkste opgave is het creëren van een veilige leefomgeving op het gebied van hoogwaterveiligheid nu en in de toekomst. Hierbij is alleen gekeken naar rivierverruimende maatregelen.

Dijkverhogingen en overige aanvullende maatregelen komen in het kader van deze structuurvisie pas in beeld op het moment dat rivierverruimende maatregelen onvoldoende effect hebben op de waterstand.

In het Deltaprogramma (Rivieren), is daarentegen wél onderzocht op welke locaties aanvullende maatregelen zoals dijkversterkingen noodzakelijk zijn. In dit Deltaprogramma wordt ingezet op een optimale mix van rivierverruiming en dijkwerken. Niet alleen voor hoogwaterveiligheid maar ook voor natuur zijn er belangrijke opgaven. Het behoud en de ontwikkeling van natuur voor wat betreft de Natura 2000-gebieden is vastgelegd in Europese en nationale regelgeving. Uit deze regelgeving vloeien belangrijke doelen, randvoorwaarden en kaders voort.

Hoewel de nadruk in deze structuurvisie op waterveiligheid en natuur ligt, heeft de structuurvisie een integraal karakter. Er is dan ook nadrukkelijk rekening gehouden met onder andere ruimtelijke kwaliteit, landschap en cultuurhistorie, ruimtelijk-economische ontwikkelingen en klimaat.

Kortom: door samen te werken aan een integrale structuurvisie wordt de Waal duurzaam mooier, veiliger, natuurlijker en economisch sterker.

1.3 Afbakening gebied

Deze structuurvisie bestrijkt het gehele uiterwaardengebied van de vier betrokken gemeenten: Lingewaal, Maasdriel, Neerijnen en Zaltbommel. Het gaat 'grofweg' om het gebied vanaf riviervierkilometer 918 tot en met 952. Daarnaast is een aantal binnendijks gelegen locaties onderdeel van het plangebied van de structuurvisie. Het betreft met name bedrijventerreinen, (potentiële) woonlocaties en (reserveringen voor) rivierveiligheidsmaatregelen.

1.4 Planmethodiek

De structuurvisie WaalWeelde West beoogt de missie van het programma WaalWeelde te verwezenlijken voor het gebied binnen de gemeenten Lingewaal, Maasdriel, Neerijnen en Zaltbommel: een veilige leefomgeving waarbij er ook ruimte is en blijft voor natuurontwikkeling, ruimtelijk-economische ontwikkelingen en het verhogen van de ruimtelijke kwaliteit.

Oplossingen met betrekking tot de hoogwaterveiligheid worden in het kader van deze structuurvisie gezocht in rivierverruimende maatregelen. De structuurvisie WaalWeelde West vormt een samenhangende visie op de integrale ontwikkeling en vormt een afwegingskader voor de diverse ontwikkelingen in het gebied nu en in de toekomst.

In hoofdstuk 2 van deze structuurvisie zijn alle deelgebieden op uiterwaardenniveau voorzien van een beschrijving van de huidige situatie en een visie met een gewenste toekomstige situatie. In hoofdstuk 3 zijn de opgave en de visie beschreven aan de hand van de verschillende thema's. De context en het beleid komen in hoofdstuk 4 van de structuurvisie aan de orde.

De structuurvisie WaalWeelde West is zo veel mogelijk uitvoeringsgericht. In de structuurvisie ligt veel nadruk op het *Uitvoeringsprogramma* (hoofdstuk 7). Het Uitvoeringsprogramma geeft aan wat de fasering is van de verschillende maatregelen en ontwikkelingen. Verder wordt inzichtelijk gemaakt welke overheids(laag) verantwoordelijk is voor de regie over de verschillende maatregelen. Daarnaast is aangegeven welke partij zorg draagt voor de financiering van de maatregelen in de structuurvisie. Hoofdstuk 8 is gewijd aan het natuur- en veiligheidsbeheer bij de maatregelen. In hoofdstuk 9 komen de onderwerpen doorwerking, monitoring en evaluatie aan bod.

Omdat de structuurvisie een kader schept voor een aantal zogenaamde m.e.r.-plichtige activiteiten is ten behoeven van de structuurvisie een milieueffectrapport (MER) opgesteld. Bovendien zijn er ontwikkelingen voorzien in of in de nabijheid van *Natura 2000*-gebieden waarbij significant negatieve effecten niet op voorhand konden worden uitgesloten, waardoor een passende beoordeling noodzakelijk was. Het opstellen van een MER is in deze gevallen verplicht op grond van de Wet milieubeheer (Wm).

In het MER zijn de effecten op het milieu van de verschillende alternatieven per ontwikkeling onderzocht. Het doel van het MER is om al in een vroeg stadium bij de besluitvorming over ruimtelijke plannen het milieu een volwaardige plaats te geven en zo een duurzame ontwikkeling te bevorderen.

Om te bepalen of een ontwikkeling goed of slecht scoort in het MER is van tevoren het doelbereik vastgesteld. Hoofdstuk 3 'Opgave en visie' van de structuurvisie WaalWeelde West beschrijft de opgave en de gewenste manier waarop vorm en inhoud moeten worden gegeven aan het doelbereik. Het MER is een onderbouwing van de structuurvisie WaalWeelde West en is als bijlage aan de structuurvisie toegevoegd.

1.5 Planproces

WaalWeelde West is een integrale gebiedsontwikkeling. Dit betekent dat er voor diverse WaalWeeldethema's opgaven en doelen zijn geformuleerd. In het structuurvisieproces zijn deze opgaven en doelen tegen elkaar afgewogen. Gedurende het planproces zijn het m.e.r.- en het reken- en tekenspoor nauw verweven.

In het reken- en tekenspoor zijn de inhoud en de doelen bepaald. De planinhoud is door alle betrokken partijen, afkomstig uit de 4 B's, gezamenlijk tot stand gebracht. Daarbij is een proces gevolgd waarbij in diverse workshops door alle betrokken partijen is samen gewerkt aan de totstandkoming van een basisalternatief (uitgangssituatie met inbegrip van autonome projecten). Daarnaast zijn drie integrale alternatieven ontwikkeld waarbij de focus steeds op een ander thema lag: hoogwaterveiligheid, natuurontwikkeling en mogelijke ruimtelijk-economische ontwikkelingen, zoals woningbouw, bedrijvigheid en recreatie.

Voor elke uiterwaard zijn de verschillende alternatieven in het milieueffectrapport (MER) integraal beoordeeld. Alle alternatieven zijn doorgerekend op de verwachte waterstandsaling en de verwachte kosten. Verder is het maatschappelijk draagvlak onderzocht door onder andere inloopavonden te organiseren en de startnotitie van het MER ter inzage te leggen. Belangrijk voor het structuurvisieproces WaalWeelde West is dat de inhoudsvorming én afweging in gezamenlijkheid door alle betrokken partijen is gemaakt. Hiertoe is een proces ontworpen waarbij in diverse workshops alle partijen betrokken zijn.

De verschillende alternatieven zijn afgewogen en op basis daarvan is in de vorm van een voorkeursalternatief (VKA) een keuze gemaakt. Het VKA wordt gevormd door onderdelen van de verschillende integrale alternatieven. Op deze manier is een breed gedragen visie ontstaan, waarin alle thema's een plek hebben gekregen en zoveel mogelijk doelen worden behaald. Meer informatie over dit onderwerp kunt u vinden in het hoofdstuk *Maatschappelijke haalbaarheid*.

Het VKA is vertaald in een voorontwerp-structuurvisie. In het najaar van 2013 is het voor iedereen mogelijk geweest om in te spreken op deze voorontwerp-structuurvisie. Ook zijn twee informatiebijeenkomsten gehouden. Er zijn 95 inspraakreacties ontvangen. Daarnaast zijn deskundige instanties in de gelegenheid gesteld om te reageren op de voorontwerp-structuurvisie op basis van artikel 3.1.1. Bro. In dit kader zijn 6 reacties binnengekomen.

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Maasdriel heeft in januari 2015 besloten om de ontwerp-structuurvisie niet ter inzage te leggen. Om deze reden zal de structuurvisie WaalWeelde West voor deze gemeente alleen de status van provinciale structuurvisie hebben. Voor de gemeenten Lingewaal, Neerijnen en Zaltbommel zal de structuurvisie het karakter van gemeentelijke én provinciale structuurvisie hebben.³

In de periode van 6 februari tot 20 maart 2015 heeft de ontwerp-structuurvisie met het bijbehorende milieueffectrapport ter inzage gelegen. Op de ontwerp-structuurvisie zijn in totaal 72 zienswijzen ingediend. De meeste zienswijzen, waaronder 35 grotendeels gelijklopende zienswijzen hebben betrekking op een hoogwatergeul bij Varik-Heesselt.

1.6 Planhorizon

In deze structuurvisie wordt de visie gegeven op de ruimtelijke ontwikkeling tot 2050, met een doorkijk naar 2100. In het *Uitvoeringsprogramma* van deze structuurvisie is een fasering aangebracht. Dit is gedaan vanwege de lange doorlooptijd van de structuurvisie, de complexiteit, het feit dat de opgaven maatschappelijk ingrijpend zijn, de daarmee gemoeide forse investeringen én de onzekerheid met betrekking tot het beschikbaar komen van financiële middelen. In het Uitvoeringsprogramma van deze structuurvisie is dit verder uitgewerkt.

1.7 Positionering

Deze intergemeentelijke en provinciale structuurvisie bevat de planologische verankering van de integrale gebiedsopgave voor WaalWeelde West. Op basis van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) bevat een structuurvisie de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling van een gebied en de hoofdlijnen van het te voeren ruimtelijk beleid. Met de vaststelling van de intergemeentelijke en provinciale structuurvisie WaalWeelde West leggen de vier grondgebiedgemeenten en de provincie gezamenlijk één juridisch zelfbindend planologisch kader vast. Dit houdt in dat bij nieuwe bestemmingsplannen, en bij omgevingsvergunningen voor projecten waarmee wordt afgeweken van een vigerend bestemmingsplan, rekening moet worden gehouden met het beleid in deze structuurvisie.

De structuurvisie WaalWeelde West verbindt bestaand vastgesteld beleid en vastgestelde afsprakenkaders (onder meer het Nationaal Waterplan, de Beleidslijn grote rivieren, de Gelderse omgevingsvisie, Regionaal Programma Bedrijventerreinen Rivierenland, Gelderse Woonvisie, Beheerplan Rijntakken en de gemeentelijke structuurvisies). Daar waar mogelijk is rekening gehouden met beleid dat nog moet worden vastgesteld. Veel beleid uit deze structuurvisie is echter al vastgesteld. De structuurvisie kan dan ook worden beschouwd als een overkoepelende ruimtelijke strategie voor deze plannen en dit beleid. Daarnaast koppelt de structuurvisie ook op operationeel niveau de bestaande plannen aan deze overkoepelende ruimtelijke strategie. Met deze structuurvisie binden de betrokken overheden zichzelf en elkaar (bestuurlijk) om samen de in de structuurvisie gekozen koers te volgen.

De structuurvisie WaalWeelde West geeft een ruimtelijk beeld van de Waal. Bij het opstellen hiervan is zoveel mogelijk rekening gehouden met bestaand rijks-, provinciaal en gemeentelijk beleid. Dit laat onverlet dat er met hoger beleid en wet- en regelgeving rekening gehouden moet worden bij de nadere uitwerking van de maatregelen die in deze structuurvisie zijn opgenomen. Gelet op de planhorizon van 2050 met een doorkijk naar 2100 is het voorstelbaar dat kaders in de toekomst zullen wijzigen.

De structuurvisie WaalWeelde West is een nadere concretisering van de provinciale Gelderse Omgevingsvisie op gebiedsniveau voor wat betreft het gebied WaalWeelde West. De Omgevingsvisie is een integrale visie, geen dichtgetimmerd plan. Hiermee biedt het (beleids-)ruimte aan het onvoorspelbare; zo krijgt Gelderland de ruimte om zich te blijven ontwikkelen. De structuurvisie WaalWeelde West gebruikt deze abstractie uit de Omgevingsvisie en zoomt verder in op de ontwikkelingen langs de Waal in dit gebied.

Deltaprogramma (Rivieren)

In 2010 is vanuit het Rijk het Deltaprogramma gestart met als doel om de waterveiligheid en de zoetwatervoorziening op lange termijn zeker te stellen. Het *Deltaprogramma (Rivieren)* (DPR) is één van de zes gebiedsgerichte deelprogramma's op Rijksniveau in het kader van de waterveiligheid. Het DPR onderzoekt hoe we nu en in de toekomst de Nederlandse Delta kunnen beschermen tegen te veel water (hoogwaterbescherming) en tegelijkertijd kunnen blijven beschikken over voldoende zoetwater, terwijl ons land daarnaast ook aantrekkelijk moet blijven om in te wonen, te werken en te investeren.

De provincie heeft een advies over de Voorkeursstrategie voor de Waal uitgebracht aan de Deltacommissaris. In deze Voorkeursstrategie wordt voor dit gebied maximaal ingezet op rivierverruiming in combinatie met een krachtig samenspel met dijkverbetering. Het landelijke Deltaprogramma wil voor duurzame bescherming zorgen via maatregelen voor meer waterveiligheid voor de periode 2015 tot 2100. Op Prinsjesdag 2014 heeft de Tweede Kamer de 5e editie van het Deltaprogramma (2015) ontvangen. Het Deltaprogramma 2015 bevat de voorstellen voor de nationale deltabeslissingen als structurerend kader voor het werk aan onze delta en concrete voorkeursstrategieën per gebied. Deltabeslissingen zijn keuzes op hoofdlijnen voor de aanpak van waterveiligheid en zoetwatervoorziening in Nederland. De deltabeslissingen geven richting aan de maatregelen die Nederland hiervoor inzet op korte en op lange termijn.

De deltabeslissingen en voorkeursstrategieën vormen de start van de uitvoering van maatregelen waarmee ons land de komende decennia een optimale bescherming, klimaatbestendige inrichting en een robuuste zoetwatervoorziening krijgt. De deltabeslissingen zijn verankerd in de tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan 2009-2015. Het Nationaal Waterplan wordt elke 6 jaar herzien om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen en inzichten. Naar verwachting wordt een nieuw Nationaal Waterplan (2016-2021) op 22 december 2015 vastgesteld.

Naast rivierverruimende maatregelen in het benedenstrooms gelegen gebied zijn ook dijkversterkingen van belang om de veiligheid in het rivierengebied te kunnen waarborgen. Bij een landelijke toetsing van de primaire waterkeringen is namelijk een groot deel van de Waal- en Merwededijken afgekeurd. In de uitvoering van de rivierverruimende maatregelen zal aansluiting worden gezocht bij de programmering van de dijkversterkingen uit het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP).

In het structuurvisieproces is alleen gekeken naar rivierverruimende maatregelen. In het kader van het Deltaprogramma is ook onderzocht op welke locaties langs de Waal maatregelen aan de dijken noodzakelijk zijn. Dijkverhoging en -versterking vallen dus buiten de scope van de structuurvisie WaalWeelde West. Dit betekent dat moet worden gezien of herziening van de structuurvisie noodzakelijk als er in de toekomst voor andere maatregelen ten behoeve van hoogwaterveiligheid wordt gekozen.

Ten slotte heeft het programma WaalWeelde de status van pilot voor het Deltaprogramma Rivieren. Hiermee erkent Rijksoverheid dat dit programma, waarvan de structuurvisie een belangrijk onderdeel is, een bijdrage levert aan Rijksbeleid.

Hoofdstuk 2 Gebiedsuitwerkingen

2.1 Stiftische Uiterwaarden

2.1.1 Gebiedsbeschrijving

De Stiftische Uiterwaarden zijn gelegen op de rechteroever van de Waal en liggen deels in WaalWeelde West en deels buiten het plangebied van de structuurvisie in WaalWeelde Midden. De uiterwaarden bestaan uit een smal deel bij Zennewijnen (buiten het plangebied, in WaalWeelde Midden) en een breder deel bij Ophemert. De uiterwaarden maken deel uit van het Natura 2000-gebied Rijntakken, deelgebied Uiterwaarden Waal en van het Gelders Natuurnetwerk. De aanwezigheid van een groot gebied met glanshaverhooiland maakt het gebied bijzonder voor natuur. Daarnaast worden de Stiftische Uiterwaarden op dit moment ook agrarisch gebruikt. De Stiftische Uiterwaarden zijn benoemd als NURG-project. Dit project is nagenoeg afgerond.

2.1.2 Visie

2.1.2.1 *Nevengeul Stiftische Uiterwaarden*

Voor een groot deel van de Stiftische Uiterwaarden is een ontgrondingsvergunning afgegeven voor kleiwinning. Na oplevering krijgt dit deel van de Stiftische Uiterwaarden een natuurlijke inrichting. De eigenaar heeft de ambitie om dit gebied in te richten en te beheren als een aaneengesloten natuurgebied. Deels kunnen de bestaande, nog niet uitgevoerde, ontgrondingsinitiatieven gecombineerd worden met het realiseren van de nevengeul. Eén perceel binnen dit gebied is nog in agrarisch gebruik.

Rijkswaterstaat onderzoekt in samenwerking met een aantal initiatiefnemers of er mogelijkheden zijn om de geul aan te takken op de Waal zodat deze kan gaan meestromen met de rivier. Voor de inrichting van de Stiftische Uiterwaarden wordt door de provincie Gelderland en Rijkswaterstaat gezocht naar meekoppelkansen voor de *Kaderrichtlijn Water* (KRW). Na realisatie van de geul en aantakking op de Waal wordt met deze nevengeul een waterstandsdeling van naar verwachting 4 à 5 centimeter gerealiseerd. Het maaiveld van de uiterwaarden zal plaatselijk verlaagd worden ten behoeve van natuurlijk grasland/glanshaverhooiland. De zomerkade zal worden verwijderd en de overige kades zullen worden verlaagd. Daarnaast dient er voor een hoogwatergeul bij Varik en Heesselt instroming te worden gerealiseerd. Deze maatregel heeft voornamelijk betrekking op het verlagen van de kade bij het instroompunt en de verwijdering van het aanwezige opgaand groen om belemmering van instroming in een hoogwatergeul te voorkomen.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.1.2.2 *Natuur Stifische Uiterwaarden*

De Stifische Uiterwaarden maken onderdeel uit van het Natura 2000-gebied Rijntakken, deelgebied Uiterwaarden Waal en het Gelders Natuurnetwerk/Groene Ontwikkelingszone (GNN/GO). De Stifische Uiterwaarden bestaan voor een groot deel uit bestaande natuur. In het gebied ten zuiden van de nevengeul ligt de focus op ontwikkeling van de Natura 2000-doelen. Hierbij is vooral de grote oppervlakte glanshaverhooiland bijzonder en hebben de stilstaande wateren een hoge natuurwaarde. De natuurontwikkeling is gericht op het uitbreiden en de kwaliteitsverbetering van de droge graslanden, stilstaande wateren (meren met krabbenscheer en fonteinkruiden) en het leefgebied voor de kwartelkoning. Daarnaast zal de aangetakte nevengeul bijdragen aan het ontwikkelen van een grote eenheid natuur waarbij de natuurlijke dynamiek een belangrijke rol speelt.

Voor het behoud en de ontwikkeling van glanshaverhooiland en is het van belang om ook minder dynamische delen te behouden in de uiterwaard. Dit graslandtype ontwikkelt zich het beste onder hooilandbeheer met eventueel nabeweidings. Binnen het plangebied van WaalWeelde West wordt gestreefd naar het behoud van 95 ha glanshaverhooiland en een uitbreidingsdoelstelling/ kwaliteitsverbetering van 7-17 ha. Een gedeelte hiervan zal gerealiseerd worden in de Stifische Uiterwaarden. Ook in het gebied ten noorden van de geul wordt grotendeels ingezet op natuurontwikkeling. De hiervoor benodigde percelen zijn reeds verworven. Dit gebied tussen de dijk en de nevengeul is tevens aangewezen als zoekzone voor een Waalvertierplek. Bij de uitvoering van de werkzaamheden en inrichting van de Waalvertierplek zal rekening moeten worden gehouden met licht-, geluids- en optische verstoring. Dit moet tot een minimum worden beperkt, zodat verstoring van leefgebied van met name kwartelkoning voorkomen wordt.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.1.2.3 *Zoekzone Waalvertierplek Stifische Uiterwaarden*

Een Waalvertierplek is een locatie waarop een recreant even de rust kan nemen en tegelijkertijd kan genieten van het uitzicht op de Waal of van de natuurlijke omgeving van de uiterwaard. Deze locaties bieden ruimte aan de vraag naar recreatieve mogelijkheden vanuit aanliggende dorpen en steden. De ligging van de Waalvertierplek in de Stifische Uiterwaarden is gekoppeld aan de herinrichting van de uiterwaarden en richt zich specifiek op de beleving van de ruige riviernatuur. Bij de inrichting van de Waalvertierplekken is een minimale aankleding richtinggevend. Een Waalvertierplek hoeft niet altijd nieuw gemaakt te worden. Ook bestaande elementen kunnen een dergelijke locatie vormen. Dit betekent dat er geen bankjes, afvalbakken en borden geplaatst worden. Het karakter van de Waalvertierplekken wordt hiermee ongeprogrammeerd en multifunctioneel en passend bij het weidse en wilde karakter van de Waal, rekening houdend met de verstoringgevoeligheid van de natuur.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.1.2.4 *Waalpleisterplaats Stiftsche Uiterwaarden*

De veerstoep Varik, behorende bij de vaarverbinding tussen de Stiftsche Uiterwaarden en de Kop van Heerewaarden, is aangewezen als Waalpleisterplaats. In dit gebied bestaat al het Veerhuis in Varik dat iets verder van de veerstoep bij de dijk gelegen is. Hier wordt horeca gecombineerd met kunst. De Waalpleisterplaats kan een versterking van de aanwezige voorzieningen betekenen en is gericht op informatievoorziening en het versterken van de verblijfskwaliteit.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.2 **Kop van Heerewaarden**

2.2.1 **Gebiedsbeschrijving**

Het gebied De Kop Heerewaarden ligt op de linkeroever van de Waal en is een bijzondere plek aangezien hier vroeger de Maas en de Waal samenvloeiden. De oude stroomgebieden zijn (binnendijs) nog goed herkenbaar, maar worden doorsneden door een nieuwe zware winterdijk. Buitendijs liggen nog oude dijken van voor 1500 die het waard zijn om te behouden en meer herkenbaar te maken in het landschap. Het gebied wordt in het zuiden begrensd door het voormalige Fort St. Andries en het Kanaal van St. Andries, welke de huidige verbinding vormt tussen de Maas en de Waal. De Kop Heerewaarden maakt onderdeel uit van het Natura 2000-gebied Rijntakken, deelgebied Uiterwaarden Waal en het Gelders Natuurnetwerk. De Kop Heerewaarden is tevens benoemd als NURG-project.

2.2.2 **Visie**

2.2.2.1 *Nevengeul Kop van Heerewaarden*

Op de verbeelding zijn twee nevengeulen weergegeven. Deze geulen dragen anders dan de andere geulen binnen het plangebied niet bij aan de waterstandsverlagende opgave binnen WaalWeelde West. Binnen de uiterwaard is een doelstelling voor het realiseren van een boskern opgenomen. Ook al is deze boskern gelegen in de stroomluwte, toch zullen (beperkte) maatregelen getroffen moeten worden om binnen de uiterwaard de mogelijke vermindering van doorstroming op te heffen. Het verminderen van effecten kan door het graven van (ondiepe) geulen en/of maaiveldverlaging. Voor de inrichting van de Kop van Heerewaarden wordt door de provincie Gelderland en Rijkswaterstaat gezocht naar meekoppelkansen voor de Kaderrichtlijn Water (KRW).

De bestaande geulen worden uitgegraven en eenzijdig aangetakt op de rivier. De bereikbaarheid van de zomerkade en het voetveer vormt een belangrijke randvoorwaarde voor de verdere ontwerp-opgave. Daarnaast moet de inrichting de problematiek ten aanzien van de vaarweg en kwel oplossen.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.2.2.2 *Natuur Kop van Heerewaarden*

De uiterwaard zal ontwikkeld worden als natuurlijke eenheid die voor veel vogelsoorten geschikt is als leefgebied. Daarnaast kunnen op de oeverwallen bijzondere vegetaties ontstaan zoals stroomdalgrasland en glanshaverhooiland. De Kop Heerewaarden maakt onderdeel uit van het Natura 2000-gebied Rijntakken, deelgebied Uiterwaarden Waal en is aangewezen als vogelrichtlijngebied. De uiterwaard is van belang als leefgebied voor verschillende vogelsoorten als steltlopers, eenden en grasetende watervogels. Natuurontwikkeling is daardoor met name gericht op het realiseren van vochtige graslanden, plas-drasterreinen en stilstaande wateren.

De rivieroever is potentieel kansrijk voor oeverwallen. Op de oeverwallen, waarop bij hoogwater aanzanding plaats vindt, kan stroomdalgrasland tot ontwikkeling komen. Voorwaarde is wel dat het aanwezige stortsteen wordt verwijderd en een extensief begrazingsbeheer wordt toegepast.

Uiteindelijk zal de uiterwaard ingericht en ontwikkeld worden tot een grote eenheid natuur waarbij sleutelprocessen als sedimentatie, erosie en successie in combinatie met extensief begrazingsbeheer de uiterwaard vorm zullen geven.

In het noorden van de Kop van Heerewaarden vindt natuurontwikkeling plaats op de voormalige steenfabriekslocatie Bato's Erf. Het terrein is inmiddels gesaneerd. In 2012 is op deze locatie ruimte gegeven aan een 'baken'. Hiermee is invulling gegeven aan Bato's erf als Waalvertierplek. Naast de recreatieve functie is dit hoogwatervrije terrein erg geschikt voor de ontwikkeling van hard- en zachthoutooibos. Ook zijn aansluitend op dit terrein goede mogelijkheden aanwezig voor de ontwikkeling van zacht- en hardhoutooibos. Realiseren van de boskern kan een negatief effect hebben op de doorstroming, ondanks dat deze gelegen is in het stoomluwe deel van de uiterwaard. Beperkte maatregelen zijn nodig om dit effect te neutraliseren. Dit kan door maaiveldverlaging en/of het Waalvertierplek graven van ondiepe geulen. Bij het graven van geulen is het wenselijk om aan te sluiten op de nog aanwezige relictten van oude stroomgeulen. Door deze geulen aan te takken op de rivier ontstaat stroming waardoor de geul geschikt wordt als leefgebied voor verschillende vissoorten. Hiermee kan de geul een bijdrage leveren aan de doelstellingen vanuit de Kaderrichtlijn Water (KRW).

De realisatie van de geul kan leiden tot aantasting van de aanwezige en te ontwikkelen natuurwaarden in het gebied. Aantasting van de natuurwaarden hoeft echter niet aan de orde te zijn wanneer hier bij het ontwerp van de geul rekening mee wordt gehouden. Met name voor behoud van omvang en kwaliteit van leefgebied van bever en kwartelkoning mogen de ingrepen niet leiden tot oppervlakte verlies en zal licht-, geluids- en optische verstoring bij de uitvoering van werkzaamheden tot een minimum moeten worden beperkt.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.2.2.3 *Waalvertierplek Kop van Heerewaarden*

Fort Sint-Andries, een voormalig militair fort tussen de Maas en de Waal, wordt ingericht als een Waalvertierplek. Inrichting van deze oude poortwachter bij de oude samenloop van de Waal en de Maas is gericht op versterking en beleving van de cultuurhistorische waarden. Ook Bato's Erf, een voormalig steenfabrieksterrein, is aangewezen als locatie voor een Waalvertierplek. Op deze locatie zijn de afgelopen jaren verschillende kunstwerken gerealiseerd. De nadruk ligt hierbij op de overgang van land naar water. De inrichting van Bato's Erf is gericht op een ruimtelijke verblijfsfunctie en vervreemding.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.2.2.4 *Waalpleisterplaats Kop van Heerewaarden*

De veerstoept in de Kop Heerewaarden is benoemd als Waalpleisterplaats. Aangezien de Kop van Heerewaarden leefgebied is voor veel verstoringgevoelige vogelsoorten, is het programma van de Waalpleisterplaats gericht op informatievoorziening en niet gericht op het trekken van meer bezoekers. Doordat in het gebied een nevengeul wordt aangelegd moet de toegangsweg naar de veerstoept waterdoorlatend worden gemaakt. Hierdoor wordt de bereikbaarheid gewaarborgd.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.3 **Hoogwatergeul Varik-Heesselt**

2.3.1 **Gebiedsbeschrijving**

In de omgeving van de kernen Varik en Heesselt wordt de Waal gekenmerkt door een forse meander. Deze flessenhals in de rivier begint ter hoogte van de Stiftsche Uiterwaarden en zorgt ervoor dat de rivier tijdens hoogwater niet snel kan doorstromen. Vanaf het dorp Opijnen, net ten westen van de Heesseltsche Uiterwaarden, is er weer sprake van een relatief rechte waterloop.

Het binnendijkse landschap is grotendeels agrarisch. De historische dorpen liggen aan de dijk veelal uitlopend in linten langs de dijk. Kerktorens markeren de hoek van de bochten in de rivier bij Heesselt en Varik. Op de oeverwallen liggen boomgaarden en kassen, op de stroomrug vooral boomgaarden en akkers. Doordat de overgang van oeverwal, stroomrug en kom in dit gebied geleidelijk is, is deze landschapsstructuur minder goed zichtbaar.

2.3.2 **Visie**

Op de verbeelding is met een indicatieve pijl in het binnendijkse gebied tussen de Heesseltsche Uiterwaarden en de Stiftsche Uiterwaarden aangegeven waar een hoogwatergeul Varik-Heesselt kan worden gerealiseerd. Specifiek ten aanzien van een hoogwatergeul⁴ hebben Provinciale Staten van Gelderland en de gemeenteraad van Neerijnen besloten, naast de opname van een hoogwatergeul in deze structuurvisie, dat alternatieven nadrukkelijk onderzocht moeten worden in de MIRT-verkenning.

De exacte locatie, de omvang en de invulling van een hoogwatergeul (groene of blauwe rivier) zijn geen onderwerpen binnen dit structuurvisieproces. Voor het gebied Varik-Heesselt is het belangrijk dat de gebiedsuitwerking wordt opgepakt als integraal gebiedsontwikkelingsproces waarbij naast hoogwaterveiligheid ook ruimtelijk-economische ontwikkelingen volwaardig worden meegenomen. Doel hiervan is het kunnen benutten van zogenaamde meekoppelkansen en het bevorderen van de ruimtelijke kwaliteit.

2.3.2.1 *Hoogwatergeul Varik-Heesselt*

Tussen de kernen Varik en Heesselt is van de Stiftsche Uiterwaarden naar de Heesseltsche Uiterwaarden een hoogwatergeul in het binnendijks gebied voorzien. De aanleg een dergelijke hoogwatergeul is cruciaal voor het slagen van de strategie die is gericht op oplossing van de hoogwaterproblematiek door meer ruimte voor de rivier te creëren. In het kader van deze strategie vormt een hoogwatergeul een zeer effectieve maatregel die al noodzakelijk is bij een afvoer van 17.000 m³/s bij Lobith. Een dergelijke hoogwatergeul leidt tot een fors waterstandsverlagend effect, van 45 tot 52 centimeter in bovenstrooms gelegen gebieden. Het effect loopt stroomopwaarts door tot Duitsland. De exacte waterstandsverlaging is afhankelijk van de inrichting en de keuze voor een groene of een blauwe rivier. Daar waar een groene rivier louter ten tijde van (extreem) hoogwater watervoerend is, is een blauwe rivier permanent watervoerend. De keuze voor een groene dan wel een blauwe rivier wordt niet gemaakt in het kader van deze structuurvisie. Dit zal nader moeten worden onderzocht. De dijken langs een hoogwatergeul moeten dusdanig worden gerealiseerd dat zij tot de primaire waterkeringen gerekend worden. Goede ontsluiting van het gebied is van groot belang en zal dan ook een belangrijk aandachtspunt vormen bij de nadere planvorming. Een hoogwatergeul bij Varik-Heesselt is op de verbeelding als indicatieve pijl opgenomen.

Bij de uitstroom van een hoogwatergeul in de Heesseltsche Uiterwaarden kunnen verhoogde waterstanden optreden. Hiervoor is lokaal mogelijk een dijkverzwaring nodig. Een hoogwatergeul bij Varik-Heesselt moet worden ontsloten door een in- en uitlaat in respectievelijk de Stiftsche Uiterwaarden en de Heesseltsche Uiterwaarden. Zowel de in- als de uitlaat bevinden zich in Natura 2000-gebied uiterwaarden Waal. Bij het ontwerp van een hoogwatergeul zal het beperken van de effecten op de natuurwaarden een belangrijke randvoorwaarde zijn. Vooral voor het behoud van de omvang en kwaliteit van het leefgebied van bever en kwartelkoning mag de aanleg van een hoogwatergeul niet leiden tot oppervlakteverlies en zal licht-, geluids- en optische verstoring bij de uitvoering van werkzaamheden tot een minimum moeten worden beperkt. Daarnaast geldt voor het behoud van leefgebied van de kamsalamander dat voldoende geïsoleerd water en landbiotoop aanwezig moeten blijven. Afhankelijk van de inrichting kan een hoogwatergeul ook een meerwaarde voor natuur hebben als het gaat om een verbindende functie. Tevens dient er bij de inrichting rekening te worden gehouden met mogelijke negatieve effecten op beschermde soorten zoals vleermuizen en steenuilen.

Een hoogwatergeul bij Varik-Heesselt zal een bijdrage leveren aan het beleefbaar maken van het karakter van de Waal. Door een geul wordt de dynamiek van de rivier beter zichtbaar gemaakt. De bestaande relatie tussen de uiterwaard en het binnendijks gebied wordt aangetast doordat de herkenbare kavelstructuur van het gebied zal worden doorsneden. Het is belangrijk om bij het landschappelijke ontwerp van een hoogwatergeul zoveel mogelijk rekening te houden met bestaande herkenbare structuren en elementen zoals kromakkers en bebouwing. Ook de begraafplaats vormt bij de nadere planvorming een belangrijk aandachtspunt. Door het landschappelijke ontwerp van een hoogwatergeul als een nieuwe laag in het landschap te benaderen,

kan daarnaast worden gericht op het creëren van nieuwe kwaliteiten. Ook de doorbreking van de dijk kan optisch wegvallen door een goed landschapsontwerp. Negatieve effecten op de landschappelijke waarden in het gebied kunnen eventueel worden verzacht door het bestaande maaiveld niet te vergraven.

Afhankelijk van de aard van een hoogwatergeul (groene of blauwe rivier) zijn er verschillende invullingen van het gebied mogelijk. De ontwikkeling van een hoogwatergeul dient te worden opgepakt door middel van een gebiedsproces, waarin mogelijke meekoppelkansen kunnen worden verkend. Voorwaarde voor de verdere uitwerking en realisering van een hoogwatergeul Varik-Heesselt is dat naast de verbetering van de rivierveiligheid óók geïnvesteerd wordt in het omliggende gebied. Uiteindelijk moet dit leiden tot een verbeterde ruimtelijke kwaliteit. Op deze manier wordt er een toegevoegde waarde voor het hele omliggende gebied gecreëerd.

Als er een groene rivier gerealiseerd wordt kunnen er bijvoorbeeld kansen ontstaan voor onder andere sport- en leisure-activiteiten. Daarnaast zou er een uitloopgebied kunnen worden ontwikkeld, omdat een groene rivier normaal gesproken droog staat. Hierdoor behoort ook agrarisch medegebruik tot de mogelijkheden. In het geval van een blauwe rivier ontstaan er vanzelfsprekend mogelijkheden om watergebonden recreatie te ontwikkelen. Tevens kan een relatie gelegd worden met de potentiële locatie voor woningbouw aan de noordzijde van de kern Varik. De precieze invulling van het gebied ten behoeve van een hoogwatergeul wordt niet bepaald in het kader van deze structuurvisie.

De indicatieve pijl voor een hoogwatergeul ligt in een stiltegebied. De begrenzing van het stiltegebied is opgenomen in de Gelderse omgevingsvisie. Binnen deze begrenzing gelden gedragsregels om de rust en stilte te waarborgen. Gebiedseigen activiteiten, zoals normale agrarische bedrijfsvoering, ondervinden hiervan geen belemmering. De tijdelijke bouwactiviteiten die nodig zijn om een hoogwatergeul te realiseren vormen een uitzondering op de gedragsregels.

Een groot deel van het gebied tussen de Stiftsche Uiterwaarden en de Heesseltsche Uiterwaarden is momenteel in agrarisch gebruik. Afhankelijk van de keuze voor een groene of blauwe rivier komt de landbouwkundige grond buitendijks te liggen of verdwijnt deze zelfs helemaal. Als gekozen wordt voor een groene rivier dan blijft het ruimtebeslag beperkt door de aanleg van de dijken. Wel zullen de kassen en boomgaarden in het gebied moeten verdwijnen.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.4 Heesseltsche Middelplaat

2.4.1 Gebiedsbeschrijving

De Heesseltsche Middelplaat is gelegen tussen de Stiftsche Uiterwaarden en de Heesseltsche Uiterwaarden, ten oosten van de kern Varik. De uiterwaard heeft een kort en smal profiel. De uiterwaard maakt deel uit van het Natura 2000-gebied Rijntakken, deelgebied Uiterwaarden Waal en het Gelders Natuurnetwerk. In de PKB Ruimte voor de Rivier en het Barro is een dijkteruglegging opgenomen en gereserveerd die een hydraulisch knelpunt in dit gebied zou moeten oplossen. In het geactualiseerde Nationaal Waterplan 2009-2015 is aangegeven dat het Barro zal worden aangepast aan de nieuwe inzichten van het Deltaprogramma. De Barro-reservering ten behoeve van de dijkteruglegging zal worden verwijderd in verband met de toevoeging van een hoogwatergeul bij Varik-Heesselt.

2.4.2 Visie

In deze structuurvisie is gekozen voor de aanleg van een Hoogwatergeul Varik-Heesselt. Door de keuze voor deze maatregel is de beoogde en gereserveerde dijkteruglegging in Heesseltsche Middelplaat niet meer nodig.

2.5 Heesseltsche Uiterwaarden

2.5.1 Gebiedsbeschrijving

De Heesseltsche Uiterwaarden liggen aan de rechteroever van de Waal, nabij het dorp Heesselt. De grootte van het gebied bedraagt 386 ha en maakt onderdeel uit van het Natura 2000-gebied Rijntakken, deelgebied Uiterwaarden Waal en het Gelders Natuurnetwerk. Het bestaande karakter is overwegend agrarisch in combinatie met natuurwaarden. Het landschap dat tegen de dijk aan ligt is cultuurhistorisch waardevol. Enkele cultuurhistorisch waardevolle elementen zijn een steenfabrieksterrein en een oud spoorlijntje dat dateert uit de tijd van de steenfabriek. Deze zijn beide eind twintigste eeuw afgebroken. Ook is er een 17^e-eeuwse zomerkade met een oud ontwateringssluisje.

2.5.2 Visie

2.5.2.1 *Nevengeul Heesseltsche Uiterwaarden*

In deze structuurvisie is het autonome inrichtingsplan Heesseltsche Uiterwaarden, dat is gemaakt in het kader van de NURG-opgave, opgenomen. Onder regie van Rijkswaterstaat wordt dit herinrichtingsplan uitgevoerd. Ten behoeve van de herinrichting zijn een bestemmingsplanherziening en een MER opgesteld.

Het doel van de herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden is het verhogen van de waterveiligheid en het leveren van een bijdrage aan de natuur. De doelstellingen van het project de Heesseltsche Uiterwaarden komen voort uit beleid en afspraken ten aanzien van waterveiligheid, natuur en beheer (NURG, Nationaal Waterplan, advies van de deltagcommissie, Gebiedsplan Natuur en Landschap en Natuurbeheerplan, Ecologische Hoofdstructuur, Beheersplan en -overeenkomst, project Stroomlijn en onderhoud

vaardiepte Waal).

Het herinrichtingsplan voorziet met betrekking tot rivierveiligheid onder andere in de realisatie van een nevengeul. Voor de inrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden wordt tevens door de provincie Gelderland en Rijkswaterstaat gezocht naar meekoppelkansen voor de Kaderrichtlijn Water (KRW). Ten aanzien van het verbeteren van de toegankelijkheid en beleefbaarheid van de uiterwaarden en de Waal worden er recreatieve voorzieningen aangelegd.

De geul draagt bij aan de opgave voor hoogwaterveiligheid. Volgens de gemaakte afspraken moet het project Heesseltsche Uiterwaarden minimaal 5,5 centimeter waterstandsverlaging realiseren op de hoofdas van de Waal bij km 925. Volgens berekeningen zorgt de aan te leggen geul zelfs voor een waterstandsdeling van circa 9,6 centimeter. De rivierkundige maatregel levert een bijdrage aan de Rijksdoelstelling om ruimte te bieden aan een maatgevende afvoercapaciteit van 18000 m³/s in 2100.

Ten behoeve van de realisatie van een hoogwatergeul bij Varik-Heesselt moet te zijner tijd in aanvulling op het NURG-herinrichtingsplan de winterdijk deels worden verlaagd. Ook moet ter hoogte van de uitstroom van een hoogwatergeul een klein gedeelte van de opgaande begroeiing in het gebied worden verwijderd. Deze maatregelen zijn noodzakelijk om de nog te ontwikkelen hoogwatergeul tussen Varik en Heesselt effectief te laten functioneren.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.5.2.2 *Natuur Heesseltsche Uiterwaarden*

In de Heesseltsche Uiterwaarden is de ontwikkeling van 200 ha natuur voorzien. Er wordt ingezet op een groot aaneengesloten en beheerbaar natuurgebied waarbij natuurlijke processen een belangrijke rol spelen. Het plan bevat de aanleg van diverse geulen. In het westelijk deel van de uiterwaarden wordt een strang verlengd tot een geul. Begroeiing wordt uit de bestaande geul verwijderd om het zicht op de rivier te verbeteren. Daarnaast wordt een deel van het maaiveld verlaagd en wordt ingezet op de aanleg en ontwikkeling van moerassen. Verder wordt ingezet op de aanleg en ontwikkeling van zachthoutoebos en stroomdalgraslanden. Tenslotte zullen bestaande zandwinplassen worden verontdiept.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.6 **Rossumsche Waard**

2.6.1 **Gebiedsbeschrijving**

De Rossumsche Waard is gelegen tussen de Hurwenensche Uiterwaarden en de Kop van Heerewaarden, ten oosten van de kernen Hurwenen en Rossum. De uiterwaard heeft een lang en vooral smal profiel. De uiterwaard maakt deel uit van het Natura 2000-gebied Rijntakken.

2.6.2 Visie

In deze structuurvisie zijn geen veranderingen voorzien ten opzichte van de huidige situatie.

2.7 Hurwenensche Uiterwaarden

2.7.1 Gebiedsbeschrijving

De Hurwenensche Uiterwaarden liggen voor het overgrote deel in de gemeente Maasdriel. Een klein deel aan de westzijde van de uiterwaarden hoort bij de gemeente Zaltbommel. Het is een gevarieerd gebied, gelegen tussen de kernen Hurwenen en Zaltbommel, waar landbouw, natuur en hoogwaterberging naast elkaar voorkomen. Bewoners uit de omgeving recreëren in de uiterwaard; er wordt gewandeld, gefietst en gezwommen. Het gebied maakt deel uit van het Natura 2000-gebied Rijntakken. De Hurwenensche uiterwaarden liggen in een stiltegebied en hier gelden gedragsregels om de rust en stilte in het gebied te bewaren. Gebiedseigen activiteiten, zoals agrarische bedrijfsvoering, ondervinden hiervan geen belemmering. De uiterwaarden kenmerken zich door een zeer gevarieerd landschap met waterplassen, geulen, moeras, een zandrug en weiden. Tussen de zomerkade en de winterdijk ligt een landbouwgebied en een belangrijk natuurgebied, de Kil. Het landbouwgebied is deels vergraven en gecultiveerd. In het onvergraven deel zijn nog kronkelwaardachtige patronen herkenbaar. De Kil is een afgesneden oude rivierarm waarin zich een waardevol moerasgebied heeft ontwikkeld. Tenslotte bevindt zich in het gebied één hoogwatervrijterrein. Dit voormalig opgehoogd fabrieksterrein dient als vluchtplaats voor dieren.

2.7.2 Visie

2.7.2.1 *Nevengeul Hurwenensche Uiterwaarden*

In het noorden van de Hurwenensche Uiterwaarden wordt door de Dienst Landelijk Gebied (DLG) gewerkt aan de herinrichting van een deel van de uiterwaarden. De ontwikkeling vindt plaats in opdracht van het Rijk en de provincie Gelderland in het kader van NURG en de Kaderrichtlijn Water. De herinrichting van de uiterwaarden betreft een autonoom project dat is opgenomen in deze structuurvisie.

Onderdeel van de herinrichting is de realisatie van een meestromende nevengeul die volgens planning eind 2015 gereed is. De nevengeul realiseert 2 centimeter waterstandsdeling en zorgt voor schoon en gezond water en een beter leefmilieu voor diverse plant- en diersoorten. Daarnaast is de nevengeul van belang voor stromingminnende vissoorten in de Waal. De verwachting is dat de 2 centimeter waterstandsdeling nodig zal zijn voor beheerruimte. Bij de inrichting van de Hurwenensche Uiterwaarden wordt tevens door de provincie Gelderland en Rijkswaterstaat gezocht naar meekoppelkansen voor de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.7.2.2 *Natuur Hurwenensche Uiterwaarden*

In het kader van het autonome inrichtingsplan voor de Hurwenensche Uiterwaarden vindt, daar waar momenteel sprake is van verruiging (met name opgaande bomen moeten op deze plek verwijderd worden) en verlanding, revitalisering van het bestaande rietmoeras plaats. Dit betreft vooral de strook in het noorden en oosten van de bestaande rietzone. Rondom de nieuwe strangen wordt ook ingezet op de ontwikkeling van rietmoeras. Het zand dat vrijkomt bij de realisatie van de nevengeul wordt gebruikt voor het verondiepen van de binnenste zandwinplas door de aanleg van natuurvriendelijke oevers.

De ontwikkeling van rietmoeras is een belangrijke opgave vanuit de Natura 2000-doelstellingen voor deze uiterwaard. Door herstel, uitbreiding en ontwikkeling van het rietmoeras in de Kil kan de geïsoleerde ligging van De Gelderse Poort ten opzichte van andere rietmoerasgebieden worden verminderd. Optimalisering van de waterhuishouding (aanleg van een sloot en gemaal) en het verbeteren van de waterkwaliteit zijn de belangrijkste factoren voor het verbeteren van het leefgebied van moerasvogels.

De verbetering van de waterhuishouding in de Kil en de aanleg van de meestromende nevengeul zullen ook zorgen voor herstel- en ontwikkelmogelijkheden voor typen als meren met krabbenscheer en fonteinkruiden, slikkige oevers en leefgebieden voor onder meer polder- en trekvis, porseleinhoen en de kwartelkoning. Doelstellingen zijn daarnaast ook gericht op het uitbreiden van stroomdalgrasland en glanshaverhooiland.

In verband met de waterveiligheid zijn geschikte locaties voor de ontwikkeling van hardhoutooibos in het rivierengebied schaars. Daarom zal, in aanvulling op het herinrichtingsplan dat momenteel in uitvoering is, op het hoogwatervrije, stromingsluwe terrein in de Hurwenensche Uiterwaarden hardhoutooibos ontwikkeld worden.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.7.2.3 *Agrarisch gebruik Hurwenensche Uiterwaarden*

In het meest oostelijk gelegen deel van de uiterwaarden blijft een extensief agrarisch gebied van ongeveer 60 hectare gehandhaafd. Het watersysteem van het agrarische deel van de Hurwenensche Uiterwaarden wordt losgekoppeld van de Kil. Hierdoor wordt voorkomen dat voedselrijk water de Kil binnenstroomt en landbouwgrond te nat wordt. Dit heeft een gunstig effect op de waterkwaliteit (minder eutrofiëring). De loskoppeling wordt gerealiseerd door de aanleg van een nieuwe watergang met een natuurvriendelijke, flauwe oever. In de zomerkade wordt een nieuw gemaal gebouwd dat het gewenste peil van de agrarische percelen reguleert. Daarnaast wordt hiertoe ten oosten van de Gemeenteweg een gronddam aangebracht.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.8 Bitumarin-terrein

2.8.1 Gebiedsbeschrijving

Het Bitumarin-terrein is een voormalig productie- en opslagterrein voor bitumenmatten. Het bedrijfsterrein ligt in het buitendijks gebied op een woerd aan de noordzijde van de rivier nabij het dorp Opijnen. Het terrein is verpauperd en verwilderd. Daarnaast zijn er op het terrein nog oude fabrieksgebouwen aanwezig. Het terrein is ruim 200 jaar in gebruik geweest als bedrijfslocatie. In het westen grenst het Bitumarin-terrein aan de Rijswaard, dat onderdeel is van Natura 2000-gebied Rijntakken en het Gelders Natuurnetwerk.

2.8.2 Visie

2.8.2.1 *Functieveranderingslocatie Bitumarin-terrein*

Het Bitumarin-terrein is in de structuurvisie opgenomen als functieveranderingslocatie⁵. Door de ligging nabij Opijnen is de vestiging van een ander bedrijf niet goed mogelijk vanwege mogelijke milieueffecten op het woon- en leefklimaat van de kern. Voor de herontwikkeling van het terrein wordt gedacht aan woningen en landgoedontwikkeling in combinatie met natuur en eventueel recreatie of kleinschalig werken. Nieuwe functies in het gebied zijn alleen mogelijk als er geen sprake is van significant negatieve effecten op de Natura 2000- waarden. Mogelijke effecten als gevolg van een toename van stikstofdepositie en verstoring van het leefgebied van broedvogels waaronder de kwartelkoning, kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. Het nemen van mitigerende maatregelen kan noodzakelijk zijn om (significant) negatieve effecten met zekerheid uit te sluiten. Daarnaast is ook de Beleidslijn grote rivieren van toepassing bij de functieverandering van het terrein, omdat het Bitumarin-terrein buitendijks gelegen is.

Op het Bitumarin-terrein bestaan mogelijkheden om hoogwaardige woningbouw te combineren met natuur en water. De structuurvisie WaalWeelde West kent alleen kwalitatieve doelen voor woningbouw. Dit betekent dat een nieuwe woonlocatie altijd een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit moet betekenen. Door de woningaantallen relatief laag te houden kan een aantasting van de landschappelijke waarden in het gebied worden beperkt.

De initiatiefnemer heeft de voorkeur voor ontwikkeling van het bedrijfsterrein naar een woonlocatie, eventueel in combinatie met recreatie en kleinschalig werken. Bij de herinrichting van het Bitumarin-terrein dient rekening te worden gehouden met het Kwalitatief Woonprogramma Gelderland (KWP3) en zijn opvolger, de kwantitatieve opgave wonen (2015-2024). Ten aanzien van mogelijke archeologische verwachtingswaarden in het gebied dient er nader onderzoek te worden gedaan.

Nieuwe functies in het gebied moeten voldoen aan de geldende wet- en regelgeving, waaronder de Beleidslijn grote rivieren en Natura 2000. Zo mag de ontwikkeling geen significant negatieve effecten (o.a. externe werking) hebben op het nabij gelegen natuurgebied de Rijswaard. Tenslotte geldt dat de initiatiefnemer verantwoordelijk is voor het aandragen van een vergunbaar plan in het kader van de Flora- en faunawet en de Boswet.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.9 Rijswaard

2.9.1 Gebiedsbeschrijving

De Rijswaard ligt ten zuiden van Waardenburg op de rechteroever van de Waal. De Rijswaard wordt aan de linkerzijde door het bruggenhoofd van de Rijksweg A2 gescheiden van de Kerkewaard. Deze brug vormt een belangrijk rivierkundig knelpunt. Mede daardoor vormt de rivier op dit punt een flessenhals. Hierdoor kan er geen goede doorstroming plaatsvinden ten tijde van grote waterafvoeren.

De Rijswaard is een belangrijk onderdeel van het Natura 2000-gebied Rijntakken, deelgebied Uiterwaarden Waal. Het is één van de meest waardevolle uiterwaarden in Nederland die gekenmerkt wordt door strangen en oude patronen/relief met waardevol bos met oude wilgengrienden en glanshaverhooilanden. Het deel van de Kerkewaard net ten westen van de A2 maakt eveneens onderdeel uit van Natura 2000 en het Gelders Natuurnetwerk. De in dit gebied aanwezige boskern bevat hoge natuurwaarden.

2.9.2 Visie

2.9.2.1 *Plas Rijswaard*

De Rijksweg A2 en de spoorlijn tussen Waardenburg en Zaltbommel vormen een groot rivierkundig knelpunt. De aanleg van een plas⁶ levert een belangrijke bijdrage aan het vergroten van de beperkte afvoercapaciteit als gevolg van de flessenhals bij Zaltbommel. De rivierkundige maatregel levert 7 centimeter waterstandsdeling op. De plas wordt door een kleine lage oeverwal gescheiden van de Waal. Tegelijkertijd blijft een zo groot mogelijk deel van de Rijswaard behouden. Gezien de unieke waarde van de Rijswaard in verband met bijzondere natuur- en landschappelijke waarden is een goed ontwerp gericht op het (zo veel mogelijk) voorkomen van aantasting van deze waarden van groot belang. De uiterwaard kent een laagdynamisch systeem, wat ook na realisatie van de plas zo zal blijven. Hierdoor worden veel huidige landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten behouden.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.9.2.2 *Natuur Rijswaard*

De Rijswaard bestaat voor een belangrijk deel uit natuur. In het gebied ligt de focus voor natuur op het behoud en de ontwikkeling van de Natura 2000-doelen. Hierbij is vooral de grote oppervlakte glanshaverhooiland en zachthoutooibos bijzonder. De natuurontwikkeling is gericht op het uitbreiden en de kwaliteitsverbetering van de droge graslanden, stilstaande wateren (meren met krabbenscheer en fonteinkruiden) en leefgebied voor de kwartelkoning en de kamsalamander.

Glanshaverhooiland ontwikkelt zich het beste onder hooilandbeheer met eventueel nabeweidings. Binnen het plangebied van WaalWeelde West wordt gestreefd naar een behoud van 95 ha glanshaverhooiland en een

uitbreidingsdoelstelling/kwaliteitsverbetering van 7-17 ha. Een gedeelte hiervan zal gerealiseerd worden in de Rijswaard.

Door de uitvoering van maatregelen in het gebied, kunnen bestaande natuurwaarden verloren gaan. Dit kan zo veel mogelijk beperkt worden door de hydrologische maatregelen en de opgave voor natuur in één ontwerp op elkaar af te stemmen. Mogelijk kan bijvoorbeeld de aantasting van aanwezige waarden voorkomen worden door gebruik te maken van de bestaande, reeds ontgraven delen.

Door de inrichting van de uiterwaard kan binnen het Natura 2000-gebied leefgebied van de kamsalamander verloren gaan. Het ontwerp zal er op gericht moeten zijn om voldoende geïsoleerde wateren en landbiotoop te behouden. Voor de (broed-)vogels kwartelkoning en grutto zal voldoende nieuw leefgebied behouden en ontwikkeld moeten worden. Uitvoering van de werkzaamheden zal dusdanig uitgevoerd moeten worden dat licht-, geluids- en optische verstoring tot een minimum worden beperkt.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.10 Buitenstad Zaltbommel

2.10.1 Gebiedsbeschrijving

Buitenstad Zaltbommel is een verouderd industrieterrein dat tegen de historische binnenstad van Zaltbommel aan ligt. Het gaat om het gebied tussen de jachthaven, Steenweg, Gamerensedijk en de grens tussen uiterwaarden en het bedrijf Busker aan de westzijde van Zaltbommel. Hieronder valt ook het terrein van bedrijf BUKO. De locatie grenst aan een haven. Buitenstad Zaltbommel ligt in het buitendijks gebied. Het Rijk heeft de locatie aangewezen als zogenaamde EMAB-locatie. EMAB betekent experimenten met aangepast bouwen. Daarnaast is de historische kern van Zaltbommel vanwege de hoge cultuurhistorische waarde aangewezen als van rijkswege beschermd stadsgezicht en daardoor de status van Rijksmonument heeft.

2.10.2 Visie

2.10.2.1 *Functieveranderingslocatie Buitenstad Zaltbommel*

Buitenstad Zaltbommel is in deze structuurvisie opgenomen als functieveranderingslocatie⁷. De opgave voor de Buitenstad is het maken van een kwaliteitssprong waarbij binnenstad en buitenstad elkaar gaan versterken.

De locatie Buitenstad Zaltbommel is indertijd aangewezen als EMAB-locatie. Belangrijk bij de herontwikkeling van de locatie is de relatie en wisselwerking tussen Buitenstad Zaltbommel en de historische binnenstad.

Voor de ontwikkeling van Buitenstad Zaltbommel is een Stedenbouwkundig Programma van Eisen (SPvE) opgesteld als toetsingskader voor de planvorming voor de ontwikkeling van het terrein. De locatie Buitenstad is opgedeeld in verschillende deelgebieden. Elk gebied kent zijn eigen specifieke kwaliteit. In het toetsingskader staan belangrijke regels over schaal en zichtlijnen, waarmee getoetst wordt of de nieuwe skyline wordt ontworpen in balans met het beschermde stadsgezicht, de

historische binnenstad en de afzonderlijke belangrijke cultuurhistorische waarden. Integraal geldt voor de ontwikkeling van de Buitenstad (dus voor de woningbouw, de maatschappelijke voorzieningen, detailhandel, horeca en dergelijke) dat deze ontwikkeling aanvullend is voor Zaltbommel. Naast de focus op wonen, detailhandel en maatschappelijke voorzieningen is er in de Buitenstad ook plaats voor kunst en horeca. Het SPvE voor de Buitenstad Zaltbommel is op 26 september 2013 vastgesteld door de gemeenteraad van Zaltbommel.

Ontwikkeling van functieveranderingslocatie Buitenstad Zaltbommel moet voldoen aan de geldende wet- en regelgeving. De locatie ligt in het buitendijks gebied en valt daarom onder het stroomvoerend regime van de Waal. Om deze reden moet bij de ontwikkeling voldaan worden aan de eisen die worden gesteld in de Beleidslijn grote rivieren. Bij de herinrichting van de Buitenstad Zaltbommel dient rekening te worden gehouden met het Kwalitatief Woonprogramma Gelderland (KWP-3) en zijn opvolger, de kwantitatieve opgave wonen (2015-2024). Tenslotte moet het ontwerp er op gericht zijn op het uitblijven van negatieve effecten (externe werking) op de kernkwaliteiten van het Gelders Natuurnetwerk (GNN), Groene Ontwikkelingszone (GO) en Natura 2000-gebieden (met name stikstofdepositie).

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.11 Kerkewaard

2.11.1 Gebiedsbeschrijving

Ten oosten van de kern Haaften bevindt zich een overnachtingshaven voor de binnenvaart op de Waal. De overnachtingshaven wordt beheerd door Rijkswaterstaat, Directie Oost-Nederland. De haven biedt momenteel plaats aan 25 tot 30 schepen. Aanvankelijk was de haven bedoeld voor het watergebonden maken van het bedrijventerrein. Toen er geen behoefte bleek te bestaan aan een watergebonden bedrijventerrein, is de haven in 1986 aangewezen als overnachtingshaven. De haven is aangelegd in een zandgat dat in de jaren zestig uitgebaggerd is om het naastgelegen bedrijventerrein Kerkewaard op te hogen. De overnachtingshaven en het overige deel van de uiterwaard (niet zijnde het huidige bedrijventerrein) maken deel uit van het Gelders Natuurnetwerk en de Groene Ontwikkelingszone. Op het ten noorden van de overnachtingshaven gelegen bedrijventerrein is onder meer het bedrijf Van Uden Logistics gevestigd. Dit bedrijf beschikt in de Kerkewaard momenteel over twee warehouses.

2.11.2 Visie

2.11.2.1 Verlengde haven Kerkewaard

Ten behoeve van de waterveiligheid wordt de bestaande haven verlengd⁸. Door het verlengen van de haven ontstaat er een geul in de richting van Tuil. De verlengde haven levert een behoorlijke waterstandsdeling op, namelijk 8,8 centimeter. Naast deze forse waterstandsdeling zorgt de verlenging van de haven ervoor dat sedimentatie en dwarsstromen worden tegengegaan, waardoor de invaart voor schepen verbetert. Deze structuurvisie voorziet niet in een uitbreiding van het huidige aantal ligplaatsen.

Bij de aanleg van de verlengde haven moet rekening gehouden worden met de mogelijke aantasting van kernkwaliteiten van het Gelders Natuurnetwerk (GNN), de Groene Ontwikkelingszone (GO) en externe werking op het nabijgelegen Natura 2000-gebied Rijntakken, deelgebied Uiterwaarden Waal. Bij ontwikkelingen in de Kerkewaard dient tevens rekening te worden gehouden met het behoud van de bestaande overnachtingsfunctionaliteit, omdat die kwetsbaar is voor ingrepen in de omgeving daarvan. De overnachtingshaven heeft namelijk een belangrijke (rust-)functie voor de binnenvaart.

Als de bestaande overnachtingshaven wordt verlengd, zal ongeveer 20 hectare landbouwgrond verloren gaan.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.11.2.2 *Werken Bedrijventerrein Kerkewaard*

Tussen de overnachtingshaven en het bestaande bedrijventerrein is onder voorwaarden een watergebonden uitbreiding van bedrijventerrein Kerkewaard mogelijk gemaakt. Het huidige bedrijventerrein Kerkewaard is niet watergebonden. De ontwikkeling naar multimodaal transport is echter een belangrijke wens voor een ter plaatse gevestigd bedrijf (Van Uden Logistics).

De uitbreiding van bedrijventerrein Kerkewaard is toegestaan wanneer in ieder geval aan de volgende randvoorwaarden is voldaan:

- de regio Rivierenland dient akkoord te gaan met de opname van de Kerkewaard in het Regionaal Programma Bedrijventerreinen (RPB). Momenteel vindt er in dit kader een herijking van het RPB plaats. De vaststelling van de herijking door de gemeenteraden is naar verwachting in het najaar van 2015;
- de mogelijke uitbreiding en ontwikkeling moet gekoppeld worden aan de specifieke uitbreidingswens van het bedrijf Van Uden Logistic BV;
- de uitbreiding van het bedrijventerrein dient verenigbaar te zijn met de functie van de overnachtingshaven als belangrijke (rust-)functie ten behoeve van de binnenvaart;
- bij de ontwikkeling van het bedrijventerrein dient rekening gehouden te worden met de natuurwaarden binnen het Gelders Natuurnetwerk (GNN), de Groene Ontwikkelingszone (GO) en Natura 2000. Hierbij geldt dat de effecten als gevolg van een toename van stikstofdepositie op de nabijgelegen glanshaverhooilanden in de Rijswaard onderzocht moeten worden;
- er wordt voorzien in een goede landschappelijke inpassing richting het dorp Haaften die zorgt voor een goede overgang tussen dorp en bedrijvigheid. Op inrichtingsniveau moet worden onderzocht of met de ontwikkeling van een gemengd woonwerkgebied hieraan invulling gegeven kan worden;
- er wordt voorzien in een goede landschappelijke inpassing richting de linkeroever van de Waal (waaronder Buitenstad Zaltbommel).

Voor alle ontwikkelingen in het gebied geldt dat er dient te worden gehandeld binnen de kaders van de geldende wet- en regelgeving.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.12 Crobsche Waard

2.12.1 Gebiedsbeschrijving

De Crobsche Waard is een buitendijks gelegen natuurgebied op de rechteroever van de Waal ten westen van het dorp Haaften. De uiterwaard bestaat uit een afwisseling van plassen, zachthoutoobos en vochtige landbouwgronden. De plassen zijn ontstaan door zand- en kleiwinning. In het midden van de Crobsche Waard bevindt zich een werkende steenfabriek. De Crobsche Waard maakt, met uitzondering van het steenfabrieksterrein, deel uit van het Gelders Natuurnetwerk en de Groene Ontwikkelingszone.

2.12.2 Visie

2.12.2.1 *Nevengeul Crobsche Waard*

Steenfabriek de Crob blijft behouden in het gebied. Daaromheen wordt een dubbele eenzijdig aangetakte geul⁹ gerealiseerd. Met de realisatie van de nevengeul wordt een waterstandsding van circa 5,4 centimeter gehaald. De plassen worden met elkaar verbonden. Omdat de plassen momenteel erg diep zijn, kunnen deze ten behoeve van de natuur worden verontdiept zonder dat de doorstroming van het water hierdoor vermindert. Daarnaast wordt het maaiveld in het zuidelijke en oostelijke deel van de uiterwaard verlaagd.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.12.2.2 *Natuur Crobsche Waard*

De aanleg van de geulen biedt mogelijkheden om ook de natuurwaarden in het gebied te verhogen. Zo wordt op de oeverwallen bijvoorbeeld de ontwikkeling van stroomdalgrasland mogelijk gemaakt. Toch zal niet voorkomen kunnen worden dat bij de herinrichting bestaande natuur verloren gaat of verandert in een ander natuurdoel. Per saldo zal de herinrichting een meerwaarde moeten opleveren voor het Gelders Natuurnetwerk en de Groene Ontwikkelingszone. Bij aantasting van leefgebieden van streng beschermde soorten kan het nodig zijn om het ontwerp bij te stellen of een alternatief leefgebied te bieden.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.13 Gamerensche Waarden

2.13.1 Gebiedsbeschrijving

In 1995 is er in het gebied, dwars door de uiterwaard en langs de zandwinplas, een nieuwe dijk aangelegd. Het landschap van Gameren wordt nog steeds bepaald door de Waal. Binnendijs is er de kwaliteit van het oude Gameren met haar herkenbare oeverwal en de oude dijk als scheidend element. Buitendijs ligt er een natuurgebied met geïsoleerde wateren en meestromende nevengeulen dat onderdeel uitmaakt van het Gelders Natuurnetwerk. Het natuurgebied wordt ontwikkeld tot een grote eenheid waarin natuurlijke processen de natuurwaarden en het landschap in belangrijke mate zullen vormen. De Gamerensche Waarden zijn goed toegankelijk.

2.13.2 Visie

In deze structuurvisie zijn geen veranderingen voorzien ten opzichte van de huidige situatie.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.14 Breemwaard

2.14.1 Gebiedsbeschrijving

Tot circa 1995 had de Breemwaard vooral een agrarische functie. De maatregelen die naar aanleiding van het hoogwater in 1995 zijn genomen om de Bommelerwaard voor de toekomst veilig te stellen, hebben een grote invloed gehad op het gebruik en het uiterlijk van de uiterwaard. De Breemwaard maakt deel uit van het Gelders Natuurnetwerk (GNN). Het agrarisch gebruik speelt hier geen hoofdrol meer. De natuur heeft vrij baan gekregen. In de zomermaanden houdt het vee het gras kort. Klei en zand zijn gebruikt om de dijken in het gebied te verzwaren. Verder zijn enkele oude kleiputten met elkaar verbonden en is een oude strang weer hersteld.

De natuur in de Breemwaard wordt gekenmerkt door een lage dynamiek. In WaalWeelde West zijn er niet veel uiterwaarden met een laagdynamisch karakter. De Breemwaard kent geen echte nevengeulen, maar overstroomt wel met enige regelmaat. Het water blijft er relatief lang staan en kan via slechts één kleine sluis het gebied verlaten. Voor wat betreft de natuur kent het gebied een variatie aan natuurwaarden: zachthoutooibos, moeras, stroomdalflora, bloemrijke graslanden en kleine poelen.

2.14.2 Visie

2.14.2.1 *Natuur Breemwaard*

Om ruimte te kunnen geven aan de rivier is het van belang dat in de stroombaan geen opgaande begroeiing aanwezig is. In het kader van de PKB Ruimte voor de Rivier is de Breemwaard onderdeel van het project Stroomlijn. Dit betekent dat grootschalig onderhoud plaats vindt met het doel de doorstroming van de rivier te bevorderen. Hierbij gaat het vooral om het verwijderen van opgaande beplanting. Bovendien vergraaft men een deel van de uiterwaard zodat de beheerbaarheid van het gebied wordt verbeterd. Tenslotte wordt in de toekomst in het kader van NURG nieuwe natuur ontwikkeld in de uiterst oostelijke punt van de uiterwaard. De natuurontwikkeling is gericht op het realiseren van een grote eenheid robuuste riviernatuur en de afronding van een grote beheereenheid. De NURG-opgave betekent de afronding van de herinrichting van de Breemwaard.

Een groot deel van de percelen in de Breemwaard is in handen van Staatsbosbeheer. Omdat het overige deel van de percelen in eigendom is van een particulier en de natuurontwikkeling afhankelijk is van het vrijkomen van deze gronden, is de Breemwaard in het Uitvoeringsprogramma gevat onder “privaat initiatief”. De gronden zullen niet actief worden verworven, maar worden ontwikkeld en ingericht als natuur wanneer de gelegenheid zich voordoet.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.15 Herwijnsche Boven- en Benedenwaard

2.15.1 Gebiedsbeschrijving

De Herwijnsche Bovenwaard is een relatief smalle uiterwaard aan de noordoever van de Waal. Aansluitend op de Herwijnsche Bovenwaard ligt de Benedenwaard. De uiterwaarden worden gekenmerkt door het agrarische gebruik. Daarnaast wordt de Benedenwaard gekenmerkt door een afwisseling van kleine plassen, moerasachtige laagten en bos. In de Bovenwaard zijn drie plassen gelegen, één grotere en twee kleinere. Ten westen van de grote plas ligt een archeologisch monument (waarschijnlijk een voormalige kasteelplaats). Door de veelheid aan landschapselementen en de structuur is er sprake van een gevarieerd landschapsbeeld. Het historische dijktracé met historische bebouwing is ruimtelijk kwalitatief zeer waardevol en levert hierdoor ook een belangrijke bijdrage aan het gevarieerde landschapsbeeld.

2.15.2 Visie

2.15.2.1 *Neuvengeul Herwijnsche Boven- en Benedenwaard*

In de Herwijnsche Bovenwaard is een kleine neuvengeul opgenomen in het oostelijke deel. Met deze maatregel wordt 3,3 centimeter waterstandsdeling gerealiseerd. Deze maatregel ligt geheel binnen de uiterwaard en heeft geen relatie met het dijklichaam. Ook het archeologische monument in de Herwijnsche Bovenwaard wordt ontzien. De

nevengeul heeft naast waterstandsverlaging een positief effect op de kernkwaliteiten behorende bij Gelders Natuurnetwerk en Groene Ontwikkelzone. Het alternatief leidt wel tot een afname van landbouwareaal en meer sedimentatie in de vaarweg.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.15.2.2 Agrarisch gebruik Herwijnsche Boven- en Benedenwaard

Een groot deel van het gebied (ongeveer 95 ha) is in agrarisch gebruik. Er vindt door realisatie van de oostelijke nevengeul een afname van landbouwareaal plaats. Het gaat daarbij om ongeveer 10-15 hectare.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.15.2.3 Zoekzone Waalvertierplek Herwijnsche Boven- en Benedenwaard

In de Bovenwaard wordt een Waalvertierplek gerealiseerd. Deze Waalvertierplek zal zich concentreren rondom het archeologische monument. Bij het bepalen van de omvang en de inrichting moet rekening worden gehouden met de aanwezige natuurwaarden binnen het *Gelders Natuurnetwerk* en de overige (met name agrarische) functies van het gebied.

Een Waalvertierplek is een locatie waarop een recreant even de rust kan nemen en tegelijkertijd kan genieten van het uitzicht op de Waal of van de natuurlijke omgeving van de uiterwaard. Deze locaties bieden ruimte aan de vraag naar recreatieve mogelijkheden vanuit aanliggende dorpen en steden. Daarnaast vormen zij de toegangspoorten tot de uiterwaarden en de Waal. Bij de inrichting van de Waalvertierplekken is een minimale aankleding richtinggevend. Bovendien hoeft een Waalvertierplek niet altijd nieuw gemaakt te worden. Ook bestaande elementen kunnen een dergelijke locatie vormen. Dit betekent dat er in principe geen bankjes, afvalbakken en borden geplaatst worden. Het karakter van de Waalvertierplekken wordt hiermee ongeprogrammeerd, multifunctioneel en passend bij het weidse en wilde karakter van de Waal.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.15.2.4 Waalpleisterplaats Herwijnsche Boven- en Benedenwaard

De veerstoept, behorende bij de vaarverbinding tussen de Ruijterwaard bij Brakel en de Herwijnsche Boven- en Benedenwaard is aangewezen als Waalpleisterplaats. De Waalpleisterplaats kan een versterking van de aanwezige voorzieningen betekenen en is gericht op informatievoorziening en het versterken van de verblijfskwaliteit.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.16 Ruijterwaard

2.16.1 Gebiedsbeschrijving

De Ruijterwaard is een langgerekte smalle uiterwaard tussen Brakel en Zuilichem. Het beeld van deze uiterwaard wordt momenteel voornamelijk bepaald door agrarisch gebruik met her en der boomgroepen. Daarnaast bestaat de Ruijterwaard uit een meanderrelict. De strang langs de dijk maakt dit gedeeltelijk zichtbaar. Een andere kwaliteit is de dijk als belevings-as. In het bijzonder geldt dit voor de dijkgedeelten waar de dorpen Brakel en Zuilichem tegenaan liggen. Deze worden namelijk gekenmerkt door karakteristieke historische lintbebouwing. Tevens ligt de dijk langs het zomerbed van de Waal waardoor er weidse uitzichten over de rivier mogelijk zijn.

In een groot deel van de Ruijterwaard heeft kleiwinning plaatsgevonden. De kleiwinlocatie is heringericht als landbouwgrond. Daarnaast is er binnen het gebied nog een tweetal bedrijven gevestigd. Deze bedrijven worden aan weerszijden begrensd door bestaande natuurterreinen die onderdeel uitmaken van het Gelders Natuurnetwerk. Eén van de bedrijven is baggeraar Van Oord Nederland BV. In de Ruijterwaard wordt deze locatie gebruikt voor opslag, herstel en productie van baggermaterialen. Het bedrijf HOWA opereert in scheepvaartreparatie en zandoverslag en bevindt zich in de uiterwaard nabij Zuilichem. In het vigerende bestemmingsplan Buitendijks Gebied (2004) is HOWA niet bestemd. Het college van burgemeester en wethouders van Zaltbommel heeft daarom op 22 maart 2012 besloten om het bedrijf te gaan bestemmen. Er is hiervoor nog geen bestemmingsplanprocedure gestart. Het bedrijf moet aan de geldende wet- en regelgeving voldoen.

2.16.2 Visie

2.16.2.1 *Nevengeul Ruijterwaard*

Om meer hoogwaterveiligheid te creëren zal er een langgerekte geul door de gehele uiterwaard worden gerealiseerd. De geul heeft een gesloten instroomopening ter hoogte van Zuilichem en wordt doorgetrokken naar de Brakelse waarden (bij Brakel) waar de geul aantakt op een nevengeul die in de richting van Munnikenland loopt. In de Brakelse Benedenwaard worden in deze structuurvisie twee alternatieven gezien:

1. Combinatiemaatregel Ruijterwaard/Brakel met dijkteruglegging (wl_43-45-a3)¹⁰
2. Combinatiemaatregel Ruijterwaard/Brakel zonder dijkteruglegging (wl_Brakel-b3)¹¹

De combinatie van deze rivierkundige maatregelen levert een belangrijk waterstandsverlagend effect op. De veerstoep, die door de geul wordt doorsneden, zal waterdoorlatend moeten worden gemaakt. Op deze manier kan de veerverbinding behouden blijven.

De maatregel met dijkverlegging levert 25,2 centimeter waterstandsval op. De maatregelen zonder dijkverlegging levert een waterstandsval van 14,9 centimeter op.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.16.2.2 *Natuur Ruijterwaard*

De geul zal leiden tot een hoogdynamisch karakter van het gebied. De inrichting van de uiterwaard is gericht op de ontwikkeling van natuur die hoort bij het hoog dynamische systeem. Daarbij zal worden ingezet op de realisatie van stroomdalflora en behoud van enkele bestaande ooibosjes. De herinrichting in zijn geheel zal bijdragen aan het versterken van de kernkwaliteiten voor natuur.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.16.2.3 *Agrarisch gebruik Ruijterwaard*

Voor de gronden gelegen tussen de dijk en de nieuwe nevengeul wordt ingezet op behoud van het agrarisch gebruik. Aangezien de uiterwaard erg smal is, is het de vraag of regulier agrarisch gebruik gecombineerd kan worden met de nevengeul. In de uitwerking zal worden bekeken of een combinatie van natuur- en watermaatregelen en agrarisch gebruik mogelijk is. Als in het vervolgproces over de definitieve inrichting wordt besloten, zullen de percelen die omgevormd worden naar natuur, onderdeel worden van het Gelders Natuurnetwerk (GNN).

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.16.2.4 *Zoekzone Waalvertierplek Ruijterwaard*

De Ruijterwaard is aangewezen als zoekzone voor de realisatie van een Waalvertierplek. Een Waalvertierplek is een locatie waarop een recreant even de rust kan nemen en tegelijkertijd kan genieten van het uitzicht op de Waal of van de natuurrijke omgeving van de uiterwaard. Deze locaties bieden ruimte aan de vraag naar recreatieve mogelijkheden vanuit aanliggende dorpen en steden. Daarnaast vormen zij de toegangspoorten tot de uiterwaarden en de Waal. De ligging van de Waalvertierplek in de Ruijterwaard is gekoppeld aan de herinrichting van de uiterwaard. Bij de inrichting van de Waalvertierplekken is een minimale aankleding richtinggevend. Bovendien hoeft een Waalvertierplek niet altijd nieuw gemaakt te worden. Ook bestaande elementen kunnen een dergelijke locatie vormen. Dit betekent dat er in principe geen bankjes, afvalbakken en borden geplaatst worden. Het karakter van de Waalvertierplekken wordt hiermee ongeprogrammeerd, multifunctioneel en passend bij het weidse en wilde karakter van de Waal. De natuurdoelen in het gebied zijn minder gevoelig voor verstoring dan in veel andere uiterwaarden in de Waal. Dit betekent dat het gebied een iets groter potentieel heeft waar het gaat om recreatiedruk en bezoekersaantallen. Bij de realisatie van de Waalvertierplek kan hier rekening mee worden gehouden.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.16.2.5 *Waalpleisterplaats Ruijterwaard*

De veerstoept Brakel, behorende bij de vaarverbinding tussen Brakel en de Herwijnsche Boven- en Benedenwaard, is aangewezen als Waalpleisterplaats. Dit gebied wordt ten behoeve van de aanleg van nevengeulen en de dijkverlegging heringericht. De ontwikkeling van de Waalpleisterplaats wordt dan ook gekoppeld aan de herinrichting van de Brakelse Benedenwaarden. De veerstoept zal gehandhaafd blijven. Er zullen voorzieningen worden getroffen om de geul onder de veerstoept door te kunnen laten stromen zodat de veerstoept bereikbaar blijft.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.16.2.6 *Functieveranderingslocatie Ruijterwaard*

De in de uiterwaard gelegen bedrijfslocatie is aangewezen als functieveranderingslocatie. Het bestaande bedrijf kan op termijn uit de uiterwaard verdwijnen ten behoeve van een andere functie. Als nieuwe functie kan gedacht worden aan de ontwikkeling van hoogwaardige (verblijf-)recreatie. Planologisch mogelijk en milieutechnisch haalbaar ook tevens geacht worden gedacht aan overige bedrijvigheid. Voor alle ontwikkelingen geldt dat ze moeten passen binnen de bestaande wet- en regelgeving.

Voor de functieveranderingslocatie in de Ruijterwaard is (nog) geen initiatief(-nemer) bekend, om deze reden is functieverandering voorzien op de lange termijn. Dit betekent dat nog niet bekend is of de functieverandering binnen de bestaande bebouwing plaats kan vinden. Op grond van artikel 2.4.4, onder I Barro kan een bestemmingsplan een functieverandering binnen bestaande bebouwing mogelijk maken zonder dat er een verplichting tot overcompensatie geldt. Door het ontbreken van initiatief kan de ontwikkeling op dit moment niet meegenomen worden in het gezamenlijk uitwerken en borgen van artikel 2.4.5. van het Barro. Toekomstige ontwikkelingen kunnen aanleiding zijn om de structuurvisie op dit punt te herzien.

Meer informatie over overcompensatie in het kader van artikel 2.4.5. van het Barro is opgenomen in paragraaf 7.4.4. Bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.17 Brakel

2.17.1 Gebiedsbeschrijving

De kern Brakel ligt op een oeverwal aan de Waal tussen de buitenpolder Munnikenland en de Ruijterwaard. Op het noordelijke deel van de oeverwal is een dijk gelegd waarlangs zowel binnen- als buitendijkse lintbebouwing is ontstaan. Het oorspronkelijke landgebruik van hoogstamboomgaarden en akkers op de oeverwal en graslanden in de komgronden is grotendeels verdwenen. In de jaren '70 is de historische dijklintbebouwing, en daarmee het oude dorpsfront, aangetast door de dijkverzwaring. Alle bebouwing aan de buitenzijde werd destijds afgebroken. Ook werden, op één na, alle huizen langs de Waarddijk gesloopt. De banddijk bij Brakel snoert het winterbed van de Waal af. Deze insnoering valt samen met een smal winterbed in de buitenbocht van de Waal, waardoor de rivier slechts beperkt de ruimte krijgt. In de PKB Ruimte voor de Rivier en het Besluit op de algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) is in de vorm van een dijkteruglegging een maatregel gereserveerd die dit hydraulische knelpunt oplost. Deze PKB Ruimte voor de Rivier ligt voor een deel in het Natura 2000-gebied Loevestein, Pompveld en Kornsche Boezem. Het buitengebied van Brakel ligt binnen het Nationaal Landschap Nieuwe Hollandse Waterlinie.

2.17.2 Visie

2.17.2.1 Barro-reservering en rivierverruimende maatregelen bij Brakel

In het kader van de PKB Ruimte voor de Rivier heeft het Rijk een reservering in Barro opgenomen. Om te zorgen dat ook in de toekomst rivierverruimende maatregelen genomen kunnen worden, is het van belang om ruimte langs de rivieren te behouden. In bepaalde gebieden moeten nieuwe grootschalige en kapitaalintensieve ontwikkelingen afgestemd worden op mogelijke toekomstige riviermaatregelen. Het huidige gebruik door bedrijven en bewoners kan worden voortgezet. De Barro-reservering bij Brakel is noodzakelijk om in de toekomst een dijkteruglegging mogelijk te maken.

De rivierkundige maatregelen in deze structuurvisie bij Brakel zijn bedoeld om een oplossing te bieden voor de plaatselijke flessenhals én de flessenhals bij Zaltbommel en Haafthen. De maatregelen bij Brakel leveren een belangrijke bijdrage aan de totstandkoming van een robuust riviersysteem. Om deze redenen en gezien de doelstelling ten aanzien van hoogwaterveiligheid (het leveren van een zo groot mogelijke bijdrage aan de opgave van een afvoercapaciteit bij Lobith van 17.000 m³/s in 2050 en 18.000 m³/s in het jaar 2100) heeft een rivierverruimende maatregel bij Brakel met een zo groot mogelijk waterstandsdalend effect in de eerste plaats de voorkeur. In de afweging voor een uiteindelijke keuze worden echter ook andere aspecten op de plek zelf en verder stroomop- en afwaarts aan beide oevers van de Waal betrokken. Gedacht kan worden aan ruimtelijke effecten, milieueffecten, maatschappelijk draagvlak en kosteneffectiviteit.

Aangezien er anno 2015 nog te veel onduidelijkheden zijn over verwante processen, zoals:

- de normering (overstromingskans) voor de dijken;
- de uitkomsten van de in 2017 geplande toetsrondes van de dijken door het Waterschap Rivierenland;
- het onderzoek in het kader van Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) naar

het dijktracé tussen Gorinchem en Waardenburg;

- het nadere onderzoek door de provincie Noord Brabant naar de rivierkundige maatregelen bij Woudrichem, en
- besluitvorming door het Rijk over de prioritering en programmering van de verschillende rivierkundige maatregelen.

Een definitieve regionale keuze over de rivierkundige maatregelen bij Brakel uitgesteld.

Het uitgangspunt voor ruimtelijke keuzes bij Brakel is om in te zetten op rivierverruiming. Dit betekent dat het Rijk geadviseerd wordt om twee alternatieve maatregelen verder uit te werken en te onderzoeken:

1. Combinatiemaatregel Ruijterwaard/Brakel met dijkteruglegging (wl_43-45-a3)
2. Combinatiemaatregel Ruijterwaard/Brakel zonder dijkteruglegging (wl_Brakel-b3)

De Barro-reservering blijft in ieder geval in stand totdat het Rijk een definitieve keuze voor een rivierkundige maatregel bij Brakel heeft gemaakt. Gezien de samenhang van de verschillende maatregelen in de Merwedebos en het westelijk deel van de Waal is het van belang om de toekomstige keuze tussen de twee alternatieve maatregelen bij Brakel te maken in combinatie met de keuze voor een pakket van rivierkundige maatregelen in de Merwedebos.

Ad 1 Combinatiemaatregel Ruijterwaard/Brakel met dijkteruglegging (wl_43-45-a3)

De combinatiemaatregel bekend onder de code wl_43-45-a3 betreft een combinatie van samenhangende rivierkundige maatregelen bij Brakel. De maatregel behelst de realisatie van een aangetakte geul door de gehele Ruijterwaard. Deze geul heeft een gesloten instroomopening ter hoogte van Zuilichem en wordt doorgetrokken naar de Brakelse Benedenwaarden. In de Brakelse Benedenwaarden, net ten noorden van de kern, wordt een nevengeul gerealiseerd die eenzijdig bovenstrooms wordt aangetakt in combinatie met een dijkteruglegging. De dijkteruglegging heeft tot doel de insnoering van het winterbed van de Waal ter plaatse van de Waalbandijk weg te nemen zodat er meer ruimte voor de rivier ontstaat. De veerstoep die door de geul wordt doorsneden, wordt waterdoorlatend gemaakt. De combinatie van deze rivierkundige maatregelen betekent een belangrijk waterstandsverlagend effect. De maatregel met dijkverlegging levert 25,2 centimeter waterstandsval op.

De keuze voor deze combinatiemaatregel wl_43-45-a3 betekent inzet op een zo groot mogelijke waterstandsverlaging in de Waal. Voor de hoogwaterveiligheid zijn deze rivierkundige maatregelen van groot belang voor de werking van de gehele riviervak Waal. De dijkteruglegging zorgt ervoor dat de insnoering van het winterbed van de Waal wordt verkleind en er, met andere woorden, meer ruimte voor de rivier ontstaat. Tevens draagt de maatregel wl_43-45-a3 maximaal bij aan het oplossen van het rivierkundige knelpunt ter plaatse van Zaltbommel en Haaften.

De rivierkundige maatregelen in het gebied staan op gespannen voet met de aanwezigheid van 20 tot 25 woningen, een voetbalvereniging en een kassencomplex. Een nadere uitwerking en een ontwerp moeten uitwijzen welke woningen geamoveerd moeten worden en welke mogelijk buitendijks in stand kunnen worden gehouden. De nadere uitwerking en het ontwerp moeten ook duidelijk maken of en in hoeverre het voetbalcomplex behouden kan blijven. Tenslotte komt door de dijkteruglegging landbouwgrond buitendijks te liggen. De verwachting is dat dit deel na inrichting van de nevengeul niet of minder geschikt is voor regulier landbouwkundig gebruik. In de uitwerking zal worden bekeken of een combinatie van natuur- en watermaatregelen en agrarisch (mede-)gebruik wenselijk en mogelijk is.

De dijk is in de jaren '70 verzwaaard waarbij het dorpsfront van Brakel grotendeels verloren is gegaan. Ook de dijkteruglegging bij Brakel betekent dat 20 tot 25 woningen geamoveerd moeten worden. Daarnaast heeft de dijkteruglegging negatieve effecten op cultuurhistorie en archeologie en landschap, bijvoorbeeld het verlies van de markante bocht in de dijk. Het dijktracé wordt verlegd naar een gebied met hoge archeologische waarden. Door de dijkteruglegging wordt de stroomrug doorsneden, is er een verlies aan samenhang van de historische kern Brakel en worden monumentale gebouwen aangetast. Wanneer op termijn definitief voor de dijkteruglegging wordt gekozen, dan moeten in een uitwerking van de maatregel het aspect cultuurhistorie en de kernkwaliteiten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie belangrijke aandachtspunten zijn.

Ad 2 Combinatiemaatregel Ruijterwaard/Brakel zonder dijkteruglegging (wl_Brakel-b3)

De combinatiemaatregel bekend onder de code wl_Brakel-b3 betreft een combinatie van samenhangende rivierkundige maatregelen bij Brakel zonder dijkteruglegging. De maatregel behelst de realisatie van een langgerekte geul door de gehele Ruijterwaard. Deze geul heeft een gesloten instroomopening ter hoogte van Zuilichem en wordt doorgetrokken naar de Brakelse waarden. De nevengeul in de Ruijterwaard takt bij de haven bij Brakel aan op de nevengeul door de Brakelse Benedenwaarden die voor de bestaande dijk langs in de richting van Munnikenland loopt. De veerstoeper, die door de geul wordt doorsneden, wordt waterdoorlatend gemaakt. De nevengeul in de Brakelse Benedenwaard takt vervolgens aan op de nevengeulen in Munnikenland. Omdat de nevengeulen in de Ruijterwaard en de Brakelse Benedenwaard aantakken op de geulen stroomafwaarts ontstaat een systeem van tweezijdig aangetakte geulen. De combinatie van deze rivierkundige maatregelen heeft een belangrijk waterstandsverlagend effect. De maatregel zonder dijkverlegging levert 14,9 centimeter waterstandsval op.

De combinatiemaatregel wl_Brakel-b3 betekent maximale inzet op behoud van cultuurhistorische waarden. De dijk bij Brakel is in de jaren '70 verzwaaard waarbij het dorpsfront van Brakel grotendeels verloren is gegaan. De combinatiemaatregel wl_Brakel-b3 ontziet verdere aantasting van de dijk. Dit betekent dat de bestaande dijkwoningen en -bebouwing behouden kunnen blijven. Tevens blijven de markante bocht in de dijk en een stroomrug intact. Ook kan een kassencomplex in de directe omgeving van de Waalbandijk behouden blijven. De maatregel staat, net als bij de combinatie maatregel bij Brakel met dijkteruglegging (wl_43-45-a3), wel op gespannen voet met het buitendijks gelegen voetbalcomplex in Brakel.

Gezien de onduidelijkheid over de hiervoor genoemde verwante processen is anno 2015 niet in te schatten welke ruimtelijke consequenties de maatregel wl_Brakel-b3 heeft voor het bovenstrooms gelegen gebied in termen van dijkverhogingen, het aantal woningen dat bovenstrooms moet verdwijnen en de waarden die bovenstrooms worden aangepast. In een nadere uitwerking van de maatregel wl_Brakel-b3 zullen deze aspecten nadrukkelijk aan de orde komen.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.17.2.2 *Natuur Brakel*

De Brakelse Benedenwaarden maken geheel onderdeel uit van het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en maken grotendeels onderdeel uit van het Natura 2000-gebied Loevestein, Pompeveld en Kornsche Boezem. De huidige dijk vormt de grens. De dijkteruglegging komt buiten de begrenzing van Natura 2000 te liggen.

Met de definitieve aanwijzing van het Natura 2000-gebied Loevestein, Pompveld en Kornsche Boezem zijn de Brakelse Benedenwaarden toegevoegd aan de begrenzing. Reden is dat hier in het kader van het inrichtingsplan Munnikenland de habitattypen glanshaverhooilanden en stroomdalgraslanden ontwikkeld zullen worden. Hiermee wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan de instandhoudings-doelstellingen van beide habitattypen.

De nieuw aan te leggen geulen liggen vrijwel geheel binnen Natura 2000 en het GNN. Het ontwerp moet zo veel mogelijk gericht zijn op het behoud van de huidige en potentiële natuurwaarden. Uitgangspunt is dat er in ieder geval voldoende geschikte ruimte blijft om de doelen uit het inrichtingsplan Munnikenland te kunnen realiseren.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.17.2.3 *Agrarisch gebruik Brakel*

Op de verbeelding is aangegeven dat voor het nieuwe buitendijkse deel (na uitvoering van de dijkteruglegging) wordt ingezet op natuurontwikkeling. De verwachting is dat dit deel na inrichting van de nevengeul niet of minder geschikt is voor regulier landbouwkundig gebruik. In de nadere uitwerking zal worden bekeken of een combinatie van natuur- en watermaatregelen en agrarisch gebruik mogelijk is. Dit kan er toe leiden dat niet de gehele uiterwaard omgevormd wordt naar natuur. Wanneer in het vervolgproces besloten wordt over de definitieve inrichting zullen de percelen die omgevormd worden naar natuur onderdeel moeten worden van het GNN.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.17.2.4 *Zoekzone wonen Brakel*

De mogelijk voorgestane dijkverlegging (WI_43-45-a3) heeft gevolgen voor de structuur van het dijkdorp Brakel. De structuurvisie kijkt daarom naar de totale dorps structuur van Brakel. Om deze reden is ook een visie gegeven op de bestaande zoekzone voor wonen achter de dijk die in het bestaande gemeentelijke beleid is opgenomen. Door het gebied in samenhang te bekijken, wordt ingestoken op herstel van het dorp Brakel en de realisatie van een nieuw dorpsfront, zodat het dorp met het gezicht naar de Waal blijft liggen. In deze zoekzone zijn momenteel nog onder meer glastuinbouwbedrijven gevestigd. De bestaande woningen in het gebied blijven behouden. De woningbouwontwikkeling¹² moet zorgen voor een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. Bij ontwikkelingen in de Zoekzone wonen Brakel dient rekening te worden gehouden met het Kwalitatief Woonprogramma Gelderland (KWP3) en zijn opvolger, de kwantitatieve opgave wonen (2015-2024).

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.17.2.5 *Dijkwoningen Brakel*

Van oudsher wordt er in Brakel gewoond op de dijk. Door dijkverzwaringen zijn in het verleden al dijkwoningen verdwenen. De structuurvisie streeft er naar om de traditie van het wonen op de dijk nieuw leven in te blazen. Bij Brakel wordt daarom, gekoppeld aan de mogelijke dijkverlegging (WI_43-45-a3, een nieuw dijklint aansluitend aan het dorp Brakel toegestaan. Bij de woningbouwontwikkeling is verbetering van de ruimtelijke kwaliteit een uitgangspunt. Daarnaast is een visie gegeven op de bestaande zoekzone voor wonen achter de dijk.

Bij de ontwikkeling van dijkwoningen dient rekening te worden gehouden met het Kwalitatief Woonprogramma Gelderland (KWP3) en zijn opvolger, de kwantitatieve opgave wonen (2015-2024). Door middel van een Regionale Woonagenda wil de provincie Gelderland in partnerschap met gemeenten en op de woningmarkt actieve partijen (verder) werken aan initiatieven die het functioneren van de regionale woningmarkt nu en in de toekomst verbeteren. De woningbouwprogrammering zal in het kader van de Regionale Woonagenda worden gebaseerd op prognoses en gesprekken met de regio.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.18 **Vurensche Buitenwaarden**

2.18.1 **Gebiedsbeschrijving**

De Vurensche Buitenwaarden is een lange smalle uiterwaard aan de noordoever van de Waal. De uiterwaard is gelegen tussen Bedrijventerrein Xella en de Herwijnsche Boven- en Benedenwaard. Het gebied wordt gekenmerkt door de diverse Waalstrandjes.

2.18.2 **Visie**

In deze structuurvisie zijn geen veranderingen voorzien ten opzichte van de huidige situatie.

2.19 **Bedrijventerrein Xella**

2.19.1 **Gebiedsbeschrijving**

Xella Nederland BV is gevestigd op een bedrijventerrein net ten oosten van de kern Vuren. Dit bedrijf heeft zich gespecialiseerd in de productie van cement en cellenbeton. Het bedrijventerrein wordt doorsneden door de Waaldijk en ligt dus zowel binnen- als buitendijks. Het buitendijks gelegen gedeelte is zeer lang en smal.

2.19.2 Visie

In deze structuurvisie zijn geen veranderingen voorzien ten opzichte van de huidige situatie.

2.20 Dorpsbebouwing Vuren

2.20.1 Gebiedsbeschrijving

Ten zuiden van de kern Vuren ligt in het buitendijks gebied een klein aantal woningen. De woningen bevinden zich op een hoogwatervrij terrein tussen het Heuffterrein en Bedrijventerrein Xella.

2.20.2 Visie

In deze structuurvisie zijn geen veranderingen voorzien ten opzichte van de huidige situatie.

2.21 Heuffterrein

2.21.1 Gebiedsbeschrijving

Het Heuffterrein is een buitendijks gelegen voormalig steenfabrieksterrein ten zuiden van de kern Vuren. Het terrein rondom de oude steenfabriek is hoogwatervrij en ook het overige deel overstroomt vrijwel nooit vanwege de rondom aangelegde dijk. Het terrein is in 2005 door het Rijk aangewezen als EMAB-locatie. Het Heuffterrein is op dit moment verwilderd. Toch heeft de locatie mede dankzij de aanwezigheid van de karakteristieke schoorsteen en de diverse strandjes de potentie om kwaliteit aan het Heuffterrein toe te voegen. Tevens is het Heuffterrein gelegen binnen Nationaal Landschap de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

2.21.2 Visie

2.21.2.1 *Functieveranderingslocatie Heuffterrein*

Het Heuffterrein wordt aangemerkt als een functieveranderingslocatie. Hiervoor heeft de gemeente op 23 mei 2013 een voorkeursontwerp vastgesteld, dat kan worden beschouwd als een nota van uitgangspunten voor wat betreft de inrichting van het terrein. De functieverandering is gericht op natuurontwikkeling en woningbouw¹³. Voor natuur is het terrein interessant omdat het mogelijkheden biedt voor ontwikkeling van hard- en zachthoutoobos. Daarnaast kan door de koppeling met het naastgelegen natuurgebied Hondswaard een robuustere beheereenheid gerealiseerd worden. Begrazingsbeheer wordt mogelijk doordat het hoogwatervrije terrein dienst kan doen als hoogwatervluchtplaats voor de grote grazers. Bij nadere uitwerking zal overwogen worden of het wenselijk om het gedeelte dat ingericht wordt ten behoeve van natuur onderdeel te maken van het Gelders Natuurnetwerk (GNN).

Aansluitend op bestaande woningen in het oostelijk deel van het Heuffterrein zal aan de

Waal een kleinschalig hoogwaardig, woonmilieu worden gerealiseerd. Binnen WaalWeelde West is ten aanzien van wonen alleen een kwalitatieve opgave geformuleerd. Daarnaast is het gebied aangewezen als EMAB-locatie. Dit houdt in dat woningbouw altijd een kwaliteitsimpuls voor het terrein moet betekenen. Wanneer door de woningbouwontwikkeling voldoende middelen kunnen worden gegenereerd voor de totale ontwikkeling van het gebied kan de schoorsteen integraal in de ontwikkeling mee worden genomen. Tevens kan dan wellicht restauratie van de schoorsteen mogelijk worden gemaakt. Behoud van de schoorsteen is afhankelijk van uitkomsten van de planexploitatie. Bij de verdere planvorming wordt onderzocht of ook het behoud van de ovens mogelijk is en of de ovens gebruikt kunnen worden als (onderdeel van een) woongebouw.

Voor alle ontwikkelingen in het gebied geldt dat er dient te worden gehandeld binnen de kaders van de geldende wet- en regelgeving, waaronder de Beleidslijn grote rivieren. Bij de herinrichting van het Heuffterrein dient rekening te worden gehouden met het Kwalitatief Woonprogramma Gelderland (KWP-3) en zijn opvolger. De verwachting is dat in de regio Rivierenland het KWP-3 medio 2015 vervangen wordt door de kwantitatieve opgave wonen voor de periode 2015 t/m 2024.

Omdat het Heuffterrein gelegen is in de schootsvelden van Fort Vuren is voor de ontwikkeling van het Heuffterrein ook de ligging van het terrein binnen de Nieuwe Hollandse Waterlinie van groot belang. De uitbreiding van het terrein mag namelijk niet leiden tot een aantasting van de kernkwaliteiten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Een zorgvuldige inpassing van het ontwerp moet ervoor zorgen dat de uitbreiding verenigbaar is met de kaders die worden gesteld in verband met de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Gezien de aard en omvang van de ontwikkeling zal bij het verdere planvormingsproces en specifiek het definitieve ontwerp, advies worden gevraagd aan het Ruimtelijke Kwaliteitsteam Nieuwe Hollandse Waterlinie.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.21.2.2 *Waalpleisterplaats Heuffterrein*

De veerstoep behorende bij de vaarverbinding tussen Munnikenland en de Hondswaard nabij Vuren is aangewezen als Waalpleisterplaats. Dit houdt in dat er aan de veerstoep een recreatief programma kan worden gekoppeld.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

2.22 Munnikenland

2.22.1 Gebiedsbeschrijving

Munnikenland ligt op het punt waar de Waal en de Maas samenvloeien. Vanaf de 13^e eeuw werd het gebied in gebruik genomen door monniken. Zij dempten kreken, legden kades aan, groeven sloten en ontgonnen en verbouwden het ingepolderde land. Mede hierdoor beschikt Munnikenland over een groot aantal cultuurhistorische waarden. Ook Slot Loevestein levert hier een belangrijke bijdrage aan. Dit kasteel is een onmisbare schakel binnen de Nieuwe Hollandse Waterlinie, dat door het Rijk is aangewezen als Nationaal Landschap. Munnikenland is met andere woorden een bijzonder gebied waar water, cultuur en natuur al eeuwen met elkaar verweven zijn.

In het kader van de PKB Ruimte voor de Rivier is er voor Munnikenland een plan uitgewerkt, waarbij delen van de uiterwaard zullen worden afgegraven waardoor de rivier bij hoogwater meer ruimte krijgt. In het kader van het programma Ruimte voor de Rivier zal er in het gebied een tweetal geulen worden ontwikkeld. Daarnaast vindt er in de Buitenpolder Munnikenland een dijkverlegging plaats. Ook zal er op diverse plaatsen natuur ontwikkeld worden, waaronder zachthoutoibos en glanshaverhooiland. Hierdoor krijgen de uiterwaarden een hoogdynamisch dynamisch karakter. Ten behoeve van de herinrichting van de Buitenpolder Munnikenland zijn al een bestemmingsplan en een MER vastgesteld. Het gebied is onderdeel van het Natura 2000-gebied Loevestein, Pompeveld en Kornsche Boezem en het Gelders Natuurnetwerk.

2.22.2 Visie

2.22.2.1 *Dijkteruglegging Munnikenland*

In opdracht van het Rijk en de provincie Gelderland voert Waterschap Rivierenland de herinrichting van Buitenpolder Munnikenland uit. De herinrichting van Munnikenland is een omvangrijk PKB Ruimte voor de Rivier-project. Deze rivierkundige maatregel draagt dan ook bij aan de korte termijn doelstellingen van de PKB Ruimte voor de Rivier: 16.000 m³/s bij Lobith in 2015.

Onderdeel van de maatregelen in het gebied is de realisatie van een dijkteruglegging. In combinatie met de nevengeulen en de uiterwaardverlaging krijgt de Waal bij hoogwater meer ruimte en kan er meer en sneller water worden afgevoerd. De rivierkundige maatregelen zorgen voor 12 centimeter waterstandsaling. De Wakkerendijk krijgt meerdere functies. Naast een functie als primaire waterkering wordt de dijk ingericht als hoogwatervluchtplaats voor dieren. Ook wordt een langzaamverkeersroute aangelegd en wordt op enkele plekken een terras ontwikkeld.

2.22.2.2 *Nevengeul Munnikenland*

In opdracht van het Rijk en de provincie Gelderland voert Waterschap Rivierenland de herinrichting van Buitenpolder Munnikenland uit. De herinrichting van Munnikenland is een omvangrijk PKB Ruimte voor de Rivier-project. Deze rivierkundige maatregel draagt dan ook bij aan de korte termijn doelstellingen van de PKB Ruimte voor de Rivier: 16.000 m³/s bij Lobith in 2015.

Onderdeel van de maatregelen in het gebied is de realisatie van twee nevengeulen. In combinatie met de dijkverlegging en de uiterwaardverlaging krijgt de Waal bij hoogwater meer ruimte en kan er meer en sneller water worden afgevoerd. De rivierkundige

maatregelen zorgen voor 12 centimeter waterstandsaling.

2.22.2.3 *Natuur Munnikenland*

De uiterwaarden krijgen door het graven van enkele geulen een hoogdynamisch karakter. Door vernatting en natuurlijk beheer in de vorm van begrazing wordt ingezet op een grote variatie van de vegetatie in het gehele plangebied. Er wordt onder meer ingezet op het behoud en de ontwikkeling van stroomdalgrasland en glanshaverhooiland, meren met krabbenscheer en slikkige oevers. Bestaande zandwinplassen zullen worden verondiept.

2.22.2.4 *Waalpleisterplaats Munnikenland*

Binnen WaalWeelde West zijn de veerstoeppen aangewezen als Waalpleisterplaats. De veerstoeppen vormen immers logische en goed bereikbare knooppunten rondom de Waal. De Waalpleisterplaats bij veerstoept slot Loevestein moet aansluiting zoeken bij het kasteel en het recreatieve profiel verder versterken. Ook wordt ten behoeve van een versterking van recreatie en toerisme in het gebied gestreefd naar herstel van de batterijen Brakel en Poederoijen.

2.23 Bedrijventerrein Poederoijen

2.23.1 *Gebiedsbeschrijving*

Poederoijen is een binnendijs gelegen bedrijventerrein langs de Afgedamde Maas in het gebied Munnikenland. Het betreft een watergebonden bedrijventerrein dat net buiten het Natura 2000-gebied Loevestein, Pompveld en Kornsche Boezem en het Gelders Natuurnetwerk gelegen is. Poederoijen ligt in Nationaal Landschap de Nieuwe Hollandse Waterlinie, dat ook de rest van Munnikenland bestrijkt. In het bestemmingsplan voor Poederoijen is circa 9 ha bestemd ten behoeve van bedrijvigheid, waarvan nu 6,7 ha is uitgegeven. De resterende plancapaciteit bedraagt dus 2,3 ha. In de regio is onderzoek gedaan naar de behoefte aan watergebonden bedrijvigheid. Hierbij is Poederoijen door de regio aangewezen als uitbreidingslocatie voor de overslag van bulkgoederen.

2.23.2 *Visie*

2.23.2.1 *Werken Bedrijventerrein Poederoijen*

Bedrijventerrein Poederoijen zal met 5 ha worden uitgebreid. De resterende plancapaciteit op basis van het huidige bestemmingsplan bedraagt slechts 2,3 ha. Voor deze uitbreiding dient met andere woorden een nieuw bestemmingsplan te worden gemaakt. De uitbreiding van het bedrijventerrein biedt ruimte aan de verplaatsingsbehoefte en nieuwvestiging van watergebonden bedrijvigheid. Aan de hand van een onderzoek naar de behoefte aan watergebonden bedrijvigheid is regionaal afgestemd dat Bedrijventerrein Poederoijen moet worden aangewezen als uitbreidingslocatie voor de overslag van bulkgoederen. Hiermee wordt voldaan aan de wens om groei in de regio te bundelen op een bestaand bedrijventerrein.

In de nabijheid van het bedrijventerrein, binnen de Natura 2000-gebieden, komen stikstofgevoelige habitattypen voor. Een verhoging van de stikstofdepositie kan leiden tot (significant) negatieve effecten op de aanwezige en de nog te ontwikkelen

natuurwaarden. Hierdoor is een uitbreiding van een bedrijventerrein doorgaans niet zonder meer mogelijk. Landelijk wordt binnen de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) gezocht naar mogelijkheden om de stikstofdepositie te verminderen en tevens ontwikkelruimte te bieden voor nieuwe ontwikkelingen. De PAS zal naar verwachting in juni 2015 worden vastgesteld. Dan wordt ook duidelijk welke ontwikkelruimte beschikbaar is in de omgeving van Natura 2000-gebied Munnikenland. Naast de verhoogde uitstoot van stikstof dient er bij de uitbreiding van het bedrijventerrein rekening te worden gehouden met leefgebieden van beschermde soorten zoals vissen, vleermuizen en de kamsalamander. Mogelijk is het treffen van mitigerende dan wel compenserende maatregelen nodig om negatieve effecten te voorkomen.

Voor alle ontwikkelingen in het gebied geldt dat er dient te worden gehandeld binnen de geldende wet- en regelgeving. Gezien de aard van de ontwikkeling is voor Poederoijen ook de ligging van het terrein binnen de Nieuwe Hollandse Waterlinie van groot belang. De uitbreiding van het bedrijventerrein mag namelijk niet leiden tot een aantasting van de kernkwaliteiten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Een zorgvuldige inpassing van het ontwerp moet ervoor zorgen dat de uitbreiding verenigbaar is met de kaders voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Gezien de aard en omvang van de ontwikkeling wordt bij het verdere planvormingsproces en specifiek het definitieve ontwerp nogmaals advies gevraagd aan het Ruimtelijke Kwaliteitsteam Nieuwe Hollandse Waterlinie.

Uit het behoefteonderzoek naar watergebonden bedrijvigheid (bijlage 7 van de structuurvisie) blijkt dat er voor de periode tot 2020 een behoefte is aan watergebonden/-verbonden bedrijvigheid van 8-11 ha. Na 2020 neemt de vraag naar verwachting af. Dit betekent dat wanneer naar het beschikbare aanbod wordt gekeken er op dit moment een behoefte is aan de uitbreidingslocatie Poederoijen (2,6 ha inbreidings- en 5 ha uitbreidingsmogelijkheden) zoals deze is opgenomen in de structuurvisie.

Omdat de verwachting is dat de behoefte aan watergebonden bedrijvigheid in de nabije toekomst af zal nemen, zal in 2020 opnieuw de behoefte naar watergebondenbedrijvigheid in beeld gebracht worden. Deze evaluatie van de behoefte kan aanleiding zijn om de structuurvisie op dit punt te wijzigen.

Zie voor de uitvoering: H7 Uitvoeringsprogramma

Zie voor evaluatie en monitoring: H9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

Hoofdstuk 3 Opgave en visie

3.1 Rivier en veiligheid

3.1.1 Opgave

De verandering van het klimaat zorgt voor grotere rivierafvoeren en een stijging van de zeespiegel. Hogere waterstanden zijn hiervan het gevolg. Om ook in de toekomst de riverveiligheid te kunnen waarborgen is het noodzakelijk dat er maatregelen worden genomen.

Op Rijksniveau is bepaald welke afvoercapaciteit wordt gehanteerd voor het jaar 2100 bij Lobith. Deze afvoercapaciteit is gebaseerd op klimaatscenario's, de situatie in Duitsland en het voorzorgsbeginsel. Het voorzorgsbeginsel houdt in dat uitgegaan wordt van de bovenkant van de bandbreedte van de mogelijke waterafvoer. Deze bandbreedte is bepaald aan de hand van de klimaatscenario's en is vervolgens bijgesteld aan de hand van de maatregelen en aftopping in Duitsland. Het uitgangspunt voor de afvoercapaciteit is op basis van deze uitgangspunten vastgesteld op 18.000 m³/s bij Lobith.¹⁴ Het Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen werken in het kader van het nationale Deltaprogramma (Rivieren) samen aan de hoogwaterveiligheid en hanteren hierbij het uitgangspunt om 17.000 m³/sec in 2050 en 18.000 m³/s in 2100 bij Lobith af te kunnen voeren. De Tweede Kamer heeft deze uitgangspunten op Prinsjesdag 2014 bevestigd. Het beleid is vervolgens vastgelegd in de tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan 2009-2015.

Deze afvoercapaciteit is in de structuurvisie WaalWeelde West als doelstelling overgenomen. Om deze afvoercapaciteit te bepalen is berekend hoeveel centimeter riviervlaging nodig is. Voor WaalWeelde West betekent dit circa 80 centimeter in het jaar 2100. Door de werking van het riviersysteem betekent deze vlaging dat het rivierpeil deels in het gebied WaalWeelde West én vooral ten oosten van WaalWeelde West zal dalen. Om dezelfde reden (werking van het riviersysteem) is WaalWeelde West deels afhankelijk van maatregelen ten westen van het plangebied in de Merwedese. Gezien de samenhang van de verschillende maatregelen in de Merwedese en het westelijk deel van de Waal is het van belang om een nadere uitwerking te maken in combinatie met de keuze voor een pakket van rivierkundige maatregelen in de Merwedese.

3.1.2 Visie

Het belangrijkste en richtinggevende doel van deze structuurvisie is hoogwaterveiligheid. Het doelbereik voor water is het leveren van een zo groot mogelijke bijdrage aan de opgave van een afvoercapaciteit bij Lobith van 17.000 m³/s in 2050 en 18.000 m³/s in het jaar 2100. Alle hierna genoemde opgaven en voorgestane maatregelen zijn afgewogen en beoordeeld op hun effect op de waterstand.

In het kader van deze structuurvisie wordt primair ingezet op een betere hoogwaterbescherming door middel van rivierverruiming.

Daarbij wordt gewerkt vanuit de uitgangspunten:

- Optimale rivierverruiming door middel van het streven naar een hydraulisch

samenhangend pakket van maatregelen;

- Zo veel mogelijk uitgaan van een verbreed rivierlint, dat wil zeggen zoveel mogelijk buitendijkse maatregelen en alleen waar dat onvoldoende is ook binnendijkse maatregelen meenemen;
- Flessenhalzen in het hoogwaterbed zoveel mogelijk oplossen om opstopping en erosie tot een minimum te beperken (dit wordt het stroomlijningsprincipe genoemd).

Bij de samenstelling van het maatregelenpakket voor deze structuurvisie heeft op basis van criteria voor samenhang, stroomlijning, scheepvaart en grondwater een zorgvuldige afweging plaatsgevonden door verscheidene deskundigen van Rijkswaterstaat, het *Deltaprogramma (Rivieren)*, Waterschap Rivierenland, de provincie, de gemeenten en Deltares. In het rapport "Waterberekeningen WaalWeelde West" is een onderbouwing van de rivierkundige berekeningen van het maatregelenpakket gegeven. Het rapport is gevoegd als bijlage 3 bij de structuurvisie.

Door rivierverruiming kan worden voorkomen dat de waterstanden stijgen bij een toename van de rivierafvoer. Dit beperkt dijkverhoging, draagt er aan bij dat dijken langer meegaan en beperkt overstromingsrisico's. Ook creëert het kansen voor ruimtelijke ontwikkelingen, zoals natuur en recreatie. Het alternatief voor deze maatregelen is het toepassen van grootschalige dijkverhogingen langs een omvangrijk deel van de rivier. Rivierverruiming is in het algemeen duurder dan dijkversterking, maar realiseert extra baten en maakt het systeem robuuster. Dit sluit aan bij de tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan 2009-2015.

Veiligheid

Eén van de belangrijkste taken van Rijkswaterstaat is om Nederland te beschermen tegen overstromingen. Door de inzet van meerlaagse veiligheid (preventie, duurzame inrichting en rampenbestrijding) moet het wettelijke beschermingsniveau worden geboden. De maatregelen binnen het projectgebied van deze structuurvisie zijn er op gericht een waterstandsdeling te realiseren door de rivier meer ruimte geven.

Waterstandsdeling draagt substantieel bij aan een toename van de veiligheid. Door de maatregelen kan de druk van hoge afvoeren beter worden verdeeld over het gebied waardoor de kans op doorbraken en overstromingen wordt verminderd.

Behalve het geven aan meer ruimte aan de rivier is het ook van belang om de dijken op orde te hebben. Naar verwachting zal het Rijk vóór 2017 definitief beslissen om een nieuwe risicobenadering te gaan hanteren voor het normeren van dijken (deltabeslissing Waterveiligheid). Over het algemeen wordt het veiligheidsniveau met de nieuwe risicobenadering veel groter dan nu het geval is. In aanloop naar de definitieve beslissing worden deze normen al gehanteerd.

Bij verdere uitwerking van de verschillende projecten uit deze structuurvisie heeft de veiligheid van omwonenden een hoge prioriteit. Wanneer door preventie en duurzame inrichting nog niet het benodigde beschermingsniveau kan worden geboden, dan zal in aansluiting op de deltabeslissing Waterveiligheid, naar een 'slimme combinatie' van maatregelen worden gezocht. Voorbeelden hiervan zijn preventieve evacuatie en compartimentering.

Deltaprogramma Rivieren en Nationaal Waterplan

Parallel aan het structuurvisieproces WaalWeelde West loopt op rijksniveau het Deltaprogramma en de verankering van dat rijksbeleid in de tussentijdse wijziging van

het Nationaal Waterplan 2009-2015. In de verkenning ter voorbereiding van de deltabeslissingen zijn gebiedsgerichte strategieën ontwikkeld, waaronder de voorkeursstrategie (VKS) Waal/Merwedeb. Het voorontwerp van de structuurvisie WaalWeelde West is de basis geweest voor het westelijk deel van de Waal in de VKS Waal/Merwedeb.

Op 1 december 2014 hebben de Ministers van Infrastructuur en Milieu (IenM) en Economische Zaken (EZ) de tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan 2009 – 2015 vastgesteld en aan de Tweede Kamer aangeboden. Deze wijziging legt het rijksbeleid vast dat voortvloeit uit de voorstellen voor de deltabeslissingen en de voorkeursstrategieën uit het Deltaprogramma 2015. In de Tussentijdse Wijziging van het Nationaal Waterplan krijgen decentrale overheden de taak om de strategie voor hoogwaterveiligheid verder uit te werken. De structuurvisie WaalWeelde West kan gezien worden als een eerste regionale uitwerking. Op basis van de Wro heeft de Tweede Kamer het recht om binnen een halfjaar na toezending van het vastgestelde plan debat te voeren over de structuurvisie. Dit debat staat gepland voor 24 juni 2015.

Het Nationaal Waterplan wordt elke 6 jaar herzien om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen en inzichten. Naar verwachting wordt een nieuw Nationaal Waterplan (2016-2021) op 22 december 2015 vastgesteld.

Afstemming met Duitsland

De exacte hoogte is niet louter afhankelijk van de mate waarin het klimaat verandert, maar ook van de maatregelen die Duitsland neemt om overstromingen op haar grondgebied te voorkomen. De uiteindelijke afvoer bij Lobith in 2100 kan zowel lager als hoger uitvallen dan 18.000 m³/s. Daarom is het van groot belang dat er over waterveiligheid zorgvuldige afstemming plaatsvindt tussen Nederland en Duitsland. De maatregelen in de structuurvisie WaalWeelde West, worden gefaseerd gerealiseerd. Hierdoor bestaat er voldoende gelegenheid om (indien noodzakelijk) tussentijds bij te sturen. Daarom is het van groot belang dat er continue monitoring van de klimaatverandering en de effecten op de Rijnafvoer plaatsvindt.

In de huidige situatie lopen in Duitsland bij hoogwater ongecontroleerd gebieden onder water, vaak omdat dijken te laag zijn. De hoogwatergolf wordt hierdoor afgetopt. Mede door de hoogwaters in 2013 besloten de Bundesumweltminister Peter Altmaier en zijn collega ministers van de Duitse deelstaten op 2 september 2013 om een Nationaal Hoogwaterbeschermingsprogramma in te stellen (Pressemitteilung der Umweltministerkonferenz, 2/9/2013). Het programma richt zich onder andere op de versnelde uitvoering van preventieve bescherming tegen overstromingen zoals dijkverbetering en dijkterugleggingen in de periode tot 2020. Deze maatregelen in Duitsland zullen leiden tot het niet meer aftoppen van de hoogwatergolf. Hierdoor wordt bij Lobith een hoger maximaal debiet verwacht. De inundatiegebieden die in Duitsland ook gerealiseerd zullen worden, compenseren de verhoging van de hoogwatergolf niet voldoende. Kortom, door het nieuwe “Hochwasserschutz-Programm” komt de noodzaak van maatregelen in Nederland sneller dan verwacht dichtbij. Dit betekent dat de koers van het Deltaprogramma 17.000 m³/s in 2050 en 18.000 m³/s in 2100 niet overdreven voorzichtig is.

Er is intensief contact tussen Nederland en Duitsland over rivierveiligheid. Zo zette in 1997 de provincie Gelderland een samenwerkingsverband met de Duitse regio Nordrhein-Westfalen in gang. In werkgroepverband (Werkgroep Hoogwater) wordt uitgebreid gesproken over de afstemming van de benodigde en geplande

hoogwaterveiligheidsmaatregelen. Een belangrijk onderwerp zijn bijvoorbeeld de gezamenlijke dijkringen 42 en 48 van de Rijn bij het grensgebied van Nederland en de Duitse deelstaat Nord-Rhein-Westfalen. Er wordt een gezamenlijk onderzoek door Nederland en Duitsland opgestart waarin de dijkringen worden getoetst aan de nieuwe normen.

Naast deze 'Werkgroep Hoogwater' werken de Rijnsoeverstaten Zwitserland, Frankrijk, Duitsland, Luxemburg, Nederland en de Europese Gemeenschap in de Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR) samen aan de bescherming van de Rijn. Dit samenwerkingsverband streeft onder andere naar een verlaagde kans op overstromingen en een verbetering van het systeem om hoogwater te voorspellen. Het internationaal afstemmen van de aanpak van de hoogwaterveiligheidsproblematiek is overigens ook verplicht volgens de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR).

Gekozen maatregelen

In deze paragraaf worden de rivierkundige maatregelen per uiterwaarden van oost naar west beschreven.

In de Stifische Uiterwaarden wordt ingezet op de realisatie van nevengeulen en maaiveldverlaging. De maatregelen leveren een bijdrage aan het verruimen van de rivier. De maatregelen in de Stifische Uiterwaarden leveren naar verwachting een waterstandsdeling van 4 à 5 centimeter op.

Rondom Varik en Heesselt is sprake van een zogenaamde flessenhals als gevolg van de bocht die de Waal hier maakt. Bovendien zijn de uiterwaarden lokaal smal, vooral bij de Stifische Uiterwaarden en in het gebied aan weerskanten van de Waal rondom Varik – Heesselt en Heerewaarden – Rossum.

Een Hoogwatergeul Varik-Heesselt is van groot belang met betrekking tot hoogwaterveiligheid van de Waal. Een hoogwatergeul is al noodzakelijk bij een afvoer van 17.000 m³/s bij Lobith en levert een waterstandsdeling van 45 tot 52 centimeter op. Een dergelijke hoogwatergeul bij Varik-Heesselt biedt tevens een oplossing voor de flessenhals rondom Varik en Heesselt en vergroot tevens de veiligheid in de achterliggende dijkringen. Specifiek ten aanzien van een hoogwatergeul hebben Provinciale Staten van Gelderland en de gemeenteraad van Neerijnen besloten dat naast de opname van een hoogwatergeul in deze structuurvisie, alternatieven nadrukkelijk onderzocht moeten worden in de MIRT-verkenning.

Ten behoeve van de Heesseltsche Uiterwaarden is er een al ver uitgewerkt inrichtingsplan in het kader van NURG. De maatregelen in de Heesseltsche Uiterwaarden met betrekking tot hoogwaterveiligheid betreffen de realisatie van nevengeulen en maaiveldverlaging en leveren een waterstandsdeling van minimaal 5,5 centimeter op.

Rondom Zaltbommel is de rivier te kenmerken als een flessenhals. De verruimende maatregelen in de Rijswaard, de verlenging van de overnachtingshaven bij Haaften in de Kerkewaard en in de Crobbsche Waard en spelen een belangrijke rol in de oplossing van dit knelpunt. De aanleg van een plas in de Rijswaard levert naar verwachting een waterstandsdeling op van 7 centimeter, de verlengde haven bij Haaften in de Kerkewaard van 8,8 centimeter en de nevengeulen in de Crobbsche Waard van 5,4 centimeter.

In de Herwijnsche Boven- en Benedenwaard wordt een kleine nevengeul gerealiseerd. Deze nevengeul levert een waterstandsverlaging van 3,3 centimeter op. De rivierkundige maatregel draagt bij aan het oplossen van het rivierkundige knelpunt bij Zaltbommel.

Ook rondom Brakel is er sprake van een vernauwing van de rivier (flessenhals). Een combinatiemaatregel in de Ruijterwaard en bij Brakel zorgt op deze plek voor meer ruimte voor de rivier. In deze structuurvisie zijn twee alternatieve maatregelen opgenomen. Beide bestaan uit een combinatie van rivierkundige maatregelen in de Ruijterwaard en bij Brakel. Alternatief wl_43-45-a3 behelst de aanleg van een nevengeul in de Ruijterwaard en in de Brakelse Benedenwaard en een dijkteruglegging. Alternatief wl_brakel-b3 bestaat uit twee nevengeulen in de Ruijterwaard en Brakelse Benedenwaard, maar geen dijkteruglegging. De maatregelen hebben een waterstandsdalend effect. De maatregel met dijkverlegging levert 25,2 centimeter waterstandsdaling op, terwijl de maatregelen zonder dijkverlegging een waterstandsdaling van 14,9 centimeter oplevert. De maatregel draagt tevens bij aan het oplossen van het rivierkundige knelpunt bij Zaltbommel. De dijkteruglegging is reeds gereserveerd in een besluit van het Rijk (Barro). Op de verbeelding is deze Barro-reservering overgenomen.

Langsdammen

In het kader van het thema Rivier en veiligheid zijn in deze structuurvisie verscheidene hoogwaterveiligheidsmaatregelen opgenomen. Gedurende de ontwerpfase van maatregelen dient bij de zoektocht naar optimalisatie standaard per maatregel te worden onderzocht in hoeverre langsdammen als sluitstuk zouden kunnen fungeren. Een langsdam is vergelijkbaar met de bekende kribben, maar ligt in de lengterichting van de stromingsrichting van de rivier in plaats van dwars op de rivier. Hiermee ontstaat er tussen de oever en de langsdam een nevengeul, die een vergelijkbare breedte heeft als de IJssel.

Langsdammen vormen een hydraulisch effectieve maatregel en beperken daarnaast de sedimentatie. Onder meer op locaties waar de hoogwaterveiligheidsmaatregelen naar verwachting leiden tot een toename van de sedimentatie (zie MER) bieden langsdammen ter plaatse mogelijk een oplossing. De effecten van langsdammen zijn niet onderzocht voor specifieke locaties tijdens de parallel aan deze structuurvisie lopende m.e.r.-procedure. De realisatie van langsdammen is namelijk niet als concrete maatregel opgenomen, maar als ontwerpaspect bij de uitwerkingen van de verschillende rivierkundige maatregelen. Parallel aan het structuurvisieproces loopt echter een pilot-project van Rijkswaterstaat waarbij een langsdam in de Waal, deels binnen het plangebied van WaalWeelde West, gerealiseerd wordt. Voor WaalWeelde West gaat het om het gebied langs de oever van Ophemert tot Heesselt. Voor dit project is een aparte m.e.r.-beoordeling gemaakt die geen onderdeel uitmaakt van het MER voor de structuurvisie WaalWeelde West.

3.2 Natuur

3.2.1 Opgave

Natura 2000 en de Ecologische Hoofdstructuur(EHS) hebben tot doel om een netwerk van natuurgebieden te realiseren. Voor het functioneren van het natuurnetwerk is het noodzakelijk om de bestaande natuurwaarden te beschermen en te herstellen, gebieden met natuur uit te breiden en nieuwe natuurwaarden en -gebieden te ontwikkelen. De natuuropgave voor de structuurvisie is geformuleerd op basis van Natura 2000-doelstellingen¹⁵ en kernkwaliteiten voor de Ecologische Hoofdstructuur (opgenomen in de Streekplanherziening Herbegrenzing EHS).

De EHS richt zich op het realiseren van een landelijk netwerk van natuurgebieden waarbij ook andere aspecten dan natuur, bijvoorbeeld cultuurhistorie, meespelen. In de provinciale omgevingsvisie die in juli 2014 is vastgesteld, wordt de EHS niet meer met zoveel woorden genoemd. In de omgevingsvisie wordt voor de ruimtelijke bescherming van de natuur onderscheid gemaakt tussen het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en de Groene Ontwikkelingszone (GO). Het GNN geeft daarbij invulling aan de EHS en de GO vormt de verbindende schakel tussen de natuurkernen van het GNN.

Natura 2000 realiseert een Europees netwerk van natuurgebieden gericht op habitattypen en leefgebieden van soorten van internationaal belang. De opgaven voor Natura2000 en de EHS komen vaak overeen en versterken elkaar. De Natura 2000-gebieden zijn altijd gelegen binnen de begrenzing van het GNN of GO.

De natuuropgave voor WaalWeelde West draagt bij aan het behoud (beschermen) en ontwikkelen van de Natura 2000-doelen en de kernkwaliteiten van het Gelders Natuurnetwerk.

Bijdrage SUV WWW aan de Natura 2000-opgave:

Natura 2000-opgave bescherming

Voor de Natura 2000-gebieden binnen WaalWeelde West is de beschermingsopgave voor natuur gericht op het behouden van:

- moeilijk vervangbare en/of goed ontwikkelde habitattypen. Het gaat hierbij vooral om glanshaverhooilanden (behoud 95 ha), stroomdalgraslanden (behoud 2 ha), goed ontwikkelde zachthoutooibossen (behoud 56 ha), leefgebied voor moerasvogels en ruigte en zomen;
- het leefgebied van soorten. Specifiek is het behoud van het leefgebied van vogels van belang. De opgave voor ganzen is gericht op behoud van de verspreiding, de omvang en de kwaliteit van de rust- en slaapplaatsfunctie van het leefgebied.

Natura 2000-opgave ontwikkeling

Voor de Natura 2000-gebieden binnen WaalWeelde West is de ontwikkelopgave gericht op:

- de uitbreiding en de kwaliteitsverbetering van de habitattypen glanshaverhooiland (circa 7-17 ha), stroomdalgraslanden (circa 20-30 ha), hardhoutooibossen (5 ha), slikkige oevers en meren met krabbenscheer en fonteinkruid;

- de uitbreiding en de kwaliteitsverbetering van leefgebieden voor de habitatrichtlijnsoorten kamsalamander, trekvissen, beek- en poldervissen en de bever;
- de uitbreiding en de kwaliteitsverbetering van de leefgebieden van de vogelrichtlijnsoorten moerasvogels (60-65 ha), porseleinhoen (10-20 ha) en kwartelkoning. De opgave voor leefgebieden van vogelrichtlijnsoorten is grotendeels gekoppeld aan de uitbreidingsdoelstelling voor habitattypen en herstel van verbindingen.

Een andere opgave is het versterken van de verbinding tussen de Gelderse Poort en de Biesbosch voor onder andere de bever en moerasvogels. Dit kan onder meer door het realiseren van aaneengesloten rietmoerassen en rustige met wilgen begroeide oevers van permanent watterende ondiepe wateren.

Bijdrage SUV WWW aan de kernkwaliteiten van het Gelders Natuurnetwerk:

Voor het Gelders Natuurnetwerk is de ruimtelijke bescherming voor het behoud en het ontwikkelen van natuurtypen gericht op:

- de rivier met zijn bijbehorende dynamiek en morfologie als bron van natuurlijke processen en als as van een keten natuurterreinen en natuurlijke cultuurlandschappen in de uiterwaarden en de daarbij behorende natuurdoeltypen;
- de relatie tussen open voedselrijke foerageergebieden en rustgebieden (open water) voor overwinterende en doortrekkende ganzen, eenden en andere watervogels;
- de uitwisselingsmogelijkheden voor planten en dieren tussen De Gelderse Poort en het Rijk van Nijmegen en de Biesbosch;
- de uitbreiding van de leefgebieden van soorten, waaronder de kamsalamander en de ontwikkeling van (hardhout-)ooibossen.

3.2.2 Visie

Eén van de meest karakteristieke aspecten van het natuurlijk systeem van de Waal is de grote dynamiek in water, sediment en natuur. Langs de Rijntakken zijn de natuurwaarden die ontstaan wanneer de rivier het landschap zelf vorm kan geven nog maar in beperkte mate aanwezig. Waar de ruimte voor natuurlijke processen aanwezig is, is ontwikkeling naar nieuwe natuurtypen vaak niet mogelijk vanwege de voorwaarden die worden gesteld aan de waterafvoer en een veilige scheepvaart. Dit betekent dat allerlei tussenstadia in de ontwikkeling van de natuurtypen ontbreken.

Het koppelen van de hydrologische aan de natuuropgave biedt kansen voor een duurzame ontwikkeling van de natuur. Enerzijds ontstaan kansen voor de natuur door een toename van de rivierdynamiek in de uiterwaarden en anderzijds kan bij het ontwerp van maatregelen de ontwikkeling van natuur zo worden ingepast dat deze ook op de langere termijn geen negatief effect heeft op de hoogwaterveiligheidsopgave. Hierdoor ontstaat ruimte voor de ontwikkeling van nieuwe natuur en ook de ontwikkelingsstadia die daarbij horen.

In de huidige situatie komt de natuur vaak verspreid voor en is beperkt van oppervlakte. Door deze versnippering zijn de natuurgebieden kwetsbaar voor verstoring. Ook kunnen de natuurtypen op kleine oppervlakten niet volledig tot ontwikkeling komen. Voor duurzaam behoud van de natuurtypen en de leefgebieden van soorten is het daarom noodzakelijk om grotere robuustere eenheden te ontwikkelen.

Of een natuurstype tot ontwikkeling komt hangt in het rivierengebied vaak af van de invloed van de rivier en het beheer. De combinatie van overstromingsfrequenties, aanzanding en afkalving en voor geulen de verbinding met de rivier en de mate waarin een geul watervoerend is, bepalen in grote mate of standplaatsen geschikt zijn. Meest succesvolle locaties voor de uitbreiding van natuur zijn die locaties waar typen nu al voorkomen en/of waar de dynamiek van de rivier in de uiterwaarden wordt teruggebracht.

Met de structuurvisie WaalWeelde West wordt invulling gegeven aan de opgaven voor Natura2000 en het GNN. Natura2000 en het GNN hebben tot doel het realiseren van een (internationaal) netwerk van natuurgebieden. Belangrijk is dat uitwisseling van soorten tussen verschillende gebieden mogelijk wordt gemaakt. Door de afstand tussen natuurgebieden beperkt te houden kan voorkomen worden dat populaties geïsoleerd raken.

Door in de structuurvisie de koppeling te maken met de opgave voor hoogwaterveiligheid en andere functies in de uiterwaarden worden zowel de kansen voor de natuur als de andere functies benut. Robuuste natuurkernen, die niet te ver uit elkaar liggen, verhogen de natuurkwaliteit en zijn minder kwetsbaar voor invloeden van buitenaf. Gestreefd wordt om de beheerinspanning te beperken zodat gebieden ook voor de langere termijn in stand gehouden kunnen worden.

Grote eenheden natuur en natuurstypen op de juiste standplaats zorgen er voor dat er minder intensief beheer nodig is. De beheerinspanning en daarmee de beheerkosten zullen dan lager zijn zonder dat de natuurkwaliteit (de staat van instandhouding) in gevaar komt.

Gekozen maatregelen

Binnen WaalWeelde West zijn de belangrijkste uiterwaarden voor de natuur: *Munnikenland, Stiftsche Uiterwaarden, Rijswaard/Kerkewaard, Heesseltsche Uiterwaarden, Hurwenensche Uiterwaarden* en de *Kop van Heerewaarden*. Om de opgave voor natuur te verwezenlijken worden in deze uiterwaarden maatregelen uitgevoerd. Voor de meeste van deze uiterwaarden is vooruitlopend op de structuurvisie de planvorming al afgerond en in sommige gevallen is al gestart met de uitvoering.

In de *Kop van Heerewaarden* wordt op de overgang van Bato's erf naar de lager gelegen uiterwaard de ontwikkelingsgradiënt van hardhout- naar zachthoutoobos ontwikkeld. Oude strangen worden uitgediept en eenzijdig aangetakt op de Waal. Hierdoor ontstaat er een gevarieerd leefgebied voor watervogels en vissen en wordt er een boskern van formaat gerealiseerd.

Voor de *Stiftsche Uiterwaarden* staat het behoud van glanshaverhooilanden en de verbetering van de kwaliteit centraal. Het beleid is gericht op de uitbreiding van meren met krabbenscheer en droge graslanden en daarnaast op het ontwikkelen en het behouden van leefgebieden voor de kwartelkoning. Door het treffen van beheermaatregelen en de zonering van recreatie wordt in deze structuurvisie een belangrijke bijdrage aan deze natuurdoelen geleverd.

Door de aanleg van een nevengeul in combinatie met natuurontwikkeling worden binnen

de *Heesseltsche Uiterwaarden* grote kansen benut voor het behoud van meren met krabbenscheer en fonteinkruiden, de uitbreiding en de verbetering van de kwaliteit van slikkige oevers en het behoud van glanshaverhooiland en de ontwikkeling van stroomdalgrasland. Daar aan gekoppeld ontstaan er goede kansen voor het ontwikkelen van kerngebieden voor de kamsalamander, de kwartelkoning en het porseleinhoen.

In de *Kerkewaard* wordt de aanwezige boskern (zachthoutooibos) behouden. In de *Rijswaard* wordt ingestoken op het behoud van meren met krabbenscheer, het behoud en de uitbreiding van glanshaverhooilanden en het behoud van de bestaande boskern(en). Ook is de hydrologische maatregel zo vorm gegeven dat het behoud van de waardevolle oeverlanden en stroomruggen is geborgd. Gekoppeld aan de realisatie van habitattypen ontstaan grote kansen voor de uitbreiding en de ontwikkeling van leefgebieden voor de kamsalamander en de kwartelkoning.

In de *Hurwenensche Uiterwaarden* wordt ingezet op het behoud van glanshaverhooiland, het behoud en de uitbreiding van stroomdalgrasland en het verbeteren van de kwaliteit daarvan. Door verbetering van de waterhuishouding is de ontwikkeling van een moerasstapsteen mogelijk en wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan de kwaliteit van leefgebieden voor verschillende soorten. Daarbij gaat het met name om leefgebieden voor verschillende moerasvogels en poldervissen. Op het hoogwatervrije terrein in deze uiterwaard wordt hardhoutooibos ontwikkeld. De totale herinrichting met een meestromende nevengeul draagt bij aan het behoud en de ontwikkeling van leefgebied voor de porseleinhoen, de kwartelkoning en de kamsalamander.

In *Munnikenland* komen stroomdalgrasland en glanshaverhooiland in mozaïek voor. Ook zachthoutooibossen en meren met krabbenscheer en fonteinkruiden zijn beeldbepalende elementen in de uiterwaard. De herinrichting is gericht op de uitbreiding van de oppervlakten en de verbetering van de kwaliteit van de aanwezige habitattypen.

3.2.3 Beheer

In verband met het beheer is het van belang om onderscheid te maken tussen twee typen beheervormen: Natuur- en veiligheidsbeheer. Veiligheidsbeheer is gericht op het doorstroombaar houden van de uiterwaarden en natuurbeheer op het instandhouden of ontwikkelen van natuurwaarden. In veel uiterwaarden komen beide beheervormen naast elkaar voor, onder andere bij het beheer van nevengeulen. Voor het ontwikkelen van natuurdoelen en leefgebieden van soorten is het vaak wenselijk om een gevarieerde structuur na te streven met open gebieden en opgaande begroeiing. Met name de opgaande begroeiing kan in conflict komen met de rivierveiligheidsdoelstelling. Voor een duurzaam beheer is het daarom van belang om het beheer integraal uit te voeren zodat zowel de ontwikkeling van natuur als de rivierveiligheid geborgd is. De omvang en daarmee de robuustheid van het systeem zijn hiervoor van belang. Duurzaam behoud en herstel van de natuur zijn alleen mogelijk in beheereenheden die groot genoeg zijn om natuurlijke processen tot uiting te laten komen.

Hoogdynamische systemen, met voldoende omvang, kunnen door middel van integrale begrazing door runderen of paarden (procesbeheer) in stand worden gehouden. Laagdynamische systemen kunnen worden ingestoken met patroonbeheer, bijvoorbeeld hooilandbeheer op dijktaaluds.

Na inrichting zijn veel natuurterreinen niet meer geschikt voor intensief agrarisch gebruik. Afhankelijk van de te realiseren natuurdoelen kan een extensief agrarisch beheer, bijvoorbeeld het nabeweiden van graslanden, wel een bijdrage leveren aan de natuurwaarden. Dit extensief agrarisch beheer kan zowel door een terreinbeherende organisatie als agrariërs worden uitgevoerd.

Zie voor meer informatie Hoofdstuk 8 Natuur- en veiligheidsbeheer

3.3 Wonen

3.3.1 Opgave

Het doelbereik ten behoeve van wonen is aangegeven in kwalitatieve termen en luidt als volgt:

- nieuwe woonlocaties moeten altijd een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit betekenen;
- voor nieuwe woonlocaties moet de behoefte worden aangetoond;
- nieuwe woonlocaties (dijklintbebouwing) zijn mogelijk op de dijktrajecten grenzend aan dorpen;
- nieuwe woonlocaties (dijklintbebouwing) zijn mogelijk op de dijktrajecten ontstaan na de laatste ronde dijkversterking;
- nieuwe woonlocaties zijn mogelijk op buitendijkse hooggelegen terreinen.

Concreet betekent het bovenstaande dat het realiseren van nieuwe woonbebouwing geen doel op zich is. Uitsluitend indien met woningbouw een kwaliteitsverbetering wordt gerealiseerd, wordt deze ontwikkeling in de structuurvisie mogelijk gemaakt. Dit geldt expliciet voor een aantal hoogwatervrije terreinen, namelijk het Bitumarin-terrein, Buitenstad Zaltbommel en het Heuffterrein. De Buitenstad Zaltbommel en het Heuffterrein zijn bovendien aangewezen als zogenaamde EMAB-locatie. EMAB staat voor Experimenteren Met Aangepaste Bouwvormen. Binnen deze EMAB-locaties zijn er ruimere mogelijkheden om met nieuwe bebouwing een kwaliteitsverbetering te realiseren.

De provinciale omgevingsvisie bevat het integrale beleid voor het thema Wonen. Concreet betekent dit dat nieuwe, in deze structuurvisie opgenomen woningbouwlocaties, moeten passen binnen beleid van de Gelderse ladder voor duurzaam ruimtegebruik (zie hiervoor ook paragraaf 4.3), Kwalitatief Woonprogramma Gelderland (KWP3) en, voor zover van toepassing, de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het KWP3 wordt vanaf begin 2015 vervangen door de kwantitatieve opgave wonen. Het KWP3 blijft van kracht totdat er voor de regio Rivierenland een kwantitatieve opgave wonen is vastgesteld.

3.3.2 Visie

Naast woningbouwontwikkeling op de hooggelegen terreinen wordt er door middel van deze structuurvisie ook ingezet op het nieuw leven in blazen van het wonen op de dijktrajecten. Hiervoor komen dijktrajecten grenzend aan bestaande dorpen en dijktrajecten die zijn ontstaan na de laatst genoemde ronde dijkversterking in aanmerking. In de praktijk blijkt echter dat de laatste dijktrajecten vaak al als natuurgebied zijn ingericht waardoor woningbouw ruimtelijk kwalitatief gezien minder toevoegt. Ook nieuw voorgestelde dijkterugleggingen zouden geschikt kunnen zijn om het wonen op de dijk te herintroduceren. Op deze plekken kunnen de nieuwe dijklinten een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit betekenen. Tenslotte maakt deze structuurvisie woningbouw mogelijk op zogenaamde functieveranderingslocaties. Dit zijn verrommelde locaties waar door middel van een ruimtelijk economische ontwikkeling en/of natuurontwikkeling een kwaliteitsverbetering wordt beoogd.

Deze structuurvisie bevat een viertal potentiële woningbouwlocaties¹⁶, te weten:

- Buitenstad Zaltbommel (EMAB)
- Heuffterrein in Vuren (EMAB)
- Bitumarin-terrein in Opijnen
- Brakel

De eerste drie locaties zijn in de structuurvisie opgenomen als zogenaamde functieveranderingslocatie. Alleen de locatie in Brakel betreft een dorpse uitbreiding in combinatie met een klein aantal dijkwoningen. De dorpse uitbreiding moet in samenhang met de dijkverlegging bij Brakel worden ontwikkeld. De woonlocatie geeft de mogelijkheid tot herstel van het dorpsfront aan de Waal en aanhechting van de nieuwe dijk in de dorpse structuur.

De regio's en de provincie hebben afspraken gemaakt over de kwantitatieve en kwalitatieve woningopgaven. Deze afspraken zijn vastgelegd in het Kwalitatief Woonprogramma (KWP3). De provincie baseert de kwantitatieve opgave voor wonen op een actuele bevolkings- en huishoudensprognose. Het KWP3 bevat naast dit kwantitatieve kader ook afspraken over de kwalitatieve differentiatie van woningbouwmogelijkheden in nieuwe bestemmingsplannen (huur/koop, betaalbaarheid en geschiktheid voor ouderen).

Het KWP3 wordt opgevolgd door de kwantitatieve opgave wonen voor de betreffende regio. Dat biedt in principe alleen een kwantitatieve begrenzing van de (netto) groei van de regionale woningvoorraad. Het KWP3 blijft van kracht totdat de regio de kwantitatieve opgave heeft vastgesteld. De verwachting is dat in de regio Rivierenland het KWP3 medio 2015 vervangen wordt door de kwantitatieve opgave wonen voor de periode 2015 t/m 2024. De provincie wil de kwalitatieve vraagstukken voortaan in het kader van de Regionale Woonagenda's aanpakken. Een Regionale Woonagenda is veel meer dan alleen een document. Het is vooral een regionaal proces, waarvoor een netwerk wordt opgericht van relevante partijen, zoals gemeenten, woningcorporaties, (andere) marktpartijen en zorginstellingen. De partijen bundelen capaciteit, kennis en middelen om gezamenlijk de opgaven op de regionale woningmarkt aan te pakken.

3.4 Werken

3.4.1 Opgave

De Waal is een echte werkrivier. Dagelijks passeren er enkele honderden schepen. Voor de economie langs de Waal zijn met name de natte bedrijventerreinen van groot belang. Het gaat vooral om goederen- en containeroverslag en watergebonden bedrijvigheid. Het doelbereik voor het thema werken is als volgt:

- in principe handhaven van het bestaand areaal aan bedrijvenlocaties;
- groei wordt zo veel mogelijk gebundeld op bestaande bedrijventerreinen;
- ruimte geven aan de verplaatsingsbehoefte en nieuwvestiging van watergebonden bedrijvigheid;
- regionale afstemming over ontwikkelmogelijkheden.

3.4.2 Visie

De regio Rivierenland heeft in 2009 een quick scan laten uitvoeren naar de logistieke potenties van de regio. Uit dit onderzoek blijkt dat er drie soorten kansen voor de regio spelen:

- het vervoeren van containers van bedrijven in en om de regio die nu per vrachtwagen van en naar Rotterdam gaan;
- het functioneren als inlandterminal van Rotterdam, waardoor congestieproblemen op de Rijksweg A15 worden ontlopen;
- het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid, nationaal of internationaal, ten behoeve van vestiging nabij een terminal.

In het rapport is tevens een inschatting gemaakt van bedrijven uit de regio die gebruik willen maken van de terminal bij Medel, die gelegen is buiten het plangebied van WaalWeelde West in de gemeente Tiel. De verwachting is dat de capaciteit van Medel binnen 4 tot 8 jaar volledig benut is waardoor een aanvullende locatie aan de Waal (WaalWeelde West, -Midden of -Oost) nodig is. Daarnaast is er in 2009 in het kader van het Behoeftesonderzoek Watergebonden bedrijvigheid WaalWeelde West (SAB 2009) aan de gemeenten in Regio Rivierenland gevraagd welke verplaatsingsbehoefte bekend is. Het gaat hierbij zowel om de verplaatsingsbehoefte vanuit bedrijven zelf, als ook om de verplaatsingsbehoefte doordat gemeenten op termijn noodzaak tot verplaatsing zien. Uit het onderzoek is gebleken dat er in 2009 15 bedrijven in 5 gemeenten een verplaatsingsbehoefte hebben. Deze behoefte bedraagt circa 30 hectare. Tot slot is er in 2015 in opdracht van de provincie Gelderland een behoefteonderzoek uitgevoerd naar watergebonden bedrijvigheid in Gelderland. De conclusies voor WaalWeelde West zijn opgenomen in bijlage 7. Momenteel vindt er in dit kader een herijking van het Regionaal Programma Bedrijventerreinen (RPB) plaats. De resultaten van het behoefteonderzoek uit 2015 vormen input voor de herijking van het RPB.

De provinciale Omgevingsvisie bevat het integraal beleid ten aanzien van het thema Werken. Concreet betekent dit dat ruimtelijke ontwikkelingen op het gebied van bedrijvigheid in deze structuurvisie moeten passen binnen beleid ten aanzien van de (Gelderse) ladder van duurzame verstedelijking. In het algemeen zijn ruimtelijke ontwikkelingen op het gebied van bedrijvigheid in WaalWeelde West alleen mogelijk

zolang wordt gehandeld binnen de kaders van geldende wet- en regelgeving. De Rijksladder voor duurzame verstedelijking en de Gelderse ladder voor duurzaam ruimtegebruik kunnen hierbij worden beschouwd als procesvereiste dat niet mag ontbreken in de toelichting van een bestemmingsplan dat een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling mogelijk maakt.

Bedrijventerrein Poederoijen in de gemeente Zaltbommel is door de regio gekozen als locatie voor de opvang van watergebonden bedrijvigheid¹⁷. In 2015 is in opdracht van de provincie Gelderland een behoefteonderzoek uitgevoerd naar watergebonden bedrijvigheid in Gelderland. Uit het behoefteonderzoek naar watergebonden bedrijvigheid (bijlage 7 van de structuurvisie) blijkt dat er voor de periode tot 2020 er een behoefte is aan watergebonden en -verbonden bedrijvigheid van 8-11 ha. Na 2020 neemt de vraag naar verwachting af. Gelet op de verwachting dat de behoefte aan watergebonden bedrijvigheid in de nabije toekomst af zal nemen, zal in 2020 opnieuw de behoefte naar watergebondenbedrijvigheid in beeld gebracht worden. Deze evaluatie van de behoefte kan aanleiding zijn om de structuurvisie op dit punt te herzien.

Het Bedrijventerrein Poederoijen is opgenomen in het RPB, dat is opgesteld door de regio Rivierenland en vastgesteld door gemeenten, regio en provincie. Momenteel werken de gemeenten binnen de regio aan een herijking van het RPB. De provincie heeft hierbij een adviserende en kaderstellende rol. Er wordt gekeken naar de geschiktheid van de bedrijventerreinen die eerder zijn aangewezen. De behoefte aan bedrijventerreinen speelt hierbij een belangrijke rol. In de herijking wordt gezien of er, op basis van de ontwikkeling van de marktvraag, behoefte is aan een bijstelling van het RPB. De herijking wordt naar verwachting in het derde kwartaal van 2015 vastgesteld door de gemeenteraden. Naar verwachting zal de uitbreiding bij Poederoijen als 'groene locatie' worden opgenomen: een plan dat past binnen de geprognosticeerde vraag en voor risico van de ontwikkelaar doorgang kan vinden.

In het kader van deze structuurvisie kan onder voorwaarden tevens een watergebonden uitbreiding van bedrijventerrein Kerkewaard bij Haaften worden mogelijk gemaakt. Het bedrijventerrein Kerkewaard wordt naar verwachting als een 'groene' locatie opgenomen in een herijking van het RPB: een plan dat past binnen de geprognosticeerde vraag en voor risico van de ontwikkelaar doorgang kan vinden. De uitbreiding van bedrijventerrein Kerkewaard is gekoppeld aan de specifieke uitbreidingswens van Van Uden.

Tenslotte geldt dat het Van Oord-terrein in de Ruijterwaard is aangewezen als functieveranderingslocatie. Het bestaande bedrijf kan op termijn worden geamoveerd ten behoeve van functieverandering, die in eerste instantie gericht is op de ontwikkeling van hoogwaardige (verblijfs-)recreatie. Tevens kan worden besloten om de bestemming te handhaven en het huidige gebruik voort te zetten.

Landbouw

In de structuurvisie WaalWeelde West is geen opgave ten aanzien van landbouw geformuleerd. Desalniettemin vormt het agrarisch gebruik een belangrijke economische drager in grote delen van het gebied. De insteek is dan ook het behoud dan wel het agrarisch medegebruik daar waar dat mogelijk is in combinatie met maatregelen in het kader van rivierveiligheid en natuur. Dit betekent in WaalWeelde West het behoud van de agrarische functie in een deel van de Hurwenensche Uiterwaarden en de Herwijnsensche Boven- en Benedenwaard. In de overige uiterwaarden wordt ingezet op agrarisch medegebruik. Agrarisch natuurbeheer kan namelijk zorgen voor een grotere kosteneffectiviteit van natuurbeheer.

Ontgrondings- winningswerkzaamheden

In deze structuurvisie is geen opgave opgenomen ten aanzien van ontgrondings- en winningswerkzaamheden. Ontgrondings- en winningswerkzaamheden kunnen echter wel een belangrijke drager zijn van de uitvoering van natuurontwikkelings- en rivierverruimende maatregelen. Daar waar bestaande ontgrondingsvergunningen samenvallen met rivierkundige maatregelen zal de oplevering afgestemd moeten worden.

3.5 Landschap en cultuurhistorie

3.5.1 Opgave

Binnen WaalWeelde West is een belangrijke rol toegekend aan de verschillende landschappelijke en cultuurhistorische waarden in het gebied. Het doelbereik voor landschap en cultuurhistorie is kwalitatief geformuleerd en onderverdeeld in drie categorieën:

Het doelbereik voor het thema cultuurhistorie is:

- Respectvol omgaan met historische elementen (historische geografische bouwkunde en archeologie);
- Beleefbaar en toegankelijk maken van historische elementen (historische geografische bouwkunde en archeologie);
- Historische elementen een nieuwe gebruiksfunctie geven (historisch geografisch, bouwkunde en archeologie).

Het doelbereik voor cultuurhistorie en landschap is:

- Verhaal van de Waal vertellen door losse elementen aan elkaar te koppelen.

Het doelbereik voor landschap is:

- Respectvol omgaan met de karakteristiek van het rivierenlandschap.

3.5.2 Visie

De Structuurvisie WaalWeelde West is een integrale opgave. Het thema "landschap en cultuurhistorie" is hier onderdeel van. Hoewel het zwaartepunt van de integrale opgave bij waterveiligheid en natuurontwikkeling ligt, wordt groot belang gehecht aan het behoud en de versterking van waardevolle landschappelijke en cultuurhistorische elementen in WaalWeelde West.

Respectvol omgaan met het landschap en cultuurhistorie

Tijdens de inhoudsvorming van de structuurvisie WaalWeelde West is het aspect landschap en cultuurhistorie een belangrijk aandachtspunt geweest. Dit aspect heeft ook invloed gehad op de gemaakte keuzes. Zo is bijvoorbeeld het ontwerp van de rivierkundige maatregelen in de Rijswaard dusdanig aangepast dat de bestaande bijzondere oude landschappelijke structuren en het reliëf grotendeels intact blijven. Daarnaast is een dijkteruglegging in de Herwijnsche Boven- en Benedenwaard

afgefallen omdat hierdoor woningen en een kerk in het dorpje Hellouw geamoveerd zouden moeten worden. Deze bouwwerken zijn cultuurhistorisch zeer waardevol en kenmerken zich door de typische bouwwijze van het rivierengebied. Hiermee zijn dus bestaande, waardevolle elementen gespaard en is het belang van landschap en cultuurhistorie verkozen boven een relatief beperkte waterstandsdeling.

Het beleefbaar maken van het verhaal van de Waal

In WaalWeelde West wordt door de aanleg van nevengeulen gestuurd op het beleefbaar maken van de dynamiek van de Waal. Ook de natuurontwikkeling gericht op het robuuste natuurlijke karakter van de Waal draagt hier aan bij. De mogelijkheid om in een aantal uiterwaarden in WaalWeelde West een Waalvertierplek te realiseren draagt bij aan het beleefbaar maken van het verhaal van de Waal. Fort St. Andries is expliciet aangewezen als Waalvertierplek, de ontwikkeling van deze oude poortwachter bij de oude samenloop van de Waal en de Maas is gericht op de ontwikkeling van het zichtbaar en beleefbaar maken van de cultuurhistorische waarden en het verhaal van de Waal. De bestaande veerstoeppen zijn aangewezen als Waalpleisterplaatsen, dit zijn plaatsen met informatie over de Waal en recreatieve voorzieningen. De veerstoeppen vormen logische en goedbereikbare knooppunten in WaalWeelde West.

Nieuwe Hollandse Waterlinie

Het Nationale Landschap 'Nieuwe Hollandse Waterlinie' (NHW) valt binnen het plangebied van de structuurvisie WaalWeelde West. Als kernkwaliteiten van deze voormalige verdedigingslinie worden het samenhangende systeem van o.a. forten, dijken en kanalen en inundatiekommen, het groene en overwegend rustige karakter evenals de openheid benoemd. Vanwege de grote cultuurhistorische waarde van het Nationaal Landschap is er een beschermingsregime van toepassing. Binnen het Nationaal Landschap worden geen ontwikkelingen toegestaan die de kernkwaliteiten aantasten. Hoewel enkele in deze structuurvisie opgenomen ontwikkelingen binnen de NHW liggen, hoeven deze niet op voorhand geblokkeerd te worden. Door Met een zorgvuldige landschappelijke inpassing van ontwikkelingen hoeven de kernkwaliteiten van de NHW niet per definitie te worden aangetast. Integendeel, een goede landschappelijke inpassing kan er zelfs voor zorgen dat de kernkwaliteiten van de linie worden versterkt.

Op dit moment wordt gewerkt aan de planologische verankering van de NHW door middel van een zogenaamd parapluplan. Dit is een bestemmingsplan gericht op de bescherming van de linie dat over de bestaande vigerende bestemmingsplannen wordt gelegd. Dit is belangrijk omdat het Kabinet dit erfgoed wil aandragen bij de UNESCO als werelderfgoed. Het Kabinet wordt daarin gesteund door de overige overheden waaronder de provincie Gelderland. De concept-uitwerking voor de planologische verankering van de NHW onderscheidt verschillende type gebieden binnen de NHW. Er zijn verdichtingsvelden, kernzones, inundatiekommen, accessen en forten. De kernzones en de forten worden het zwaarst beschermd.

De ligging van voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen (woningbouw en bedrijventerreinlocaties) in WaalWeelde West binnen de begrenzing van de NHW gaat bij het planologisch vertalen van deze ontwikkelingen naar een bestemmingsplan met een zwaardere motiveringsplicht. De motivering omvat zowel het maatschappelijk belang van de activiteit als de kwalitatieve invulling. Het 'parapluplan' is in januari 2015 in procedure gebracht en wordt naar verwachting in het najaar van 2015 vastgesteld.

3.6 Recreatie en toerisme

3.6.1 Opgave

Het doelbereik voor recreatie en toerisme binnen WaalWeelde West is:

- Het vergroten van de toegankelijkheid van de uiterwaarden; bijvoorbeeld door het aanleggen van struinroutes¹⁸ langs de Waal;
- Het creëren van Waalvertierplekken, waar recreanten kunnen uitrusten en genieten van het landschap;
- Fiets- en voetveren gekoppeld aan het creëren van Waalpleisterplaatsen, die informatie en voorzieningen bieden voor passanten.

3.6.2 Visie

De Structuurvisie WaalWeelde West is een integrale opgave. Het beleefbaar maken van de Waal en de versterking van recreatie en toerisme zijn hier onderdeel van. Hoewel het zwaartepunt van de integrale opgave bij waterveiligheid en natuurontwikkeling ligt, wordt veel waarde gehecht aan versterking van het recreatieve profiel van WaalWeelde West.

In WaalWeelde West liggen de kansen voor recreatie en toerisme vooral op het gebied van natuur- en landschapsbeleving. Door het vergroten van de toegankelijk van de Waal en haar oevers gaan natuur, cultuur en recreatie samen en versterken elkaar.

De structuurvisie bevat verschillende zoekzones voor recreatieve activiteiten. Vooral in deze gebieden worden kansen gezien voor initiatieven van ondernemers of andere (samenwerkende) partijen. Toeristisch-recreatieve ontwikkelingen in de zoekzones kunnen mogelijk gekoppeld worden aan de herontwikkeling van de betreffende uiterwaarden. De uitwerking kan, afhankelijk van de invulling van de uiterwaard, verschillen. Maatregelen voor recreatie en toerisme moeten in ieder geval passend zijn bij de aard en schaal van het landschap, de kernen en de bewoners van het gebied. Infrastructuur vormt daarbij een belangrijke basis: fiets-, wandel- en struinpaden, veerverbindingen, Waalvertierplaatsen en Waalpleisterplaatsen.

Naast de beleving van de rivier en de natuur zijn ook de cultuurhistorische elementen belangrijke aanknopingspunten voor de versterking van recreatie en toerisme in WaalWeelde West. De historische binnenstad van Zaltbommel, de oude steenfabrieksterreinen en de verschillende militaire relictten zoals Slot Loevestein en de resten van Fort St. Andries vertellen het verhaal van de eeuwenlange geschiedenis van de mens in het stroomgebied van de Waal. Zij kunnen een aanzienlijke toeristische aantrekkingskracht uitoefenen en daarmee ook een economische waarde aan het gebied toevoegen.

Struinroutes

Bereikbaarheid en beleefbaarheid zijn belangrijke voorwaarden voor het Waaltoerisme. Immers de belevingswaarde van de Waal is leidend in het recreatieve gebruik ervan en de mogelijke economische spinn-off. In WaalWeelde West is al aan de eis van bereikbaarheid voldaan. Er bestaan verschillende 'struinroutes': bewegwijzerde routes langs de Waal, door de uiterwaarden en over de dijken. Hierdoor wordt de rivier

bereikbaar gemaakt voor wandelaars. Wandel- en veerpontjes maken het mogelijk om gemakkelijker van de noord- naar de zuidoever over te steken en verschillende routes te combineren. Dit vergroot tevens het bereik van aan de Waal gebonden (toeristische) ondernemers. Deze combinatie van ontwikkeling van recreatieve infrastructuur en toenemende kansen voor lokaal en regionaal ondernemerschap heeft zijn uitwerking gevonden in het concept 'rondje pontje', waarvan er inmiddels vier in WaalWeelde West zijn gerealiseerd.

De veerverbindingen en struin-, fiets- en wandelpaden ontsluiten het Waallandschap voor de bewoners en toeristen. Hierdoor ontstaat een afwisselende route langs de Waal, bestaande uit onder andere gevarieerde dijklichamen, uiterwaarden en Waalstrandjes. In veel uiterwaarden zijn ontwikkelingen op het gebied van hoogwaterveiligheid en natuurontwikkeling gepland. Om deze reden wordt de uiterwaard opnieuw ingericht. De toegankelijkheid van de uiterwaard door middel van struinroutes wordt meegenomen als ontwerpaspect bij de nadere planvorming.

Waalvertierplekken en Waalpleisterplaatsen

Er liggen toeristisch-recreatieve kansen op het vlak van beleving van de rust en het gevoel van vrijheid dat de Waal biedt. Waalvertier- en Waalpleisterplaatsen kunnen hier een belangrijke rol in spelen, maar ontbreken soms nog op cruciale plaatsen. Deze plaatsen kunnen samen met communicatie over de verschillende toeristische mogelijkheden de regionale ontwikkeling op toeristisch-recreatief gebied versterken. Daarmee kunnen aspecten als rust en ruimte ook een economische bijdrage leveren.

Waalvertierplaatsen zijn plaatsen die met minimale aanpassingen zodanig zijn ingericht dat er toegang is tot de oever en er gelegenheid is om aan het water te recreëren. In WaalWeelde West zijn drie uiterwaarden aangewezen als zoeklocatie voor een Waalvertierplek: de Stiftsche Uiterwaarden, de Ruijterwaard, de Herwijnensche Boven- en Benedenwaard. Door een kleinschalige plek in de uiterwaard in te richten met kunst of landschapsarchitectuur worden recreanten als het ware uitgenodigd om te genieten van het landschap of om even uit te rusten van hun struintocht. Daarnaast is Fort St. Andries aangewezen als Waalvertierplek. De ontwikkeling van deze locatie is specifiek gericht op het beter zichtbaar en beleefbaar maken van de cultuurhistorische waarden.

Waalpleisterplaatsen zijn plekken met voorzieningen zoals horeca, picknickplekken, of een tijdelijke seizoensgebonden voorziening, maar ook parkeergelegenheid of een informatiecentrum. Binnen WaalWeelde West is gekozen om de Waalpleisterplaatsen te koppelen aan de bestaande veerstoeppen met hun pontjes. Omdat de veerstoeppen kunnen worden beschouwd als echte knooppunten aan de Waal, vormen zij een geschikte recreatieve pleisterplaats. De veerstoeppen bevinden zich in de Stiftsche Uiterwaarden, de Kop van Heerewaarden, bij Brakel en de Herwijnensche Boven- en in Munnikenland, bij Slot Loevestein in het Munnikenland en de Hondswaard bij Fort Vuren. De veerstoeppen bij de Stiftsche Uiterwaarden en de Kop van Heerewaarden liggen in een *Natura 2000*-gebied. Dit betekent dat deze vooral gericht zullen zijn op informatievoorziening en niet op het aantrekken van meer toeristen. De Waalpleisterplaatsen bij Slot Loevestein en Fort Vuren moeten aansluiting zoeken bij deze belangrijke cultuurhistorische plekken aan de Waal en deze verder versterken.

Watersport en recreatietoervaart.

De rivier de Waal heeft naast een belangrijke transportfunctie ook een recreatiefunctie. Deze functies kunnen echter niet te allen tijde in harmonie naast elkaar bestaan. In de structuurvisie zijn voor de watersport en de recreatietoervaart geen specifieke doelen

opgenomen. Toch kunnen uit de structuurvisie voortvloeiende ontwikkelingen invloed uitoefenen op en kansen bieden aan deze vormen van recreatie. Vooral voor de beroepsvaart is het van groot belang dat dit niet gepaard gaat met belemmeringen en risico's.

3.7 Klimaat

3.7.1 Opgave

Voor wat betreft het thema 'Klimaat' zijn binnen WaalWeelde West de volgende doelen gesteld:

- Het vergroten van de rivierveiligheid door middel van hoogwatergeulen;
- Het ontwikkelen van robuuste natuurgebieden;
- Het op een klimaatbestendige manier inrichten van alle projecten.

3.7.2 Visie

Het thema Klimaat kan net als het thema Ruimtelijke kwaliteit worden beschouwd als een overkoepelend thema. Een groot deel van de opgave voor Klimaat slaat neer in het thema Rivier en veiligheid. Dit vloeit voort uit het feit dat de klimaatverandering een grote invloed heeft op de noodzakelijke afvoercapaciteit van rivieren en daarmee op de veiligheid van het omliggende gebied. De realisatie van een hoogwatergeul moet een bijdrage leveren aan de doelen die zijn gesteld in het kader van het vergroten van de afvoercapaciteit van de rivier. Een andere vorm van klimaatbestendige inrichting is de ontwikkeling van natuur. Door leefgebieden van planten en dieren te verbinden kunnen veranderingen in de biodiversiteit worden opgevangen. Bovendien kan natuur zorgen voor een verlaging van de temperatuur en daarmee hittestress doen afnemen. De realisatie van rivierverruimende maatregelen en natuurontwikkeling dragen bij aan een meer duurzame inrichting van WaalWeelde West.

De duurzame inrichting van het gebied dan wel het klimaatbestendig maken van projecten is tevens onderdeel van het thema Ruimtelijke kwaliteit. Een belangrijke voorwaarde voor de aanwezigheid van ruimtelijke kwaliteit is namelijk de vraag of het project de ruimtelijke gevolgen van veranderende omstandigheden (in dit geval klimaatverandering) kan opvangen. Dit wordt ook wel “de toekomstwaarde” van een project genoemd.

Niet alleen waterveiligheid, maar ook duurzame of groene energie vormt een belangrijk thema binnen het klimaatvraagstuk. Dit wordt ook onderschreven in 'het WaalWeeldebrede programma'. Binnen dit bredere programma is duurzame energieopwekking een belangrijk thema. In het proces dat voorafging aan de structuurvisie voor WaalWeelde West is echter gebleken dat er binnen het plangebied van dit westelijk gelegen cluster geen realistische kansen liggen voor het opwekken van duurzame energie. Om deze reden voorziet deze structuurvisie niet in maatregelen op het gebied van 'Energie'.

3.8 Ruimtelijke kwaliteit

3.8.1 Opgave

De ruimtelijke kwaliteit van de Waal binnen WaalWeelde West is als volgt omschreven:

De Waal is een stoere rivier, een dynamische vrij afstromende zandrivier, de belangrijkste scheepvaartroute van Nederland. Dit onderscheidt de Waal van andere riviertakken in Nederland. Het karakter van een werkrivier wordt versterkt door de verspreid aanwezige steenfabrieken en de riviergebonden bedrijven, in contrast met de aanwezige natuurgebieden.

Verbetering van de ruimtelijke kwaliteit wordt bereikt door de rivierdynamiek beter zichtbaar te maken, bijvoorbeeld door de aanleg van een hoogwatergeul bij Varik en Heesselt. Verder is het belangrijk om de toegankelijkheid en daarmee de beleefbaarheid van het gebied te verbeteren. Dit deel van het rivierengebied, waar de oeverwallen smal en laag zijn, kent van oudsher bebouwing op de dijk. Nieuwe bebouwing op de dijk kan een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit betekenen. Uiteraard moet zorgvuldig omgegaan worden met cultuurhistorische relictten.

Alle maatregelen en projecten individueel en in samenhang moeten een bijdrage leveren aan de versterking van de ruimtelijke kwaliteit van de Waal binnen het gebied WaalWeelde West.

3.8.2 Visie

Voor WaalWeelde West staan veel rivierkundige maatregelen en ruimtelijke ontwikkelingen op stapel. De kans bestaat dat de bestaande kwaliteit, herkenbaarheid en beleefbaarheid van het rivierenlandschap door al deze ingrepen in het gebied verdwijnt. Daarnaast zijn er ook verrommelde plekken waarvan de kwaliteit door ontwikkeling en herinrichting flink kan worden verbeterd. Want de verschillende maatregelen en ontwikkelingen bieden ook kansen om kwaliteit toe te voegen. Om deze reden is ruimtelijke kwaliteit benoemd als overkoepelende opgave voor WaalWeelde West. Dit betekent dat de provincie en de gemeenten de ambitie hebben om de ruimtelijke kwaliteit van het gebied te verbeteren bij de uitvoering van alle rivierkundige maatregelen en andere ruimtelijke ontwikkelingen, zodat het landschap en de leefbaarheid voor toekomstige generaties gewaarborgd blijft en zelfs verbeterd wordt.

Ruimtelijke kwaliteit is een overkoepelend begrip, opgebouwd uit drie bouwstenen: gebruikskwaliteit, belevingskwaliteit, en toekomstkwaliteit. De karakteristieken van het rivierenland zijn de herkenbare structuren en elementen die het rivierenland onderscheiden van andere landschappen. De karakteristieken die hoog gewaardeerd worden vanuit de trits belevingswaarde, gebruikswaarde en toekomstwaarde, de zogenaamde kernkwaliteiten, bepalen gezamenlijk de essentie van het rivierenlandschap. Deze kernkwaliteiten beschrijven de 'identiteit' van de rivier die behouden en ontwikkeld moet worden.

Hoogwatergeul

Omdat de identiteit van het rivierenland gevormd wordt door de aaneenschakeling van de verschillende elementen draagt een combinatie van de verschillende karakteristieken en kernkwaliteiten bij aan een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit in WaalWeelde West en in de verschillende deelgebieden. Door een hoogwatergeul bij Varik-Heesselt

wordt het buitendijkse landschap doorsneden. Hierdoor verdwijnt de bestaande en soms oude structuur van het kommenlandschap. Door de rivierverruimende maatregel te benaderen als een ontwerpopgave voor een nieuwe landschapslaag en te zoeken naar nieuwe kwaliteiten door toevoeging van eigentijds gebruik, functies en kunstwerken, kan een hoogwatergeul met ruimtelijke kwaliteit gerealiseerd worden.

De zoekzone van een hoogwatergeul bij Varik-Heesselt ligt in een stiltegebied. De begrenzing van het stiltegebied is opgenomen in de Gelderse omgevingsvisie. Binnen deze begrenzing gelden gedragsregels om de rust en stilte te waarborgen. De tijdelijke bouwactiviteiten die nodig zijn om een hoogwatergeul te realiseren vormen een uitzondering op de gedragsregels.

Uitbreiding van bedrijventerrein Poederoijen in de Nieuwe Hollandse Waterlinie

De kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap *Nieuwe Hollandse Waterlinie*(NHW) worden in principe niet aangetast bij een uitbreiding van *Bedrijventerrein Poederoijen* mits er gezorgd wordt voor een goede ruimtelijke inpassing. Door aansluitend op het open gebied in Munnikenland een zone binnen de uitbreidingslocatie open te houden ontstaat er één ruimte die aansluit op de ruimte die gevormd is tussen de Nieuwendijk en de Wakkerendijk. Dit is een langgerekt open gebied dat de cultuurhistorie van het gebied weergeeft (Brakelse boezem, vroegere locatie van de inundatieinlaten, de wielen in de Nieuwendijk). Door toevoeging van beplanting worden zichtlijnen en open en gesloten gebieden gecreëerd. Hierdoor wordt het zicht zoveel mogelijk op de gecreëerde openheid en op de dijk en zo min mogelijk op het bedrijventerrein en de silo's gericht.

Functieveranderingslocaties

Projecten met natuurontwikkeling betekenen veelal een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit omdat deze ontwikkeling bijdraagt aan het karakter van de Waal als robuuste en dynamische rivier. De functieveranderingslocaties Bitumarin-terrein bij Opijnen, Buitenstad Zaltbommel, het Van Oord-terrein in de Ruijterwaard bij Zuilichem en het Heuffterrein bij Vuren zijn op dit moment verrommelde locaties. Ontwikkeling op deze plekken van woningbouw, recreatie en toerisme of natuur zorgt voor een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. Voorwaarde is dat verbetering van de ruimtelijke kwaliteit als doel wordt geformuleerd bij de verdere planvorming en ontwikkeling van de functieveranderingslocatie.

Brakel

Het bouwen van nieuwe woningen in WaalWeelde West is geen doel op zich, maar wordt binnen de provinciale beleidskaders mogelijk gemaakt wanneer het een impuls betekent voor de ruimtelijke kwaliteit van het gebied. Woningbouw is gekoppeld aan de bestaande hoogwatervrije terreinen die als functieveranderingslocatie zijn aangemerkt en gekoppeld aan nieuwe dijktracés. Bij een eventuele dijkteruglegging bij Brakel zal een deel van het bestaande Waalfront verloren gaan. Ontwikkeling van beperkte dijkbebouwing in combinatie met een bestaande dorpse uitbreidingslocatie kan een nieuw Waalfront voor Brakel opleveren.

Natuurontwikkeling

In WaalWeelde West wordt door de ligging van het gebied in het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en Natura 2000 een grote natuuropgave gerealiseerd. Ontwikkeling van stroomdalgrasland, glanshaverhooiland, slikkige oevers en diverse nattere en drogere ooibostypen dragen bij aan het karakter van de Waal als robuuste

en dynamische rivier. In WaalWeelde West zijn verschillende natuurprojecten in uitvoering zoals Dijkteruglegging Munnikenland en de Hurwenensche Uiterwaarden. Voor de korte termijn staan herinrichting van de Heesseltsche Uiterwaarden en de Ruijterwaard gepland. Ontwikkeling van de Stiftsche Uiterwaarden, de Kop van Heerewarden en de Rijswaard vinden daarna plaats. De NURG-projecten (Nadere Uitwerking Rivierengebied) Breemwaard en Gamerensche Waarden zijn al gereed.

Recreatie en toerisme

Met Waalvertierplekken en Waalpleisterplaatsen worden plekken aan de Waal gecreëerd waar het verhaal van de Waal beleefbaar wordt gemaakt, of waar men kan genieten van de rust en ruimte die het landschap van de Waal biedt.

Op Waalpleisterplaatsen komen verschillende fiets- en/of wandelroutes samen, of zijn belangrijke cultuurhistorische elementen aanwezig. Op deze plaatsen kunnen voorzieningen gerealiseerd worden. Enkele voorbeelden zijn een parkeerplaats, horeca, een pontje of een informatiecentrum waar informatie kan worden opgevraagd over het landschap en de rivier de Waal. In WaalWeelde West zijn de Waalpleisterplaatsen gekoppeld aan veerstoepen. Dit zijn plaatsen langs de Waal waar nieuwe recreatieve voorzieningen komen.

Waalvertierplekken zijn plekken in het landschap die op een zodanige manier zijn ontworpen en ingericht dat deze bijdragen aan de beleving van het landschap, bijvoorbeeld door de realisatie van kunst, een uitkijkpunt, een plateau of een simpel hekje dat toegang geeft en uitnodigt de uiterwaard in te trekken. Voor de realisatie van Waalvertierplekken zijn in de structuurvisie WaalWeelde West zoekzones aangewezen in de Stiftsche Uiterwaarden, de Kop van Heerewarden, de Herwijnsche Boven- en Benedenwaard en in de Ruijterwaard.

Beleving van de Waal heeft ook alles te maken met het toegankelijk en bereikbaar zijn van de uiterwaarden en de Waal. Struinen, uitwaaien en pootje baden dragen bij aan de beleving van de robuuste natuur en de dynamische rivier. De dijk vormt door zijn hoogte en de aanwezige zichtlijnen één grote belevingsas.

Hoofdstuk 4 Context

4.1 Rivier en veiligheid

4.1.1 Gebiedsbeschrijving

Het plangebied van WaalWeelde West omvat de Waal en haar uiterwaarden grofweg van Ophemert tot aan Slot Loevestein. De Waal is een levendige werkrivier en tevens de drukst bevaren rivier van Nederland. De rivier stroomt van oost naar west door het gehele plangebied van deze structuurvisie. Voor de westelijke Waal is kenmerkend dat de breedte van de uiterwaarden sterk varieert. Stroomafwaarts van Zaltbommel zijn de uiterwaarden vaak erg smal, daar waar de uiterwaarden stroomopwaarts vanaf Zaltbommel meestal breder zijn.

In het oosten komt de Waal ter hoogte van Ophemert/Heerewaarden, net ten noorden van Bato's Erf, het plangebied van WaalWeelde West binnen. Hier volgt een scherpe bocht waarna de Waal Rossum passeert. De stad Zaltbommel is goed zichtbaar vanaf de Waal evenals de kern Haafden. Aan de westzijde verlaat de Waal bij Slot Loevestein en Fort Vuren het gebied waarop deze structuurvisie betrekking heeft.

Voor de Rijntakken geldt dat ongeveer tweederde deel van het water wordt afgevoerd via de Waal. Het overige water komt voor rekening van de Nederrijn en de IJssel. De uitgangssituatie voor de Structuurvisie van WaalWeelde West is de situatie in 2015. De Rijntakken kunnen in 2015 naar verwachting maximaal 16.000 m³/s bij Lobith veilig afvoeren. Dit uitgangspunt wordt ook gehanteerd binnen het Deltaprogramma Rivieren. Het is de situatie waarin (het merendeel van) de PKB Ruimte voor de Rivier-projecten zijn voltooid. Binnen WaalWeelde West is er in het kader van Ruimte voor de Rivier een dijkverlegging gerealiseerd in Munnikenland.

De rivier en haar uiterwaarden worden begrensd door dijken. De huidige maximale afvoer is mede bepaald door de ligging en de hoogte van deze dijken. In het verleden is de rivier steeds verder ingesnoerd omdat er steeds meer ruimte nodig was voor wonen, werken en recreëren. Door in te zetten op rivierverruiming kan een groot deel van deze natuurlijke ruimte weer worden teruggegeven aan de rivier.

4.1.2 Beleid en regelgeving

4.1.2.1 Europees beleid

4.1.2.1.1 Kaderrichtlijn Water

Sinds eind 2000 is op Europees niveau de Kaderrichtlijn Water (KRW) van kracht. Deze richtlijn volgt uit het belang dat wordt gehecht aan een goede waterkwaliteit. Gezien het feit dat water zich weinig aantrekt van landsgrenzen zijn er op internationaal niveau afspraken nodig. De KRW moet ervoor zorgen dat de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa op orde komt. Om een goede toestand van het oppervlakte en grondwater te verkrijgen wordt in drie tranches gewerkt. De 1^e tranche moet gereed zijn in 2015. In 2021 moet de 2^e tranche zijn afgerond en de laatste (3^e) tranche in 2027. Om dit te bereiken moeten de landen van de Europese Unie een groot aantal maatregelen nemen. Enerzijds om de kwaliteit van de 'eigen' wateren op peil te brengen, anderzijds om ervoor te zorgen dat andere landen geen last meer hebben van de verontreinigingen die hun buurlanden veroorzaken.

Hoewel de KRW zorgt voor de nodige verplichtingen biedt deze voor Nederland tegelijkertijd ook veel mogelijkheden. Nederland ligt immers benedenstrooms en is voor zijn waterkwaliteit grotendeels afhankelijk van het buitenland. Door de invoering van de richtlijn kunnen landen hun problemen niet langer zonder meer afwentelen op Nederland. Nederland heeft de opgave om de richtlijn goed en doelmatig uit te voeren. Tot 2015 werkte Dienst Landelijk Gebied (DLG) in opdracht van Rijkswaterstaat aan KRW-maatregelen binnen WaalWeelde West zoals de meestromende geul in de Hurwenensche Uiterwaarden en enkele natuurvriendelijke oevers in de Kop van Heerewaarden en de Stiftsche Uiterwaarden. Na opheffing van DLG in 2015 is deze taak overgenomen door Staatsbosbeheer (SBB).

4.1.2.2 *Rijksbeleid*

Als gevolg van de klimaatverandering zal de Waal in de toekomst grotere hoeveelheden water moeten kunnen afvoeren dan nu het geval is. Om te zorgen dat al het water veilig kan worden afgevoerd, moet de inrichting van de Waal en haar uiterwaarden worden aangepast.

4.1.2.2.1 **Beleidslijn grote rivieren**

Na de perioden van extreem hoog water en dreigende overstromingen in 1993 en 1995 is rijksbeleid opgesteld voor het inkaderen, plannen en realiseren van werken in de rivier: de Beleidslijn ruimte voor de rivier (1996). Na evaluatie van deze Beleidslijn is gekozen voor een Beleidslijn met een meer ontwikkelingsgericht karakter: de Beleidslijn grote rivieren (2006). Deze laatstgenoemde Beleidslijn omvat het gehele kader voor het beoordelen van de toelaatbaarheid – vanuit rivierkundig en ruimtelijk oogpunt - van nieuwe activiteiten in het rivierbed van de grote rivieren. De Beleidslijn is van toepassing op onder andere het stroomgebied van de Waal. De Beleidslijn maakt onderscheid naar een stroomvoerend regime en een bergend regime. Het gebied van deze structuurvisie valt vrijwel in zijn geheel onder het stroomvoerend regime. De Beleidslijn is niet van toepassing op de in deze structuurvisie opgenomen binnendijks gelegen locaties Bedrijventerrein Poederoijen en de zoekzone voor woningbouw bij Brakel.

Het stroomvoerend regime geldt voor delen van het rivierbed waar, op grond van rivierkundige overwegingen, in principe alleen specifiek omschreven riviergebonden activiteiten zijn toegestaan (ja, mits). Niet-riviergebonden activiteiten zijn niet toegestaan; alleen onder specifieke criteria zijn uitzonderingen mogelijk (nee, tenzij).

Riviergebonden activiteiten en niet-riviergebonden activiteiten binnen het stroomvoerend regime zijn nader omschreven in de Beleidslijn. Van riviergebonden activiteiten is bijvoorbeeld sprake in geval van waterstaatkundige werken, de uitbreiding van steenfabrieken en de realisatie van natuur. Bij niet-riviergebonden activiteiten kan bijvoorbeeld worden gedacht aan woningbouwontwikkeling en/of de realisatie van een niet-watergebonden bedrijventerrein.

In de Beleidslijn is eveneens aangegeven wanneer medewerking kan worden verleend aan niet-riviergebonden activiteiten binnen het stroomvoerend regime. Het betreft situaties waarin (1) er sprake is van een groot openbaar belang en de activiteit redelijkerwijs niet buiten het rivierbed kan worden gerealiseerd, (2) er sprake is van een zwaarwegend bedrijfseconomisch belang voor bestaande grondgebonden agrarische bedrijvigheid, (3) er sprake is van functieveranderingen binnen bestaande bebouwing en

(4) er sprake is van per saldo meer ruimte voor de rivier.

Alle (riviergebonden en niet-riviergebonden) activiteiten waarvoor toestemming nodig is, moeten voldoen aan een aantal, in de Beleidslijn opgenomen, algemene rivierkundige voorwaarden (onder andere betrekking hebbend op de situering en ter waarborging van de (toekomstige) afvoercapaciteit). Voor niet-riviergebonden activiteiten in het stroomvoerend regime die per saldo zorgen voor meer ruimte voor de rivier geldt naast de algemene voorwaarden nóg een aanvullende voorwaarde: de gevraagde rivierverruimende maatregelen moeten genomen worden waarbij financiering en tijdige realisering van de maatregelen verzekerd zijn.

De Beleidslijn grote rivieren is van toepassing op WaalWeelde West. De uitvoerbaarheid van een aantal van de in deze structuurvisie opgenomen maatregelen is afhankelijk van de ruimte die deze Beleidslijn in de praktijk biedt. Momenteel vindt er overleg plaats met het Ministerie van Infrastructuur en Milieu over de interpretatie van de Beleidslijn grote rivieren, met name over et deel dat verband houdt met zogenaamde niet-riviergebonden activiteiten in het stroomvoerend regime en de benodigde rivierverruiming die in samenhang hiermee dient te worden gerealiseerd.

4.1.2.2.2 EMAB

Bij de evaluatie van de Beleidslijn Ruimte voor de Rivier is gebleken dat de Beleidslijn in het algemeen goed heeft gewerkt. Ook is gebleken dat een aantal locaties dreigt te verrommelen omdat de Beleidslijn gewenste economische en ruimtelijke ontwikkelingen blokkeert. Dit heeft geleid tot het aanwijzen van 15 locaties in het rivierbed waar kan worden geëxperimenteerd met aangepaste bouwvormen, de zogenaamde EMAB-locaties. Een voorbeeld van zo'n aangepaste bouwvorm is een drijvende woning.

De locaties met een EMAB-status moeten voldoen aan bestaande wet- en regelgeving. De nieuwe bebouwing moet daarnaast veilig zijn bij hoogwater en de bebouwing mag geen belemmering vormen voor toekomstige rivierkundige maatregelen. Tenslotte moet op kosten van de initiatiefnemer rivierverruiming plaatsvinden. Binnen het gebied van deze structuurvisie zijn het Heuffterrein in Vuren en Buitenstad Zaltbommel aangewezen als EMAB-locaties. Overigens is met de vaststelling van de Beleidslijn grote rivieren een EMAB-status niet meer noodzakelijk ten behoeve van bebouwing in het stroomvoerend regime van de rivier.

4.1.2.2.3 Barro

De Beleidslijn grote rivieren is vertaald in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro). Dit besluit voorziet in de juridische borging van het nationaal ruimtelijk beleid. Onder meer ten aanzien van nationale belangen als rijksvaarwegen en de grote rivieren zijn in dit besluit wettelijke kaders vastgelegd. Het Barro bevat regels die de beleidsruimte van andere overheden (provincies, waterschappen en gemeenten) ten aanzien van de inhoud van ruimtelijke plannen inperken, daar waar nationale belangen dat noodzakelijk maken. Zo geeft het Barro bijvoorbeeld aanwijzingen voor de inhoud bestemmingsplannen. Daarnaast bevat het Barro reserveringsgebieden, zoals die in het kader van de PKB Ruimte voor de Rivier. Binnen de begrenzing van deze structuurvisie zijn dat een locatie bij Brakel en een locatie bij de Heesseltsche Uiterwaarden. Op beide locaties is een dijkeruglegging voorzien.

4.1.2.2.4 PKB Ruimte voor de Rivier

Naast de Beleidslijn grote rivieren is in 2006 de Planologische Kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier door het Rijk vastgesteld. Bij deze PKB (een rijksstructuurvisie) is ervoor gekozen de vereiste veiligheid zoveel mogelijk te bereiken door het nemen van maatregelen die voorkómen dat de maatgevende hoogwaterstanden steeds verder stijgen. Dit betekent dat het accent is verschoven van dijkverbetering naar rivierverruiming, waarbij zowel buitendijkse als binnendijkse maatregelen worden ingezet. Dijkverbetering wordt alleen uitgevoerd op trajecten waar andere maatregelen niet geschikt of niet financieerbaar zijn. De PKB Ruimte voor de Rivier heeft drie doelen:

- in 2015 kan een afvoer van 16.000 m³/s veilig door de Rijntakken, waartoe de Waal behoort, stromen;
- door de maatregelen die hiervoor nodig zijn, verbetert ook de ruimtelijke kwaliteit van het rivierengebied;
- de extra ruimte die de rivier in de loop van de eeuw nodig kan hebben als klimaatveranderingen verder doorzetten, blijft daardoor beschikbaar.

Deze Planologische Kernbeslissing legt een samenhangend pakket van maatregelen vast dat noodzakelijk is om in 2015 te voldoen aan het wettelijk vastgelegde beschermingsniveau. Tussen 2003 en 2015 is inderdaad ruimte in de rivier gemaakt. De wateropgave voor de korte termijn (2015) bewerkstelligt de vereiste afvoercapaciteit tot 16.000 m³/sec bij Lobith.

In het gebied van deze structuurvisie zijn maatregelen op basis van de PKB Ruimte voor de Rivier de dijkverlegging Munnikenland en de beheermaatregelen volgend uit het Programma Stroomlijn in de Breemwaard, de Gamerensche Waarden en de Rijswaard. Deze maatregelen zijn reeds in uitvoering. Daarnaast bevat de PKB een aantal reserveringen voor de lange termijn. Voor deze Structuurvisie zijn de dijkverleggingen bij Brakel en de Heesseltsche Uiterwaarden van belang.

4.1.2.2.5 Deltaprogramma (Rivieren)

Ondanks de Beleidslijn grote rivieren en de PKB Ruimte voor de Rivier is voortdurende inspanning nodig om te zorgen voor blijvende veiligheid, ook op de lange termijn. Het werk dat hieruit voortvloeit, is nooit afgerond. De gemeten stijging van de zeespiegel, de daling van de bodem en de stijging van de temperatuur dwingen de samenleving om vooruit te blijven kijken en te anticiperen op ontwikkelingen in de verdere toekomst. Om goed voorbereid te zijn op de toekomst en de bijbehorende klimaatverandering is het Nationaal Deltaprogramma gestart.

Voor het ontwikkelen van een Deltaprogramma is een regeringscommissaris voor het Deltaprogramma aangesteld: de Deltacommissaris. Hij streeft, zoals aangekondigd in het Bestuursakkoord Water, een samenhangend waterveiligheidsprogramma na. Voor de financiering van maatregelen die voortvloeien uit het Deltaprogramma is een apart fonds ingesteld: het Deltafonds. De wettelijke basis voor het Deltaprogramma is vastgelegd in de Deltawet, die op 1 januari 2012 van kracht is geworden.

Het Deltaprogramma bestaat uit een negental deelprogramma's. Voor de structuurvisie WaalWeelde West is het deelprogramma Rivieren van belang. Dit deelprogramma geeft antwoord op de vraag hoe de grote rivieren op een goede manier steeds grotere hoeveelheden water kunnen afvoeren. Het deelprogramma Rivieren richt zich primair op veiligheid tegen overstromingen op de lange termijn. Hierbij wordt zowel gekeken naar

rieverruimende maatregelen als naar dijkverhogingen. Bovendien geldt dat het rivierengebied een aantrekkelijk gebied is én moet blijven om te leven, wonen, werken, recreëren en investeren. In dit deelprogramma werken het Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen samen met maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en kennisinstituten.

De opdracht van het deelprogramma Rivieren reikt tot het jaar 2100 en houdt rekening met maximale rivierafvoeren van 18.000 kubieke meter per seconde (m³/s) bij Lobith voor de Rijntakken. Het deelprogramma combineert deze veiligheidsopgave met opgaven voor onder meer natuur, waterkwaliteit, scheepvaart en grondstoffenwinning. Ook regionale gebiedsontwikkelingsprojecten krijgen een volwaardige plek. Het programma WaalWeelde heeft een officiële status als pilot binnen het Deltaprogramma Rivieren. Hiermee wordt erkend dat het programma een bijdrage levert aan rijksbeleid.

De structuurvisie WaalWeelde West draagt bij aan een samenhangend waterveiligheidsprogramma. Hierdoor kan deze structuurvisie worden beschouwd als een belangrijke bouwsteen voor de te nemen deltabeslissingen.

4.1.2.2.6 Nationaal Waterplan

Het Nationaal Waterplan is de opvolger van de 4^e Nota Waterhuishouding. Het Nationaal Waterplan (2009-2015) is in december 2009 vastgesteld. Dit plan geeft op hoofdlijnen aan welk beleid het Rijk in de periode 2009 - 2015 voert om te komen tot een duurzaam waterbeheer. In het Nationaal Waterplan is opgenomen dat de PKB Ruimte voor de Rivier voortvarend wordt uitgevoerd. Daarnaast is bepaald dat, waar dit mogelijk en kosteneffectief is, geanticipeerd kan worden op de lange termijn en nu al maatregelen genomen kunnen worden voor rivierafvoeren die op de langere termijn (2050, 2100) worden verwacht.

Ook is in het plan opgenomen dat het Rijk in samenwerking met alle betrokken overheden een lange termijnopgave voor de buitendijkse gronden langs de rivieren formuleert. Hierbij wordt rekening gehouden met veiligheid, waterkwaliteit, natuur, ruimtelijke kwaliteit en (regionale) ruimtelijke ontwikkelingen ten behoeve van een afgewogen inzet, beheer en benutting van het rivierbed.

Op 1 december 2014 hebben de Ministers van Infrastructuur en Milieu (IenM) en Economische Zaken (EZ) de tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan 2009 – 2015 vastgesteld en aan de Tweede Kamer aangeboden. Deze wijziging legt het rijksbeleid vast dat voortvloeit uit de voorstellen voor de deltabeslissingen en de voorkeursstrategieën uit het Deltaprogramma 2015. Op basis van de Wro heeft de Tweede Kamer het recht om binnen een halfjaar na toezending van het vastgestelde plan debat te voeren over de structuurvisie. Dit debat staat gepland voor 24 juni 2015.

Het Nationaal Waterplan wordt elke 6 jaar herzien om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen en inzichten. Naar verwachting wordt een nieuw Nationaal Waterplan (2016-2021) op 22 december 2015 vastgesteld.

4.1.2.2.7 NURG

Voor de periode 1993 - 2002 zijn tussen de toenmalige bewindslieden van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) en van Verkeer en Waterstaat (V&W) afspraken gemaakt over de gezamenlijke aanpak en financiering van natuurontwikkelingsprojecten in uiterwaarden. Dit is vormgegeven door middel van de Nadere Uiterwerking Rivierengebied (ook wel NURG genoemd). De doelstelling in het kader van het NURG-programma is 'het ontwikkelen van dynamische nieuwe natuur in de uiterwaarden van de Rijntakken en bedijkte Maas. Daarbij is tevens afgesproken dat NURG-projecten ook dienen bij te dragen aan rivierverruiming (ook te zien als hoogwaterveiligheid). Primair doel is dus het realiseren van nieuwe natuur langs grote rivieren. Tussen provincie en Rijk zijn in het kader van de herijking van de NURG-opgave afspraken gemaakt over welke uiterwaarden worden heringericht. Binnen het plangebied van WaalWeelde West zijn de Stiftsche Uiterwaarden, de Kop van Heerewaarden, de Heesseltsche Uiterwaarden, de Hurwenensche Uiterwaarden, de Breemwaard en Munnikenland onderdeel van de NURG-opgave. Voor het overgrote deel zijn de NURG-opgaven reeds uitgevoerd. Er bestaat een kleine restopgave, onder andere in de Kop van Heerewaarden.

4.1.2.3 *Provinciaal beleid*

4.1.2.3.1 **Omgevingsvisie (Ontwerp)**

De provincie gaat uit van een langjarige en duurzame aanpak om Gelderland blijvend te beschermen tegen overstromingen vanuit de grote rivieren en de Veluwevanden. Belangrijk uitgangspunt is dat de dijken op orde zijn. Preventie is de primaire pijler van het beleid. De realisatie van de PKB Ruimte voor de Rivier (gereed eind 2015) wordt gezien als de eerste stap in een doorlopend traject naar een toekomstvast rivierensysteem dat rond 2100 is ingericht op een hogere maatgevende afvoercapaciteit: voor de Rijntakken 18.000 m³/s bij Lobith. Voor de waterveiligheid op de lange termijn participeert de provincie dan ook actief in het Deltaprogramma, waarbij WaalWeelde is aangewezen als pilot. De provincie Gelderland heeft in het kader van het Deltaprogramma (Rivieren) de regie gevoerd over de regioprocessen Waal/Merwedese en IJssel, met als resultaat de voorkeursstrategieën Waal/Merwedese en IJssel.

In de provinciale omgevingsvisie wordt naast voldoende bescherming tegen hoogwater het belang van een goede ruimtelijke inpassing en ruimtelijke kwaliteit onderkend. Hoogwaterbescherming loopt volgens de provincie samen op met Natura 2000 en verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. Nieuwe verbetermaatregelen voor de waterveiligheid worden bij voorkeur gekoppeld aan gebiedsprocessen zoals WaalWeelde.

4.1.2.4 Gemeentelijk beleid

Voor de gemeenten geldt dat zij zich voor wat betreft het waterbeleid in het buitendijks gebied conformeren aan het beleid van de hogere overheden: het Rijk, de provincie en het waterschap. In het kader van deze structuurvisie bevat met name het Barro van Rijksoverheid zeer relevante beleidsregels als het gaat over beperkte ontwikkelmogelijkheden in het buitendijks gebied. Dit betekent onder meer dat nieuwe ontwikkelingen in het uiterwaardengebied wegens redenen van nationaal belang (hoogwaterveiligheid) door Rijksoverheid als onwenselijk worden beschouwd. De gemeenten hebben tijdens de afgelopen decennia de (inmiddels vervangen) Beleidslijn Ruimte voor de Rivier vertaald naar hun bestemmingsplannen van de uiterwaarden. Dit betekent dat de bestaande functies en bebouwing gedetailleerd zijn vastgelegd in de geldende bestemmingsplannen. Nieuwe functies dan wel uitbreiding van bestaande bebouwing zijn in de uiterwaarden slechts onder zeer strenge voorwaarden mogelijk. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen functies die onlosmakelijk verbonden zijn met het winterbed (ja, mits) en zogenaamde niet-riviergebonden activiteiten (nee, tenzij). De Beleidslijn is derhalve volledig doorvertaald naar de juridische bindende regelingen, die zijn opgenomen in de gemeentelijke bestemmingsplannen.

Het gemeentelijk beleid geeft aan dat in de uiterwaarden langs de rivier de waterhuishouding centraal staat. Daarnaast kunnen landbouw en natuur belangrijke functies vervullen in deze gebieden. De gemeenten achten het noodzakelijk dat het bergingsvermogen van de rivier wordt vergroot, zodat hogere waterstanden kunnen worden voorkomen en de rivier letterlijk meer ruimte krijgt. De uiterwaarden zijn de aangewezen gebieden om ruimte voor de berging van water te creëren. Onder meer het vergraven en uitgraven van uiterwaarden en het verwijderen van obstakels in de uiterwaarden kan hieraan een bijdrage leveren.

4.2 Natuur

4.2.1 Gebiedsbeschrijving

De Waal is in Nederland dé dynamische rivier. Eén van de meest karakteristieke aspecten van dit riviersysteem is de grote dynamiek in water, sedimentatie en natuur. Niets blijft gelijk. Deze dynamiek is door normalisatie en bedijking op dit moment slechts op een beperkt aantal in WaalWeelde West gelegen locaties nog echt aanwezig. Op deze plekken zie je nog de spontaniteit die zo kenmerkend is voor riviernatuur en allerlei tussenstadia in de ontwikkeling van natuurtypen.

Tot halverwege de 19^e eeuw waren er veel zandplaten en stromende nevengeulen in de Waal. Een voorbeeld van een restant van zo'n zandplaat is de Bloemplaats bij Brakel. In perioden met hoogwater vindt echter zeker nog erosie en sedimentatie plaats en 'vormt' de rivier het landschap. Dit maakt het riviertraject bij uitstek geschikt voor de ontwikkeling van ecotopen die gebonden zijn aan de werkzame rivierdynamiek.

Naast de vorming van oeverwallen en rivierduinen wordt de Waal gekenmerkt door goed functionerende stromende wateren: de permanent meestromende nevengeulen met slikkige oevers. Stroomafwaarts vanaf Zaltbommel dempt de rivierdynamiek geleidelijk aan uit tegen de getijdendynamiek. Zeker ter hoogte van Loevestein wordt de getijdendynamiek een merkbare milieufactoor, al hebben de Deltawerken deze dynamiek wel in belangrijke mate ingeperkt.

Veel van de uiterwaarden zijn vergraven voor zand- en kleiwinning waardoor grote plassen zijn ontstaan. De Rijswaard en Kil van Hurwenen in de Hurwenensche Uiterwaarden zijn uiterwaarden met oude meanders en bijbehorende oeverlanden en stroomruggen. Deze uiterwaarden bevatten soortenrijke glanshaverhooilanden, stroomdalgraslanden en open water, waar deels verlanding plaatsvindt.

Kenmerkende natuur voor het huidige systeem van de Waal zijn (meestromende) nevengeulen met een rijk leven aan vissen en insecten, slikkige oevers van geulen en strangen met steltlopers en vele eendensoorten, oeverwallen met actieve sedimentatie van zand en soortenrijke begroeiing (stroomdalgrasland of hardhoutoibos) en overstromingsvlaktes met natte graslanden en ruigte (met kwartelkoning en porseleinhoen) en zachthoutoibos. Voor behoud van een veilige waterafvoer is het niet wenselijk dat natuurlijke successie naar andere (opgaande) begroeiing de stroombaan belemmert.

4.2.2 Beleid en regelgeving

4.2.2.1 *Europees beleid*

4.2.2.1.1 Natura 2000

Natura 2000 is de benaming voor een Europees netwerk van natuurgebieden waarin belangrijke flora en fauna voorkomen, gezien vanuit een Europees perspectief. De biodiversiteit gaat in Europa namelijk al jaren snel achteruit. Middels Natura 2000 wordt beoogd de leefgebieden van deze flora en fauna duurzaam te beschermen. Planten en dieren trekken zich weinig aan van landsgrenzen en daarom is het belangrijk om natuurbescherming in Europees verband aan te pakken. In juridische zin komt Natura 2000 voort uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen. In Nederland is dit vertaald in de Natuurbeschermingswet 1998.

De staatssecretaris heeft verscheidene gebieden aangewezen als Natura 2000-gebied. Voor WaalWeelde West geldt dat het oostelijke en westelijke deel van het plangebied onderdeel uitmaken van het netwerk van Natura 2000-gebieden. Het westelijke deel (Munnikenland) maakt onderdeel uit van het Natura 2000-gebied “Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem” en het oostelijke deel van het Natura 2000-gebied Rijntakken, deelgebied Uiterwaarden Waal.

Natura 2000-gebieden zijn beschermde gebieden om de biodiversiteit in Nederland en Europa te behouden en uit te breiden. Voor het realiseren van sommige Natura 2000-doelen is behoud van de huidige kwaliteit voldoende. Voor andere doelen is naast behoud ook een uitbreiding en kwaliteitsverbetering van leefgebieden nodig. Zo kan bijvoorbeeld aan de doelen voor grasetende watervogels worden voldaan door voldoende slaapplekken te behouden. Voor andere doelen als rietmoerasvogels, porseleinhoen, oibossen en stroomdalgraslanden zal een stevige inspanning geleverd moeten worden om de gunstige staat van instandhouding te behalen.

Activiteiten, plannen en projecten moeten voorafgaand worden getoetst op hun effecten op de natuur waarbij ook de externe werking van een ingreep op het beschermde gebied en de aanwezige waarden dient te worden getoetst. De regelgeving in de provinciale omgevingsverordening geeft voor natuur over het algemeen meer ruimte voor uitzonderingen dan de Natura 2000-regelgeving. Ontwikkelingen binnen WaalWeelde

West moeten zowel voldoen aan het regime van de omgevingsverordening als aan dat van de Natuurbeschermingswet 1998.

4.2.2.2 *Rijksbeleid*

4.2.2.2.1 Ecologische Hoofdstructuur

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is een Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Dit beleid is geformuleerd in antwoord op de achteruitgang van de natuur en biodiversiteit in Nederland. Daarnaast dient er te worden ingezet op het beter verbinden van natuurgebieden met het omringende agrarisch gebied.

Vanaf 2014 zijn de provincies verantwoordelijk geworden voor de EHS. Dit is besloten in het Onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur (ook wel Natuurakkoord genoemd). De provincie Gelderland heeft hier in de omgevingsvisie uitwerking aan gegeven door de EHS op te nemen als Gelders Natuurnetwerk.

4.2.2.2.2 Flora- en faunawet

Om de in het wild levende planten- en diersoorten te beschermen is de Flora- en faunawet gemaakt. In de wet zijn een aantal verboden opgenomen. Van deze verboden kan alleen onder voorwaarden worden afgeweken. Hiervoor is vrijstelling of ontheffing mogelijk. De mogelijkheden hiertoe verschillen per activiteit, verbodsbepaling of soort. Binnen het plangebied van WaalWeelde West komen beschermde soorten voor. Niet alleen beschermde natuurgebieden, maar ook bebouwing en landbouwgebieden bieden leefgebieden voor beschermde soorten.

De projecten die in het kader van WaalWeelde West gerealiseerd worden kunnen strijdig zijn met de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet. In sommige gevallen is het mogelijk het plan zo uit te voeren dat overtreding van de genoemde verbodsbepalingen kan worden voorkomen. Wanneer dit niet mogelijk blijkt te zijn, moet een ontheffing aangevraagd worden, die het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) alleen onder bepaalde voorwaarden verstrekt. Het is belangrijk om rekening te houden met de aanwezigheid van beschermde soorten en bij de verdere uitwerking maatregelen te treffen zodat effecten kunnen worden voorkomen of tot een minimum beperkt blijven.

Naast de verbodsbepalingen is in de Flora- en faunawet ook een zorgplicht opgenomen. De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet. Bij beschermde planten of dieren geldt de zorgplicht ook als er een ontheffing of vrijstelling is verleend. Deze zorgplicht houdt in dat nadelige gevolgen voor flora en fauna zoveel mogelijk voorkomen moeten worden. Wanneer plannen worden ontwikkeld voor ruimtelijke ingrepen of voornemens ontstaan om werkzaamheden uit te voeren, dient vooraf goed te worden beoordeeld of beschermde flora en fauna aanwezig zijn en of er mogelijke nadelige consequenties voor deze soorten zijn. In beginsel is daarvoor de initiatiefnemer zelf verantwoordelijk.

4.2.2.2.3 NURG

Voor de periode 1993 - 2002 zijn tussen de toenmalige bewindslieden van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) en van Verkeer en Waterstaat (V&W) afspraken gemaakt over de gezamenlijke aanpak en financiering van natuurontwikkelingsprojecten in uiterwaarden. Dit is vormgegeven door middel van de Nadere Uiterwerking Rivierengebied (ook wel NURG genoemd). De doelstelling in het kader van het NURG-programma is 'het ontwikkelen van dynamische nieuwe natuur in de uiterwaarden van de Rijntakken en bedijkte Maas. Daarbij is tevens afgesproken dat NURG-projecten ook dienen bij te dragen aan rivierverruiming (ook te zien als hoogwaterveiligheid). Primair doel is dus het realiseren van nieuwe natuur langs grote rivieren. Tussen provincie en Rijk zijn in het kader van de herijking van de NURG-opgave afspraken gemaakt over welke uiterwaarden worden heringericht. Binnen het plangebied van WaalWeelde West zijn de Stiftsche Uiterwaarden, de Kop van Heerewaarden, de Heesseltsche Uiterwaarden, de Hurwenensche Uiterwaarden, de Breemwaard en Munnikenland onderdeel van de NURG-opgave. Voor het overgrote deel zijn de NURG-opgaven reeds uitgevoerd. Er bestaat een kleine restopgave, onder andere in de Kop van Heerewaarden.

4.2.2.3 *Provinciaal beleid*

Het plangebied van de structuurvisie WaalWeelde West is in de Gelderse omgevingsvisie gedeeltelijk aangemerkt als Gelders Natuurnetwerk (GNN) en gedeeltelijk als Groene Ontwikkelingszone (GO). Met de begrenzing van het GNN geeft de provincie invulling aan de Ecologische Hoofdstructuur.

4.2.2.3.1 **Gelders Natuurnetwerk**

Met de begrenzing van het Gelders Natuurnetwerk (GNN) geeft de provincie invulling aan de Ecologische Hoofdstructuur. Het GNN is een samenhangend netwerk van bestaande en te ontwikkelen natuur van internationaal, nationaal en provinciaal belang. Met het GNN worden de natuurwaarden en omgevingscondities die drager zijn van die waarden beschermd en hersteld. Het GNN bestaat uit grond met een natuurbestemming en bevat daarnaast zoekgebied waarbinnen nieuwe natuur gerealiseerd zal worden. In de Gelderse omgevingsverordening, die van toepassing is op de ontwikkelingen binnen WaalWeelde West, zijn regels opgenomen voor het GNN. Binnen het GNN geldt een beleid van "nee, tenzij": initiatieven in het natuurnetwerk zijn niet mogelijk, tenzij er geen alternatieven zijn of er sprake is van een groot openbaar belang. De Structuurvisie WaalWeelde West geeft een nadere uitwerking van de begrenzing van GNN en GO.

4.2.2.3.2 **Groene Ontwikkelingszone**

De Groene Ontwikkelingszone (GO) bestaat uit terreinen met een andere bestemming dan natuur die ruimtelijk verwachten zijn met het GNN. Het gaat vooral om landbouwgrond, maar ook om terreinen voor verblijfs- en dagrecreatie, infrastructuur, woningen en bedrijven. Binnen de GO is een verdere ontwikkeling mogelijk van functies die hier thuishoren, waarbij er zorgvuldig met de bijzondere kenmerken en waarden (de kernkwaliteiten) van het gebied wordt omgegaan. Ook op ontwikkelingen in de GO is de Gelderse Omgevingsverordening van toepassing. De kernkwaliteiten zijn omschreven in een bijlage bij de provinciale verordening. Ruimtelijke ontwikkelingen dienen steeds bij te dragen aan het versterken van de kernkwaliteiten. De Structuurvisie WaalWeelde West geeft een nadere uitwerking van de begrenzing van GNN en GO.

4.2.2.3.3 Natuurbeheerplan

Voor de uitbreiding van natuurgebieden in de Ecologische Hoofdstructuur, die in de Gelderse omgevingsvisie zijn aangeduid als Gelders Natuurnetwerk en Groene Ontwikkelingszone, loopt vanaf 1990 een groot aantal projecten. De provinciale natuurbeheerplannen geven daar ruimtelijk en inhoudelijk sturing aan. In het Natuurbeheerplan is aangegeven voor welke doelen subsidie voor inrichting en (agrarisch) natuurbeheer is opengesteld.

4.2.2.4 Gemeentelijk beleid

De gemeenten zijn voor wat betreft natuurbeleid volgend aan het beleid van de hogere overheden: Europese Unie, rijksbeleid en provinciaal beleid. Daarnaast zijn de gemeenten van mening dat agrariërs een belangrijke rol kunnen spelen bij beheren van natuurareaal in de vorm van agrarisch natuurbeheer.

4.3 Wonen

4.3.1 Gebiedsbeschrijving

Het gebied WaalWeelde West kenmerkt zich door haar smalle en lage oeverwallen. Van oudsher werden er woningen gebouwd op de dijken, die een relatief hoge en veilige plek vormen. Als gevolg van dijkverzwaringen in het verleden zijn echter complete dijklinten uit het gebied verdwenen. Om WaalWeelde West ligt een groot aantal kleine kernen. Zaltbommel, een vestingsstadje op de linkeroever van de Waal, vormt hierop een uitzondering met een inwonersaantal van circa twaalf duizend.

4.3.2 Beleid en regelgeving

4.3.2.1 Rijksbeleid

4.3.2.1.1 Rijksladder voor duurzame verstedelijking

De Rijksoverheid heeft in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte de ladder voor duurzame verstedelijking geïntroduceerd. Deze ladder is per 1 oktober 2012 als motiveringseis in het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) opgenomen. De ladder voor duurzame verstedelijking is ingericht voor een zorgvuldige afweging en transparante besluitvorming bij alle ruimtelijke en infrastructurele besluiten waardoor de ruimte in stedelijke gebieden optimaal benut wordt. Zodoende is er sprake van een goede ruimtelijke ordening in de vorm van een optimale benutting van de ruimte in stedelijke gebieden.

In het Bro is een ladder opgenomen die overheden verplicht om in de toelichting van hun bestemmingsplannen (nieuwe) verstedelijking te motiveren. De toelichting bij een bestemmingsplan dat een nieuwe stedelijke ontwikkeling mogelijk maakt moet voldoen aan de voorwaarden die worden gesteld door de ladder voor duurzame verstedelijking.

4.3.2.2 *Provinciaal beleid*

4.3.2.2.1 **Omgevingsvisie**

De provincie Gelderland streeft ernaar om samen met haar partners vraag en aanbod op de woningmarkt met elkaar in balans te brengen en te houden. De provincie zet hierbij in op een tweetal verschuivingen. De eerste is een verschuiving van het bouwen van nieuwe woningen naar het benutten van de bestaande voorraad. De tweede verschuiving is van aanbodgestuurd bouwen naar vraaggestuurd bouwen. Deze verschuivingen vloeien vooral voort uit het feit dat de Gelderse woningvoorraad een relatief bescheiden groei zal kennen.

De regio's en de provincie hebben afspraken gemaakt over de kwantitatieve en kwalitatieve woningopgaven. Deze afspraken zijn vastgelegd in het Kwalitatief Woonprogramma (KWP3). De provincie baseert de kwantitatieve opgave voor wonen op een actuele bevolkings- en huishoudensprognose. Het KWP3 bevat naast dit kwantitatieve kader ook afspraken over de kwalitatieve differentiatie van woningbouwmogelijkheden in nieuwe bestemmingsplannen (huur/koop, betaalbaarheid en geschiktheid voor ouderen). De Gelderse omgevingsverordening bepaalt dat alle nieuwe woningbouwmogelijkheden in het vigerende KWP moeten passen.

Het KWP3 wordt opgevolgd door de kwantitatieve opgave wonen voor de betreffende regio. Dat biedt in principe alleen een kwantitatieve begrenzing van de (netto) groei van de regionale woningvoorraad. De verwachting is dat het KWP3 medio 2015 wordt vervangen door de kwantitatieve opgave wonen voor de periode 2015 t/m 2024. Het KWP3 blijft van kracht totdat de regio de kwantitatieve opgave heeft vastgesteld. De provincie wil de kwalitatieve vraagstukken voortaan in het kader van de Regionale Woonagenda's aanpakken.

In de Regionale Woonagenda agenderen alle (relevante) partijen in een regio de regionale opgaven op het gebied van wonen. In deze Regionale Woonagenda worden afspraken gemaakt over de manier waarop de verschillende partijen hun bijdrage leveren aan de regionale opgaven. De provincie maakt op regionale schaal afspraken met gemeenten en woningbouwcorporaties over de woningvoorraad op basis van een recente huishoudingsprognose.

4.3.2.2.2 **Gelderse ladder voor duurzaam ruimtegebruik**

Voor een zorgvuldige en transparante motivering van (nieuwe) woonlocaties heeft de provincie Gelderland in haar omgevingsvisie een ladder voor duurzame verstedelijking opgenomen: de Gelderse ladder voor duurzaam ruimtegebruik. Deze ladder is gebaseerd op de Rijksladder voor duurzame verstedelijking die is verankerd in het Bro. De provincie heeft de Rijksladder verbijzonderd voor Gelders gebruik en er een aantal stappen aan toegevoegd. Daarnaast heeft zij als ambitie om aan het ladderinstrument kwaliteitsprestaties te koppelen.

De Gelderse ladder¹⁹ omvat in hoofdlijnen zes stappen om tot een zorgvuldige afweging van locatiekeuzes voor stedelijke functies in stedelijk gebied te komen. De provincie zal onderzoeken of de Gelderse ladder voor duurzaam ruimtegebruik (gericht op stedelijke functies) uitgebreid kan worden naar een Gelderse ladder waarbij ook functies in het landelijk gebied in een zorgvuldige afweging kunnen worden betrokken. De zes stappen zijn:

1. Voorziet de voorgenomen stedelijke ontwikkeling in een actuele lokale of regionale

-
- behoefte en hoe verhoudt het initiatief zich met beleidskaders en -programma's?
2. Kan deze aangetoonde behoefte in redelijkheid binnen bestaand stedelijk gebied worden opgevangen door hergebruik, danwel transformatie van gebouwen?
 3. Zo niet, kan de behoefte worden opgevangen door het benutten van beschikbare gronden binnen stedelijk gebied?
 4. Zo niet, kan de behoefte dan worden opgevangen door hergebruik of transformatie van gebouwen buiten het stedelijk gebied en zijn deze locaties passend ontsloten?
 5. Zo niet, kunnen passend ontsloten nieuwbouwlocaties die aansluiten op het stedelijk gebied in de behoefte voorzien?
 6. Zo niet, kunnen passend ontsloten nieuwbouwlocaties die niet aansluiten op het stedelijk gebied in de behoefte voorzien?

4.3.2.2.3 Kwalitatief Woonprogramma Gelderland

Het Gelderse woonbeleid gaat uit van regionale woningmarkten. Geen van de partijen op de regionale woningmarkt is in staat alleen de huidige opgaven afdoende aan te pakken. Daarom promoot de provincie het werken met Regionale Woonagenda's. Een Regionale Woonagenda is veel meer dan een document. Het is vooral een regionaal proces, waarvoor een netwerk wordt opgericht van relevante partijen, zoals gemeenten, woningcorporaties, (andere) marktpartijen en zorginstellingen. De partijen bundelen capaciteit, kennis en middelen om gezamenlijk de opgaven op de regionale woningmarkt aan te pakken.

Voor de provincie is woonprogrammering een aangelegenheid van provinciaal belang. Het gaat om afstemming met buurprovincies, het voorkomen van concurrentie om inwoners en bijbehorende onbedoelde migratiestromen tussen regio's en gemeenten, een keuze van de beste locaties voor woningbouw, het verkleinen van de kans op leegstand, voorzien in de aangetoonde kwantitatieve en kwalitatieve woningbehoefte voor de Gelderse bevolking en bevorderen van regionale samenwerking. Daarom kiest de provincie voor een regierol en stelt zij de kwantitatieve opgave voor wonen per regio vast.

De provincie baseert de kwantitatieve opgave voor wonen op een actuele bevolkings- en huishoudensprognose. In het verleden is per regio een inschatting gemaakt van de behoefte aan groei van de woningvoorraad over de periode 2010 t/m 2019. Op basis hiervan hebben Gedeputeerde Staten vervolgens per regio een indicatieve (kwantitatieve) taakstelling vastgesteld in het Kwalitatief Woonprogramma (KWP3). De Gelderse omgevingsverordening bepaalt dat alle nieuwe woningbouwmogelijkheden in het vigerende KWP moeten passen. Het KWP bevat naast dit kwantitatieve kader ook afspraken over de kwalitatieve differentiatie van woningbouwmogelijkheden in nieuwe bestemmingsplannen (huur/koop, betaalbaarheid en geschiktheid voor ouderen).

Het KWP3 wordt opgevolgd door de kwantitatieve opgave wonen voor de betreffende regio. Dat biedt in principe alleen een kwantitatieve begrenzing van de (netto) groei van de regionale woningvoorraad. De provincie wil de kwalitatieve vraagstukken voortaan in het kader van de Regionale Woonagenda's aanpakken. De verwachting is dat in de regio Rivierenland het KWP-3 medio 2015 vervangen wordt door de kwantitatieve opgave wonen voor de periode 2015 t/m 2024. Het KWP3 blijft van kracht totdat er voor de regio Rivierenland een kwantitatieve opgave wonen is vastgesteld.

4.3.2.3 *Gemeentelijk beleid*

De gemeenten, met uitzondering van de gemeente Lingewaal, hebben geen beleid voor 'wonen' in het uiterwaardengebied geformuleerd. Het bouwen van nieuwe woningen in het uiterwaardengebied is onwenselijk vanwege waterveiligheidsaspecten.

De gemeente Lingewaal geeft in het Manifest van Lingewaal aan dat bijzondere ontwikkelingen op bijzondere plekken mogelijk zijn, los van de lokale of gemeentelijke woningbehoeften. Hierbij gaat het met name om unieke locaties langs het water met kans tot herontwikkeling, zoals het Heuffterrein in Vuren. De gemeente is van mening dat deze ontwikkelingen iets 'eigens' toe dienen te voegen aan de kern/gemeente. Daarnaast moeten zij een duidelijk aanwijsbare leefbaarheidswinst opleveren, zowel voor wat betreft de ruimtelijke kwaliteit als voor het vormen van een aanvulling op de samenleving.

De gemeente Zaltbommel heeft voor de binnendijkse locatie ten westen van Brakel een 'zoekzone wonen' opgenomen in haar structuurvisie voor het buitengebied. Deze zoekzone geeft aan dat de betreffende locatie is opgenomen als reserveringsgebied voor nieuwe woningbouw. Op deze locaties zijn geen ontwikkelingen toegestaan, die een toekomstige invulling als woongebied zouden kunnen belemmeren. Voor wat betreft de Buitenstad Zaltbommel geeft de gemeente Zaltbommel in haar structuurvisie voor het centrum aan dat op deze locatie naast detailhandel en recreatie ook woningbouwontwikkeling mogelijk is.

4.4 **Werken**

4.4.1 **Gebiedsbeschrijving**

De Waal is een levendige werkrivier en tevens de drukst bevaren rivier van Nederland. Voor de economie in de kernen langs de Waal zijn vooral de natte bedrijventerreinen van groot belang. Het gaat hierbij vooral om goederen- en containeroverslag en watergebonden bedrijvigheid. Ook de gunstige ligging van een aantal aan de rechteroever van de rivier gelegen kernen ten aanzien van de A15 draagt bij aan de waarde van de aanwezige bedrijvigheid. Naast deze locaties wordt het karakter van een werkrivier versterkt door de verspreid aanwezige steenfabrieken, zoals steenfabriek De Crob in de Cropsche Waard.

4.4.2 **Beleid en regelgeving**

4.4.2.1 *Rijksbeleid*

4.4.2.1.1 **Rijksladder voor duurzame verstedelijking**

De Rijksoverheid heeft in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte de ladder voor duurzame verstedelijking geïntroduceerd. Deze ladder is per 1 oktober 2012 als motiveringseis in het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) opgenomen. De ladder voor duurzame verstedelijking is ingericht voor een zorgvuldige afweging en transparante besluitvorming bij alle ruimtelijke en infrastructurele besluiten waardoor de ruimte in stedelijke gebieden optimaal benut wordt. Zodoende is er sprake van een goede ruimtelijke ordening in de vorm van een optimale benutting van de ruimte in stedelijke gebieden.

In het Bro is een ladder opgenomen die overheden verplicht om in de toelichting van hun bestemmingsplannen (nieuwe) verstedelijking te motiveren. De toelichting bij een bestemmingsplan dat een nieuwe stedelijke ontwikkeling mogelijk maakt moet voldoen aan de voorwaarden die worden gesteld door de ladder voor duurzame verstedelijking.

4.4.2.2 *Provinciaal beleid*

4.4.2.2.1 **Omgevingsvisie en Omgevingsverordening**

De provincie streeft naar voldoende voorraden van bedrijventerreinen van de juiste kwaliteiten om gerichte groei te faciliteren. Hierbij is sprake van een viertal opgaven:

- Vraag en aanbod van bedrijventerreinen kwantitatief en kwalitatief op elkaar afstemmen;
- Bereikbaarheid afstemmen op de behoefte van de gebruikers;
- Duurzaamheidscriteria stellen bij de inrichting en het beheer;
- Anticiperen op horizontale en verticale ketenintegratie.

De bestaande bedrijventerreinen moeten kwalitatief hoogwaardig blijven, waar nodig door tijdige revitalisering of herstructurering. Bij eventuele uitbreiding van het areaal bedrijventerreinen gaat de provincie uit van de regionale programmeringsafspraken die in 2011 en 2012 zijn gemaakt over de voorraden en soorten bedrijventerreinen. Deze afspraken zorgen voor voldoende kwaliteit en kwantiteit van bedrijventerreinen. Hieronder vallen onder meer afspraken over regionale bedrijventerreinen, intergemeentelijke terreinen en kadegebonden terreinen. Het uitgangspunt is zorgvuldig ruimtegebruik: dat wil zeggen terughoudend zijn met het ontwikkelen van nieuwe bedrijventerreinen.

De Omgevingsvisie verwijst naar de regionale programmeringsafspraken over voorraden en soorten bedrijventerreinen die in 2012 en 2013 met de Gelderse regio's zijn gemaakt. De afgelopen jaren is door elke regio in Gelderland een Regionaal Programma Bedrijventerreinen (RPB) opgesteld. Het RPB is een bestuurlijk document van de provincie met de regio's en bevat regionale afspraken over programmering van bedrijventerreinen. Deze afspraken zorgen voor het beschikbaar stellen van voldoende kwaliteit en kwantiteit van bedrijventerreinen. Binnen het RPB wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten bedrijventerreinen. In WaalWeelde West bevinden zich alleen lokale en kadegebonden bedrijventerrein.

Lokale bedrijventerreinen

Een lokaal bedrijventerrein is een terrein waarop kleinschalige bedrijven met een lokale functie en een lage milieucategorie kunnen worden toegelaten. De provincie vindt het van belang dat stedelijke uitbreidingen (waaronder werklocaties) passen bij of aansluiten op het reeds aanwezige bebouwde gebied. Daarnaast vindt de provincie het belangrijk dat de aard en schaal van nieuw te vestigen bedrijven, voorzieningen en instellingen en dergelijke passen bij of een goede aanvulling zijn op het bestaande productiemilieu, de werkgelegenheidsstructuur en de omvang van de nabij liggende woonkern.

Voor lokale bedrijventerreinen geldt in beginsel een maximale kavelgrootte van 0,5 hectare voor nieuwe bedrijventerreinen buiten het bundelingsgebied. In afwijking hiervan kan een ruimere kavelgrootte worden toegestaan indien in de toelichting bij het bestemmingsplan wordt aangetoond dat er sprake is van een aan de betreffende gemeente, kern of locatie gebonden bedrijf, waarbij de bedrijfsvoering een ruimere

kavelgrootte noodzakelijk maakt.

Binnen het plangebied van WaalWeelde is Bedrijventerrein Kerkewaard aangewezen als lokaal bedrijventerrein.

Kadegebonden bedrijventerreinen

De provincie streeft ernaar dat voldoende ruimte beschikbaar blijft voor overslaglocaties en natte bedrijventerreinen en dat deze bedrijventerreinen bereikbaar blijven via een betrouwbaar vaarwegennetwerk. Containervervoer over water heeft in Gelderland een forse groei doorgemaakt. Deze groei zorgt ook voor een behoefte aan extra capaciteit van overslagcentra aan het water. Deze overslaglocaties vervullen een belangrijke rol in de ontwikkeling van economische centra. Op bedrijventerreinen die door het water worden ontsloten, moeten kavels, die direct aan het water liggen, optimaal worden benut voor watergebonden bedrijvigheid. Bedrijfskavels die door een kade zijn ontsloten, moeten in beginsel beschikbaar blijven voor kadegebonden bedrijvigheid.

Bedrijventerrein Poederoijen is een kadegebonden bedrijventerrein.

4.4.2.2 Gelderse ladder voor duurzaam ruimtegebruik

De Provincie Gelderland heeft in haar omgevingsvisie een ladder voor duurzame verstedelijking opgenomen: de Gelderse ladder voor duurzaam ruimtegebruik. Deze ladder is gebaseerd op de Rijksladder voor duurzame verstedelijking die is verankerd in het Besluit ruimtelijke ordening (Bro). De provincie heeft de Rijksladder verbijzonderd voor Gelders gebruik en er een aantal stappen aan toegevoegd. Daarnaast heeft zij als ambitie om aan het ladderinstrument kwaliteitsprestaties te koppelen.

De Gelderse ladder²⁰ omvat in hoofdlijnen zes stappen om tot een zorgvuldige afweging van locatiekeuzes voor stedelijke functies in stedelijk gebied te komen. De provincie zal onderzoeken of de Gelderse ladder voor duurzaam ruimtegebruik (gericht op stedelijke functies) uitgebreid kan worden naar een Gelderse ladder waarlangs ook landelijke functies in een zorgvuldige afweging kunnen worden genomen.

1. Voorziet de voorgenomen stedelijke ontwikkeling in een actuele lokale of regionale behoefte en hoe verhoudt het initiatief zich met beleidskaders en -programma's?
2. Kan deze aangetoonde behoefte in redelijkheid binnen bestaand stedelijk gebied worden opgevangen door hergebruik, danwel transformatie van gebouwen?
3. Zo niet, kan de behoefte worden opgevangen door het benutten van beschikbare gronden binnen stedelijk gebied?
4. Zo niet, kan de behoefte dan worden opgevangen door hergebruik of transformatie van gebouwen buiten het stedelijk gebied en zijn deze locaties passend ontsloten?
5. Zo niet, kunnen passend ontsloten nieuwbouwlocaties die aansluiten op het stedelijk gebied in de behoefte voorzien?
6. Zo niet, kunnen passend ontsloten nieuwbouwlocaties die niet aansluiten op het stedelijk gebied in de behoefte voorzien?

4.4.2.3 *Gemeentelijk beleid*

4.4.2.3.1 **Agrarische bedrijvigheid**

De agrarische sector is één van de belangrijkste, zo niet zelfs de belangrijkste, sector binnen de verschillende gemeenten. Ook in een groot aantal uiterwaarden legt de agrarische sector voor een groot deel beslag op het grondgebied. In de huidige geldende bestemmingsplannen voor het buitendijks gebied hebben de gemeenten juridisch bindende regels vastgelegd met betrekking tot agrarische activiteiten in het winterbed.

4.4.2.3.2 **Gemeente Lingewaal**

Voor wat betreft het plangebied van WaalWeelde West dat binnen de gemeente Lingewaal is gelegen, bevindt zich in de uiterwaarden geen andere bedrijvigheid dan de agrarische bedrijvigheid.

4.4.2.3.3 **Gemeente Maasdriel**

Voor wat betreft het plangebied van WaalWeelde West dat binnen de gemeente Maasdriel is gelegen, bevindt zich in de uiterwaarden geen andere bedrijvigheid dan de agrarische bedrijvigheid.

4.4.2.3.4 **Gemeente Neerijnen**

In de gemeente Neerijnen zijn er voor wat betreft het thema Werken drie locaties van belang: Kerkewaard, De Crob in de Crobse Waard en het Bitumarin-terrein. Voor de Kerkewaard is momenteel een conserverend bestemmingsplan in procedure waarin de bestaande bedrijvenlocaties positief bestemd zijn. De percelen die behoren tot de uiterwaarden zijn agrarisch bestemd. Binnen deze bestemming is geen bebouwing mogelijk. Naast het bestemmingsplan voor de Kerkewaard is er op dit moment ook een bestemmingsplan voor het buitengebied van de gemeente Neerijnen in procedure. Hierin bevinden zich onder meer steenfabrieksterrein De Crob en het Bitumarin-terrein. Beide terreinen zijn bestemd met de functie 'bedrijf'. Bebouwing in het buitengebied van de gemeente Neerijnen is, zolang wordt gehandeld binnen de kaders van bestaande wet- en regelgeving, alleen mogelijk indien wordt gebouwd binnen de daarvoor aangewezen bouwvlakken.

4.4.2.3.5 **Gemeente Zaltbommel**

Detailhandel en voorzieningen

De gemeente Zaltbommel geeft in haar structuurvisie voor het centrum van Zaltbommel uit 2008 aan dat ze kiest voor een dynamische, historische binnenstad, zorgvuldig gestructureerd, met voldoende ruimte voor emplooi. Een gecontroleerde verschuiving van winkels in de richting van de in deze structuurvisie opgenomen woningbouwlocatie Buitenstad Zaltbommel wordt gestimuleerd. Het totale kernwinkelgebied wordt daarmee als het ware opgespannen tussen twee polen met een verschillend karakter, maar beide onlosmakelijk verbonden met Zaltbommel. Naast een detailhandelfunctie geeft de gemeente in de structuurvisie ook aan dat er ruimte is voor woningbouw en recreatieve functies. Bovendien is voor WaalWeelde West het Van Oord terrein in de Ruijterwaard van belang. Deze bedrijfslocatie heeft de bestemming scheepswerf.

Bedrijvigheid

De gemeente Zaltbommel heeft in haar structuurvisie voor het buitengebied 'zoekzones werken' (inclusief bestaande bebouwing) opgenomen. Voor WaalWeelde West is de 'zoekzone werken' op Bedrijventerrein Poederoijen van belang. Een zoekzone geeft aan dat de betreffende locatie is opgenomen als reserveringsgebied voor nieuwe bedrijventerreinen. Op deze locaties zijn geen ontwikkelingen toegestaan, die een toekomstige invulling als werkgebied zouden kunnen belemmeren.

4.5 Landschap en cultuurhistorie

4.5.1 Gebiedsbeschrijving

De Waal is de drager van een uniek rivierenlandschap. Langs de rivier zorgen de dijken voor een continu aanwezige en doorlopende structuur. De hoge dijken vormen een waardevolle belevingsas vanwege de mooie zichtlijnen over het rivierenlandschap. Natuurrampen en menselijke ingrepen hebben geleid tot waardevolle tracés die samen met de rivier een boeiend verhaal vertellen. Ook de oude kronkelige dijken, zomerkades, wielen en kolken zijn beeldend en vertellen het verhaal van de strijd tegen het water. Haaks op de Waal en de dijk is vrijwel overal de kenmerkende reeks van landschapstypen te onderscheiden: rivier – uiterwaard – oeverwal – kom. Het leidt tot een zeer herkenbaar dwarsprofiel in het rivierenlandschap.

In een regelmatig ritme is verstedelijking aan de Waal ontstaan, gekenmerkt door een sterke relatie met de rivier. In contrast met de dorpen achter de dijk en op de oeverwal, ligt Zaltbommel met het gezicht naar de rivier gekeerd. Ook is er van oudsher veel bedrijvigheid gekoppeld aan de Waal, zoals Bedrijventerrein Kerkewaard bij Haaften en de terreinen in de Ruijterwaard bij Zuilichem. Hierdoor zijn er in het gebied veel bedrijventerreinen, met verschillende riviergebonden economische activiteiten. Bovendien wordt er al eeuwen gebruik gemaakt van klei die door de Waal wordt aangevoerd. Langs de Waal staan actieve steenfabrieken, zoals steenfabriek De Crob in de Crobbsche Waard en zijn er waardevolle resten van historische steenfabrieken zoals op het Heuffterrein in Vuren te vinden. Daarnaast vormt ook Fort St. Andries in de Kop van Heerewaarden een markant element in het landschap: een oude poortwachter bij de voormalige samenloop van de Waal en de Maas.

Het meest westelijke deel van WaalWeelde West is onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW), een historische militaire verdedigingslinie. De linie is een samenhangende structuur van inundatiegebieden, waterwerken, forten en verdedigingswerken die West-Nederland moest beschermen tegen aanvallen uit het oosten. Voor veel Nederlanders zijn vooral de militaire hoogtenpunten en de resten van oude steenfabrieken opmerkelijke ankerpunten van de Waal.

4.5.2 Beleid

4.5.2.1 Europees beleid

4.5.2.1.1 Verdrag van Malta

Het Verdrag van Malta is vastgesteld door de Lidstaten van de Raad van Europa en de andere Staten die partij zijn bij het Europees Cultureel Verdrag omdat het archeologische erfgoed met ernstige aantasting wordt bedreigd door het toenemende aantal grote ruimtelijke ordeningsprojecten en risico's van natuurlijke aard. Het doel van het verdrag is bescherming van het gemeenschappelijke erfgoed vanwege het belang van het archeologische erfgoed voor de kennis van de geschiedenis van de mensheid. Kort gezegd bepaalt het verdrag dat archeologische waarden zoveel mogelijk in de bodem behouden moeten blijven. De kaders die worden gesteld binnen het Verdrag van Malta zijn in Nederland vertaald in de Monumentenwet 1988.

4.5.2.2 Rijksbeleid

4.5.2.2.1 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

De Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) beschrijft het ruimtelijk beleid op rijksniveau. Op het gebied van landschap en cultuurhistorie wordt in de SVIR als nationaal belang “ruimte voor behoud en versterking van (inter-)nationale unieke cultuurhistorische en natuurlijke kwaliteiten” aangemerkt. Het uiterste westelijke deel van WaalWeelde West is aangemerkt als erfgoed met uitzonderlijke universele waarden: de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het rijk wil de Nieuwe Hollandse Waterlinie aandragen bij de UNESCO als werelderfgoed, de provincie Gelderland ondersteunt dit initiatief. Ontwikkelingen binnen de Nieuwe Hollandse Waterlinie kunnen worden toegestaan mits de uitzonderlijke kernkwaliteiten worden behouden danwel worden versterkt. Op grond van het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) heeft de provincie de opdracht om voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie de begrenzing nader te bepalen en de kernkwaliteiten verder uit te werken. Vervolgens moet de provincie in de provinciale verordening regels stellen over de inhoud van bestemmingsplannen zodat de kernkwaliteiten worden behouden of versterkt.

4.5.2.2.2 Nota Koersen op Karakter

Met deze Rijksstructuurvisie geeft het Rijk invulling aan de wens om in de nationale beleidskaders het monumentenbeleid op de ruimtelijke ordening aan te laten sluiten. Voor het verankeren van het belang van het cultureel erfgoed in de ruimtelijke ordening hanteert het Rijk een ‘tweetrapsraket’, twee complementerende sporen, die passen bij de filosofie van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening:

- In het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) waarborgen dat gemeenten cultuurhistorische informatie verzamelen en die vervolgens op zichtbare wijze meewegen bij het opstellen van bestemmingsplannen en projectbesluiten (borgen);
- In een ruimtelijke visie duidelijk maken aan welke gebieden en opgaven prioriteit wordt gegeven waar het gaat om behoud en ontwikkeling van cultureel erfgoed (sturen). Het Rijk moedigt daarbij provincies en gemeenten aan om op hun eigen niveau het cultureel erfgoed een goede plek te geven in de (integrale) structuurvisies

4.5.2.2.3 Monumentenwet 1998

Door middel van de Monumentenwet zet de rijksoverheid in op het behoud van monumenten (in de zin van historisch erfgoed). De Monumentenwet is het belangrijkste sectorale instrument voor de bescherming van cultureel erfgoed. Zonder monumentenvergunning is het verboden om een monument te slopen, te verstoren, te verplaatsen of te wijzigen. In de wet wordt onderscheid gemaakt in een drietal monumenten:

- Rijks-, provinciaal of gemeentelijk gebouwd monument
- Beschermd stads- of dorpsgezicht
- Rijks-, provinciaal of gemeentelijk archeologisch monument

Voor een overzicht van alle rijks- en gemeentelijke monumenten binnen WaalWeelde West, zie de Monumentenlijst

4.5.2.3 *Provinciaal beleid*

De provincie Gelderland hecht in de omgevingsvisie grote waarde aan het Gelderse landschap. Het landschap wordt gezien als motor voor vrijetijdseconomie en voor een aantrekkelijk woon-, werk- en vestigingsklimaat. De provinciale ambitie is om de basiskwaliteit en de diversiteit van het landschap te vergroten door te stimuleren dat ontwikkeld wordt met kwaliteit. De primaire verantwoordelijkheid voor de borging van de landschappelijke kwaliteit ligt bij de gemeenten.

4.5.2.3.1 Nieuwe Hollandse Waterlinie

Het Nationale Landschap 'Nieuwe Hollandse Waterlinie' (NHW) valt binnen het plangebied van de structuurvisie WaalWeelde West. De kernkwaliteiten van deze voormalige verdedigingslinie zijn benoemd in het Barro en bestaan uit het samenhangende systeem van o.a. forten, dijken en kanalen en inundatiekommen, het groene en overwegend rustige karakter alsmede de openheid. Deze kernkwaliteiten zijn nader geconcretiseerd en uitgewerkt. De nadere uitwerking is op 14 oktober 2014 door Gedeputeerde Staten vastgesteld.

De provincie Gelderland heeft in de omgevingsvisie en –verordening een beschermingsregime vastgelegd ter bescherming van de kernkwaliteiten van de NHW. Het beschermen gebeurt met ruimtelijke regelgeving die is vastgelegd in de Omgevingsverordening en waarmee ontwikkelingen zorgvuldig worden afgewogen tegen de kernkwaliteiten. Deze kernkwaliteiten mogen niet aangetast worden bij ruimtelijke ontwikkelingen. Op deze manier wordt ingezet op behoud en ontwikkeling van dit culturele erfgoed.

Provincies en gemeenten werken momenteel samen om te komen tot de opname van adequate regels met betrekking tot de NHW in bestemmingsplannen. Uiteindelijk moet dit, samen met de Nota Kernkwaliteiten en de Nota Ontwerprichtlijnen, leiden tot een nieuw planologisch regime ('paraplu-bestemmingsplan'). Bij de beoordeling van nieuwe initiatieven binnen de NHW worden deze instrumenten in samenhang gezien. Ruimtelijke ontwikkelingen binnen de begrenzing van de NHW hebben hierdoor een zwaardere motiveringsplicht. De verwachting is dat het parapluplan in het najaar van 2015 wordt vastgesteld.

4.5.2.4 *Molenbiotoop*

In de ruimtelijke verordening Gelderland worden de molenbiotopen van historische windmolens met een monumentenstatus beschermd. Gemeenten dienen rekening te houden met de molenbiotoop bij het opstellen van bestemmingsplannen. Het bestemmingsplan dient waarborgen te bieden ter bescherming van het functioneren van de molen door middel van een vrije windvang. Voor windtoevoer geldt dat binnen een straal van 400 meter, gerekend vanaf het middelpunt van de molen, beperkingen moeten worden gesteld aan het oprichten van bebouwing en beplanting.

4.5.2.5 *Gemeentelijk beleid*

In de verschillende gemeentelijke structuurvisies wordt een hoge waarde toegekend aan het landschap en de cultuurhistorie.

4.5.2.5.1 **Gemeente Lingewaal**

De gemeente Lingewaal geeft in haar structuurvisie (Manifest van Lingewaal) aan dat de Nieuwe Hollandse Waterlinie voor de gemeente een belangrijk cultuurhistorisch element vormt. De linie vormt een belangrijk landschappelijk element tussen de Linge en de Waal. Verder kent Lingewaal een cultuurhistorische waardenkaart. Deze kaart geeft een goed overzicht van het bovengrondse deel van het onroerend erfgoed in Lingewaal. Daarnaast kent de gemeente een archeologische waarden- en verwachtingenkaart. Door een combinatie van de cultuurhistorische waardenkaart en de archeologische waarden- en verwachtingskaart maakt Lingewaal inzichtelijk over welke cultuurhistorische waarden het gebied beschikt en welke waarden de gemeente zoveel mogelijk wil koesteren en verder wil ontplooiën.

Voor een overzicht van alle rijks- en gemeentelijke monumenten binnen WaalWeelde West, zie de Monumentenlijst

4.5.2.5.2 **Gemeente Maasdriel**

De gemeente Maasdriel geeft in haar structuurvisie aan dat de unieke kwaliteiten van natuur en landschap moeten worden behouden en ontwikkeld. Bovendien dienen zij toegankelijk te zijn. Op het gebied van cultuurhistorie zet de gemeente er op in om de belangrijke cultuurhistorische waarden, zoals fort Sint Andries in de Kop van Heerewaarden, te behouden. Door ontwikkeling en versterking van dergelijke overblijfselen kan de rijke historie van Maasdriel leiden tot een aantrekkelijkere gemeente.

De gemeenten Zaltbommel en Maasdriel hebben gezamenlijk het landschapsplan Bommelerwaard opgesteld. Dit plan bestaat uit een landschapsvisie en een uitvoeringsprogramma. Opvallend is dat veel projecten te maken hebben met “leven met hoogwater” door de tijden heen.

Voor een overzicht van alle rijks- en gemeentelijke monumenten binnen WaalWeelde West, zie de Monumentenlijst

4.5.2.5.3 Gemeente Neerijnen

De gemeente Neerijnen kent cultuurhistorisch beleid in de vorm van een Beleidskader Monumentenzorg waarin een tiental uitgangspunten over het omgaan met monumenten is opgenomen. Neerijnen is zich bewust van de zorg en aandacht die monumenten verdienen, maar wil tegelijkertijd ontwikkelingen niet onnodig op slot zetten. Door te kijken naar de specifieke kwaliteit en door een goed ontwerp kan een monument zich verder ontwikkelen.

Voor een overzicht van alle rijks- en gemeentelijke monumenten binnen WaalWeelde West, zie de Monumentenlijst

4.5.2.5.4 Gemeente Zaltbommel

De gemeente Zaltbommel kent een cultuurhistorische waarden inventarisatie kaart . De Nieuwe Hollandse Waterlinie vormt hierbij een belangrijk landschappelijk en cultuurhistorisch element. In de structuurvisie Buitengebied Zaltbommel, die met uitzondering van het Munnikenland, de Afgedamde Maas en het Eiland Nederhemert alleen betrekking heeft op het binnendijs gebied, worden de volgende kwaliteiten benoemd: de afleesbare cultuurhistorische waarden, welke verweven zijn met het landschap batterijen en inundatievelden, oude boerderijen op pollen, oude kades en Slot Loevestein. Naast de cultuurhistorische waarden van de Nieuwe Hollandse Waterlinie hecht de gemeente ook veel waarde aan het behoud van rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten. De uiterwaarden van de Waal zijn in de structuurvisie Buitengebied Zaltbommel met het oog op de komst van de structuurvisie WaalWeelde West bewust buiten beschouwing gelaten.

De gemeenten Zaltbommel en Maasdriel hebben gezamenlijk het landschapsplan Bommelerwaard opgesteld. Dit plan bestaat uit een landschapsvisie en uit een uitvoeringsprogramma. Opvallend is dat veel projecten te maken hebben met “leven met hoogwater” door de tijden heen.

Voor een overzicht van alle rijks- en gemeentelijke monumenten binnen WaalWeelde West, zie de Monumentenlijst

4.6 Recreatie en toerisme

4.6.1 Gebiedsbeschrijving

De robuuste afmetingen van de rivier en het landschap met grote vergezichten: de beleving van weidsheid is een sensatie! Het landschap als toeristische trekker.

De weidsheid van het landschap geeft een gevoel van rust en vrijheid. De dijken langs de rivier vormen als het ware een tribune vanwaar men uitkijkt over het Waallandschap. Langs de Waal bestaan lange afstandsroutes over de dijk en door de uiterwaarden kan er gestruind worden buiten de paden.

Op veel plekken langs de rivier is de vroegere strijd tegen het water nog zichtbaar in het landschap. Daarnaast zijn vandaag de dag nog veel plekken te vinden die verwijzen naar het economische verleden. De zichtbaarheid van deze plekken en de link naar hun

verleden hebben niet alleen een cultuurhistorische maar ook een waardevolle recreatieve waarde door bijvoorbeeld de aanwezigheid van oude schoorstenen van steenfabrieken, die een herkenbaar baken in het landschap vormen.

4.6.2 Beleid

4.6.2.1 *Rijksbeleid*

De nationale overheid stimuleert de toeristische sector. Het toeristische beleid kent drie hoofdlijnen:

- promotie van Nederland;
- meer ruimte voor ondernemers, door minder regels;
- meer mogelijkheden voor provincies en gemeenten om gebieden aantrekkelijker te maken voor toerisme en recreatie. Het is de ambitie van het Rijk om de eigen verantwoordelijkheid van provincies en gemeenten voor de ontwikkeling van recreatie in de regio te vergroten en de eigen rol af te bouwen.

In de Rijksstructuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) wordt het belang van een vitaal en mooi landelijk gebied aangegeven in verband met het vestigingsklimaat voor recreatie en toerisme.

Nieuwe Hollandse Waterlinie

De Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW) is een samenhangend voormalig militair systeem van landschap, waterwerken en militaire objecten. Hoewel het systeem na het einde van de Tweede Wereldoorlog de militaire functie verloor en daardoor niet (of minder goed) wordt onderhouden, is het nog steeds duidelijk zichtbaar in het landschap. Het Rijk investeert in de NHW, deze investeringen zijn gericht op herstel en renovatie van de forten, landschapsontwikkeling, verbetering van de recreatieve infrastructuur en waterbeheer. Beoogd wordt om de toegankelijkheid van de forten te verbeteren met als doel meer ruimte voor recreatie, gekoppeld aan een hoog voorzieningenniveau.

4.6.2.2 *Provinciaal beleid*

4.6.2.2.1 Omgevingsvisie

Het is voor WaalWeelde West van belang dat er meer samenhang wordt gecreëerd in het behoud van natuur, cultuurhistorische waarden en het recreatief medegebruik.

Vrijetijdseconomie

De provinciale omgevingsvisie streeft naar een economisch gezonde vrijetijdssector waarin ruimte wordt geboden aan kwaliteitsverbetering en innovatie van recreatiebedrijven. Tegelijkertijd wordt het belang om zorgvuldig om te gaan met de ruimte benadrukt: leegstand en verpaupering in de bestaande voorraad moeten worden voorkomen en een goede inpassing is nodig. De bijzondere natuur-, landschaps- en cultuurhistorische waarden in Gelderland staan hierbij centraal.

Door meer toeristische bezoekers en daarmee bestedingen aan te trekken wil de provincie een impuls geven aan de werkgelegenheid binnen de vrijetijdseconomie. Om dit te bereiken moet de kwaliteit van het toeristisch product omhoog. De omgevingsvisie spreekt de ambitie uit het bedrijfsleven te ondersteunen bij het verbeteren van die kwaliteit. Verder zet de provincie in op het behoud en de versterking

van de bestaande kwaliteit van de dagrecreatieterreinen en routestructuren.

De provincie geeft aan dat er voor de vrijetijdseconomie mogelijkheden zijn om mee te liften met gebiedsprocessen en om vanuit die dynamiek kansen te benutten. Er zijn goede afwegingen nodig voor het bieden van ruimte voor ontwikkelingen in de sector. Hierbij moet er een relatie worden gelegd tussen de kwaliteit van 'nieuwe' ontwikkelingen en de kwaliteit van het bestaande.

Regio Rivierenland wordt door de ligging, landschappelijke kwaliteiten, cultuurhistorie en mogelijkheden voor waterrecreatie als een aantrekkelijke toeristische en recreatieve trekpleister beschouwd. Doel is om hier een toename te realiseren van de werkgelegenheid in de vrijetijdseconomie door groei van de bestedingen in deze sector. Daartoe is een aantal speerpunten benoemd, waaronder verbetering van de fysieke infrastructuur, maar tevens verbetering van het ondernemerschap van recreatieondernemers.

Verblijfsrecreatie

Voor de mogelijkheden tot het ontwikkelen van verblijfsrecreatie hanteert de provincie in de omgevingsvisie een drietal voorwaarden. Allereerst is bedrijfsmatige exploitatie vereist om de kwaliteit van het toeristisch product te behouden en te vergroten. Ten tweede is de provincie niet bereid om mee te werken aan de bouw van solitaire recreatiewoningen. De bedrijfsmatige exploitatie van een solitaire recreatiewoning is namelijk niet erg reëel. De kans op gebruik van deze recreatiewoning als permanent (als permanente bewoning) of als tweede woning is daarom erg groot. Daarom is in de provinciale verordening de bepaling opgenomen dat in een bestemmingsplan alleen solitaire recreatiewoningen worden toegestaan op plekken waar ook reguliere woningen kunnen worden gebouwd. Het doel hiervan is dat, wanneer de recreatiewoning toch permanent wordt bewoond, dit gebeurt in een woonomgeving en niet op een plek die geschikt is voor een recreatiewoning. Ten slotte geeft de provincie aan dat de permanente bewoning van recreatiewoningen ongewenst is en daarom in bestemmingsplannen moet worden verboden.

De provincie zet in op bescherming van de cultuurhistorische identiteit van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Gezien de kernkwaliteiten van uniek erfgoed, grote openheid, het overwegend groene en het rustige karakter is recreatie en toerisme de centrale functie binnen deze verdedigingslinie.

Daarnaast is het voor WaalWeelde West van belang dat er meer samenhang wordt gecreëerd in het behoud van natuur, cultuurhistorische waarden en het recreatief medegebruik. In de provinciale omgevingsvisie is het streven naar een economisch gezonde vrijetijdssector met ruimte en ontwikkelmogelijkheden voor toeristische bedrijven aangegeven. De bijzondere natuur-, landschaps- en cultuurhistorische waarden in Gelderland staan hierbij centraal.

4.6.2.3 *Gemeentelijk beleid*

De gemeenten hebben, in samenwerking met de andere gemeenten in de regio Rivierenland, in een toeristisch-recreatieve visie aangegeven op welke manier de toeristisch-recreatieve sector in de regio kan worden versterkt en vergroot. Daarnaast wordt in de verschillende gemeentelijke structuurvisies specifiek een koppeling gelegd met de rivier in verband met de waterveiligheidsfunctie en voor cultuurhistorisch, natuurlijk en recreatief gebruik.

De gemeente Lingewaal geeft in haar Manifest van Lingewaal aan dat in de

uiterwaarden langs de rivieren, met name voor wat betreft de Waal, de waterhuishouding centraal staat. Daarna wordt prioriteit gegeven aan landbouw en natuur. Lingewaal maakt in het manifest ontwikkelingen in relatie tot deze functies mogelijk, evenals kleinschalige sport- of recreatieve activiteiten in relatie tot de kernen.

Voor de gemeente Maasdriel zijn de dijken van groot belang, niet alleen als waterkerende voorziening, maar ook als belangrijke recreatieve en toeristische route. Het buitendijkse gebied biedt plaats aan een robuust, natuurlijk systeem, waar voldoende ruimte aanwezig is voor natuurontwikkelingen en op bepaalde plekken voor watergebonden recreatieve ontwikkelingen. Op plaatsen waar geen strijdigheid is met de natuur- en/of waterdoelstellingen kunnen in het buitendijkse gebied de mogelijkheden voor recreatie worden benut. De gemeente Maasdriel bevordert initiatieven die kansen bieden voor recreatie rekening houdend met natuur, water en milieu.

Het belang van recreatie en toerisme voor de gemeente Neerijnen wordt door middel van de 'Toeristisch recreatieve visie gemeente Neerijnen' onderkend. De gemeente vindt het van belang dat de huidige samenwerking tussen de gemeenten in de regio Rivierenland moet worden voortgezet, omdat deze samenwerking kansen biedt voor de recreatieve en toeristische sector in de gemeente. Daarnaast zet de gemeente in op het behouden van het landschappelijk karakter. Het unieke rivierenlandschap heeft namelijk veel te bieden aan toeristen. Hierbij gaat het om onder meer struinen, wandelen en fietsen.

De gemeente Zaltbommel zet in op vergroting van het gebruik van de uiterwaarden als recreatieve plek voor de inwoners, door middel van het verbeteren van de toegankelijkheid en de aantrekkelijkheid om in de uiterwaarden en aan de Waal te verblijven bijvoorbeeld door het verbeteren van het onderhoud en de inrichting van de uiterwaarden.

Vestiging van nieuwe stedelijke functies in de uiterwaarden vindt de gemeente Zaltbommel onwenselijk. Bestaande bedrijventerreinen en recreatieterreinen kunnen wel gevestigd blijven. Een eventuele uitbreiding van deze terreinen vraagt om maatwerk. Extensief recreatief gebruik van de uiterwaard maakt Zaltbommel in haar structuurvisie Buitengebied mogelijk.

In de structuurvisie Centrum Zaltbommel geeft de gemeente aan dat voor wat betreft de Buitenstad Zaltbommel naast woningbouwontwikkeling en detailhandel ook recreatieve ontwikkelingen mogelijk zijn. Zodoende wordt er mogelijk een positieve invloed uitgeoefend op (nog te ontwikkelen) horecavoorzieningen in de Buitenstad Zaltbommel.

4.7 Klimaat

4.7.1 Gebiedsbeschrijving

Klimaatverandering gaat gepaard met grotere variaties in temperatuur en neerslag. In de toekomst zal de gemiddelde temperatuur net als de hoeveelheid neerslag in de winter toenemen. Bovendien zal Nederland vaker getroffen worden door extreme weersomstandigheden zoals hevige neerslag en hittegolven. Dit alles zal leiden tot een hogere zeespiegel, een bedreiging van de zoetwatervoorziening en tot een grotere wateraanvoer via rivieren tijdens extreme buien. Het laatstgenoemde gevolg vormt één van de belangrijkste redenen voor het bestaan van deze structuurvisie. Om te voorkomen dat Nederland in de toekomst wordt getroffen door hevige overstromingen zal het rivierensysteem moeten worden aangepast aan het veranderende klimaat. Er moet worden ingezet op een vergroting van de huidige afvoercapaciteit van de rivieren, waaronder ook de Waal. Door de rivier op meerdere plaatsen te verruimen kunnen er op de langere termijn grotere hoeveelheden water worden afgevoerd waardoor de veiligheid in verband met overstromingen in grote delen van Nederland (en zelfs delen van het buitenland) wordt vergroot.

4.7.2 Beleid

4.7.2.1 *Rijksbeleid*

Als gevolg van de klimaatverandering zal de Waal in de toekomst grotere hoeveelheden water moeten kunnen afvoeren dan nu het geval is. Om te zorgen dat al het water veilig kan worden afgevoerd, moet de inrichting van de Waal en haar uiterwaarden op een duurzame manier worden aangepast. Het rijksbeleid voor klimaat is gericht op de klimaatbestendige inrichting van de rivier. De programma's die relevant zijn voor deze structuurvisie zijn het Deltaprogramma (Rivieren), de PKB Ruimte voor de Rivier en de Kaderrichtlijn Water. Deze programma's zetten onder meer in op respectievelijk het vergroten van de maximale afvoercapaciteit van de rivieren en het verbeteren van de waterkwaliteit. Ook in het beleid dat samenhangt met het thema Natuur (NURG) wordt geanticipeerd op de klimaatverandering.

De rivierveiligheidsmaatregelen die zijn opgenomen in deze structuurvisie vormen input voor de Voorkeursstrategie voor het Deltaprogramma Rivieren. In de Voorkeursstrategie wordt voor dit gebied maximaal ingezet op rivierverruiming. Het programma WaalWeelde heeft een officiële status als pilot voor het Deltaprogramma Rivieren verworven. Hiermee erkent het Rijk dat het programma een bijdrage levert aan Rijksbeleid, met name op het gebied van hoogwaterveiligheid met het oog op de verandering van het klimaat.

4.7.2.2 *Provinciaal beleid*

De provincie Gelderland ziet klimaatverandering vooral als belangrijke context voor nieuwe ontwikkelingen. Aan de hand van het programma WaalWeelde in het kader van het Deltaprogramma Rivieren zet de provincie Gelderland in op een klimaatbestendige inrichting van het grondgebied. Daarnaast geeft de provincie middels een klimaatkwetsbaarhedenkaart de belangrijkste gevolgen van klimaatverandering voor Gelderland indicatief aan. De provincie zet erop in om deze kaart samen met partners en in samenhang met lopende processen (bijvoorbeeld Kaderrichtlijn Water, de realisatie van het Gelders Natuurnetwerk, stedelijke ontwikkelingen) te vertalen naar knelpunten, kansen en maatregelen. Klimaatverandering heeft namelijk niet alleen negatieve gevolgen maar biedt ook kansen voor bijvoorbeeld toerisme, recreatie en landbouw.

4.8 Ruimtelijke kwaliteit

4.8.1 Gebiedsbeschrijving

De Waal is een brede en robuuste rivier, een dynamische vrij afstromende zandrivier, en tevens de belangrijkste scheepvaartroute van Nederland. Dit onderscheidt de Waal van andere riviertakken in Nederland. De kwaliteit van WaalWeelde West wordt bepaald door de verscheidenheid van elementen.

Het karakter van een werkrivier wordt versterkt door de verspreid aanwezige steenfabrieken en de riviergebonden bedrijven. Kenmerkend voor WaalWeelde West, een gebied met lage en smalle oeverwallen, is het wonen op of aan de dijk. In WaalWeelde West is dit zichtbaar door de historische dijklinten, zoals in Zuilichem. Ook de T-boerderijen met opvallend dakoverstek zoals je in het rivierengebied veel ziet zijn een belangrijke kwaliteit in WaalWeelde West. Tegelijkertijd is er het contrast van de aanwezige natuurgebieden met ruige graslanden en oobossen. Op een enkele plek is de rivierdynamiek nog of weer zichtbaar, zoals bij de Bloemplaat bij Brakel, een restant van een oude zandplaat en de nevengeul in de Gamerensche Waard die in het kader van NURG is aangelegd. Of juist de gecultiveerde weilanden met de oer-Hollandse zwart-wit gevlekte koeien. Grote delen van de uiterwaarden zijn toegankelijk door de aanwezigheid van struinpaden. De dijken vormen het balkon van het gebied WaalWeelde West. Hierdoor is het landschap met al zijn kwaliteiten goed beleefbaar.

4.8.2 Beleid

4.8.2.1 *Rijksbeleid*

In de PKB Ruimte voor de Rivier is een bijdrage leveren aan de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het rivierengebied naast rivierveiligheid als doel geformuleerd. Het idee is om met de versterking van de ruimtelijke kwaliteit het gebied ook economisch, ecologisch en landschappelijk te versterken. Behoud en ontwikkeling van beschermde natuurwaarden krijgt daarom in de PKB Ruimte voor de Rivier bijzondere aandacht. Door de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit moet het rivierengebied aantrekkelijker en leefbaarder worden. Het streven is om water en andere ruimtelijke functies te combineren. Hetzelfde geldt voor het Deltaprogramma (Rivieren), waarin naast de zeer belangrijke hoogwaterveiligheidsdoelstelling integraal wordt ingezet op natuurontwikkeling en een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

4.8.2.2 *Provinciaal beleid*

4.8.2.2.1 **Omgevingsvisie**

In de provinciale omgevingsvisie wordt de ambitie aangegeven te streven naar een hoge kwaliteit van de Gelderse leefomgeving. De provincie ziet het als een uitdaging de match tussen de kwaliteiten van het initiatief en de kwaliteiten van de plek of het gebied te maken. Dit betekent dat het ontwerpen of de ontwerpende benadering van groot belang is en dat de provincie zoveel mogelijk vroegtijdig in planprocessen in dialoog treedt.

De kernopgaven voor de regio Rivierenland en specifiek WaalWeelde West zijn:

- streven naar goede omgang met landschappelijke, cultuurhistorische en natuurkwaliteiten gegeven de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen in logistiek, agro-business en vrijetijdseconomie, inclusief aandacht voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie.
- positief stimuleren van ruimtelijke implicaties van wateropgaven, zoals deze nu worden uitgewerkt in WaalWeelde en het regioproces Deltaprogramma (Rivieren).
- verbetering van het ondernemersklimaat voor logistieke en logistiek-gerelateerde bedrijvigheid en voor vrijetijdseconomie.
- faciliteren en positioneren van burgerparticipatie bij het leefbaar houden van kernen, met aandacht voor voorzieningenniveau, sociale cohesie en ouderenzorg.

Daarnaast is er in de omgevingsvisie speciale aandacht voor hoog-dynamische landschappen. Het ontwerpen van nieuwe kwaliteiten staat in deze gebieden centraal. Er wordt een gebiedenatlas gemaakt waarin de kwaliteiten en ontwikkelingsrichtingen van deze gebieden worden uitgewerkt. Voor de gebiedsontwikkelingsopgaven die als dynamisch landschap benoemd zijn, wil de provincie optreden als gebiedsregisseur om samen met anderen te werken aan het ontwerpen van nieuwe kwaliteiten. WaalWeelde is in de omgevingsvisie benoemd als dynamische landschap. Voor WaalWeelde West geldt dat deze structuurvisie de gebiedenatlas vormt, waarvoor de input is geleverd door de handreiking Ruimtelijke Kwaliteit Waal. De kernkwaliteiten uit de handreiking Ruimtelijke Kwaliteit Waal zijn in de structuurvisie WaalWeelde West overgenomen als kernkwaliteiten die gezamenlijk de identiteit van WaalWeelde West bepalen. WaalWeelde West kent vier typen karakteristieken, namelijk natuur, cultuur, watergebonden bedrijvigheid en recreatie en toerisme, die weer onderverdeeld zijn in verschillende kernkwaliteiten:

Natuur:

- Kernkwaliteit: Dynamische rivier

Van de Nederlandse rivieren voert de Waal niet alleen verreweg de grootste hoeveelheid water af, zij kent ook de grootste fluctuaties in waterpeil. Hierdoor wordt een proces van sedimentatie en erosie zichtbaar. Dit proces is goed waarneembaar op rivierstranden, aan de kribben, in de nevengeulen en aan de soms overstroomde en dan weer droge uiterwaarden.

- Kernkwaliteit: Dynamische riviernatuur

Langs de Waal bestaan unieke riviergebonden natuurlijke habitats die horen bij de hoge dynamiek van de rivier. Deze dynamische natuur is zowel beleefbaar op het land (de oobossen, struwelen en verschillende soorten graslanden) als in het water (de stromende nevengeulen, plas-drasgebieden en slikkige oevers). De grote diversiteit hierbinnen is bij uitstek kenmerkend voor de Waal.

Cultuur

- Kernkwaliteit: Continue dijk als belevings-as

De dijk is een continu aanwezige en doorlopende structuur. De hoge dijk met zijn fraaie zichtlijnen is een waardevolle belevings-as.

- Kernkwaliteit: Sporen van eeuwenlang leven met het water

Natuurrampen en menselijke ingrepen hebben geleid tot interessante dijktracées en een interessant landschap. Samen vertellen ze een indrukwekkende geschiedenis van de mens in het stroomgebied van de Waal.

- Kernkwaliteit: Heldere en leesbare landschapstypen langs de rivier

Haaks op de Waal en parallel aan de dijk is vrijwel overal de kenmerkende reeks van landschapstypen te onderscheiden: rivier – uiterwaard – oeverwal – kom. Hierdoor kent het rivierenlandschap in WaalWeelde West een heel herkenbaar dwarsprofiel.

- Kernkwaliteit: Bijzondere stedelijke fronten en dorp-silhouetten

In een regelmatig ritme zijn er enkele steden aan de Waal ontstaan met een sterke band met de rivier. In contrast met de dorpen achter de dijk en op de oeverwal, liggen Nijmegen, Tiel en Zaltbommel met het gezicht naar de rivier gekeerd.

- Kernkwaliteit: Militaire hoogtepunten met nationale uitstraling

Langs de Waal zijn militaire hoogtepunten te vinden die een nationale uitstraling hebben, zoals Slot Loevestein en Fort Vuren in WaalWeelde West. Voor veel Nederlanders zijn het opmerkelijke ankerpunten van de Waal.

Watergebonden bedrijvigheid

- Kernkwaliteit: Watersnelweg tussen Ruhrgebied en Rijnmond

De Waal is de transportas voor vervoer over het water in Nederland. Dit heeft in grote mate de verschijningsvorm van de Waal bepaald. Breedte en diepte, maar ook de hoogte van de bruggen, die daarmee beeldbepalend zijn, hangen direct samen met de scheepvaartfunctie.

- Kernkwaliteit: Waalse bedrijvigheid

Op de oevers van de Waal bevinden zich veel bedrijventerreinen, met verschillende riviergebonden economische activiteiten. Daarnaast wordt er al eeuwen gebruik gemaakt van klei die door de Waal wordt aangevoerd. Langs de Waal staan actieve steenfabrieken en er zijn waardevolle resten van historische steenfabrieken te vinden.

Recreatie en toerisme

- Kernkwaliteit: De grote schaal

De Waal is de grootste rivier van Nederland. Het landschap van de Waal kent grote vergezichten, en stoere afmetingen van de rivier en van de infrastructuur hieromheen. Ook in het landschap rondom de Waal is de beleving van de weidsheid een sensatie.

- Kernkwaliteit: De rust en de vrijheid langs de rivier

Het contrast in grondgebruik aan weerszijden van de dijk is typisch voor de Waal. Aan een zijde bestaat een bedrijvig cultuurlandschap op de oeverwal. Aan de andere zijde overheerst de rust en de natuur van de uiterwaard. Er ligt een vrij landschap met extensief grondgebruik.

- Kernkwaliteit: Struinen, uitwaaien en pootje baden

In het rivierengebied heeft zich de laatste jaren een eigentijdse vorm van recreatie ontwikkeld waarin de natuur en avontuur centraal staan. Er zijn lange afstandsroutes over de dijk en door de uiterwaarden en er kan gestruind worden buiten de paden.

Rust, ruimte en stilte

Een laag geluidsniveau is een belangrijk belevingskenmerk dat het karakter en de waarde van een gebied bepaalt en versterkt. Een laag geluidsniveau heeft positieve gezondheidseffecten op mensen die in deze gebieden verblijven. In de Gelderse omgevingsvisie zijn "stiltegebieden" en "stiltebeleidsgebieden" opgenomen. In het plangebied van WaalWeelde West liggen geen stiltebeleidsgebieden, maar wel stiltegebieden. De zoekzone voor een hoogwatergeul bij Varik-Heesselt en de nevengeul in de Hurwenensche uiterwaarden vallen binnen de begrenzing van een stiltegebied. Stiltegebieden zijn gebieden waarin de geluidbelasting door toedoen van menselijke activiteiten zo laag is dat de in dat gebied heersende natuurlijke geluiden niet of nauwelijks worden gestoord. Om geluidshinder te voorkomen en te beperken gelden er in deze gebieden gedragsregels die zijn opgenomen in de Gelderse omgevingsverordening. In stiltegebieden is het verboden om een toestel te gebruiken waardoor het ervaren van de natuurlijke geluiden kan worden verstoord. Denk hierbij aan het gebruik van omroepinstallaties, knalapparatuur, modelvliegtuigen of muziekinstrumenten. Daarnaast is het verboden om met een motorvoertuig of bromfiets buiten de voor bestemmingsverkeer open staande wegen, te rijden. Deze gedragsregels gelden niet voor activiteiten van bedrijfsmatig aard.

Hoofdstuk 5 Verantwoording

De structuurvisie WaalWeelde West is een integrale gebiedsopgave waarbij prioriteit is gegeven aan de thema's rivier en veiligheid en natuur. In dit hoofdstuk wordt in beeld gebracht in welke mate de totale visie, met alle opgaven, in het plangebied WaalWeelde West gerealiseerd wordt.

5.1 Inhoudsvorming (reken- en tekenproces)

In het reken- en tekenspoor is gewerkt aan de planinhoud. De planinhoud is gezamenlijk door alle betrokken uit de 4 B's afkomstige partijen (bestuurders, beambten, bedrijfsleven en burgers) bepaald. Daarbij is een proces gevolgd waarbij in diverse workshops door alle betrokken partijen in gezamenlijkheid is gewerkt aan de totstandkoming van een basisalternatief en drie integrale alternatieven. Uiteindelijk is op basis van deze drie alternatieven een Voorkeursalternatief (VKA) gevormd, waarbij de afzonderlijke bouwstenen zijn gecombineerd. Rivier en veiligheid (en in mindere mate natuur) hebben hierbij de prioriteit gekregen boven de andere thema's. Tezamen vormen de bouwstenen van het VKA de inhoud van de structuurvisie. Burgerparticipatie binnen het reken- en tekenspoor vond verder plaats door middel van bijeenkomsten met de zogenoemde 'Verreijkers'. Dit is een groep van betrokken burgers die, op persoonlijke titel, gedurende het gehele traject mee hebben gedacht bij de te nemen stappen. Daarnaast zijn de verschillende bouwstenen in het reken- en tekenproces onderzocht op het gebied van rivierkunde, financiën, ruimtelijke kwaliteit en maatschappelijke haalbaarheid.

Voorafgaand aan de formele inspraak, die van rechtswege aan een Milieueffectrapport (MER) en structuurvisie-traject is gekoppeld, is er informele inspraak en communicatie georganiseerd. Het doel hiervan was om het gebied te informeren over de plannen en daarnaast om meningen te peilen ter verdere uitwerking van alternatieven. Op basis van de resultaten uit zowel het reken- en tekenspoor als het m.e.r.-spoor is het voorkeursalternatief gevormd. Het reken- en tekenspoor en het m.e.r.-spoor zijn nauw met elkaar verweven. In het reken- en tekenspoor zijn de inhoud en doelen bepaald en is hydraulisch en financieel gerekend aan de verschillende projecten en maatregelen. Daarnaast is een oordeel gevormd over het overkoepelende thema ruimtelijke kwaliteit. In het m.e.r.-spoor zijn de milieueffecten van de verschillende bouwstenen en thema's bepaald.

5.2 MER

In het milieueffectrapport (MER) zijn de effecten als gevolg van de verschillende maatregelen en ontwikkelingen in WaalWeelde West in beeld gebracht. Met het meenemen van de milieueffecten is meteen bij aanvang van het structuurvisieproces gestart. Zo is er één Startnotitie geschreven die bestond uit de Notitie Reikwijdte en Detailniveau ten behoeve van het MER in combinatie met een Uitgangspuntennotitie ten behoeve van het inhoudsvormende proces. Gedurende het inhoudsvormende proces is een beoordeling gemaakt van de milieueffecten van de verschillende bouwstenen. De gevolgen voor het milieu hebben hierdoor een sterk sturende werking gehad bij de keuze van het voorkeursalternatief (VKA). Na de keuze van het VKA, is ook het VKA in zijn geheel beoordeeld op milieueffecten. De resultaten hebben geleid tot een visie op WaalWeelde West met slechts een klein aantal negatieve milieueffecten. Deze zijn naar verwachting oplosbaar door compensatie of mitigatie. Bovendien worden in de visie bijna alle vooraf gestelde doelen gehaald. Alleen voor het thema Cultuurhistorie en landschap wordt met de in deze structuurvisie opgenomen maatregelen en ontwikkelingen niet in zijn geheel voldaan aan desbetreffende doelstellingen.

5.2.1 Advies Commissie m.e.r.

Na vaststellen van de structuurvisie en het MER is aan de Commissie m.e.r. gevraagd om advies uit te brengen over de juistheid en volledigheid van het MER. De Commissie heeft de ingediende zienswijzen op deze structuurvisie en het MER bij haar advies betrokken.

'De Commissie is van oordeel dat het MER de essentiële informatie bevat om een besluit te kunnen nemen over de structuurvisie voor het project WaalWeelde waarbij het milieubelang volwaardig kan worden meegewogen.'

De Commissie merkt op dat de informatie in het MER overzichtelijk is gepresenteerd en de keuzen en milieuconsequenties navolgbaar zijn weergegeven. Daarnaast geeft de Commissie aan dat in een zorgvuldige proces met bewoners en andere betrokkenen intensief is gewerkt aan de ontwikkeling van alternatieven. Daarnaast wordt geadviseerd om de inspanningen die nu geleverd zijn, de kennis die is vergaard en de relaties die zijn gelegd met de omgeving, vast te houden voor de toekomst. In het advies is daarom een aantal aanbevelingen opgenomen die gericht zijn op de kwaliteit van (toekomstige) besluitvorming.

Aanbevelingen Commissie m.e.r.:

- De vertaalslag van VKA naar structuurvisie op beknopte wijze weergeven;
- Het evaluatieprogramma en monitoringsprogramma nader uitwerken;
- Voor de vervolgbesluitvorming per bouwsteen de aandachtspunten expliciet in beeld brengen (o.a. voor toekomstige Passende beoordelingen) en ook aan te geven welk (type) onderzoek nog nodig is voor deze vervolgbesluiten;
- De aan de commissie nagezonden notitie 'Update Passende Beoordeling WaalWeelde West (13 maart 2015)' in de volgende stap van de besluitvorming openbaar te maken.

De aanbevelingen van de commissie m.e.r. zijn op de volgende wijze uitgewerkt:

In bijlage 3 is een overzicht opgenomen met de aandachtspunten en aanbevelingen voor vervolgbesluiten, in bijlage 4 is een beknopte samenvatting opgenomen van de vertaalslag van VKA naar structuurvisie en in hoofdstuk 9 is de evaluatie en monitoring nader uitgewerkt. De 'Update Passende beoordeling' is toegevoegd als bijlage bij het MER en maakt daarmee integraal onderdeel uit van het MER.

Het volledige advies van de Commissie m.e.r. is te raadplegen via:
<http://www.commissiemer.nl/advisering/afgerondeadviezen/2547>

5.2.2 Rivier en veiligheid

Op grond van de ervaringen met rivierverruiming in het kader van de PKB Ruimte voor de Rivier zijn voor de ontwikkeling van de alternatieven die aan de basis van het structuurvisieproces en het milieueffectrapport hebben gelegen, een aantal uitgangspunten voor het rivierkundige ontwerp van de verruimende maatregelen meegenomen. Deze uitgangspunten laten zich samenvatten in de termen “beheer” en “samenhang”. De volgende prioritering volgt uit deze uitgangspunten:

1. Flessenhalzen in het hoogwaterbed zoveel mogelijk oplossen om opstopping en erosie tot een minimum te beperken;
2. Grote effecten in het stroombeeld bij niet maatgevende afvoeren bestrijden en vermijden om hoge beheers- en onderhoudskosten uit te sluiten;
3. Uiterwaardenmaatregelen waar nodig koppelen aan de realisatie van langsdammen om schade aan de vaarweg te voorkomen.

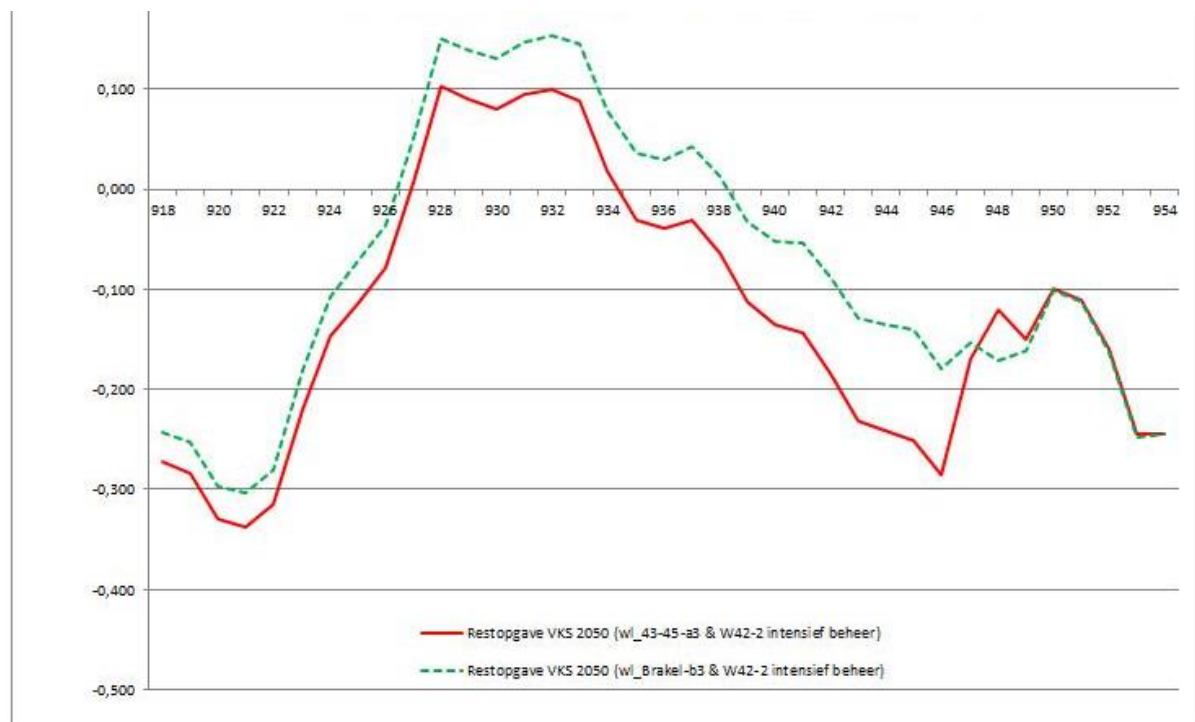
De waterstandsdeling voor de Waal, die met het oog op de lange termijn (2100) dient te worden gerealiseerd, bedraagt 80 centimeter. De rivierkundige maatregelen die zijn opgenomen in deze structuurvisie zorgen ervoor dat de doelstellingen ten aanzien van hoogwaterveiligheid in een deel van het plangebied worden behaald. Afhankelijk van de keuze voor een rivierkundige maatregel bij Brakel: met óf zonder dijkverlegging wordt de opgave grotendeels, of in beperktere mate, gehaald.

De mate waarin de doelstellingen worden behaald is ook afhankelijk van maatregelen die buiten het plangebied van WaalWeelde West worden genomen. Zeker is dat de in deze structuurvisie opgenomen maatregelen de rivier over de gehele lengte binnen het plangebied verruimen. Hierdoor dalen de waterstanden over een groot deel van de totale rivierlengte dalen en verbetert de veiligheid. Uit onderzoek is gebleken dat alleen buitendijkse maatregelen, ongeacht de inhoud van het maatregelenpakket, onvoldoende zijn om de taakstelling te behalen. Binnendijkse maatregelen zoals een hoogwatergeul Varik-Heesselt zijn daarom belangrijk bij het halen van de doelstellingen ten aanzien van hoogwaterveiligheid. Het stroomlijningsprincipe levert een belangrijke bijdrage door bij de belangrijke flessenhalzen (de bocht bij Heesselt, Zaltbommel-Rijswaard en Brakel) de grootste rivierverruimende maatregelen te treffen.

Maatregelen binnen het plangebied hebben namelijk vooral stroomopwaarts betekenis. Voor WaalWeelde West is het daarom van belang dat er ook in de Merwedes rivierverruimende maatregelen worden genomen en dat er bovenstrooms retentiegebieden worden aangewezen. In de Merwedes wordt gedacht aan een dijkverlegging bij Werkendam en een nevengeul bij Sleeuwijk en Avelingen. Gezien de samenhang van de verschillende maatregelen in de Merwedes en het westelijk deel van de Waal is het van belang om de keuze tussen de twee alternatieve maatregelen bij Brakel te maken in combinatie met de keuze voor een pakket van rivierkundige

maatregelen in de Merwedes. In het bovenstrooms gelegen gebied kan met name een retentiegebied Rijnstrangen een forse bijdrage leveren aan de beoogde waterstandsdaling. De maatregel in de Rijnstrangen is opgenomen in de deltabeslissing die op Prinsjesdag 2014 door de Minister van I&M is gepresenteerd. Indien deze drie maatregelen worden toegevoegd aan de maatregelen die zijn opgenomen in deze structuurvisie ontstaat, met betrekking tot de opgave voor 2050 en 2100, het volgende beeld:

Om precies te zijn omvat WaalWeelde West het gebied vanaf rivierkilometer 918 tot en met 952. In de grafiek is onderscheid gemaakt tussen het maatregelenpakket mét een dijkverlegging bij Brakel (WI_43-45-a3). In de grafiek heeft deze lijn de kleur rood gekregen. De lijn met de kleur groen betreft het maatregelenpakket WaalWeelde West met de rivierkundige maatregel zónder dijkverlegging (WI_Brakel-b3).

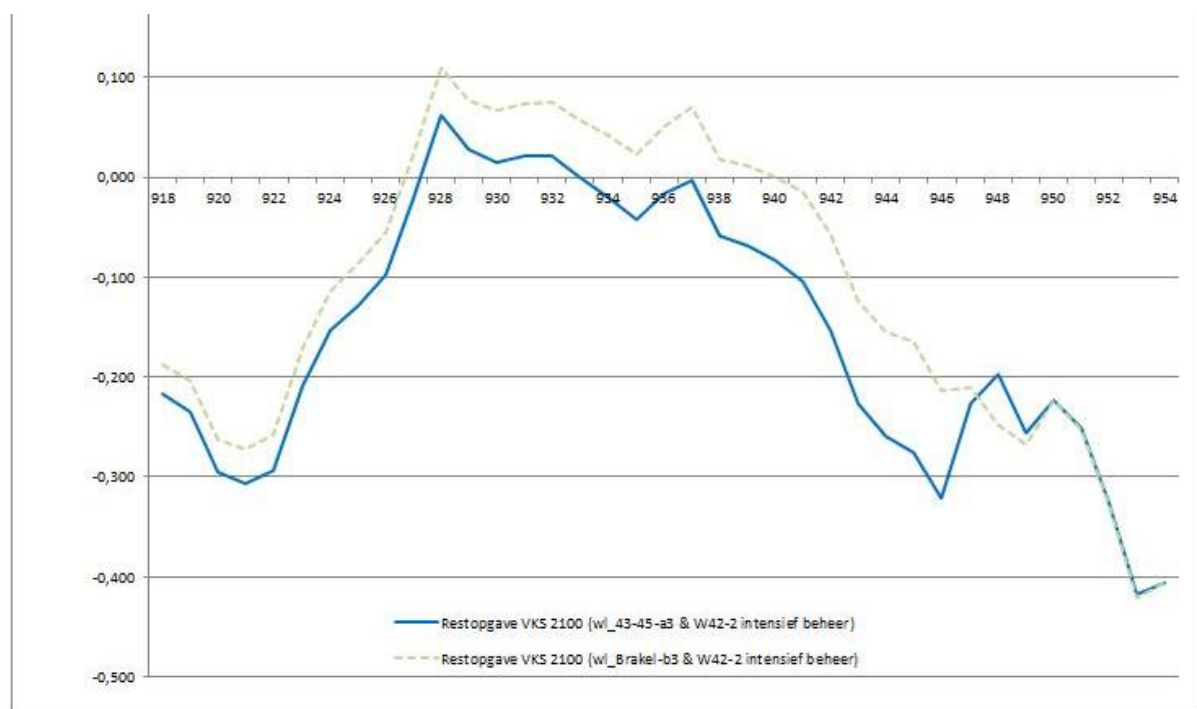
²¹ Restopgave VKS 2050 met inzet rivierkundige maatregel met dijkverlegging versus zonder dijkverlegging bij Brakel

Uit bovenstaande afbeeldingen blijkt dat het maatregelenpakket WaalWeelde West met dijkverlegging bij Brakel (WI_43-45-a3) in het jaar 2050 voor het overgrote deel onder de nullijn ligt. In dit gebied wordt aan de doelstelling ten aanzien van hoogwaterveiligheid voldaan. In het gebied tussen Rossum en Waardenburg (rivierkilometer 926,5 tot 934) blijft een kleine restopgave bestaan.

Uit bovenstaande afbeelding blijkt dat de het maatregelenpakket WaalWeelde West zonder dijkverlegging bij Brakel (WI_Brakel-b3) in het jaar 2050 voor een kleiner deel onder de nullijn ligt. In het gebied waar de lijn onder de nullijn ligt, wordt aan de doelstelling ten aanzien van hoogwaterveiligheid voldaan. In het gebied met rivierkilometer 926 tot 938, dat wil zeggen tussen Fort St Andries en Gameren blijft een omvangrijkere restopgave (ca. 10 centimeter meer) bestaan.

Op het traject met een restopgave zijn aanvullend dijkverhoging en/of langsdammen

noodzakelijk om alsnog aan de opgave voor 2050 te kunnen voldoen.

²² Restopgave VKS 2100 met inzet rivierkundige maatregel met dijkverlegging versus zonder dijkverlegging bij Brakel

Uit bovenstaande afbeelding blijkt dat het maatregelenpakket WaalWeelde West met dijkverlegging bij Brakel (WI_43-45-a3) in het jaar 2100 voor het overgrote deel onder de nullijn ligt. In dit gebied wordt aan de doelstelling ten aanzien van hoogwaterveiligheid voldaan. In het gebied met rivierkilometer 927 tot 932,5, dat wil zeggen tussen Rossum en Neerijnen blijft een kleine restopgave bestaan.

Uit bovenstaande afbeelding blijkt dat het maatregelenpakket WaalWeelde West zonder dijkverlegging bij Brakel (WI_Brakel-b3) in het jaar 2100 voor een kleiner deel onder de nullijn ligt. In het gebied waar de lijn onder de nullijn ligt, wordt aan de doelstelling ten aanzien van hoogwaterveiligheid voldaan. In het gebied tussen Fort St. Andries en Nieuwaal (rivierkilometer 926 tot 939,5) blijft een omvangrijkere restopgave (ca. 10 centimeter meer) bestaan. Op het traject met een restopgave zijn aanvullend dijkverhoging en/of langsdammen noodzakelijk om alsnog aan de opgave voor 2100 te kunnen voldoen.

5.2.2.1 Aandachtspunten

Rivierkundige maatregelen, zoals nevengeulen, kunnen indirect leiden tot effecten op de stabiliteit van de dijk. Deze negatieve effecten moeten gemitigeerd worden door middel van bijvoorbeeld dijkversterking. In het regioproces wordt onderzocht waar en wanneer aanvullende maatregelen, bijvoorbeeld in de vorm van dijkversterkingen en/of -verhogingen, noodzakelijk zijn. Naast de noodzaak van dijkversterking is door de aanleg van nevengeulen de kans op extra sedimentatie in de Waal aanwezig. Het is van groot belang dat de hoofdvaarwegfunctie duurzaam in stand gehouden wordt. Verschillende ingrepen in het rivierbed kunnen belangrijke effecten op processen van erosie en sedimentatie hebben. Hierbij dient te worden voorkomen dat schade of verondieping van de vaarweg optreedt. Daarnaast is van belang dat de ingrepen in het rivierbed zodanig worden vormgegeven dat het stroompatroon (dwarsstromen) geen risico's voor de scheepvaart vormen. Tenslotte is het voor de hoofdvaarwegfunctie belangrijk dat er zones vrij blijven ten behoeve van zichtlijnen en ten behoeve van de bereikbaarheid van de vaarweg voor hulpdiensten bij calamiteiten. Deze zones worden genoemd in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro).

Voor het binnendijks gebied geldt dat rivierverruimende maatregelen invloed kunnen hebben op de zomer- en wintergrondwaterstand en de kwelsituatie. De effecten hiervan verschillen per locatie. Bij de verdere uitwerking van maatregelen dient te worden ingezet op het beperken van de negatieve effecten hiervan.

5.2.3 Natuur

In de beoordeling van de effecten op natuur en het behalen van het doelbereik voor natuur worden de effecten binnen het gehele plangebied in ogenschouw genomen. Ook de bouwstenen die in het VKA als basis zijn opgenomen dragen in belangrijke mate bij aan het doelbereik voor Natuur. De effecten op de Natura 2000-waarden zijn in een separate Passende Beoordeling (PB) nader uitgewerkt. In de PB wordt per instandhoudingsdoel beoordeeld of negatieve effecten zijn uit te sluiten. Wanneer negatieve effecten niet zijn uit te sluiten is inzichtelijk gemaakt of en welke mitigerende maatregelen getroffen kunnen worden. Dit kan bijvoorbeeld zijn door het stellen van randvoorwaarden aan het ontwerp.

In de Passende Beoordeling is geconcludeerd dat WaalWeelde West voor een groot aantal bouwstenen voorziet in de ontwikkeling van natuur die aansluit bij een dynamische rivier. Op lange termijn zijn voor veel soorten positieve effecten voorzien. Voor een aantal bouwstenen zijn significant negatieve effecten niet zonder meer uit te sluiten. Na het nemen van mitigerende maatregelen en of natuurinclusief-ontwerp is geen sprake meer van effecten. De eindconclusie hiermee is dat de structuurvisie WaalWeelde West uitvoerbaar is in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Met de Passende Beoordeling is de vereiste zekerheid verkregen dat het plan de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden niet aantast na het nemen van maatregelen en is aangetoond dat de ruimte die nu door het plan wordt geboden ook daadwerkelijk kan worden ingevuld. Dit ontstaat de projecten binnen het plan echter niet zonder meer van de vergunningsplicht: voor projecten die een negatief effect kunnen hebben op de aanwezige natuurwaarden en/of die gepaard gaan met mitigerende maatregelen is een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig.

5.2.3.1 Aandachtspunten

Laag dynamische omstandigheden

Er wordt een aantal grootschalige maatregelen ten behoeve van de waterveiligheid voorgesteld. Deze maatregelen, veelal de realisatie van (aangetakte) nevengeulen, leiden tot hogere dynamiek in de uiterwaarden. Het terugbrengen van natuurlijke processen levert een belangrijke bijdrage aan de kernkwaliteiten van het Gelders Natuurnetwerk en zorgt voor uitgangssituaties waar Natura 2000-instandhoudingsdoelen als trekvissen, slikkige oevers en watervogels van profiteren. Deze ontwikkeling kan echter ook negatieve effecten hebben op de aanwezige milieus met een lage dynamiek. Bij de verdere uitwerking zal rekening moeten worden gehouden met de laagdynamische waarden, zoals het leefgebied van de kamsalamander, meren met krabbenscheer- en fonteinkruiden en rustgebieden van watervogels. Deze zullen behouden moeten blijven.

Flora- en Faunawet

Bij grootschalige ontwikkelingen waar bestaande structuren verdwijnen en sloop van gebouwen aan de orde is, kunnen effecten op met name vleermuizen, (steen-)uilen en poldervissen niet op voorhand worden uitgesloten. In het MER is uitgegaan van een "worst case"-benadering ten aanzien van mogelijke effecten en het voorkomen van soorten. Bij de concrete realisering van (onderdelen van) de structuurvisie zal geïnventariseerd moeten worden welke beschermde soorten daadwerkelijk aanwezig zijn en hoe mitigatie kan worden ingepast. Door bij de nieuwbouw en inrichting landschapsstructuren te herstellen en alternatieve rust- en verblijfplaatsen te realiseren kunnen negatieve effecten worden voorkomen.

Zonering recreatie

De locaties voor recreatieve ontwikkelingen zijn zo veel mogelijk afgestemd op de kwetsbaarheid van de natuurgebieden. Desalniettemin zal bij de verdere uitwerking gezorgd moeten worden dat verstoring van leefgebieden en soorten beperkt blijft. Dit is mogelijk door het toepassen van een zonering en het beperken van de omvang van de recreatieve mogelijkheden.

Stikstofdepositie

De uitbreiding van bedrijventerreinen en de ontwikkeling van woningbouwlocaties zal leiden tot een toename van de stikstofemissie. Een aantal locaties, waaronder bedrijventerrein Poederloijen, ligt nabij relatief kwetsbare natuurgebieden. Toename van de stikstofuitstoot kan leiden tot (significant) negatieve effecten op de natuurwaarden. Op landelijk niveau wordt binnen de Programmatiek Aanpak Stikstof (PAS) ruimte gecreëerd om lokale ontwikkelingen mogelijk te maken zonder dat dit ten koste gaat van de kwaliteit van de natuurwaarden. Wanneer hierover een besluit is genomen zal duidelijk zijn wat toelaatbaar c.q. vergunbaar is en wat niet. Voor de meeste locaties worden goede kansen gezien om door middel van mitigerende maatregelen (inrichting bedrijfsterrein, bedrijfsvoering, omvang uitbreiding, enz.) significant negatieve effecten uit te sluiten. Het beperken van de stikstofuitstoot zal tevens bij de concrete realisering van (onderdelen van) de structuurvisie en het ontwerpen van maatregelen een belangrijke randvoorwaarde zijn.

Beheer stroomdalgrasland en glanshaverhooiland

In aanvulling op de Passende Beoordeling is na het beschikbaar komen van de gebiedsanalyses van de PAS een 'update' gemaakt. In deze update zijn de nieuwste inzichten met betrekking tot de knelpunten voor de habitattypen Stroomdalgraslanden [H6120] en Glanshaverhooilanden [H6510A] onderzocht. Uit de analyse blijkt dat niet

alleen rivierdynamiek bepalend is voor het voortbestaan van de habitattypen, maar ook beheer een belangrijke rol speelt. Wanneer beheer voldoende op orde is, zijn effecten van een additionele depositie van stikstof uitgesloten. Wanneer het beheer inadequaat is, dan zijn effecten van stikstofdepositie niet zonder meer uit te sluiten. Het is belangrijk om niet alleen in de uitvoeringsfase, maar ook in de gebruiksfase van projecten zoveel mogelijk negatieve effecten op Natura 2000-gebieden te voorkomen. Het borgen van adequaat beheer speelt hier een belangrijke rol bij. De "Update Passende Beoordeling" is opgenomen in bijlage 2 van deze structuurvisie.

5.2.4 Wonen

De doelen die in het kader van deze structuurvisie zijn gesteld voor het thema Wonen zijn kwalitatief van karakter en worden allemaal gehaald. Er zijn nieuwe woonlocaties voorzien op het Heuffterrein in Vuren, op het Bitumarin-terrein in Opijnen, in Brakel, en in Buitenstad Zaltbommel. In Brakel is de realisatie van woningen voorzien zowel op de dijk als achter de dijk in het binnendijks gebied. Voor het Heuffterrein, het Bitumarin-terrein en de Buitenstad Zaltbommel geldt dat woningbouw mogelijk wordt gemaakt op een hooggelegen buitendijks terrein. Door het woonbeleid van de provincie Gelderland kunnen er alleen woningen worden gerealiseerd indien daar ook daadwerkelijk behoefte aan is.

Gezien het feit dat verschillende functieveranderingslocaties gelegen zijn in het buitendijks gebied dient er een vergunning te worden aangevraagd in het kader van de Waterwet. Hierbij geldt dat er dient te worden voldaan aan de kaders die worden gesteld in het Barro, dat onder meer samenhangt met de Beleidslijn grote rivieren. Naast de algemene voorwaarden waaraan de activiteiten dienen te voldoen geldt dat deze niet-riviergebonden activiteiten (de ontwikkeling van woningbouw) alleen kan worden gerealiseerd indien er per saldo meer ruimte voor de rivier wordt gecreëerd. Hierbij moeten de initiatiefnemers de financiering en tijdige realisering van de gevraagde rivierverruimende maatregelen verzekeren. Op dit moment is de provincie in overleg met het Rijk over het regime van de Beleidslijn grote rivieren.

5.2.4.1 Aandachtspunten

Hoewel er op een aantal locaties nieuwe woningen worden ontwikkeld zullen er in WaalWeelde West ook woningen moeten wijken als gevolg van enkele hoogwaterveiligheidsmaatregelen. Met name een Hoogwatergeul Varik-Heesselt vergt veel ruimte in het binnendijks gebied. Bij het ontwerp van deze maatregel moet zoveel mogelijk rekening worden gehouden met de aanwezigheid van bestaande woningen, zolang dit maar niet ten koste gaat van de effectiviteit van de te nemen maatregelen.

Tenslotte geldt dat de ontwikkeling van woningen bij Brakel en op het Heuffterrein in Vuren alleen mogelijk is indien de kernkwaliteiten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie niet worden aangetast. Om deze reden is extra aandacht voor een goede onderbouwing en zorgvuldige inpassing van de woningen vereist.

5.2.5 Werken

De doelen die in het kader van deze structuurvisie zijn geformuleerd voor het thema Werken worden behaald. Regionaal is gekozen voor uitbreiding van watergebonden bedrijvigheid voor bulkgoederen en overslag op Bedrijventerrein Poederoijen. Gelet op de verwachting dat de behoefte aan watergebonden bedrijvigheid in de nabije toekomst af zal nemen, zal in 2020 een behoefteonderzoek worden uitgevoerd naar watergebonden bedrijvigheid. Deze evaluatie van de behoefte kan aanleiding zijn om de structuurvisie op dit punt te herzien.

Ten aanzien van een eventuele uitbreiding van bedrijventerrein Kerkewaard geldt dat deze bijdraagt aan doelen die ten aanzien van het thema Werken zijn gesteld.

5.2.5.1 Aandachtspunten

De realisatie van enkele hoogwaterveiligheidsmaatregelen vergt veel ruimte. In een aantal gevallen gaat dit ten koste van landbouwgrond. Dit geldt onder meer voor de aanleg van een nevengeul in de Ruijterwaard en een Hoogwatergeul Varik-Heesselt. Gezien het feit dat het landschappelijke ontwerp van veel van deze maatregelen nog niet bekend is, is het onduidelijk welke hoeveelheid landbouwgrond zal moeten wijken. In een nadere uitwerking moet zoveel mogelijk rekening worden gehouden met de aanwezigheid van (agrarische) bedrijven, zolang dit niet ten koste gaat van de effectiviteit van de te nemen maatregelen.

Een ander belangrijk aandachtspunt is dat de uitbreiding van het Bedrijventerrein Poederoijen de kernkwaliteiten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW) niet aantast. Om deze reden is extra aandacht voor een goede onderbouwing en zorgvuldige inpassing bij de uitbreiding van deze bedrijventerreinen vereist. Dit zal een positieve invloed uitoefenen op de beeldkwaliteit in het gebied. Gezien de aard en omvang van de ontwikkeling zal bij het verdere planvormingsproces en specifiek het definitieve ontwerp advies worden gevraagd aan het Ruimtelijke Kwaliteitsteam Nieuwe Hollandse Waterlinie. Op structuurvisieniveau zullen bij de definitieve vaststelling randvoorwaarden door het landelijke kwaliteitsteam NHW worden ingebracht. Tenslotte geldt dat de uitbreidingen milieutechnisch dienen te worden ingepast. Hierbij dient onder meer rekening te worden gehouden met stikstofdepositie en de toename van het aantal verkeersbewegingen.

5.2.6 Landschap en cultuurhistorie

De doelen die in het kader van deze structuurvisie zijn gesteld voor het thema "cultuurhistorie en landschap" worden niet geheel gehaald. Dit komt vooral door een tussen de Stiftsche en Heesseltsche Uiterwaarden voorziene hoogwatergeul bij Varik-Heesselt en een mogelijke dijkteruglegging bij Brakel. Deze ingrijpende maatregel maakt een inbreuk op de herkenbare karakteristieken van het rivierenlandschap en leidt tot verlies van landschappelijke waarden en van binnen- en buitendijkse ruimtelijke samenhang. Om in het jaar 2100 een afvoercapaciteit van 18.000 m³/s bij Lobith te kunnen realiseren, is het nemen van (ingrijpende) hoogwaterveiligheidsmaatregelen echter onvermijdelijk. Bij het ontwerp en de landschappelijke inpassing van deze maatregelen dient dan ook zoveel mogelijk te worden ingezet op het behoud en de versterking van de herkenbare karakteristieken van het landschap. De realisering van een hoogwatergeul betekent overigens niet alleen een bedreiging voor het landschap, het biedt ook kansen om de aanwezige cultuurhistorie in het gebied te versterken door losse elementen aan elkaar te koppelen. Ook bij de landschappelijke inpassingen van ontwikkelingen binnen de Nieuwe Hollandse Waterlinie dient te worden ingezet op het behoud en versterking van de kernkwaliteiten.

Binnen het structuurvisieproces is de uitbreiding van Bedrijventerrein Poederoijen al nader onderzocht. Uit dit onderzoek is gebleken dat de uitbreiding van bedrijventerrein Poederoijen niet per definitie leidt tot negatieve effecten op de kernkwaliteiten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Integendeel, de ontwikkeling van dit terrein biedt kansen om de kernkwaliteiten te versterken door bijvoorbeeld het contrast tussen open- en geslotenheid te vergroten door middel van beplanting. Door, in aansluiting op het open gebied in Munnikenland een zone binnen de uitbreidingslocatie Bedrijventerrein Poederoijen open te houden, ontstaat er één langgerekte open ruimte die aansluit op de ruimte die gevormd is tussen de Nieuwendijk en de Wakkerendijk. Hiermee wordt tevens de cultuurhistorie van het gebied zichtbaar gemaakt met de Brakelse boezem, de inundatie-inlaten en de wielen in de Nieuwendijk.

Voor het Heuffterrein geldt dat een groot deel van het gebied valt binnen de schootvelden van Fort Vuren. Dit aspect zal meegenomen worden als uitgangspunt bij verdere planvorming. Bij de ontwikkeling en herinrichting van het terrein kan gestuurd worden op de precieze bouwlocatie en het creëren van meer openheid. Het strategisch bebouwen en onbebouwd laten van bepaalde plekken kan ervoor zorgen dat de kernkwaliteit "openheid" wordt versterkt.

De dijkverlegging met dijkwoningen en de dorpse uitbreiding bij Brakel zijn ook gelegen in de inundatievelden van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Ook bij deze ontwikkelingen en ingrepen is versterking van de kernkwaliteiten het uitgangspunt.

Tenslotte zijn in deze structuurvisie maatregelen opgenomen die historische elementen voorzien van nieuwe gebruiksfunctie. Een voorbeeld hiervan is de oude steenfabriek in Vuren op het Heuffterrein. De schoorsteen van deze fabriek heeft een belangrijke historische waarde en zal daarom (indien mogelijk) worden behouden.

Ook de versterking van het landmark bij Bato's Erf in de Kop van Heerewaarden is een positief gegeven.

5.2.6.1 *Aandachtspunten*

Bij ontwikkelingen die een bedreiging vormen voor aanwezige cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteiten in een gebied dient zo veel mogelijk te worden ingezet op mitigatie van deze negatieve effecten. In eerste instantie moet worden gezocht naar aanknopingspunten om de oorspronkelijke kwaliteiten te behouden. Daarnaast mogen kansen om deze kwaliteiten zelfs te versterken niet onbenut blijven. Bovenstaande geldt bijvoorbeeld voor de ontwikkeling van Buitenstad Zaltbommel. Bij het ontwerp van deze locatie dient het aanzicht van de bestaande binnenstad, die in het kader van de Monumentenwet 1998 is aangewezen als beschermd stadsgezicht, te worden beschermd.

5.2.7 **Recreatie en toerisme**

De doelen die in het kader van deze structuurvisie zijn gesteld voor het thema Recreatie en toerisme worden allemaal gehaald. Tijdens het structuurvisieproces zijn in WaalWeelde West al verschillende struinroutes gerealiseerd over de dijktracés en door de uiterwaarden. Bovendien zijn er in het gebied verscheidene Waalvertierplekken en Waalpleisterplaatsen voorzien, die een belangrijke meerwaarde vormen voor de recreatieve waarden van het gebied. Hierdoor wordt het gebied aantrekkelijker, toegankelijker en beter beleefbaar voor recreanten. Tenslotte draagt de realisatie van een hoogwatergeul ertoe bij dat er kansen ontstaan voor (watergebonden) recreatie. Tijdens het landschappelijk ontwerp van een dergelijke hoogwatergeul dient er zo veel mogelijk te worden gezocht naar mogelijkheden om deze kansen voor de ontwikkeling van recreatieve voorzieningen te benutten.

5.2.8 **Klimaat**

De doelen die in het kader van deze structuurvisie zijn gesteld voor het thema "Klimaat" worden in principe allemaal gehaald. Bij Brakel, in de *Ruijterwaard*, de *Heesseltsche Uiterwaarden* en in de *Stiftsche Uiterwaarden* worden nevengeulen gerealiseerd die zorgen voor een waterstandsdeling. Ook is in het gebied een Hoogwatergeul Varik-Heesselt voorzien. Hiermee wordt voldaan aan de doelstelling om door middel van hoogwatergeulen de rivierveiligheid te vergroten. Tenslotte wordt er op verschillende locaties binnen WaalWeelde West natuur ontwikkeld, onder meer in de vorm van zacht- en hardhoutoibossen en glanshaverhooilanden.

5.2.8.1 *Aandachtspunten*

De klimaatbestendige inrichting van een project vergt maatwerk. Per maatregel dient te worden onderzocht welke mogelijkheden er zijn om te anticiperen op de gevolgen van klimaatverandering voor het desbetreffende gebied. Bij de besluitvorming over het ontwerp dient hieraan zo veel mogelijk invulling te worden gegeven.

5.2.9 Ruimtelijke kwaliteit

De doelen die in het kader van de structuurvisie zijn gesteld voor het thema Ruimtelijke kwaliteit kunnen worden gehaald. Veel hangt echter af van het verdere planvormingsproces en specifiek van het definitieve ontwerp van de verschillende projecten. Hierdoor is het noodzakelijk om zeker bij ingrijpende ontwikkelingen een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit als overkoepelend doel te benoemen. De richtlijnen en randvoorwaarden voor de ruimtelijke kwaliteit zijn in deze visie opgenomen.

Hoofdstuk 6 Maatschappelijke haalbaarheid

Op basis van de wet is een structuurvisie nagenoeg vorm- en procedurevrij. De enige procedurele verplichting die voortvloeit uit het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) is dat in een structuurvisie wordt aangegeven op welke wijze burgers en maatschappelijke organisaties bij de voorbereiding van een structuurvisie betrokken zijn. In de structuurvisie dient dit te worden verantwoord. In dit hoofdstuk wordt de betrokkenheid van burgers en maatschappelijke organisaties bij WaalWeelde West verantwoord.

WaalWeelde West is een programma waarin intensief wordt samengewerkt tussen verschillende partijen, ook wel bekend als de 4 B's: burgers, bedrijven, beampten en bestuurders. In de aanloop naar deze structuurvisie is hen de mogelijkheid geboden om te participeren in het proces. Eind 2010 is gestart met een interactieve bijeenkomst om samen met de 4 B's te komen tot de te hanteren ruimtelijke uitgangspunten. Deze zijn vertaald in de startnotitie ten behoeve van het reken- en tekenproces en het MER. De startnotitie heeft van 27 mei 2011 tot en met 15 juli 2011 ter inzage gelegen. Destijds heeft eenieder de mogelijkheid gehad om hierop een zienswijze in te dienen.

Voorkeursalternatief (VKA)

Door middel van diverse workshops is gezamenlijk gewerkt aan de totstandkoming van de integrale alternatieven en zijn eveneens in workshops de uiteindelijke bouwstenen zoals opgenomen in het Voorkeursalternatief bepaald. Naast draagvlak is hierdoor ook inzicht en begrip verkregen in de opgave waarvoor WaalWeelde West staat (natuur, riviervondige maatregelen en ruimtelijk-economische ontwikkelingen). Daarnaast zijn de 4 B's op de hoogte gehouden middels allerlei vormen van communicatie (o.a. workshops, social media en nieuwsbrieven).

Er is eveneens gecommuniceerd naar een breder publiek. Een informatie- en inspraakronde heeft plaatsgevonden over de mogelijke verschillende integrale alternatieven van het MER. In deze periode hebben hierover drie informatiebijeenkomsten plaatsgevonden (zomer 2012). De bijeenkomsten hadden een informeel en informatief karakter. Het doel van de bijeenkomsten was tweeledig, informatievoorziening door middel van presentaties, en de mogelijkheid bieden aan gebruikers en bewoners om in gesprek te gaan en te reageren op de ruimtelijke ontwikkelingen binnen WaalWeelde West. De ingekomen reacties zijn meegewogen in de keuze van het Voorkeursalternatief.

Voorontwerp-structuurvisie

In het voorafgaande proces richting vaststelling van de voorontwerp-structuurvisie is er veel aandacht voor communicatie en participatie. De 4 B's zijn geconsulteerd over de vertaling van het Voorkeursalternatief naar de voorontwerp-structuurvisie. Ook ten behoeve van de voorontwerp-structuurvisie zijn zij in de zomer van 2013 geconsulteerd. Daarnaast is over de voorontwerp-structuurvisie inspraak georganiseerd in het najaar van 2013. De reacties die zijn binnengekomen zijn behandeld in de reactienota en verwerkt in de ontwerp-structuurvisie. In verband met het draagvlak voor de structuurvisie en een zorgvuldige voorbereiding van de besluitvorming vanwege het ingrijpende karakter van de maatregelen in de structuurvisie zijn de gemeenteraden en Provinciale Staten zeer nauw betrokken bij de besluitvorming over de ontwerp-structuurvisie. Normaal gesproken zijn de gemeenteraden en Provinciale Staten pas bij definitieve vaststelling aan zet, in het structuurvisieproces is er voor gekozen om de gemeenteraden en Provinciale Staten al in de ontwerp-fase te

raadplegen over de structuurvisie.

Ontwerp-structuurvisie

De ontwerp-structuurvisie WaalWeelde West en het milieueffectrapport inclusief Passende Beoordeling hebben vanaf 6 februari tot 20 maart 2015 ter visie gelegen. In deze periode zijn twee informatiebijeenkomsten georganiseerd, één aan de noordzijde van de rivier en één aan de zuidzijde. Op de ontwerp-structuurvisie zijn 72 zienswijzen binnen gekomen. De Commissie m.e.r. heeft een zeer positief advies uitgebracht over het milieueffectrapport, hierbij zijn ook de zienswijzen op de ontwerp-structuurvisie meegenomen. De zienswijzen en het advies van de commissie m.e.r. zijn behandeld in de zienswijzennota en verwerkt in de structuurvisie WaalWeelde West.

Ook in de toekomst, na vaststelling van de structuurvisie, blijft participatie van de 4 B's en brede communicatie ten behoeve van de uitvoering van de verschillende maatregelen en ontwikkelingen belangrijk. Gezamenlijk komen we tot een gedegen en gedragen uitvoerbare structuurvisie. Hieronder is een overzicht opgenomen van de communicatiemomenten die hebben plaatsgevonden of nog zullen komen.

Communicatie activiteiten

Datum	Activiteit	Soort
Doorlopend	Website www.WaalWeelde.nl/WaalWeeldeWest	Communicatie
Doorlopend	Social Media	Communicatie
Doorlopend	Nieuwsbrief	Communicatie
Nov 2010	Integrale workshop met 4 B's: verkennen integrale opgave	Participatie
April 2011	4 Workshops met 4 B's over de samenstelling van de verschillende planalternatieven	Participatie
27 mei t/m 15 juli 2011	Terinzagelegging startnotitie	Communicatie
Oktober 2011	Integrale workshop over de samenstelling van de verschillende planalternatieven	Participatie
Juni 2012	Informeel inspraak en informatiebijeenkomsten t.b.v. gebruikers en bewoners over de verschillende planalternatieven	Communicatie
September 2012	Dag van de dijk in Zaltbommel	Communicatie
November 2012	3 workshops met de 4 B's over de keuze van het Voorkeursalternatief	Participatie
Zomer 2013	Consultatieronde met 4 B's over concept voorontwerp structuurvisie	Participatie
13 september 2013 t/m 24 oktober 2013	Formele inspraak en informatiebijeenkomsten t.b.v. gebruikers en bewoners over voorontwerp-structuurvisie	Communicatie
30 september 2013	Informatiebijeenkomst t.b.v. gebruikers en bewoners over voorontwerp-structuurvisie (noordzijde Waal)	Communicatie

9 oktober 2013	Informatiebijeenkomst t.b.v. gebruikers en bewoners over voorontwerp-structuurvisie (zuidzijde Waal)	Communicatie
9 oktober 2013	Informatiebijeenkomst over hoogwatergeul Varik-Heesselt	
November 2013	Consultatieronde met 4 B's over concept-ontwerp structuurvisie	Participatie
Voorjaar 2014	Gebiedsproces hoogwatergeul Varik-Heesselt. Intensief traject met alle belanghebbenden	Participatie
Juni – september 2014	Nader onderzoek Brakel. Review van de rivierkundige maatregelen inclusief dijkteruglegging en onderzoek naar een bewonersalternatief zonder dijkteruglegging	Participatie
Doorlopend	Website WaalWeelde en social media WaalWeelde	Communicatie
Najaar 2014	Consultatieronde met 4B's over concept ontwerp-structuurvisie	Participatie
Voorjaar 2015	Formele inspraak en informatiebijeenkomsten t.b.v. gebruikers en bewoners over ontwerp-structuurvisie	Communicatie
Juni 2015	Hoorzitting Provinciale Staten. Reclamanten mogen inspreken.	Communicatie en participatie

Hoofdstuk 7 Uitvoeringsprogramma

7.1 Programmatisch kader

Op basis van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) dienen overheden in een structuurvisie niet alleen in te gaan op de visie voor de ontwikkeling van het plangebied, maar dienen zij tevens in te gaan op de wijze waarop zij de voorgenomen ontwikkeling willen realiseren. Dit uitvoeringsprogramma geeft zo concreet mogelijk aan wie de maatregelen opgenomen in de structuurvisie realiseert, op welke wijze, op welke termijn en met gebruikmaking van welke instrumenten en middelen. De planhorizon van de structuurvisie is 2050 met een doorkijk naar 2100. Door een doorkijk te geven naar 2100 wordt de relatie gelegd met het Deltaprogramma (Rivieren). Het eindbeeld dat in de structuurvisie is vastgelegd, geeft de ambitie weer van de overheden die de structuurvisie hebben vastgesteld. Omdat de structuurvisie op zo'n lange periode ziet, heeft deze een programmatisch karakter. Het is namelijk niet zeker of de structuurvisie volledig gerealiseerd wordt en op welke termijn de maatregelen uit de structuurvisie worden uitgevoerd. Zeker is dat niet alle maatregelen in één keer kunnen worden opgepakt. Daarom is in dit uitvoeringsprogramma een fasering aangebracht.

Het eindbeeld in de structuurvisie geeft de ambitie weer van de overheden die de structuurvisie hebben vastgesteld. Omdat de structuurvisie op zo'n lange periode ziet, heeft deze een programmatisch karakter. Het is namelijk niet zeker of de structuurvisie volledig gerealiseerd wordt en op welke termijn de maatregelen uit de structuurvisie worden uitgevoerd. Zeker is dat niet alle maatregelen in één keer kunnen worden opgepakt. Daarom is in dit uitvoeringsprogramma een fasering aangebracht.

De maatregelen met name op het gebied van waterveiligheid en natuurontwikkeling vergen over het algemeen grote investeringen en zijn in eerste instantie een verantwoordelijkheid van de overheid (publieke maatregelen). Dit laatste geldt ook voor de (belangrijkste) maatregelen op het gebied van recreatie en toerisme.

De betrokken overheden hebben nog geen budget aan het rivierkundige maatregelenpakket gekoppeld. De overheden die de structuurvisie hebben vastgesteld zullen de visie niet alleen gaan realiseren. Zij doen dit in samenwerking met andere overheden en private partijen. Een definitieve uitwerking van de rivierkundige maatregelen, financiële borging en nader onderzoek met betrekking tot meekoppelkansen, overige baten en draagvlak vindt plaats in de verschillende toekomstige MIRT-processen. De minister heeft voor heel Nederland tot 2028 200 miljoen euro gereserveerd voor rivierverschuivingen die een grote bijdrage leveren en waarvoor cofinanciering beschikbaar is. Daarnaast wordt onderzocht wat de effecten zijn van rivierverschuiving op de noodzakelijke maatregelen aan de dijken. Een mogelijk resultaat hiervan is het vrijkomen van meer financiële middelen voor rivierverschuiving.

De projecten waarvoor financiële middelen beschikbaar zijn, zijn ondergebracht in fase 1 en 2 (heden tot 2020). De publieke maatregelen waarvoor nog geen financiële middelen beschikbaar zijn, zijn ondergebracht in de fasen 3 en 4. Binnen deze maatregelen is een bestuurlijke prioritering aangebracht op basis van urgentie en complexiteit van de maatregelen. De overheden die de structuurvisie vaststellen zullen in eerste instantie proberen om financiële middelen te verwerven voor het realiseren van de maatregelen opgenomen in fase 3. Het streven is deze maatregelen uiterlijk in 2030 te realiseren. De overige (publieke) maatregelen zijn ondergebracht in categorie 4.

In de categorie “private initiatieven” zijn de maatregelen ondergebracht waarvan de realisatie afhankelijk is van de bereidheid van private partijen om te investeren. Het gaat hierbij vooral om de functieveranderingslocaties. Deze kunnen naar wens van de private partij op de korte of langere termijn gerealiseerd worden.

Vanwege het programmatische karakter van de structuurvisie, ligt het voor de hand dat dit Uitvoeringsprogramma regelmatig wordt geactualiseerd. Niet alles is op dit moment immers bekend en daarnaast kunnen de uitgangspunten wijzigen. Het huidige uitvoeringsprogramma beoogt zoveel mogelijk duidelijkheid te geven op basis van de informatie die nu beschikbaar is. Het ligt voor de hand om het uitvoeringsprogramma te herzien als er definitief wel of geen financiële dekking beschikbaar komt voor een maatregel. Maar ook andere omstandigheden kunnen aanleiding zijn om het Uitvoeringsprogramma te herzien. Zo kunnen er nieuwe inzichten over de omgang met hoogwaterveiligheid ontstaan, de prioriteiten van de betrokken overheden kunnen veranderen, of de nieuwe Omgevingswet kan consequenties hebben voor het aan te wenden juridische instrumentarium. Voor de zomer van 2014 heeft de Minister het wetsvoorstel 'Omgevingswet' naar de Tweede Kamer gestuurd. Zo is wetgeving in voorbereiding om in de Omgevingswet het zogenaamde “tijdelijk anders bestemmen” een plaats te geven. Als daartoe aanleiding bestaat, kan te zijner tijd in dit uitvoeringsprogramma worden opgenomen dat dit instrument wordt toegepast.

7.2 Fasering, financiering, rolverdeling

Deze paragraaf maakt duidelijk wie de maatregelen opgenomen in de structuurvisie realiseert, op welke wijze, op welke termijn en met gebruikmaking van welke instrumenten en middelen. De begrippen die gebruikt worden in de onderstaande tabellen behoeven enige toelichting.

- **Opdrachtgever:** de opdrachtgever is altijd een overheid. De opdrachtgever is de overheid die de (belangrijkste) financier is van een maatregel. De opdrachtgever kan er voor kiezen om zelf de regie van een project te voeren of om deze - in overleg - bij een andere overheid neer te leggen.
- **Regisserende overheid:** de overheid die in opdracht van de Opdrachtgever zorgt dat de gebiedsontwikkeling gerealiseerd gaat worden. De “regisserende overheid” is de “trekker” van het project. De regisserende overheid zorgt dat de nodige stappen worden gezet en afspraken worden gemaakt om een maatregel (verder) uit te werken en tot uitvoering te (doen) brengen. De regisserende overheid zorgt ervoor dat partners worden gezocht, afspraken gemaakt worden over de benodigde besluiten en vergunningen, grondverwerving, risico's etc.
- **Hoofdpoging:** de belangrijkste opgave(n) die met een maatregel wordt c.q. worden nagestreefd.
- **Kostenraming:** voor de (voorgenomen) maatregelen bestaan begrotingen of er zijn kostenramingen opgesteld. Hierbij dient te worden vermeld dat alleen de investeringskosten geschat zijn; de baten van rivierverruimende maatregelen in kwalitatieve zin zijn niet in geld uitgedrukt. Evenmin zijn de positieve (economische) effecten van de maatschappelijke baten van meekoppelkansen meegerekend.
- **Private initiatiefnemer:** de private partij die het initiatief neemt om een maatregel te realiseren.
- **Juridische instrumenten:** de meeste ontwikkelingen die de structuurvisie mogelijk

maakt, zijn niet toegestaan op basis van de geldende bestemmingsplannen. De maatregelen moeten worden vertaald in één of meer bestemmingsplannen of provinciale inpassingsplannen. Tevens zijn voor de uitvoering van de maatregelen besluiten (vergunningen, meldingen, etc.) op grond van wettelijke kaders, zoals de Natuurbeschermingswet, Waterwet en Wabo vereist. De Wro biedt de mogelijkheid om de benodigde besluiten te coördineren. In de kolom “juridische instrumenten” is aangegeven welke overheid op dit moment de meest aangewezen overheid lijkt voor de besluitvorming over een bepaalde maatregel. Het is de keuze van de initiatiefnemer (regisserende overheid of private initiatiefnemer) of de coördinatieregeling wordt toegepast.

- Uitvoerende partij: de partij die verantwoordelijk is voor de feitelijke uitvoering van de maatregel. Het moment waarop een uitvoerende partij betrokken wordt in een project kan verschillen. Het kan zijn dat deze pas in beeld komt bij de feitelijke uitvoering van maatregelen, maar het is ook mogelijk dat deze uitvoerende partij verantwoordelijk gemaakt wordt om de uitvoeringsvergunningen aan te vragen en gronden aan te kopen. Het is aan de Regisserende Overheid om hierover afspraken te maken.

7.2.1 Uitgangspunten kostenberekeningen

Voor de maatregelen uit de structuurvisie is in eerste plaats een globale kostenberekening uitgevoerd, die het mogelijk maakt om maatregelen onderling te vergelijken. In het kader van het regioproces voor de Waal van het Deltaprogramma Rivieren zijn nieuwe kostenberekeningen opgesteld, waarin een aangepaste rekenslag is gemaakt. In deze rekenslag is meer detailinformatie verwerkt en is een aantal technische uitgangspunten aangepast. De nieuwe berekeningen passen wel binnen de maatregelen zoals in deze structuurvisie zijn omschreven. De kostenramingen van de maatregelen (zie tabellen paragraaf 7.2.2 – 7.2.6) zijn daarom gebaseerd op de berekeningen uit het Deltaprogramma Rivieren. Bij de verdere uitwerking van de verschillende maatregelen in deze structuurvisie zal er steeds meer een verfijningsslag worden doorgevoerd van de kostenberekening, waardoor de eindbedragen die voor de uitvoering staan steeds nauwkeuriger worden.

Voor de private initiatieven wordt bij sommige projecten het saldo-nul principe gehanteerd. Dit gaat ervan uit dat de kosten en opbrengsten binnen een project met elkaar in evenwicht zijn en dat onder de streep de nul als eindsaldo staat. Dit principe heeft de vorm van een taakstelling. Voor veel projecten is nog niet duidelijk wat er aan opbrengsten gerealiseerd gaat worden, omdat dit grotendeels afhankelijk is van bijvoorbeeld het aantal woningen of het aantal m² bedrijventerrein dat wordt gerealiseerd. Eventuele meeropbrengsten dienen te worden geïnvesteerd in de ruimtelijke kwaliteit van het gebied (bijvoorbeeld door meer natuurontwikkeling, parkinrichting etc.). Bij het uitwerken van de projecten zal blijken of dit principe handhaafbaar is.

Voor de realisatie van Waalvertierplekken en Waalpleisterplaatsen zijn geen kostenramingen zijn opgenomen in deze structuurvisie. De reden hiervoor ligt in het feit dat de kosten voor de aanleg van deze plekken afhankelijk zijn van de voorzieningen die worden gerealiseerd. De kosten kunnen variëren van enkele tienduizenden euro's tot een paar ton.

7.2.2 Fase 1

Fase 1 bestaat uit maatregelen waarvoor al financiële dekking aanwezig is. De financiële middelen zijn door het Rijk beschikbaar gesteld in het kader van NURG, de Kaderrichtlijn Water, de PKB Ruimte voor de Rivier en het Programma Stroomlijn. Bij al deze projecten is de uitvoeringsfase al gestart. De verwachting is dat deze projecten in 2015 gerealiseerd zijn.

Realisatietermijn: gereed in 2015 (in uitvoering)							
Uiterwaard/bouwsteden	Maatregel	Regisseren de overheid	Opdrachtgever	Hoofdpogave	Financiële dekking	Juridische instrumenten	Uitvoerende partij
Gamerensch Waarden	Natuurontwikkeling	Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie	Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie	Natuurontwikkeling (NURG) en evt. hoogwaterveiligheid (Programma Stroomlijn)	NURG, Programma Stroomlijnen	n.v.t.	DLG en Staatsbosbeheer
Hurwenensche uiterwaarden	Natuurontwikkeling	Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie	Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie	Natuurontwikkeling (KRW, NURG, Natura2000)	NURG, KRW	n.v.t.	DLG
Munnikenland	Hoogwaterveiligheid en natuurontwikkeling	Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie	Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie	Hoogwaterveiligheid en natuurontwikkeling (NURG, Natura 2000)	PKB RvdR, NURG	n.v.t.	Waterschap Rivierland

7.2.3 Fase 2

In de tweede fase zijn maatregelen opgenomen die in de periode tussen 2015 en 2020 worden afgerond. Het verschil tussen de maatregelen uit de eerste fase en tweede fase is dat de benodigde publiekrechtelijke besluiten (waaronder bestemmingsplannen en vergunningen) nog doorlopen moeten worden. De financiering van de maatregelen uit fase twee is gewaarborgd.

Realisatietermijn: 2015-2020 (Financiering zeker)								
Uiterwaard/ bouwsteen	Maatregel	Regisserende overheid	Opdrachtgever	Hoofdopgave	Kosten	Financiële dekking	Juridische instrumenten	Uitvoerende partij
Poederoijen	Uitbreiding watergebonden bedrijvigheid	Zaltbommel	Zaltbommel	Uitbreiding watergebonden bedrijvigheid	Saldo-0 -benadering	Grondexploitatie	Bestemmingsplan	
Kop van Heerwaarden	Natuurontwikkeling	Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie	Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie	Natuurontwikkeling (NURG, Natura2000)	45,8 mln	NURG, KRW	Inpassingsplan	Rijk
Heesseltsche Uiterwaarden	Hoogwaterveiligheid en natuurontwikkeling	Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie	Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie	Hoogwaterveiligheid, Natura2000 (NURG)	23 mln (NURG) + 2 mln (overig)	NURG	n.v.t.	RWS
Stiftschesche Uiterwaarden	Hoogwaterveiligheid en natuurontwikkeling	Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en innovatie	Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie	Waterveiligheid en natuurontwikkeling (NURG, Natura 2000)	n.t.b.	NURG		Rijk
	Recreatie en toerisme	Provincie Gelderland	Gemeente Neerijnen en private initiatieven	Recreatie en toerisme		Provincie Gelderland		Gemeente Neerijnen en private initiatieven

In de tweede fase zijn projecten opgenomen die in de periode tussen 2015 en 2020 worden afgerond. In deze fase is één "rode" ontwikkelingen opgenomen. Dit betreft de uitbreiding van Bedrijventerrein Poederoijen met watergebonden bedrijvigheid. De realisatie van dit project draagt bij aan de opgave om te voorzien in voldoende ruimte voor watergebonden bedrijvigheid in Gelderland en de regio Rivierenland. Of deze

ontwikkeling daadwerkelijk doorgang vindt is afhankelijk van een feitelijke behoefte aan watergebonden bedrijfslocaties in het gebied. Gelet op de verwachting dat de behoefte aan watergebonden bedrijvigheid in de nabije toekomst af zal nemen, zal in 2020 opnieuw de behoefte naar watergebonden bedrijvigheid in beeld gebracht worden. Deze evaluatie van de behoefte kan aanleiding zijn om de structuurvisie op dit punt te herzien.

De uitbreiding van bedrijventerrein Poederoijen heeft een saldo-0-benadering als financiële taakstelling. De Regisserende Overheid zorgt ervoor dat eventuele opbrengsten uit dit project geïnvesteerd worden in de ruimtelijke kwaliteit van het terrein in verband met de ligging binnen de Nieuwe Hollandse Waterlinie en in het watergebonden maken van Bedrijventerrein Poederoijen.

De gemeente Zaltbommel stelt een bestemmingsplan op voor de uitbreiding van Bedrijventerrein Poederoijen. Het is nog niet duidelijk of deze overheid de gronden zelf gaat uitgeven of dat hiervoor een private ontwikkelaar gezocht wordt. Het is aan de gemeente Zaltbommel om in hun rol van Opdrachtgever en Regisserende Overheid deze ontwikkeling op gang te brengen.

In de Heesseltsche Uiterwaarden, de Kop van Heerewaarden en de Stiftsche Uiterwaarden worden projecten gerealiseerd die bestaan uit een combinatie van hoogwaterveiligheidsmaatregelen en natuurontwikkeling. Deze projecten worden vanuit het NURG gefinancierd. Als Opdrachtgever en Regisserende overheid voor de drie projecten treedt het Ministerie van Economische Zaken op.

In de Stiftsche Uiterwaarden is een Waalvertierplek geprogrammeerd, met als doel toerisme en recreatie langs de Waal te stimuleren. Op dit moment loopt de eerste tranche van het Uitvoeringsprogramma WaalWeelde. Het streven is om in de tweede tranche financiële middelen te reserveren voor de Waalvertierplek aan de Stiftsche Uiterwaarden. Indien dit efficiënt is, wordt de Waalvertierplek meegenomen bij de inrichting van de Stiftsche Uiterwaarden in het kader van de NURG-opgave.

7.2.4 Fase 3

In de derde fase zijn projecten opgenomen die gerealiseerd worden tussen 2020 en 2030. Het belangrijkste verschil tussen de publieke maatregelen in de derde fase en de publieke maatregelen in de tweede fase is dat er nog geen duidelijkheid is over de financiering van de maatregelen in deze fase. Om die reden is er nog geen aanvang gemaakt met de voorbereiding van het verkrijgen van de benodigde publiekrechtelijke besluiten, vergunningen, toestemmingen en dergelijke.

Realisatietermijn: 2020-2030 (Financiering nog te regelen)								
Uiterwaard/ bouwsteen	Maatr egel	Regisse rende overhei d	Opdracht gever	Hoofdo pgave	Kosten	Financië le dekking	Juridische instrument en	Uitvoer ende partij

Combinatiemaatregel Brakelse Benedenwaard en en geul Ruijterwaard incl. dijkverlegging (wl_43-45-a3)	Hoogwaterveiligheid	Provincie Gelderland	Rijk	Hoogwaterveiligheid	121,7 mln	Dekking te verwerven via MIRT	Inpassingsplan	
Combinatiemaatregel Brakel Ruijterwaard zonder dijkteruglegging (wl_brakel_b3)	Hoogwaterveiligheid	Provincie Gelderland	Rijk	Hoogwaterveiligheid (PKB, RvdR, DPR)	70,5 mln	Dekking te verwerven via MIRT	Inpassingsplan	
	Woningbouw inclusief dijkwoningen i.v.m. dijkverlegging	Zaltbommel	Zaltbommel	Hersteldorpse structuur	Saldo-0 -benadering	Grondexploitatie	Bestemmingsplan	
Hoogwatergeul Varik-Heesselt (wl_70006p2)	Hoogwaterveiligheid	Provincie Gelderland	Rijk	Waterveiligheid (DPR)	215,5 mln (blauw: 278,2 mln)	Bijdrage te verwerven via MIRT	Inpassingsplan	
Ruijterwaard	Hoogwaterveiligheid	Provincie Gelderland	Rijk	Hoogwaterveiligheid	zie combinatiemaatregel	MIRT	Inpassingsplan	
	Natuurontwikkeling		Provincie Gelderland	Toevoegen aan GNN, bijdragen aan kernkwaliteiten		Provincie Gelderland		
	Recreatie en toerisme		Gemeente Zaltbommel en private initiatieven	Recreatie en toerisme		Gemeente Zaltbommel en Provincie Gelderland		Gemeente Zaltbommel en private initiatieven

N.b.: Zie voor de combinatiemaatregelen wl_43-45-a3 en wl_Brakel-b3 de gebiedsbeschrijvingen Ruijterwaard en Brakel

Tussen 2020 en 2030 wordt een woningbouwlocatie ontwikkeld bij Brakel. De gemeente Zaltbommel treedt voor deze maatregel op als Opdrachtgever en Regisserende overheid. Voor de ontwikkeling van de locatie brengt de gemeente een bestemmingsplan in procedure. Het is aan de gemeente om te bepalen of zij de locatie zelf wil gaan exploiteren of dat hierover afspraken gemaakt worden met private partijen. In verband met de financiering van de locatie is uitgegaan van een saldo-0-benadering als financiële taakstelling. De Regisserende Overheid zorgt ervoor dat eventuele opbrengsten uit deze projecten geïnvesteerd worden in de ruimtelijke kwaliteit van het nieuw te vormen dorpsfront in verband met de dijkverleggingen en de ligging binnen de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

De provincie en gemeenten willen, net als bij de Stiftsche Uiterwaarden, bijdragen aan de toeristisch-recreatieve potenties van de Ruijterwaard. De Ruijterwaard is op dit moment geen onderdeel van het GNN. Na realisatie van de maatregelen ten behoeve van hoogwaterveiligheid past het gezien de nieuwe mogelijkheden voor natuurontwikkelingen in de lijn om de Ruijterwaard toe te voegen aan het GNN.

Verder is tussen 2020 en 2030 een aantal hoogwatermaatregelen voorzien. De overheden die samenwerken in WaalWeelde West hebben ervoor gekozen om maximaal in te zetten op de realisatie van de watermaatregelen die de meeste centimeters waterstandsdeling opleveren: een combinatie van maatregelen bij Brakel en een hoogwatergeul bij Varik-Heesselt. Specifiek ten aanzien van een hoogwatergeul hebben Provinciale Staten van Gelderland en de gemeenteraad van Neerijnen besloten, naast de opname van een hoogwatergeul in deze structuurvisie, dat alternatieven nadrukkelijk onderzocht moeten worden in de MIRT-verkenning. Gekozen is om maximaal in te zetten op de maatregelen bij Brakel en Varik-Heesselt om te voorkomen dat er gedurende een (te) lange tijd grote reserveringen in een gebied bestaan, die ruimtelijk-economische ontwikkelingen belemmeren. Op deze manier wordt er zo snel als mogelijk duidelijkheid gecreëerd naar het gebied. Het gaat hierbij met name om een hoogwatergeul bij Varik-Heesselt en een combinatie van maatregelen bij Brakel en de Ruijterwaard. Voor Brakel en de Ruijterwaard zijn in de structuurvisie twee varianten opgenomen: één inclusief en één exclusief dijkteruglegging. Bij verdere uitwerking van de rivierkundige maatregelen bij Brakel zal worden bezien of een alternatief zonder dijkteruglegging mogelijk is. Deze maatregelen vergen grote investeringen. De overheden die de structuurvisie hebben vastgesteld zijn voor de uitvoering van deze maatregelen afhankelijk van bijdragen van het Rijk. Op dit moment is er dan ook formeel nog geen opdrachtgever voor deze maatregelen aan te wijzen. Omdat in de betreffende gebieden naast deze hoogwatermaatregelen nog meer opgaven liggen, waaronder opgaven voor natuur en recreatie, ligt het voor de hand om in deze gebieden tot een gebiedsgerichte aanpak te komen. Het past bij de rol van de provincie om daar de regie over te voeren. De provincie zal in de rol van regisserende overheid, de structuurvisie WaalWeelde West gebruiken om te trachten in het kader van het MIRT een financiële bijdrage van het Rijk te verwerven voor uitvoering van de hoogwatermaatregelen.

7.2.5 Fase 4

In fase 4 zijn projecten opgenomen die na 2030 gerealiseerd worden. Voor deze projecten is nog geen financiële dekking beschikbaar en daarmee nog geen opdrachtgever bekend.

Realisatietermijn: na 2030								
Uiterwaard / bouwsteen	Maatregel	Regisserende overheid	Opdrachtgever	Hoofdpoging	Kosten	Financiële dekking	Juridische instrumenten	Uitvoerende partij
Crobsche Waard (wl_40-7)	Hoogwaterveiligheid	Provincie Gelderland	Rijk	Waterveiligheid	57,4 mln	MIRT		
	natuuronwikkeling	Provincie Gelderland	Provincie Gelderland	Toevoegen aan het GNN, bijdrage aan de kernkwaliteiten		Provincie Gelderland		
Rijswaard (wl_36-5)	Hoogwaterveiligheid	Provincie Gelderland		Waterveiligheid	92,7 mln	MIRT	Inpassingsplan	
	Natuuronwikkeling	Provincie Gelderland	Provincie Gelderland	Natura 2000		SNL		
Herwijnnense Bovenwaard	Hoogwaterveiligheid	Provincie Gelderland	Rijk	Waterveiligheid	13,3 mln	MIRT	Inpassingsplan	
	Recreatie en toerisme	Provincie Gelderland	Gemeente Lingewaal en private initiatieven	Recreatie en toerisme		Gemeente Lingewaal en Provincie Gelderland		
Verlengen overnachtingshaven Kerkewaard (wl_38-1)	Hoogwaterveiligheid	Provincie Gelderland	Rijk	Waterveiligheid	24,8 mln	MIRT	Inpassingsplan	

In fase 4 zijn een aantal hoogwaterveiligheidsmaatregelen opgenomen. Het gaat om maatregelen in de Crobsche Waard, de Rijswaard en de Kerkewaard. Net als voor de hoogwatermaatregelen in fase 3 geldt dat er een rijksbijdrage noodzakelijk is om de hoogwatermaatregelen te kunnen uitvoeren. Zolang er nog geen opdrachtgever bekend is, zal de provincie in de rol van regisserende overheid proberen het Rijk te bewegen om ten behoeve van deze maatregelen financiële middelen beschikbaar te stellen. De maatregelen in de Crobsche Waard en de Rijswaard worden ingebracht in het kader van de tweede tranche van de Kaderrichtlijn Water.

De Rijswaard kent een belangrijke opgave in het kader van Natura 2000. Gekoppeld aan de herinrichting van de uiterwaard ten behoeve van hoogwaterveiligheid wordt ook

natuurontwikkeling voorzien. Een mogelijk obstakel bij het nemen van hoogwaterveiligheidsmaatregelen in de Rijswaard is dat er sprake is van een privaatrechtelijke beperking op de gronden in deze uiterwaard door een zogenaamd kettingbeding. De strekking van dit beding is dat de uiterwaard niet mag worden aangetast. Bij de verdere planontwikkeling voor de Rijswaard wordt onderzocht of het mogelijk is deze beperking, in eerste instantie in overleg met de eigenaar, op te heffen.

De Crobsche Waard is op dit moment gedeeltelijk onderdeel van het GNN. Na realisatie van de maatregelen ten behoeve van hoogwaterveiligheid past het gezien de nieuwe mogelijkheden voor natuurontwikkelingen in de lijn om de oeverwal toe te voegen aan het GNN.

De provincie en gemeenten willen, net als bij de Stiftsche Uiterwaarden en de Ruijterwaard bijdragen aan de toeristisch-recreatieve potenties van de Herwijdense Boven- en Benedenwaard.

7.2.6 Private initiatieven

De maatregelen in de categorie “private initiatieven” zijn niet aan een bepaalde termijn te koppelen. Geen van de overheden die de structuurvisie hebben vastgesteld, zal het voortouw nemen bij deze ontwikkelingen. Als zich een initiatief aandient, biedt de structuurvisie de ruimte om deze initiatieven te realiseren. De overheden treden richting de private initiatiefnemers op in een faciliterende rol. Als zich een privaat initiatief aandient, zorgt de overheid voor de begeleiding van de plannen, en voor de benodigde publiekrechtelijke besluiten, vergunningen, toestemmingen etc.

Realisatietermijn: afhankelijk van private initiatieven								
Uiterwaard / bouwsteden	Maatregel	Regisseur	Private initiatiefnemer/opdrachtgever	Hoofdpoging	Kosten	Financiële dekking	Juridische instrumenten	Uitvoerende partij
Bitumarijn-terrein	Functieveranderingslocatie	Neerijnen		Herontwikkeling verrommelde locatie	Woningen: Saldo-0-benadering	Private initiatieven	Bestemmingsplan	Private initiatieven
			Private initiatieven	Ontwikkeling lokale economie	Verblijfsrecreatie: 1,5 mln	Private initiatieven	Bestemmingsplan	Private initiatieven
Buitenstad Zaltbommel	Functieveranderingslocatie	Zaltbommel	Private initiatieven	Herontwikkeling verrommelde locatie	Saldo-0-benadering	Private initiatieven	Bestemmingsplan	Private initiatieven

Heuffterrein	Functieveranderingslocatie	Lingewaal	Private initiatieven	Herontwikkeling verrommelde locatie	Saldo- 0 benadering	Private initiatieven	Bestemmingsplan	Private initiatieven
			Provincie Gelderland	Toevoegen aan het GNN. Bijdrage aan de kernkwaliteiten		Provincie Gelderland		
Munnikeland	Recreatie en toerisme	Provincie Gelderland	Gemeente Zaltbommel en private initiatieven	Recreatie en toerisme		Gemeente Zaltbommel en Provincie Gelderland		Private initiatieven
Veerstoep: 1.Loevestein – Vuren 2.Brakel 3.Heerewaarden – Varik	Waalpleisterplaatsen (gekoppeld aan bestaande veerstoepen)	Gemeenten	Gemeenten en Private initiatieven	Recreatie en toerisme		Private initiatieven en Gemeenten, subsidieregeling Beleefde Waal	Bestemmingsplan	Private initiatieven
Ruijterwaard	Functieveranderingslocatie	Zaltbommel	Private initiatiefnemer	Recreatie en toerisme, Woningbouw		Private initiatieven	Bestemmingsplan	Private initiatieven
Breemwaard	NURG	Provincie Gelderland	Rijk	Natuur		NURG		Private initiatiefnemer
Bedrijven terrein Kerkwaard	Uitbreiding watergebonden bedrijvigheid	Neerijnen	Private initiatiefnemer	Uitbreiding watergebonden bedrijvigheid	Saldo-0-benadering	Private initiatieven	Bestemmingsplan	Private initiatieven

7.3 Compensatie

7.3.1 Schaduwschade en nadeelcompensatie

Beleidsvoornemens, zoals een structuurvisie kunnen een nadelige financiële invloed hebben voor burgers die onder die “dreiging” komen te vallen. Dit fenomeen wordt doorgaans aangeduid als “schaduwschade”, omdat dergelijke overheidsbesluiten als het ware hun schaduw vooruitwerpen. Schaduwschade komt in ons Nederlandse rechtssysteem op basis van de geldende wet- en regelgeving niet voor vergoeding in aanmerking.

Het college van Gedeputeerde Staten en de colleges van burgemeester en wethouders van de WaalWeelde West-gemeenten dringen bij het Rijk al een aantal jaren aan op een passende oplossing voor betrokkenen van de rivierkundige maatregelen. Gesproken wordt over de mogelijkheid tot vergoeding van eventuele schade als gevolg van het opnemen van maatregelen in de structuurvisie, al bestaat tot vergoeding van deze schade geen wettelijke verplichting.

In het Deltaprogramma 2015 is het belang van een passende oplossing voor betrokkenen van de rivierkundige maatregelen aangegeven.

De structuurvisie maakt ruimtelijke keuzes op hoofdlijnen en deze keuzes zijn op de bijhorende plankaart vertaald in een aanduiding zoals een pijl, een vlek of een andere zone. Met het vaststellen van een structuurvisie ontstaan geen juridische rechtsgevolgen. De structuurvisie is een planvorm, waarbij een verdere uitwerking en concretisering een vervolgstap is. Door vaststelling van de structuurvisie veranderen de bouw- en gebruiksmogelijkheden niet.

Bij de uitwerking en concretisering van de structuurvisie wordt duidelijk welke besluiten en handelingen nodig zijn om te komen tot realisering van de maatregelen die zijn opgenomen in de structuurvisie. Daarmee wordt ook duidelijk welke van de hiervoor bedoelde bijzondere wetten en regelingen van toepassing zijn voor nadeelcompensatie.

Voor wat betreft de mogelijkheid om in aanmerking te komen voor planschadevergoeding geldt dat aan de hand van een vergelijking tussen het oude planologische regime en het nieuwe regime moet worden bepaald of er sprake van schade is. Bij die beoordeling speelt ook een rol of er beperkingen voortvloeien uit andere regelgeving.

Vervolgens moet nagegaan worden of de schade die is ontstaan wel voor vergoeding in aanmerking komt. Daarbij speelt een rol of er andere vergoedingen voor zijn betaald en of de schade voorzienbaar was. Tot slot wordt bij de bepaling van het schadebedrag ook rekening gehouden met een aftrek voor normaal maatschappelijk risico.

Om voor nadeelcompensatie in aanmerking te komen zal een benadeelde burger een verzoek bij de overheid moeten indienen die op grond van de hiervoor bedoelde bijzondere wetten daarvoor is aangewezen. Overigens leidt het vaststellen van de structuurvisie tot een stuk voorzienbaarheid, waardoor (de hoogte van de) nadeelcompensatie beïnvloed kan worden.

7.3.2 Compensatie rivierveiligheid

Op basis van artikel 6, onder d van de “Beleidsregels grote rivieren” van de Beleidslijn grote rivieren dienen niet-riviergebonden activiteiten in het stroomvoerend regime per saldo meer ruimte op te leveren op een rivierkundig bezien aanvaardbare locatie. Deze bepaling is relevant in verband met de maatregelen die hiervoor zijn opgenomen in de tabel “private initiatieven”. Bij toepassing van artikel 6d dient niet alleen in rivierkundige compensatie (compensatie van het waterstandsverhogende effect op de eigen locatie) te worden voorzien, maar eveneens in rivierverruiming. Rivierverruimende maatregelen kunnen worden gezien als “overcompensatie”.

De verplichting tot overcompensatie is tevens vastgelegd in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (hierna: Barro). In het Barro heeft het Rijk ter bescherming van nationale belangen regels vastgelegd die moeten doorwerken in ruimtelijke plannen van decentrale overheden, bijvoorbeeld het bestemmingsplan. Artikel 2.4.5 Barro stelt dat planmakende overheden alleen een bestemmingsplanwijziging mogelijk maken voor niet-riviergebonden activiteiten in het stroomvoerend deel van de rivier, indien er per saldo meer ruimte voor de rivier wordt gerealiseerd op een rivierkundig bezien zo gunstig mogelijke locatie. Voor een aantal private initiatieven geldt een bestaande Waterwetvergunning waarbinnen de plannen mogelijk zijn en zullen afspraken ten aanzien van overcompensatie gekoppeld moeten worden aan de bestemmingsplanwijziging. Dit betekent dat zij alleen een verplichting hebben tot overcompensatie op grond van het Barro.

De rivierkundige compensatie en rivierverruiming die nodig zijn voor de realisatie van de private initiatieven zullen naar verwachting aanzienlijke investeringen vergen. Daarnaast moeten op basis van de Beleidsregels Grote Rivieren en het Barro de financiering en realisering van de rivierverruimende maatregelen gezekerd zijn, voordat een aanvang met het private initiatief kan worden gemaakt. Een en ander kan een zodanige belemmering vormen voor de ontwikkeling van de private initiatieven, dat deze niet van de grond komen, terwijl deze ontwikkelingen uit het oogpunt van ruimtelijke kwaliteit en een goede ruimtelijke ordening gewenst zijn.

6d Bgr en Artikel 2.4.5. Barro

De teksten van artikel 6d Bgr en artikel 2.4.5 Barro maken niet duidelijk hoe groot de rivierverruiming moet zijn. Bij brief van 16 mei 2013 is door het Consortium van Bedrijven (CvB) WaalWeelde West de Minister van Infrastructuur en Milieu daarom verzocht om duidelijkheid te verschaffen over de wijze waarop invulling moet worden gegeven aan de Beleidslijn. De provincie is met het Rijk in overleg getreden over artikel 6d van de Beleidsregels. Door middel van een brief aan alle provincies heeft de minister vervolgens laten weten een notitie te hebben vastgesteld, waarmee een ruimere interpretatie van artikel 6d dan tot op dat moment het geval was, mogelijk wordt gemaakt. De hoofdlijnen hiervan zijn de volgende.

Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft een 'rekenregel' ontwikkeld, waarmee de waterstandsdeling die een niet-riviergebonden activiteit moet realiseren transparant wordt gemaakt. De rekenregel legt hiervoor een relatie tussen de ruimte die de activiteit inneemt, de vrije ruimte die ter plaatse nog aanwezig is en de voor de lange termijn te realiseren waterstandsdeling. Op basis van deze rekenregel kan op voorhand worden berekend hoeveel waterstandsdeling gerealiseerd moet worden. Vervolgens kan een verruimende maatregel worden gekozen die deze waterstandsdeling duurzaam realiseert.

De structuurvisie WaalWeelde West wordt in de Handreiking Beleidslijn Grote Rivieren genoemd als voorbeeld van een gebiedsplan waarin de beoogde ruimtelijke ontwikkelingen en de opgave voor waterveiligheid in samenhang worden gezien. De Handreiking Beleidslijn Grote Rivieren geeft een status aan het gebiedsplan. Wanneer voor een bepaald gebied een gebiedsplan is opgesteld, kan het maatregelenpakket uit het gebiedsplan als basis dienen voor de toepassing van de rekenregel in plaats van het maatregelenpakket uit het Nationaal Waterplan I. Daarnaast wordt de mogelijkheid geboden om uit verschillende initiatieven binnen een (beperkt) gebied één project samen te stellen (opbossen), deze te koppelen aan één verruimende maatregel. Voor de private initiatieven in WaalWeelde West betekent dat concreet dat zij gezamenlijk de daar te realiseren waterstandsdeling berekenen en deze koppelen aan een rivierverruimende maatregel.

Om in aanmerking te komen voor een vergunning, stellen artikel 6d Bgr en artikel 2.4.5 Barro onder meer de voorwaarde dat de financiering en tijdige realisatie van deze verruimende maatregel gezekerd is, hetgeen in de toelichting op het bestemmingsplan moet worden verantwoord (artikel 3.1.6 Bro) . Er wordt de ruimte geboden om de verruimende maatregel op een later moment te realiseren, dan vooraf of gelijktijdig met de ruimtelijke ontwikkeling. Ten opzichte van de voormalige interpretatie van artikel 6d wordt hierdoor meer flexibiliteit geboden voor de private initiatieven.

Tijdelijke of permanente negatieve effecten op de waterstand moeten wel direct worden gecompenseerd. Wat betreft de locatie van de compenserende en/of verruimende maatregel geldt dat deze de veiligheid op de locatie (of in de nabijheid van) van het initiatief moet borgen, respectievelijk vergroten. Indien blijkt dat dit niet mogelijk is, kan gezocht worden naar een maatregel op een andere locatie. Uiteraard moeten initiatief en maatregel rivierverruimende maatregel wel aan elkaar gerelateerd zijn. Voor de private initiatieven uit de tabel betekent dit dat, omdat de structuurvisie is aangemerkt als een gebiedsplan, het zoekgebied voor de rivierverruimende maatregel het plangebied van de structuurvisie WaalWeelde West is.

In paragraaf 7.4.4. Bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen wordt verder ingegaan op de mogelijkheid om afspraken te maken over “overcompensatie” in het kader van een bestemmingsplanwijziging.

7.3.3 Mitigatie/compensatie natuur

Op basis van de natuurwet- en regelgeving (Natuurbeschermingswet, het provinciale Gelders Natuurnetwerk en Groene ontwikkelingszone, de Boswet en de Flora- en Faunawet) kan bij ingrepen die aantasting van natuur tot gevolg hebben of kunnen hebben, mitigatie of compensatie noodzakelijk zijn. De verantwoordelijkheid voor de mitigatie en compensatie, waaronder de financiële verantwoordelijkheid, ligt in principe bij de initiatiefnemer van een activiteit. Binnen het plangebied van de structuurvisie WaalWeelde West is ruimte gezocht om de natuuropgave te realiseren. Toch kan niet voorkomen worden dat, bijvoorbeeld door aanleg van een nevengemaal, lokaal natuurwaarden verdwijnen. Door te mitigeren en compenseren binnen het plangebied van de structuurvisie WaalWeelde West worden negatieve effecten op de natuur beperkt tot een minimum. Overigens is mitigatie in het kader van Natura 2000 alleen mogelijk als integraal onderdeel van de totale inrichting binnen het Natura 2000-gebied.

7.4 Kostenverhaal

Grondeigendom en grondexploitatie zijn van groot belang bij gebiedsontwikkeling. Uitgangspunt daarbij is dat eigenaren zelf hun grond ontwikkelen. De planmakende overheden willen echter ook de kosten van een gebiedsontwikkeling kunnen verdelen onder eigenaren op basis van het profijtbeginsel. Afdeling 6.4 van de Wro (hierna: Grondexploitatiewet) biedt hiervoor de juridische basis. De kosten die overheden verplicht zijn om te verhalen zijn gespecificeerd in de kostensoortenlijst van het Besluit ruimtelijke ordening (art. 6.24). Een voorwaarde voor het daadwerkelijk in rekening brengen van deze kosten is dat de kosten aan het exploitatiegebied moeten kunnen worden toegerekend op basis van de ptp-criteria (profijs, toerekenbaarheid en proportionaliteit).

In het kader van de uitvoering van de Structuurvisie WaalWeelde West zullen er naar verwachting twee planmakende overheden zijn. De provincie en de gemeente. De planmakende overheid is in principe verplicht tot het zekerstellen van het kostenverhaal als:

- Er sprake is van een aangewezen planologische maatregel op grond van de Wro of de Crisis- en herstelwet (vaststelling van een bestemmingsplan of inpassingsplan, de wijziging van een bestemmingsplan of inpassingsplan, een omgevingsvergunning waarbij van een bestemmingsplan of beheersverordening wordt afgeweken voor een project, of een projectuitvoeringsbesluit op grond van de Crisis- en herstelwet).
- Er sprake is van een aangewezen bouwplan op grond van artikel 6.2.1 Bro en aan de overige voorwaarden (o.a. ptp) is voldaan. In het kader van de structuurvisie zijn met name de bouwactiviteiten ten behoeve van woningbouw, recreatie en bedrijventerrein van belang.

De planmakende overheid kan op twee manieren kosten verhalen, op basis van een anterieure overeenkomst (het privaatrechtelijk spoor) of op basis van een exploitatieplan (het publiekrechtelijk spoor). Vooraf aan publiekrechtelijk (verplicht) kostenverhaal via een exploitatieplan gaat in de regel een onderhandelingstraject waarbij, in plaats van via een exploitatieplan, contractueel kostenverhaal kan plaats vinden (de anterieure overeenkomst). In de anterieure overeenkomst en het exploitatieplan kan het kostenverhaal betrekking hebben op:

1. binnenplanse kosten
2. bovenwijkse voorzieningen
3. bovenplanse kosten
4. bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen.

7.4.1 Binnenplanse kosten

Binnenplanse kosten zijn kosten die worden gemaakt ten behoeve van voorzieningen binnen het exploitatiegebied. Hieronder vallen ook de kosten van de ruimtelijke procedure. Alle kostensoorten die de planmakende overheid mag verhalen zijn opgenomen in de kostensoortenlijst, artikel 6.2.4 Bro. De planmakende overheden zijn wettelijk verplicht deze kosten te verhalen op de realiserende partijen.

7.4.2 Bovenwijkse voorzieningen

Bovenwijkse voorzieningen zijn limitatief in het Bro vastgelegde kosten van voorzieningen die gedeeltelijk of geheel buiten het exploitatiegebied vallen en waar meerdere locaties van profiteren. Het gaat niet om gebiedseigen kosten maar om duidelijk benoemde (meerwijkse) voorzieningen die juist voor meer gebieden functioneel van betekenis zijn. Een voorbeeld is om objecten van civieltechnische aard, zoals een brug of een rondweg. Er dient een onderbouwing gegeven te worden met motivering waarom de kosten worden toegerekend aan de planontwikkeling en in welke mate.

Het ziet er vooralsnog naar uit dat er door de publieke partijen geen of zeer geringe infrastructurele bovenwijkse werken worden uitgevoerd in het kader van de realisatie van de structuurvisie WaalWeelde. Het abstractieniveau van deze structuurvisie is van dien aard dat het nog niet mogelijk is om te bezien of verkeersmaatregelen noodzakelijk zijn bij concrete planuitwerking. Dit geldt met name voor de uitbreiding van Bedrijventerrein Poederoijen en de ontwikkeling van Buitenstad Zaltbommel en een Hoogwatergeul Varik-Heesselt. Daarom is er voor gekozen het instrument van de bovenwijkse verevening vooralsnog niet in te zetten.

Verkeersmaatregelen worden in het kader van planuitwerkingen verder onderzocht en indien aan de orde in de planexploitatie meegenomen. Mogelijk is er eveneens sprake van bovenwijkse voorzieningen op het terrein van een private grondeigenaren (bijv. ontsluitingsweg Heuffterrein). Deze maken daardoor deel uit van de private grondexploitatie. In het kader van het bestemmingsplan worden afspraken gemaakt over het kostenverhaal met private ontwikkelaars.

7.4.3 Bovenplanse kosten

In geval van bovenplanse kosten worden (naast het verhalen van kosten) vanuit winstgevende planontwikkeling bijdragen gegenereerd om negatieve resultaten op verliesgevende locaties zo veel mogelijk af te kunnen dekken. Dit kan afdwingbaar worden opgenomen in een exploitatieplan, door middel van fondsvorming. Voorwaarde is wel dat er valide argumenten aanwezig zijn, de ontwikkelingsgebieden aan elkaar gerelateerd zijn en er dus relaties bestaan. Hierbij valt te denken aan verevening tussen twee woningbouwplannen of bedrijventerreinen. De te verhalen kosten moeten benoemd en onderbouwd zijn en voldoen aan de ptp-criteria (profijt, toerekenbaarheid, proportionaliteit).

De maatregelen in de structuurvisie WaalWeelde West, die voorzien in de ontwikkeling van bedrijvigheid, woningbouw en recreatie, hebben als financiële taakstelling een saldo-0-benadering. Binnen WaalWeelde West lijkt er op langere termijn, ook voor particulieren, geen zicht op verdienlocaties (met uitzondering wellicht van woningbouwlocatie Brakel). Dit wordt veroorzaakt door de hoge kosten die de private initiatiefnemers naar verwachting moeten maken om maatregelen te nemen om te kunnen voldoen aan de geldende wet- en regelgeving op het gebied van waterveiligheid en natuur ((over-)compensatie en mitigatie, verevening).

Mochten er al opbrengsten zijn voor deze ontwikkelingen (met inbegrip van de voor deze ontwikkelingen noodzakelijke ((over-)compensatie en mitigatie, verevening) dan zorgt de Regisserende Overheid ervoor dat deze opbrengsten worden geïnvesteerd in het verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van de betreffende terreinen.

7.4.4 Bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen

Bij “bijdragen aan de ruimtelijke ontwikkelingen” gaat het om bijdragen aan fysieke, maatschappelijk belangrijke ruimtelijke ontwikkelingen, bijvoorbeeld landschapsversterking. Deze ruimtelijke ontwikkelingen hoeven niet plaats te vinden in het desbetreffende exploitatiegebied. Op basis van artikel 6.24, lid 1 van de Wro, kunnen planmakende overheden in onderhandelingen afspraken maken met private eigenaren over financiële bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen via een anterieure overeenkomst. Het gaat hier om bijdragen die niet op de kostensoortenlijst staan. Bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen kunnen niet worden afgedwongen via het exploitatieplan, daardoor is sprake van een vrijwillige bijdrage. De criteria profijt, proportionaliteit zijn niet op bijdragen ruimtelijke ontwikkeling van toepassing (in tegenstelling tot bovenplanse kosten). De onderbouwing voor het contracteren van bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen dient beschreven te worden in de structuurvisie.

Deze structuurvisie beschrijft een aantal maatregelen die de uit het Nationaal Waterplan voortvloeiende opgave van een waterstandsdeling van 0,80 meter mogelijk maken. De maatregelen hebben mede tot doel om de ontwikkeling van een aantal functieveranderingslocaties mogelijk te maken. Op die locaties kunnen niet-riviergebonden functies worden uitgeoefend. In deze visie is daar al uitgebreid op ingegaan.

In paragraaf 7.3.2 Compensatie rivierveiligheid is aangegeven, dat op grond van artikel 2.4.5 Barro planmakende overheden alleen een bestemmingsplanwijziging mogelijk kunnen maken voor niet-riviergebonden activiteiten in het stroomvoerend deel van de rivier, indien er per saldo meer ruimte voor de rivier wordt gerealiseerd.

Deze structuurvisie wil, als gevolg van artikel 2.4.5 Barro, de mogelijkheid bieden om via een anterieure overeenkomst afspraken te maken over financiële bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen ten behoeve van het creëren van 'per saldo' meer ruimte voor de rivier.

Er is een relatie tussen de maatregelen en de mogelijkheid van de ontwikkeling van niet-riviergebonden functies. Immers, de hoogwaterveiligheidsmaatregelen in de structuurvisie hebben een maatschappelijke functie om het rivierengebied te beschermen tegen de gevolgen van hoog water. De functieveranderingslocaties profiteren hier ook van. Tevens maken de maatregelen de niet-riviergebonden functies mogelijk. Bij het maken van afspraken over bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen gelden de voorwaarden vanuit het Barro (zie paragraaf 7.3.2 Compensatie rivierveiligheid).

In paragraaf 7.4.3 Bovenplanse kosten is al aangegeven dat er binnen WaalWeelde West geen zicht lijkt op verdienlocaties op langere termijn. Met inachtneming hiervan en de vereiste overcompensatie voor rivierveiligheid vanuit het Barro (paragraaf 7.3.2) is in de structuurvisie geen basis gelegd voor het contracteren van bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen ten behoeve van andere voorzieningen dan maatregelen ten behoeve van hoogwaterveiligheid.

7.4.5 Provinciale bijdragen natuuropgave

Binnen het Gelders Natuurnetwerk kan voor het realiseren van de natuurdoelen gebruik gemaakt worden van een provinciale subsidieregeling. Wanneer aan de voorwaarden van de betreffende subsidieregelingen wordt voldaan kan voor de natuuropgave uit de structuurvisie WaalWeelde West subsidie worden verkregen voor:

1. de inrichting van natuurgronden;
2. de aankoop en/of eventueel het pachtvrij maken van gronden voor de realisatie van natuur;
3. de afwaardering van gronden bij functieverandering van agrarisch naar natuur, en;
4. het beheer van (gerealiseerde) natuur.

Hierbij geldt een aantal kanttekeningen. Beheersubsidie voor nieuw ontwikkelde natuur is niet opengesteld voor mede-overheden. Gemeenten kunnen wel aanspraak maken op subsidie voor functieverandering en inrichting van nieuwe natuur. Subsidie voor functieverandering en inrichting van gronden is opengesteld voor de ontwikkeling van nieuwe natuur binnen het Gelders Natuurnetwerk (GNN). Omvormen van bestaande natuur, wijziging van het ene natuurstype in het andere natuurstype, komt alleen voor subsidie in aanmerking wanneer de omvorming bijdraagt aan de realisatie van Natura 2000-doelen.

In verband met het beheer is het van belang om onderscheid te maken tussen twee typen beheervormen: natuurbeheer en veiligheidsbeheer. In veel uiterwaarden valt natuurbeheer gedeeltelijk samen met veiligheidsbeheer, bijvoorbeeld bij het beheer van een nevengeul. Afwisseling van natuurstypen op de overgangszones van laag naar hoog met opgaande begroeiing leveren een grote meerwaarde voor natuur. Ten aanzien van de veiligheid vormt deze opgaande begroeiing echter een probleem omdat de begroeiing immers de doorstroming vermindert. Voor desbetreffende uiterwaard is het belangrijk dat de functies op elkaar zijn afgestemd en het beheer integraal geregeld is. Ontwikkeling van natuur en de rivierveiligheid wordt daardoor voor de lange termijn geborgd.

Hoofdstuk 8 Natuur- en veiligheidsbeheer

8.1 Natuurbeheer

De provincie Gelderland stelt subsidie beschikbaar voor beheer van bestaande en nieuwe natuur binnen het Gelders Natuurnetwerk (GNN). Bijdragen voor natuurbeheer zijn geregeld via de Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer (SNL). In het Natuurbeheerplan legt de provincie op kaart vast welke natuurtypen op welke locatie in aanmerking komen voor subsidie. De provincie draagt 75% van de normkosten voor het beheer van het desbetreffende natuurdoel bij. Omdat de beherende organisaties grote gebieden beheren en door het bezit van natuurgebieden ook andere inkomsten hebben, zijn de kosten van beheer volledig gedekt.

De provinciale SNL-regeling staat niet open voor zelfstandige bestuursorganen. Dit betekent dat voor gronden die onder andere in eigendom zijn van overheden als gemeenten, waterschappen en Rijkswaterstaat geen beheersubsidie kan wordt vertrekt. Deze overheden moeten de financiering van het beheer in principe zelf regelen. Uitzondering geldt voor beheerafspraken die in het verleden zijn gemaakt. Na het aflopen van de subsidietermijn kunnen voor deze gebieden beheercontracten vooralsnog verlengd worden.

Het is van belang om in verband met beheer bij de inrichting van een gebied aandacht te besteden aan kosteneffectiviteit. Niet alleen moet gekeken worden naar de mogelijkheid tot het verstrekken van subsidies. Ook het zoeken naar economische dragers (naast subsidies) is hierbij relevant. De gebieden dienen zodanig te worden ingericht dat het beheer langjarig op een kosteneffectieve en duurzame wijze kan worden uitgevoerd.

Binnen het plangebied van de structuurvisie zijn veel gronden reeds verworven ten behoeven van het realiseren van de natuur- en wateropgave. Gronden die in eigendom zijn van de provincie zullen via openbare aanbesteding op de markt worden gezet. Het staat iedereen vrij om in te schrijven.

Daarnaast is het voor particuliere eigenaren mogelijk, wanneer zij eigendom bezitten in de uiterwaarden om gronden om te vormen naar natuur en te beheren. Ook kunnen andere eigenaren, als grotere terreinbeherende organisaties of Rijkswaterstaat, overeenkomsten sluiten met bijvoorbeeld agrariërs voor het uitvoeren van de beheermaatregelen.

Buiten natuurterreinen zijn er in sommige gevallen mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer.

8.2 Veiligheidsbeheer, Beheer- en Ontwikkelplan Rijkswateren

Het Rijk is verantwoordelijk voor het rivierveiligheidsbeheer. In het Beheer- en Ontwikkelplan Rijkswateren (BPRW) is opgenomen op welke manier Rijkswaterstaat zijn taak als waterbeheerder uitvoert. Voor het basisonderhoud maakt Rijkswaterstaat met het ministerie van Infrastructuur & Milieu meerjarige afspraken in de vorm van concrete producten en diensten. Deze afspraken moeten passen binnen het budget dat voor deze taken beschikbaar is op de rijksbegroting. Bij beperkte budgetten wordt geprioriteerd op basisfuncties waaronder veiligheid, daarna krijgt de functie scheepvaart, als kerntaak van Rijkswaterstaat voorrang boven andere functies.

Rivierveiligheidsbeheer (met inbegrip van de financiering daarvan) waarvoor het Rijk verantwoordelijk is en het beheer van riviermatuur (met inbegrip van de financiering daarvan) waarvoor de provincie in eerste instantie verantwoordelijk is, kunnen samenlopen. Het is niet uitgesloten dat het beheer van de riviermatuur om een veilige afvoer te bereiken meer beheerkosten met zich meebrengt dan in binnendijkse gebieden. Het is van belang dat de eindbeheerder in een dergelijk geval hierop aangepaste beheergelden ontvangt. De bekostiging moet geregeld worden via de lijn van het Ministerie van Economische Zaken en de provincies. Voor Rijkswaterstaat is het belang hiervan als wettelijk beheerder groot in verband met de verantwoordelijkheid voor het bereiken van een toestand van het winterbed waarin tot het maximum van de maatgevende afvoercapaciteit een veilige rivierafvoer plaats kan vinden.

Recent heeft RWS een vegetatielegger vastgesteld. Deze vegetatielegger geeft aan welke vegetatie op dit moment in de uiterwaarden aanwezig is. De opgaande vegetatie binnen de stroombaan zal door uitvoering van het project Stroomlijn worden verwijderd. Hiermee wordt een goede waterafvoer mogelijk gemaakt. Om deze situatie zo te behouden zal RWS met de eigenaren beheerafspraken maken. Wanneer eigenaren geen beheerafspraken wensen te maken zal RWS het noodzakelijke rivierveiligheidsbeheer zelf uitvoeren.

8.3 Integraal uiterwaardenbeheer

Uit de milieu-effectrapportage blijkt dat realisering van de maatregelen (inclusief natuurdoelen) uit de structuurvisie mogelijk is binnen de geldende wet- en regelgeving voor natuur en landschap. Voor de realisatie van de natuurdoelen is naast inrichting ook het natuurbeheer van belang. Daarom is tussen samenwerkende partijen afgesproken dat er tijdens de realisatiefase tegelijk met de vaststelling van een bestemmings- of inpassingsplan wordt gewerkt aan een integraal beheerplan, waarin zowel het natuur- als het veiligheidsbeheer integraal zijn geregeld. In dit plan moeten langjarige afspraken over de financiering en verantwoordelijkheid worden vastgelegd. Daarnaast moet er worden afgesproken welke partij als eindbeheerder optreedt.

Hoewel de samenhang van het beheer van natuur en wateren geregeld is in het Natuurbeheerplan is de verdeling van financiering niet helemaal sluitend wanneer er meerkosten voor natuurbeheer zijn om een veilige waterafvoer te kunnen borgen. Het BPRW geeft dit treffend aan met de zinsnede “de bekostiging moet geregeld worden via de lijn van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (ELI) en de provincies”.

Om deze reden wordt in de realisatiefase tegelijk met de vaststelling van een

bestemmings- of inpassingsplan gewerkt aan een integraal beheerplan, waarin natuur- en veiligheidsbeheer integraal zijn geregeld. In dit plan moeten langjarige afspraken over financiering en verantwoordelijkheid worden vastgelegd en er moet worden afgesproken welke partij als eindbeheerder optreedt. De regisserende overheid van desbetreffende maatregel of ontwikkeling is hierin initiatiefnemer.

Behalve de afstemming tussen het ministerie van EZ (voormalig EL&I) en de provincies is bij het opstellen van het integrale beheerplan ook de afstemming met beheertaken, verantwoordelijkheden en werkzaamheden van het Waterschap Rivierenland een aandachtspunt.

Hoofdstuk 9 Doorwerking, monitoring en evaluatie

9.1 Doorwerking

Op basis van de Wro bevat een structuurvisie de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling van een gebied, alsmede de hoofdlijnen van het te voeren ruimtelijk beleid. Met de vaststelling van de intergemeentelijke²³ en provinciale structuurvisie WaalWeelde West leggen drie van de vier grondgebiedgemeenten en de provincie gezamenlijk één juridisch zelfbindend planologisch kader vast. De structuurvisie vormt daarmee het planologisch-juridisch kader voor het opstellen van bestemmingsplannen, inpassingsplannen en omgevingsvergunningen voor projecten waarmee wordt afgeweken van het vigerende bestemmingsplan.

De structuurvisie WaalWeelde West verbindt bestaande vastgestelde plannen (zoals de omgevingsvisie en de Woonvisie) en vastgestelde afsprakenkaders. Veel uit dit plan is daarom reeds vastgesteld beleid. De structuurvisie biedt een overkoepelende ruimtelijke strategie voor deze plannen en dit beleid. Daarnaast koppelt de structuurvisie ook op operationeel niveau de bestaande plannen aan de bovengenoemde overkoepelende ruimtelijke strategie.

De structuurvisie WaalWeelde West geeft een ruimtelijk beeld van de Waal. Bij het opstellen hiervan is zoveel mogelijk rekening gehouden met bestaand rijks-, provinciaal en gemeentelijk beleid. Dit laat onverlet dat er hoger beleid en wet- en regelgeving zijn, waarmee rekening gehouden moet worden bij de nadere uitwerking van de maatregelen die in deze structuurvisie zijn opgenomen. Wet- en regelgeving zullen naar verwachting kaders stellen voor concrete activiteiten die in de structuurvisie benoemd zijn. Gelet op de planhorizon van 2050 met doorkijk naar 2100 is het voorstelbaar dat kaders in de toekomst zullen wijzigen. De nu bekende aandachtspunten voor nadere uitwerking ten aanzien van wet- en regelgeving zijn opgenomen in bijlage 4 van de Structuurvisie.

Actualiseren structuurvisie

Nieuwe ontwikkelingen binnen WaalWeelde West die aansluiten bij het eindbeeld dat is neergelegd in de gebiedsuitwerkingen kunnen op gemeentelijk niveau afgewogen worden. Bij twijfel over de aansluiting van de ontwikkelingen op de visie, worden de partners geraadpleegd. Wanneer besloten wordt in afwijking van deze structuurvisie nieuwe ontwikkelingen mogelijk te maken, moet de structuurvisie worden herzien.

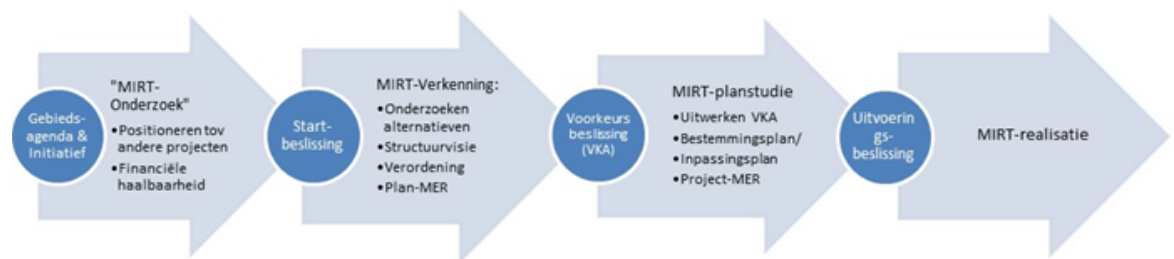
In het kader van deze structuurvisie is gesproken over de kans op mogelijke planschade als gevolg van de doorvertaling van de ontwikkelopgave natuur uit de Structuurvisie naar gemeentelijke ruimtelijke plannen. De bevoegde gezagen hebben hierover nadere afspraken gemaakt.

Deltaprogramma en MIRT

In het kader van het Deltaprogramma wordt tevens doorgewerkt aan uitwerking van de opgaven voor hoogwaterveiligheid. Uitwerking van de verschillende onderdelen van het Deltaprogramma vindt plaats via de MIRT-systematiek. De nadere uitwerkingen in het kader van het Deltaprogramma kunnen aanleiding zijn de structuurvisie aan te passen. Hetzelfde geldt voor ontwikkelingen in het Rijksbeleid, zoals de vaststelling van een Nationaal Waterplan of de vaststelling van de begroting voor het Deltafonds.

Bij de nadere uitwerking van verschillende rivierkundige maatregelen zal MIRT een belangrijke rol spelen. MIRT staat voor Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport. Het MIRT ziet toe op het expliciet in samenhang bezien van infrastructuur en ruimtelijke ontwikkeling. Het MIRT gaat uit van intensieve samenwerking tussen Rijk en decentrale overheden. Om dit te faciliteren is er het bestuurlijk overleg MIRT waarin elk half jaar rijksinvesteringen en regionale investeringen op elkaar worden afgestemd.

Bij het MIRT hoort een set van spelregels die voorzien in een besluitvormingsproces. Het doel van de Spelregels van het MIRT is om het proces te schetsen dat een MIRT project/programma doorloopt, zodat de interne procesgang van de besluitvorming bij het Rijk voor een ieder navolgbaar is. Daartoe bevatten de spelregels een beschrijving van de inhoudelijke en financiële vereisten en de noodzakelijke afstemming die voorafgaand aan ieder beslismoment moet plaatsvinden tussen de departementen, decentrale overheden en/of andere betrokkenen. Besluiten die genomen worden in de MIRT-procedure kunnen aanleiding zijn om de Structuurvisie hier op aan te passen.

Stappen in de MIRT-procedure

9.2 Monitoring

De structuurvisie is onderdeel van de provinciale omgevingsvisie. Ten aanzien van monitoring en evaluatie wordt zo veel mogelijk aangesloten bij de werkwijze zoals die wordt toegepast in de omgevingsvisie. In het kader van de omgevingsvisie worden partijen uitgenodigd om tussentijds de voortgang op opgaven en ambities te laten zien en anderen te inspireren via een digitaal platform, sociale media, individuen. Gerichte monitoring vindt alleen plaats op basis van wettelijke taken (ingebed in provinciale uitvoeringsprogramma's), via de begroting (uitsnede van provinciale uitvoeringsprogramma's), eigen provinciale en gezamenlijke monitors (zoals de stedenmonitor). Resultaten worden zichtbaar via onder meer de Atlas Gelderland.

Monitoring van uitvoering

Adequate monitoring bepaalt de mogelijkheden voor evaluatie. Als basis voor een monitoringsopzet kunnen het doelbereik en de potentiële knelpunten als uitgangspunt worden genomen. Wenselijk is om de monitoring van de effecten op natuurontwikkeling zo in te richten, dat deze ingezet kan worden om eventuele benodigde bijsturing tijdig te kunnen inzetten. Dit betekent dat minimaal tijdens en na de uitvoering van de maatregel gemonitord moet worden. Daar waar mogelijk wordt aangesloten op al lopende monitoringsprogramma's en meetnetten zoals MWTL (monitoring Waterstaatkundige Toestand des Lands milieumeetnet Rijkswateren) en de monitoringsaanpak uit het beheerplan Natura 2000 Rijntakken.

In deze structuurvisie zijn functieveranderingslocaties opgenomen in het stroomvoerend deel van de rivier waarvoor een verplichting tot overcompensatie op grond van het Barro (artikel 2.4.5) geldt (zie paragraaf 7.4.2). Het is toegestaan om de functieverandering te realiseren voordat de overcompensatie wordt gerealiseerd, mits financiering en tijdige realisatie geborgd zijn. Er zal door het bevoegd gezag dat het bestemmingsplan vaststelt worden gemonitord dat de overcompensatie daadwerkelijk wordt gerealiseerd.

9.3 Evaluatie

Kennisontwikkeling en –deling is een belangrijk instrument. In het kader van de evaluatie van de omgevingsvisie doet de provincie onderzoek naar trends en ontwikkelingen. Om tot de juiste keuze van maatregelen te komen, voert de provincie verkenningen uit en analyseert zij data, zoals monitoring van de Gelderse economie. De maatregelen uit de structuurvisie kunnen in het evaluatietraject van de omgevingsvisie meegenomen worden.

Milieueffecten

Wanneer besloten wordt tot uitvoering van de maatregelen uit WaalWeelde West, is het wettelijk verplicht de werkelijk optredende milieueffecten te evalueren. Hiervoor moet een evaluatieprogramma opgesteld worden. Het Bevoegd Gezag is verantwoordelijk voor het opstellen en het uitvoeren van het evaluatieprogramma. Op basis van een uitgewerkte maatregel is het mogelijk om een concreet evaluatieprogramma op te stellen voor die betreffende maatregel. Het abstractieniveau van de structuurvisie leent zich niet voor een gedetailleerd uitwerkingsprogramma. Bij de evaluatie spelen de werkelijke effecten tijdens of na realisatie van de maatregel een rol, mede in relatie tot de voorspelde effecten uit het MER. Met de resultaten van de evaluatie wordt bepaald of en welke aanvullende maatregelen moeten worden genomen.

Structuurvisie

Naast het evalueren van de milieueffecten is het van belang om te monitoren of de doelstellingen van de structuurvisie worden gehaald. Op basis van de gegevens uit de landelijke, provinciale en gemeentelijke monitoringsprogramma's kan de evaluatie van de structuurvisie uitgevoerd worden. Nader zal nog worden uitgewerkt op welke onderdelen uit de structuurvisie de evaluatie zicht toespitst. De provincie zal daarin het voortouw nemen. Wanneer de evaluatie aanleiding geeft om mogelijk aanpassingen door te voeren in de structuurvisie wordt de Stuurgroep WaalWeelde West gevraagd hierover een besluit te nemen. De provincie zal daartoe het initiatief nemen.

Uit het behoefteonderzoek naar watergebonden bedrijvigheid (bijlage 7) blijkt dat voor de periode tot 2020 er een behoefte is aan watergebonden en -verbonden bedrijvigheid van 8-11 ha. Na 2020 neemt de vraag naar verwachting af. Dit betekent dat wanneer naar het beschikbare aanbod wordt gekeken er op dit moment een behoefte is aan de uitbreidingslocatie Poederoijen (2,6 ha inbreidings- en 5 ha uitbreidingsmogelijkheden) die is opgenomen in de structuurvisie. Gelet op de verwachting dat de behoefte aan watergebonden bedrijvigheid in de nabije toekomst af zal nemen, zal in 2020 opnieuw de behoefte naar watergebonden bedrijvigheid in beeld gebracht worden. Deze evaluatie van de behoefte kan aanleiding zijn om de structuurvisie op dit punt te wijzigen.

Eindnoten

1. Bestuurders: gemeenteraden en PS, Deltaprogramma Rivieren en waterschap Rivierenland
Beambten: gemeentelijk, provinciaal, DPR, RWS-DON, Waterschap Rivierenland, DLG,
Bedrijven: Consortium van Bedrijven WaalWeelde West,
Burgers: Verreijkers (CoO).
2. Nb. Niet alle gemeenten hebben gelijkluidend vastgesteld, of moeten nog vaststellen.
3. Nb. Niet alle gemeenten hebben gelijkluidend vastgesteld, of moeten nog vaststellen.
4. wl_70006p2, Hoogwater Geul Varik-Heesselt geoptimaliseerd met Heesseltsche Uiterwaarden. De code van de rivierkundige maatregel, komt overeen met de code in de Blokkendoos. De Blokkendoos is een ondersteunend instrument bij de berekening van het waterstandsdalend effect van de maatregel.
5. Ten behoeve van de m.e.r.bewerting/bewerting in het MER is uitgegaan van de bouw van maximaal 50 tot 70 woningen. Dit betekent echter niet dat deze aantallen ook daadwerkelijk gerealiseerd moeten worden. De aantallen zijn louter gebruikt als aanname om de milieueffecten van desbetreffende ontwikkelingen in beeld te kunnen brengen.
6. WI_36-5, Rijswaard. De code van de rivierkundige maatregel, komt overeen met de code in de Blokkendoos. De Blokkendoos is een ondersteunend instrument bij de berekening van het waterstandsdalend effect van de maatregel.
7. Ten behoeve van de m.e.r.bewerting is uitgegaan van de bouw van maximaal 460 woningen, 5000 m² detailhandel waarvan 2000 m² ten behoeve van horeca. Daarnaast gaat de MER uit van maximaal 1000 m² voor voorzieningen bedoeld voor pleziervaart. Dit betekent echter niet dat deze aantallen ook daadwerkelijk gerealiseerd moeten worden. De aantallen zijn louter gebruikt als aanname om de milieueffecten van desbetreffende ontwikkelingen in beeld te kunnen brengen.
8. WI_38-1 Kerkewaard, Tuil. De code van de rivierkundige maatregel, komt overeen met de code in de Blokkendoos. De Blokkendoos is een ondersteunend instrument bij de berekening van het waterstandsdalend effect van de maatregel.
9. WI_40-7, Crobsche Waard. De code van de rivierkundige maatregel, komt overeen met de code in de Blokkendoos. De Blokkendoos is een ondersteunend instrument bij de berekening van het waterstandsdalend effect van de maatregel.
10. WI_43-45-a3, Ruijterwaard + Brakelsche Benedenwaard (incl dijkverlegging). De code van de rivierkundige maatregel, komt overeen met de code in de Blokkendoos. De Blokkendoos is een ondersteunend instrument bij de berekening van het waterstandsdalend effect van de maatregel.
11. WI_Brakel-b3, Ruijterwaard + Brakelsche Benedenwaard (zonder dijkverlegging). De code van de rivierkundige maatregel, komt overeen met de code in de Blokkendoos. De Blokkendoos is een ondersteunend instrument bij de berekening van het waterstandsdalend effect van de maatregel.
12. In het MER is voor deze locatie uitgegaan van de realisatie van 216 tot 306 woningen. Dit betekent echter niet dat deze aantallen ook daadwerkelijk gerealiseerd moeten worden. De aantallen zijn louter gebruikt als aanname om de milieueffecten van desbetreffende ontwikkelingen in beeld te kunnen brengen.
13. In het MER is uitgegaan van de bouw van maximaal 84 woningen. Dit betekent echter niet dat dit aantal ook daadwerkelijk gerealiseerd dient te worden. Dit aantal is

louter gebruikt als aanname om de milieueffecten van desbetreffende ontwikkelingen in beeld te kunnen brengen.

14. M. Jansen, 'Oplegnotitie: Onderbouwing van de maximale Rijnafvoer van 18.000 m³/s die bij Lobith ons land kan bereiken', Deltaprogramma Rivieren, 3 februari 2014.

15. De Natura2000-opgave is afgeleid uit het aanwijzingsbesluit Loevestein, Pompeveld en Kornse boezem, het ontwerp-aanwijzingsbesluit Waal en het Concept-beheerplan Rijntakken.

16. Relatie met het MER

In het MER zijn de milieueffecten van nieuwe woningbouwlocaties beoordeeld op basis van landelijke woonmilieus. Om te kunnen rekenen met woningaantallen en vierkante meters in het MER is er per bouwsteen een maximaal aantal woningen bepaald. Dit betekent niet dat deze aantallen rechten geven en in de latere planvorming ook als te realiseren aantallen woningen zouden moeten gelden. De in het MER genoemde getallen hebben geen andere waarde dan om het draagvlak van het gebied en de effecten op de omgeving te beoordelen. Deze structuurvisie kent alleen kwalitatieve doelstellingen. De bouw van woningen op de binnen deze structuurvisie daarvoor aangewezen locaties wordt alleen mogelijk gemaakt indien het gepaard gaat met een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

17. Relatie met het MER

Voor uitbreiding van het huidige areaal bedrijventerreinen in het gebied is Poederoijen in beeld. Het bedrijf Van Uden Logistics richt zich in de Kerkewaard op een uitbreiding van het bedrijventerrein met overslagactiviteiten. Beperkte uitbreiding van dit terrein zou mogelijk zijn mits de ontsluiting goed geregeld wordt. Het bedrijventerrein Poederoijen is gelegen op grotere afstand van de woonbebouwing. Gericht wordt op zwaardere industrie. Het terrein is vooral in beeld als opvanglocatie voor verplaatsingsbehoefte vanuit de regio. In het MER is rekening gehouden met de volgende maximale uitbreidingen van het bestaande areaal:

- Op bedrijventerrein Poederoijen is binnen de bestaande contour een uitbreiding van ongeveer 2,3 hectare mogelijk. Bij uitbreiding komt daar ongeveer 5 ha bij. De totale uitbreidingsruimte bedraagt dus ca. 7,3 hectare.

18. Struinroutes zijn routes door de uiterwaarden, deze hoeven niet verhard te zijn. Het is dus geen letterlijk pad, maar behelst het toegankelijk maken van de uiterwaarden van de Waal.

19. Belangrijk is dat de toepassing van de Gelderse ladder geen 'mechanische' werking heeft. Met andere woorden dient de ladder niet als een strak keurslijf maar als een richtinggevend instrument waarbij de stappen dan eerder 'cyclisch iteratief' op elkaar inwerken: samen schakelen tussen de stappen om te komen tot een optimum met de daarbij behorende goede argumentatie. Het is een instrument voor het goede gesprek, zo vroeg mogelijk in het plantraject.

20. Belangrijk is dat de toepassing van de Gelderse ladder geen 'mechanische' werking heeft. Met andere woorden dient de ladder niet als een strak keurslijf maar als een richtinggevend instrument waarbij de stappen dan eerder 'cyclisch iteratief' op elkaar inwerken: samen schakelen tussen de stappen om te komen tot een optimum met de daarbij behorende goede argumentatie. Het is een instrument voor het goede gesprek, zo vroeg mogelijk in het plantraject.

21. Het aanvullende maatregelenpakket ten behoeve van de hoogwaterveiligheidopgave voor het jaar 2050, stroomopwaarts en stroomafwaarts van het plangebied WaalWeelde West, ten behoeve van de bepaling van de restopgave is:

Bijland (Rijnwaarden) (wl_03-1), Lobberdensche Waard (Kijfwaard) (wl_04-r01-1),

Millingerwaard & Erlecomse Waard (wl_06-2), Gendtse Waard (wl_08-3), Dijkverlegging Ooijpolder (20201), Moespotsche waard (wl_14-4), Oosterhoutse Waard (Dijkverlegging Oosterhout) (wl_13-dv2), Gouverneursche Polder (wl_21-4), Groot Willemspolder (wl_25-3), Nevengeul Sleeuwijk (met doorlatend maken van zuidelijk landhoofd A27) (MW9_4_MW9_5_DPR), Nevengeul Avelingen (MW9_3_DPR), Uiterwaarden Werkendam met dijkverlegging en doorlatend maken Beatrixhaven (MW9_6_MW_dwdamn_DPR).

22. Ten behoeve van de hoogwaterveiligheidsopgave in het jaar 2100 zijn aanvullend de volgende maatregelen, stroomopwaarts en stroomafwaarts van het plangebied WaalWeelde West opgenomen ten behoeve van de bepaling van de restopgave: Rijnstrangen kleine variant (90001k_hl), Uiterwaardvergraving Huissensche waarden + ontzanding (r_05-06-comb), Zomerbedverdieping Bovenmerwede en Nieuwe Mewede (MW42_3).

23. Nb. Niet alle gemeenten hebben gelijkloidend vastgesteld, of moeten nog vaststellen.

